ÇÖPTEN KİTAP

YARI GERÇEK, YARI MİZAH - KARA GERÇEK, KARA MİZAH

ALİ MERT

Yordam Kitap

• ALİ MERT • ÇÖPTEN KİTAP •

Ali Mert

"Çöpten Kitap", 1969'da Ankara'da doğan, ardından İstanbul'da yaşayıp okuyan, üniversitede iktisat eğitimi alan, bir dönem gazetecilik yapan, her dönem kalemiyle yaşamaya çalışan Ali Mert kod adlı Ali Haluk İmeryüz'ün dördüncü kitabıdır.

Daha önceki kitapları, "Buluşma" (öykü, deneme), "Omurgayı Çakmak" (eleştiri, deneme) ve "Kavram Karmaşası" (kuram, deneme) olduğu için, yazar, elinizdeki "Çöpten Kitap"a da şöyle parantezler açmaktadır: (anlatı, deneme), (şiir, deneme), (oyun, deneme), (çöp, deneme), (deneme, deneme)...

Çöpten Kitap

Yarı gerçek, yarı mizah
Kara gerçek, kara mizah

Ali Mert

Yordam Kitap: 12 • **Çöpten Kitap,** ***Yarı gerçek, yarı mizah - kara gerçek, kara mizah*** • **Ali Mert**
ISBN 9944 5688-4-8 • *Kapak ve İç Tasarım:* Savaş Çekiç • *Sayfa Düzeni:* Şendoğan Yazıcı
Birinci Basım: Kasım 2006 • Yayın Yönetmeni: Hayri Erdoğan • © Yordam Kitap, 2006

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti.
Nuruosmaniye Caddesi Eser İşhanı No: 23 Kat:1/105 Cağaloğlu 34110 İstanbul
T: 0212 528 19 10 **F:** 0212 528 19 09 **W:** www. yordamkitap. com
E: info@yordamkitap. com

Baskı ve cilt: **Ayhan Matbaası**
Yüzyıl Mahallesi Matbaacılar Sitesi
5. Cad. No: 47 Bağcılar - İstanbul
T: 0 212 629 01 65

anlatı-deneme

Çöpten Kitap

Yarı gerçek, yarı mizah
Kara gerçek, kara mizah

ÇÖPTEN KİTAP

Yarı gerçek, yarı mizah - Kara gerçek, kara mizah

Ali Mert

Çöpsöz

Çöpçüyüz. Öyle ki, "çöpçü bile" değiliz...

Çöpçüyüz. Öyle ki, "çöpçüler bile" diye diye bizi sürekli küçümseyen toplumsal bir birikimin, sokakta biriktirdiklerini temizlemekteyiz...

Çöplenmekteyiz. Öyle ki, artığa el koyarak biriktirenlerin topluma egemen olduğu, biriktirilmiş atığı uzaklaştıranların en dibe oturduğu bir toplumsal düzende nefes alıp vermekteyiz...

Şehirde yoksulluğun biriktiği yerlere odaklanmaya çalışmak, karaya oturmuş çelişkilerin enkazını karıştırmak, akıntıların bıraktığı pis suya parmağını sokmak, "çöpçü bile" olmak... Yapmaya çalıştığımız budur.

Hep aynı örneğin çevresinde döndüğümüzün farkındayız. Belki de bu gidişle, Hitchcockvari, sureti belli eden bir imzaya dönüşecek. Ne yapalım ama; The Marmara'nın "fitness center"ında koşu bandının temposuyla Taksim meydanına nazır terleyen zenginler, meydanın ta ortasındaki geçim bandının temposuyla otele nazır dilenen yoksullarla ya da çöp toplayanlarla ilişkilendirildiğinde, durumun farkına varmaktayız. Biri, diğerinin varlık nedeni demekteyiz.

Ve hatta işkillenmekteyiz; "açık üslup"la, "göstermeci

biçimler"le toplanırken sömürü ve çelişkiler meydanlarda, bakıp bakıp görüntü biriktirmekteyiz. En çok da, çöp toplayanların ve karıştıranların, daha edepli ya da ehlileştirilmiş bir ifadeyle, "hurdacıların ve kağıt toplayıcılar"ın görüntülerine dalıp gitmekteyiz.

Biriktirip duruyoruz ya; neleri, nasıl biriktiriyoruz, işte asıl soru(n) bu...

Tüketip duruyoruz ya; nereye, nasıl atıyoruz, bu da bir alt soru(n)...

Birikim ve tüketim; çöpün dibinde her ikisi de...

Çöplük ve hazine; biriktirip dururken bir şeyleri içinde, yazar dediğiniz, onları toplayıp sıralıyor sadece.

Merak edip soruyoruz: Biriktirenler, birikimiyle artık üretmeyi deneyenler, "artık biriktirenler" ve birikmiş pislikleri atıverenler, nasıl karışıyorlar birbirleriyle?

Kirli yerlere, sararmış bedenlere, beti benzi atmış yüzlere, gölgeli ifadelere, karanlık köşelere, rutubetli ve viran olmuş hanelere ve onlarca benzerlerine ortalama bir tepkiyle sırtımızı dönerek dolaşmaya, yaşamaya çalışsak da, gelip buluveriyor onlar bizi bir şekilde. Dışımızda bıraktıklarımız ya da dışarıdakiler, içimize doğru hareket ederler ya da içimizdeler.

Tam anlamıyla "pislikle uğraşmak" değil bu, "uğraşı pislik olmak" belki... "Bu düzenin çöplüğü" değil bu, "bu düzen çöplük" sanki...

Hijyenik bir ortamda çalışmak, steril kitaplar okumak istiyorsanız ya da toz alerjiniz varsa, (çöp alerjisi "bulunmadı" daha), size uygun bir çalışma/okuma ortamı değil burası.

Zira karışık bir kitap bu. Çöp gibi. Çöpün ve çöp toplayanın dünyasıyla, yazılanları çöp gibi dağıtmanın iç içe geçtiği. Çöplenerek yazmak belki de. Öyle ki, denemeler yazılmış, öyküler kaleme/şiirler dalgaya alınmış, küçük çaplı araştırmalar yapılmış, birikime ve tüketime dair ufuk turları atılmış, benzetip uydurmaya çalışmışız uyumsuzlukları birbirine, daha genel bir ifadeye sığınıp "anlatılar" çıkarmışız bu çabanın/çorbanın içinden, hepsini karıştırmışız sonra, bu "metin" çıkmış ortaya. En sonunda da kara ve kirli bir mizahı deneyerek, dalıvermişiz tarihin çöp sepetine; asırlar boyunca ıkış

tıkış birikenlere, onların güncel görünümlerine... Dolup taşıp çıkmaya çalışınca bunlar bir isyan girişimiyle, bir kez daha karıştırıp tıkıştırmışız iyice...

Kolaj ya da pastiş deyince, bölümleri rastgele veya belli bir düzende birbirine yapıştırıp ekleyince, bütünlüğü parçalılığa terk edince, postmodern oluyor ya hani "işler", biz de montaj tekniğini kullanmışız o yüzden.

"Şok etkileri de yaratan yeni farkındalıklar yaratmak, okuru uyarmak, algıları açmak için" dersek çok daha alengirli ifade edebiliriz bu tekniği belki. Tabii eklektik de olabilir, diyalektik de; yerine ve zamanına göre sanki. İnsanları çöplükte süründüren bir düzeni çöplüğe göndermek için kaç bin yıl gerekiyor peki?

Çöp de böyle; montajlanmış bir toplum ve sanat sürmüyor mu önümüze?

Öyle. O zaman bir adım daha atıp, bir soru daha çıkaralım önünüze: Gerçekten yapıların dağılmasını, gerçek bir dekonstrüksiyon mu görmek istiyorsunuz; neden kafanızı çöp bidonu ya da konteynırından içeri sokmuyorsunuz?

Karışık değil mi? Çöp gibi. Karışmışlar ya birbirlerine, çok da bulaşmamışlar sanki.

Sonra ayıklanmışlar.

Sonra ayaklanmışlar.

Çöp gibi yine.

Çöpçüler gibi belki de.

Hep geri dönsünler diye,

Okuyanın zihninde...

1. PERDE

ÇÖP SEPETİNİN TARİHİ

✸

Çöpe doğru ilk adımını atarsın

Önce, "bütün yollar boyunca" diye imzalanmış bir kitap alırsın eline.

Sonra, cam kırıklarının, parçalanmış aynaların, buzdaki kabarcıkların, birikmiş gözyaşlarının bıraktığı lekelerden anlamlar türeterek yürümeye başlarsın. Bütün yollar boyunca:

Sararmış mendillerin, dolaşmış ipliklerin, kabarmış umutların, boşlukta sallanmaların, hareketsiz sarkaçların, paslı muslukların, yıkılmış hayallerin, patlamış balonların, okunmamış sayfaların, etleri sıyrılmış tavuk bacaklarının, yarısı içine gömülmüş plastik topların, yırtılmış fotoğrafların, çürümüş patateslerin, esnemiş don lastiklerinin, etkisini kaybetmiş fikirlerin, karşılıksız çeklerin, fitili bitmiş mum parçalarının, kararmış çatalların, terk edilmiş aşkların, dizginsiz günahların, lekeli kazakların, sökülmüş hırkaların, körelmiş duyguların, çiğnenmiş sakızların, içine katran gömülmüş izmaritlerin, kuyruklu yalanların, bükülmüş çivilerin, telleri ayrışmış kabloların, küllenmiş sevdaların, parçalanmış çuvalların, çözülmemiş sorunların, geçmiş ampullerin, kurumuş çiçeklerin, boşa çıkmış beklentilerin, çizilmiş CD'lerin, kaybolmuş güvenlerin, silinmiş harflerin, buruşmuş tuvalet kağıtlarının, unutulmuş anıların, çözülememiş bulmacala-

rın, uyaksız mısraların, yolunmuş koçanların, yenik düşmüş ayaklanmaların, çiğnenmiş kuralların, delinmiş çorapların, değerlendirilememiş yatkınlıkların, saklanmış oyuncakların, çapaklanmış bakışların, yosunlanmış taşların, yarım kalmış tasarıların, erkenden boşalmaların, çıtaları dağılmış uçurtmaların, yakılmış mektupların, kırılmış vazoların, ertelenmiş borçların, unutulmuş alacakların, boş deterjan kutularının, bitmemiş senfonilerin, rengi atmış eteklerin, körelmiş jiletlerin, dibi tutmuş tencerelerin, arkası karalanmış kartvizitlerin, dağılmış saatlerin, boşalmış zembereklerin, geçersiz biletlerin, eğrilmiş iğnelerin, solmuş perdelerin, çökmüş ideallerin, kanserli hücrelerin, ufalmış kurşun kalemlerin, bükülmüş sigara paketlerinin, tuşları kopmuş klavyelerin, kolları çıkmış oyuncak bebeklerin, tek bir damla bırakılmamış rakı şişelerinin, Karadeniz'de batmış gemilerin, dönüşü olmayan gidişlerin, bozulmuş disketlerin, zincirleme kazaların, gazı bitmiş çakmakların, ayıklanmış pirinç taşlarının, mavisi solmuş nazar boncuklarının, eski sandıkların, mesnetsiz suçlamaların, kayıp gitmiş yıldızların, ıskalanmış atışların, içi boş rujlukların, havları dökülmüş havlıların, esnemeyen yayların, kullanılmayan gaz tenekesi ve bidonlarının, yanmış yağların, içi boşaltılmış kavramların, uçları sararmış kulak pamuklarının, cazibesini yitirmiş fikir akımlarının, savamayan sineksavarların, yaşanmamış yakınlıkların, duyarsızlaşmış dokunuşların, aşınmış zımparaların, yersiz kaygıların, yaldızı dökülmüş aynaların, sicili kirli tabancaların, paylaşılmamış acıların, kanıtlanmamış iddiaların, düşmüş dolguların, tabanı açılmış ayakkabıların, oynatanı kalmamış kuklaların, kokuşmuş yastık kılıflarının, zincirinden kopmuş halkaların, donmuş kalmış gülümsemelerin, fırlatılmış yüzüklerin, modası geçmiş süveterlerin, bükülmüş menteşelerin, küreselleşememiş ülkelerin, yarıda bırakılmış mücadelelerin

...yanında

iğne geçme yerleri dağılmış düğmelerin, meni yüklü pre-

zervatiflerin, rayları eğrilmiş fermuarların, çivileri ve kıymıkları dışarı fırlamış sandalye bacaklarının, kokusu bitmiş deodorantların, yırtılmış zarfların, öldürülmüş karafatmaların, teflonu gitmiş tavaların, kördüğüm olmuş ayakkabı bağcıklarının, tırtıklı köşeleri yukarı kalkmış gazoz kapaklarının, karşılanmamış ihtiyaçların, plastikleri erimiş prizlerin, bitmiş pillerin, devrilmiş liderlerin, kullanılmış boya tüplerinin, küflenmiş ekmeklerin, çekiçsiz orakların, imlası bozuk cümlelerin, rüzgarda ters dönmüş şemsiyelerin, mürekkebi tükenmiş tükenmez kalemlerin, amortisi bile olmayan piyango biletlerinin, ulaşılamamış hedeflerin, kıvrıla kıvrıla içi boşaltılmış diş macunu tüplerinin, eğrilmiş gözlük çerçevelerinin, taşları dağılmış avizelerin, iyi anlatılamamış öykülerin, yayı çıkmış mandalların, kısa devre yapmış portların, kaybolmuş ruhların, yarısı içilmiş öksürük şuruplarının, manyetik özelliğini yitirmiş mıknatısların, son kullanma tarihi geçmiş yoğurtların, güvelerin yiyip deldiği ceketlerin, geleni olmayan beklemelerin, sapı kopmuş süpürgelerin, yolunmuş tüllerin, üstünde mumlar eritilmiş şarap şişelerinin, resimleri alınmış boş çerçevelerin, duvardan sökülmüş afişlerin, açılmış firketelerin, kolları yırtılmış bluzların, dikiş yerleri sökülmüş fanilaların, yanıtsız kalmış tutkuların, küflenmiş salçaların, kaçıp gitmiş dostlukların, itlaf edilmiş kuşların, kabul olmamış duaların, iğnesi kopmuş broşların, ilerletilememiş uzmanlıkların, çatlamış saksıların, bölünmüş uykuların, iflas etmiş paradigmaların, kendi kendini sokmuş akreplerin, kesilmiş tırnakların, kopmuş kayışların, soyulmuş kabukların, kedi dışkısıyla dolu kumların, dişleri kopmuş tarakların, elekten geçememiş unların, kırılmış gururların, kışkırtılmış güruhların, besteye girememiş notaların, incelmiş lastik tokaların, yarısı ısırılmış elmaların, bırakılmış alışkanlıkların, kanı emmiş ve kurutmuş pamuk parçalarının, tedavülden kalkmış bozuk paraların, cıvası akmış termometrelerin, işitilmemiş serzenişlerin, sidik kokulu çocuk bezlerinin, donup katılaşmış ayakkabı boyalarının, kapıları sökülmüş oyuncak arabaların, kullanılmış şırın-

gaların, bir türlü çoğalmak bilmeyen yalnızlıkların, yapışkanlığı gitmiş yara bantlarının, yürürlükten kalkmış yasaların, keskinliğini yitirmiş makasların, zayıflamış inançların, kopmuş kapı kollarının, geçip gitmiş takvim yapraklarının, yutulamamış hapların, eski kırkbeşlik plakların, boş kovanların, tüm şıkları işaretlenmiş test kitaplarının, vidasını kaybetmiş somunların, unutulmuş masalların, rakamları silinmiş iskambil kağıtlarının, üçte yatmış ganyanların, boşa geçmiş yılların, isabetsiz vuruşların, dökülmüş yaprakların, etlerinden ayrılmış balık kılçıklarının, acımış vicdanların, teli kalmamış fırçaların, esrarı bitmiş zıvanaların, saçları ağarmış perukların, sayfaları karalanmış bloknotların, birbirine yabancılaşmış değersiz ve önemsiz insanların

...yolunda... yürüyüp dursun,
atılmışlığın... yolunda... dursun.

Çöpten çıkan kitaptan, kitabı çöpler görürsün mesela

Kitapların da bir hayatları vardır; iyi, kötü yaşadıkları.

Maceraları vardır; karşılaştıkları.

Mesela kimisi tuvalette okunurken düşer bir su birikintisinin üstüne.

Kimisi yarım bırakılır sebepsiz yere.

Kimisi ateşe atılır öfkeyle.

Kimisi de düşebilir kolayca tarihin çöp sepetine.

Ya da çöplenir gibi okunabilir bazı kitaplar. Garip bir iştiha, sonuçsuz bir arama, sürekli açlık haline rağmen geçici doyumlarla rahatlama, belli belirsiz bir zehirlenme, geceleri ölüp gündüzleri dirilme ve gündüzleri ölünce geceleri sessizce direnme... İşte bildiğimiz çöplenme... İkinci Yeni'den kalma ders kitapları mesela...

Biraz tarih mesela. Uygur Türkleri'nin neden bu kadar uzundur elleri? Neden halkı bile sevemedi Robespierre'i?

Nasıl indirildi ama Mozambik'te, Portekizli subayların, o hep yukarıda kalacağı düşünülen götleri?

Biraz Türkçe mesela. Tarih derslerindeki tam kafiye zorlamaları saçmalaştırmaz mı tarihi gerçekleri? Devirdin mi cümleleri devirebilir misin yüklemlerin devrimci içeriğini? Peki ya dilinin pürtük pürtük olmasının, dilbilgisine negatif etkileri?..

Biraz coğrafya mesela. Kutuplarda yaşayan ıssız halkların içlerindeki sıcak özlemi ve fiyort gerçeği... Kitaplarda yaşayan göçmüş halkların terk edilmiş özlemleri ve delta gerçeği... Kapının sessizce vurulması ve müfettiş Ece Ayhan'ın coğrafya dersine ansızın sokuluvermesi...

Biraz biyoloji mesela. Elektrik verilmiş kurbağaların yeşil yeşil büzüşmesi... Sineklerin ters çevrilmiş bir bardağın içinde giderek azalan nefesleri ve trake gerçeği... Kapının gümbür gümbür çalınması ve müfettiş Cemal Süreya'nın biyoloji dersini bitirivermesi....

Bildiğimiz çöplenme yani. Kırık dökük ama hep gülümseyen anıların hafıza koridorlarını işgal etmesi, işgal eyleminin derin bir uykuyla sona ermesi.

Çöpten çıkan kitaplar işte böyle derin bir uykunun neşeli rüyalarıdır. Hadi terk edelim artık şiir alanını ve biraz somut olalım değerli müfettişler.

O halde, çöpten çıkan kitaplar iki ana kategoriye ayrılabilirler:

a. Toplu ve bazen düzenli bir paket halinde, evdeki fazlalıkların boşaltılması sürecinde, genellikle annenin hışmıyla ya da polis korkusuyla karşılaşan kitap kümeleri.
b. Teker teker ve bazen sayfaları parçalanmış bir şekilde, kişisel hırs ya da yazar düşmanlığıyla karşılaşan kitap ve broşür külleri.

Sonuçta (elbette başka türleri de katarak arasına) çöp, kültürel bir yığınaktır aynı zamanda.

Örneğin; "Darmadağınık, parçalanmış, bölünmüş, parçaları altlı üstlü yığıla yığıla kokuşmuş çöpsü bir birikimi he-

defleyenler, insanoğlunun aklına bugünkü kültürel yığınağı kaktılar" türünden bir eleştiriye ne buyrulur? Çarçabuk itiraf etmek gerekirse; kendileri çok ağır bir eleştiridir ve bir soruyla inceltilmelidir; işe yaramaz birikimlerimizden bile bir zenginlik türeyemez mi? İçinde ne kadar çöp birikirse biriksin; hiçbir şey "işe yaramaz" kestirmeciliğiyle kesilip biçilmemelidir bu şekilde. Çöpten de kıymetli şeyler çıkabildiği, en azından çöpün kendisinin bir kıymet olduğu (tabii ki bu çağda) açık ve de seçik değil midir?

Aslında dert, kimseye bok atmak değildir, sakin ve güvenli, çöpler gidebilecekleri yerlere gönderilmelidir...

Peki, küfürlerimizi, hakaretlerimizi, tüm kırıcı sözlerimizi çöpe atsak, geri dönmezler mi?

Ya da hiç izmarit aramadınız mı çöpün dibinde, gece yarısı sigarasız kaldığınızda evinizde? (Her köşeye yapışmış çay tanelerine lanet okuyarak elbette). İzmaritleriniz döner de, tutulmamış sözleriniz, küçük yalanlarınız, boş vaatleriniz, karşılıksız çekleriniz ve beklentileriniz, dönmez mi geriye? Acılarınız, sancılarınız, karıncalanan düşünceleriniz, karnınızdan yaptığınız konuşmalarınız, ayıplı rüyalarınız dönmez mi?

Hayatımız geceleri rüyaya dönmez mi? Gündüz, yaşamın dengesi ve mantığıyla sıraya dizilenler, geceleri çöp gibi karışabilirler birbirine. Çöpün karanlığı gecemsidir. Ve genelde bir kenara atılan birikimleriniz, terle kaplı bir rüyanın orta yerindedir. O halde uyandırılınca, o halde hatırlanınca, neden dönmesinler geriye?

Mekandaki, zamandaki ve insanlara dair sıçramalara, dalıp dalıp çıkmalara, dünden ve günden kalanlara, ertelenmiş arzulara, bastırılmış duygulara, kösnül maymunluklara, ota, boka, uçan kuşa bakıp; "Rüya yaşadıklarımızın ve yaşamak istediklerimizin çöpüdür" demiş olabilir Freud ya da biri demiştir nasılsa...

Çöpün sözüne dair ya da seslenme meselesi birincisi

Sorunların özüne geçmeden, sözü üzerinde durulabilir.

Öyle ki, bazı sözcükler içlerinde ses biriktirir, sesleriyle de anlam verir.

"Çöp" de, birikmiş bir sözcük değil midir?

Belki de o yüzden çöp biriktirilir.

İşte böyle, ifadenin güzelliği anlamı eritirse, elimizde kalan aslında çöpün ta kendisi değil midir?

Peki biriken her şeyde bir çöp karakteri var mıdır? Sözlük, yazım kılavuzu, şikayet kutusu, ansiklopedi, kitap, defter, karalama defteri, belge, güfte, diyalog, monolog, bildiri, günlük, kenar notu, satır arası, hatırat ve akıl bir tarafta; toz, bulut, çöl, deniz, ayakkabılık, yatak odası, soba borusu, kül tablası, lavabo, küvet, devlet, ümmet, kurna, tuvalet ve kalp diğer tarafta, biriktirmez mi hep içinde bir şeyleri?

Peki ya vicdan? Nedir vicdan? Rahat eder, titrer, sızlar ya da sonuna -sız eki alıp durur... Kendisiyle barışmaya çalışan bir "iç", kararları yönlendirme kudretine sahip bir "iç görü", duyguları harekete geçiren bir akıl-yürek derinliği, rahatlatılması gereken manevi bir varlık mıdır? İnsaf ve acımayla elbette bir ilişkisi vardır. Belki de korkuyla. Ama iyi dinlerseniz vicdanınızı, beşinci kattan aşağıya atılan bir çöp torbasının çıkardığı sese benzeyen derin ve boğuk çığlıklar da duyabilirsiniz onda. O halde, dinleyebildiğimize göre, vicdan kesinlikle içinde ses biriktiren bir "şey"dir. En azından, (tıpkı "çöp" gibi) bir sözcük olması bunu gerektirir. Yine de asıl önemli olan sesini dışarı nasıl verdiğidir. Bu açıdan, sanki daha etkili olabilmesi için (ve Jan Yüjel'e inat), "c" yerine bir "j" gereksinmektedir.

Söylemiştik değil mi, ifadenin güzelliği anlamın önünde bir engel olabilir.

Neyse efendim, "çöp"e ya da ifade çöplüğüne dönecek olursak; kendileri, patlıcan gibi, loş gibi, menekşe gibi, yaşam gibi, ölüm gibi sesiyle anlam verebilen sözcüklerdendir. Tabii bizzat sesiyle sözcükleşen, cızırtıları, patırtıları ve fısıltıları bir

kenara ayırarak konuşuyoruz (Konuşuyoruz tabii, neden yazalım ki; yazı kaldığına, söz uçtuğuna ve birikse de kimi yazılar içinde, çöp hep söz gibi olduğuna göre...)

Yani çöp dendiğinde, çöp sesi işitildiğinde, aklınızda ve gözünüzün önünde hızla beliren bir görüntü; burnunuzda rahatsız edici, diğer aromaları bastıran fena bir koku; derinize temas ettiğinde tiksinti duyacağınız peltemsi bir yumuşaklık beliriverir yanı başınızda derhal, bu sesle birlikte. Bu en fazla beş (belki de altı) duyuyla oluşabilen hissiyattaki baskın öğe, anlam değildir belki de, sestir sadece.

Ara sonuç: Ç, ö ve p harfleri yan yana gelip güçlü ve etkili bir ses vermektedir. ("Güç ve etki", bizim alemde, sıklıkla tekrar edilen sözcüklerdendir.)

Peki sözcüklerin anlamları ve onlarla hesaplaşma gereği ortada dururken, bu şekilde seslerine tak(ıl)manın anlamı nedir? Efendim, çöp, bilindiği üzere, değersiz ve hatta önemsizdir. Beri yandan, ondan bir değer çıkarabilmek ya da oluşturabilmek için, insanın "kazıcı" müdahalesi gereklidir. Nihai sonuç ise, en iyi durumda, sadece "geri dönüşüm" olabilmektedir.

O halde, gidenin geri dönmesi, değersizlik derecesinin ölümle özdeşleşmediğinin işaretidir.

Peki, geri dönse de, dönmese de, dildeki kirlenme, bir nevi çöp değil midir?

"Zamanın ağızları"ndan çıkanları aktarırken şöyle der Eduardo Galeano: "Eğer sana söz veriyorsam, kendimi veriyorum demektir. Dil bir çöplük değildir."

Çöplük ya da değil; dil, başkaları için var olan bilinçtir. İnsanın yedi milyon yıllık yolculuğunda; jestlerine eşlik eden ilk sesleriyle başlayan, o mükemmel soyutlamalarına ulaşan ve sürekli aktarılan akıldır. Bu durumda dille taşınan, insanın gerçekliği dolaylı/dolaysız kavrayış biçimleri, bilinci, hafızası ve benliği olmadığında, söylenenler arasında bir kirlenme başlar hızla.

Laf salatasıyla oluşan çöpleri ya da medya gevezelerinin

oburca kullandığı sözcükleri temizleyecek bir dilbilimciden bahsetmiyoruz belki. "Dil serserisi" diyebiliriz kendilerine büyük ihtimalle. Ya da "sözcüklerin temizlik işçisi" Sloganla hareket edildiğinde; "Dilimizi Bize Geri Verin", en iyisi.

Basite ve Türkçe'ye indirgersek; henüz "oluşmakta" olan bir dili temizlemek, faideli, değerli ve önemli bir hizmet değil mi?

Çünkü kirlendi. İşgale uğradı. İstilaya uğradı. "Fayda"yı "faide" olarak ifade etmeye başladı birileri. "Nasılsa oluşum halinde" diye, doluverdi içi onlarca yabancı sözcükle.

Kullanıla kullanıla eskiyen sözcükler; harflerin kirli kabukları; cümlelere dışarıdan sızıp yabancılıklarını hep belli eden sarsak kelimeler; anlamları taşıdıktan sonra boşa çıkan poşetimsi söz kümeleri; argo bulaşığının biriken kirli suları ve boş şişelerden daha da boş olabilen iletiler... sözlüğü terk edip gittiklerinde, yitirmiş mi olacağız kimi değerleri, kazanmış mı olacağız dilimizi geri, belli değil mi?

İnsanın ve dünyanın arınması da böyle değil mi? Üstünde, aklında, sözünde kir biriktirenlerden kurtulmak, başka türlü nasıl mümkün olabilir ki?

Sözün çöpüne dair ya da birikim meselesi ikincisi

İnsan bedeni biriktiricidir. Tüm organlarıyla. Tıpkı bir midye gibi. Gözleriyle toplar tüm bakışları. Sıcak, dokunaklı, itici, mesafeli, ağlamaklı, buz gibi, donuk, sevdalı, yakınlaştırıcı, inatçı, nefret dolu, sakinleştirici, yabancı, fırtınalı, ısrarcı, sıkıntılı, ışıklı, uzak, öfkeli, hüzünlü, yakın, yarı açık ve kapalı bakışları biriktirmeden önce beyninde, tutar her birini merakla soruşturan (ve tabii ki ışıl ışıl ya da ipil ipil) gözlerinde. Oysa göz dendiğinde; mavinin, yeşilin, siyahın ve kahverenginin tonları bilinir sadece...

Neyse efendim, geliştirilince bu düşünce ya da çağrışımların peşinden gidince; sesleri toplar kulaklarında ve acıları kalbinde. Hüzün senfonisini dinler mesela; "yalnızlık, terk edilmişlik ve sonsuz ıssızlık için üçlü konçerto" da olabilir. Buradaki, gazetelerin romantik köşe yazarları tarzı gereksiz

duyarlılığa (isim vermek gerekirse Can Dündar'la Cezmi Ersöz arası bir tarza), zayıf sözcük oyunları da karışırsa, "kaprissiz kapriçyo" neden olmasın mesela? "Merak balesi için kedili prelüd"ü de eklersek yanlarına, örneklerimiz, "hem kalpte hem kulakta biriken acılı seslerden yalnızca birkaç tanesidir bunlar" diye bağlanabilir. Ama bu örneklerin etkili olabilmesi için, günlük bağlamlara ve illa ki sevdalara ve illa ki ayrılıklara bitişmesi gerekir. Çöpler bu açıdan hiç elverişli değildir.

Peki, böbrekte ve bağırsakta birikenlerin maddi gerçekliğine, ellerimizde birikenlerin varlığına/hiçliğine ve genelde çöple olan inanılmaz benzerliklerine hiç dokunmadan, gözlerimizden ve kulağımızdan hareketle, en büyük çöplüğümüze, beynimize girebilir miyiz acaba? Yoksa, yüzlerce yıllık düşünce ve yazın mirası, bin bir ihanete uğrayan akıl çağı, izin vermez mi bu tecavüze?

Düzgün ve etkili konuşan insanların ya da serbest çağrışımla yazıp dururken nasıl olmuşsa kıvamını tutturmuş yazarların, o sözcükleri, o sırayla nasıl ve nereden "çıkardıkları"nı düşünürken, bir türlü dilinizde birikip dökülmeyen sözcüklerin beyninize doluşmasına nasıl da kızar ve ünlü hatibe ya da yazara hasetle bakmaz mısınız siz de? (Haset dediğiniz, ilköğretim ahlak kitaplarından öğrenilen kötücül bir huy değil midir? Bilirsiniz, o kitaplarda hiçbir şey, iyinin ve kötünün ötesinde gösterilmemiştir). Dişlerinin arasında biriktirdiği açlıklar ve acılarla, düşlerinin arasında biriktirdiği artıklar ve anılar, gerçekte neresinde birikir insan aklının? (İyi bir ahlak kitabı, işte asıl bu türden soruları yanıtlayabilmelidir.)

Dilimizin ucunda birikenler, söz gelip zorunluluğa ve sorumluluğa dayandığında, atarlar kendilerini dışarıya. Önemli olan burada, atılmadan önce ne kadar toparlandıkları ya da bilinen ifadesiyle, "ne kadar iyi ifade edildikleri"dir.

Biriktirmek mi dediniz? Şiirimsi bir şeyler o zaman; "boylu boyunca" ne kadar biriktirebilirsiniz?.. Ya da biriktirebilirseniz.

bir insanın tüm bedeni boyunca ne kadar acı ve sevinç birikebilir ki?
bir insanın tüm yalnızlığı boyunca ne kadar kalabalık,
tüm yolculuğu boyunca ne kadar anı ve macera,
tüm karanlığı boyunca ne kadar gölge,
tüm umutları boyunca ne kadar gelecek,
tüm hatıraları boyunca ne kadar insan,
tüm tarihi boyunca ne kadar mücadele ve tüm mücadelesi boyunca ne kadar tarih,
tüm yaşamı boyunca ne kadar sevda ve tüm sevdası boyunca ne kadar yaşam,
tüm cümleleri boyunca ne kadar harf,
tüm defterleri boyunca ne kadar cümle birikebilir ki?
bir insan,
ne kadar birikebilir ki?

İfade elbette önemlidir ama "Neleri, nasıl biriktiriyoruz"; işte asıl soru(n) bu değil midir? Biriktirdiklerimiz ne kadar değmektedir hayata; soru(nu)muzun daha iyi bir "ifade"si olabilir. Ve ifadeler birleşip karışıyorsa çöp gibi, şöyle de sorulabilir; hayatın dışına atılanları biriktiriyorsak bir çöpçü gibi, nasıl değebiliriz ona?

"Hayatın kıyısında yaşamak" denilen şey, tam da buralarda bir yerlerde olabilir. Kıyı, bir maddenin bittiği, diğerinin başladığı yerdir. Deniz kenarında plaj voleybolu oynayacağına, çöp kenarında şişe ve mukavva ayıklamayı "seçen" bir insana, "marjinal" demek için kaç numara öküz olmak gerekir bu hayatta?

İngiliz tarihçi Eric Hobsbawm'ın Batı'yı adlandırmasıyla (üçte ikisi yırtmış, üçte biri batmış ve dışlanmış) "üçte iki toplum"da, üçün birini bulan marjinal sektör yatırımcıları, tüm birikimlerini değerlendirebilecekleri en iyi enstrümanın çöp olduğu fikrine öyle kaptırmışlardır ki kendilerini, Dünya Bankası'ndan kredi alsalar başka da bir şey görmez gözleri (değil mi öküzcüğüm?)

Dalıp gitmek birikime, kolay mı öyle?

"Dikildi çöp kutusunun dibinde. Daldırdı kolunu, aynı anda hem sert hem de yumuşak olabilen taşlı jölenin içine." Deniz kabukları, yosunlar ve böcekler bitmişti en dipte. İnsani bir yuvarlaklık ve yumuşaklık orta bölmede. Ezilmişliğin hırsı ve hıncı birikmiş üstte, en üstte, yüzünde. Her şey, çöpten çıkabilecek üç beş kuruşluk geçinme derdinde.

Aslında herkesin kan birikmiş yüreğinde. O kadar çok birikmiş ki, yürek bunu tüm bedene yayma derdinde. Çöpler de işte böyle. Biriktikçe evde, çöpçü bunu tüm şehre yayma derdinde. Kan davasıdır bu belki de.

Bunu ancak kan temizler diyenler, gelip bir de çöpün dibini kolaçan etmeliler. Kan denen yaşamsal sıvı, temizliyor mu gerçekten, leke mi yapıyor yoksa; kasabın artık kemiklerinden bu sihirli formülü çözebilirler. Ya da çöpün grimsi, yeşilimsi kanıyla vicdanlarını temizlemeyi denemeliler. Ersuyu kadar üretken ve güçlü olabilen çöpsuyuyla geleceklerini döllemeliler. İşte o zaman tüm bu yaşananları, belki kan temizler.

"Eğildi çöp kutusunun dibine. Daldırdı kolunu iyice, kan lekesi yapışana kadar tırnaklarının içine." Parçalanmış kedi leşlerini böyle atmamalılar çöp tenekelerine. Alın size karmaşık bir ifade: "Alınan mesafelere değil de yoldaki leşlere bakıldığında, oradan oraya gitmek için değil, kedileri ezip yok etmeleri için üretilmiş olduklarını düşünebileceğimiz otomobillerden arta kalan bu parçaların, daha 'sıhhi' ortadan kaldırılına biçimleri bulunana dek, çöp karıştırmak sorun olacak hep böyle."

"Uzandı çöp kutusunun dibinde. Daldırdı kolunu; daldırdı geçmişine." Ancak kitaplarda birikebilecek düşünceleri, ancak yaprak aralarına sığabilecek düşleri, böyle fütursuzca atmamalılar çöp tenekesine. Geçmiş sevdaları hatırlatacak eşyayı, geçmiş küskünlükleri çağrıştıracak bir hatırayı çöpten çıkarmak, daha kolay değildir hafızadan silmeye göre. Seçici ve inatçıdır hafıza; siz ne kadar silmeye çalışsanız da ilk fırsatını bulduğunda akıl koridorlarınızda dolanmaya başlar hatıra. Bir çöp karıştıran öğüdüdür bu: Çöpten seçip inatla çıkardığınızda o eski

eşyayı, sakın ha kırıp dökmeyin üstüne sinmiş o hatırayı...

"Uyuyup daldı çöp kutusunun dibinde." Daldırdı kolunu, daldırdı içindeki sessizliğe. Tek bir sözcük çıkarabildi sesiyle anlamını birlikte verebilen, tek bir sözcük; "çöp" diye...

"Durdu çöp kutusunun önünde. Elleri çöpte bulduğu kağıdın üzerinde." İçindeki çöpleri biriktire biriktire yazabiliyorsun ancak. Ve yaşayabiliyorsun içindekileri dışarı çıkararak. Biriktirip yazmak demişken; "yazmak (biraz da) hayal kırıklıklarını biriktirmektir" diye haykırarak.

Ya çöpte biriken kitaplar? "Hayatta hiçbir şeyi biriktirmeyeceksin" diye başlayan John Fowles romanının, çöpte biriken onca pisliğin, aklımızda biriken onca kirli düşüncenin arasında işi ne?

"Hazine, hazinenin anahtarıdır" diyen bir hazine değil midir çöplük, John Barth'ın "Masal Masal İçinde"de belirttiğine ya da benzer tüm kutsal kitaplarda yazıldığına göre?

Hemen üstünde bir nota kitabı; do majörleri dökülmüş yerlere. Art Blakey, "Night in Tunisia"yı anons ederken topluyor, Birdland denen yerde: "Benim için özel bir beste; bestelerken Dizzy'nin yanındaydım ben de. Teksas'taydık. Ve bir çöplükte, bidonların dibinde, elimizde şişelerle (gülüşmeler üzerine)... Gerçekten öyle: Tunus'ta bir gece."

Yemek tarifleri kitabına gerek yok; okunabiliyor bilumum tarif, artıkların hercümercinde.

Peki o zaman, bir bilimkurgu, ama şampiyonlara sabah kahvaltısı yaptıran yazarı Kurt Vonnegut epey statükocu: "Dünya ancak bir tek biçimde var olabilirdi, diye düşünüyordu: Ne ise o. Her şey gerekliydi. Bir çöp tenekesini karıştırarak yiyecek bir şeyler arayan yaşlı bir beyaz kadın gördü. Gerekliydi bu. Bir banyo oyuncağı gördü, demir bir lağım ızgarası üzerinde yan yatmış duran lastikten küçücük bir ördek. O da orada bulunmalıydı."

Hayalleri ve hayal kırıklıklarını birlikte biriktiren bir ütopya mı isterdiniz; o halde Fourier'ye dikkat ediniz. Edmund Wilson'ın "Lenin Petrogırad"da adlı devrimci düşünürler bi-

yografisinde belirttiğine göre; "aklını kurcalayan iki sorun vardı" üstadın: "Çocukların pislikten hoşlanmasıyla topluluğun çöpünü elden çıkarma sorunu. Bunun da çaresi bulundu, çocuklar yüklenecekti çöp işini."

Kitaplar tamam, gitmiyorlar bir yere; "sevdamız, o kalabalık ustalığımızdan doğan yalnızlığımız" denen tehlikeli bölge ise çöpün değil, onu karıştıranın içinde...

"Durdu çöp kutusunun önünde. Çöpleri karıştıran insanoğlunun tam önünde." İnsan, içinde biriktirdiği insanlarla yücelmez mi? Dünyayı başkalarının gözüyle gördükçe sevinmez mi? Yine de farklılığını bilmelidir insan; kimsenin yüzü ve biriktirdikleri, yani yaşadıkları ve yansıttıkları, bir diğeriyle aynı değildir. Peki, milyonlarca yıldan beri ve milyarlarca insan arasında böyle süregeldiğini bilmek; çok korkunç değil midir?

"Durdu çöp kutusunun önünde. Başladı çöp karıştıran insanla söyleşmeye."

Edebi anlatımı bir süre bırakıp,
Çağrışımlardan uzaklaşıp,
Biraz da esasa bakalım.
Sokak, esastır,
Çıkalım.
Önce sokaktan çöp toplayanlarla konuşalım:

- Merhaba, yaptığınız işle ilgili birkaç soru sorabilir miyim?
- Gazeteci misin abi?
- Sayılır, kitap hazırlıyorum sizinle ilgili.
- Kim okuyacak ki, boşver be abi, sen git başka işe bak, ben işime. Hadi eyvallah.
- Eyvallah.

Kolay mı öyle kıvamı tutturmak.

- Merhaba, gazeteciyim ben, sizlerle ilgili, yani kağıt toplayıcılarıyla ilgili geniş bir araştırma yapıyorum, birkaç soru sorabilir miyim?
- (Şüpheyle bakar) Şimdi mi?

- Çok vakit almaz. Ses kayıt cihazım yanımda. Öyle basit bir iki soru.
- (Sıkıntıyla) Ne anlatayım ki?
- Kaç yıldır çöpleri ayıkladığından başlayabiliriz.
- Üç yıl oldu, memleketten geleli beri.
- Memleket neresi?
- Silvan.
- Başka bir iş denedin mi, yoksa gelir gelmez bu işe mi giriştin?
- İş mi var abi, dayımın yanına gelir gelmez aha şu çuvalı doldurmaya başladık birlikte.
- Tek tek nasıl çalışıyorsunuz, yani cam, mukavva, kağıt, paçavra, tek tük değerli eşyalar arasında her biriniz başka bir şeye mi yöneliyor, yoksa hepiniz hepsini birden mi topluyorsunuz?
- (Hafif küçümseyen bir gülümsemeyle) Genelde kağıt toplarız. Biz, dayımgiller. Ama mukavva dediğin de kağıdın kalını değil mi. O dediklerinden bir tek cam ve teneke toplama işi ayrıdır. Ama yerine bakar be abicim. Şimdi mahalle arasında bu çöplükleri karıştırıyorsan kağıt başta gelir. Diyelim kalabalık bir caddede topluyorsun, herkes kola, bira bilmemne içiyor orada teneke kutuya bakarsın, cama bakarsın. Değerli dediğini de kimse görünce bırakacak kadar enayi değildir.
- Nereye götürüyorsunuz onları?
- Hangilerini?
- Diyelim az kullanılmış bir ayakkabı çıktı.
- Uyarsa giyeriz, eşe dosta bakarız uyar mı diye, illa satmak gerekirse bit pazarları var. Kadıköy'de, Kasımpaşa'da her yerde var. Oralara götürüyoruz, üç beş kuruş bir şey.
- Peki topladığınız asıl kağıtları, camları ne yapıyorsunuz?
- Hepsinin depoları, merkezleri var abi. Orada birikiyor, fabrikaların adamları gelip toplu halde alıyor. Bize de getirdiğimizin hesabıyla, kavga, gürültü bir şey çıkıyor.
  Peki kavga gürültü dediğin ne kadar kazanıyorsun bu işten ayda, geçimine yetiyor mu? Ailen nasıl geçiniyor?
- Şükür aile yok abi. Hesabı dayı tutuyor bizim orada, dolu

çuval başına deftere yazıp depodan bakıyor bu ay kaç diye. Yemeği de onda yiyoruz işte. Abim karşı tarafta minibüsçülük yapıyor ama o buraya uğramıyor pek. Belki geçerim yanına diyorum ama, hatta yer yokmuş filan dedi dayım.

- Bu çöplerle uğraşmaktan sağlığına bir şey olmuyor mu? Yani normalde insan bakınca bir sürü mikrop gibi geliyor. Nasıl koruyorsun kendini, yıkanıyor musun, ne yapıyorsun?
- Alışıyor insan be abi. Başta pis gibi geliyor ama sonra işte yediklerimiz içtiklerimiz gibi. Kokuyu duymuyorsun bile.
- Sanki memnunmuşsun gibi söylüyorsun.
- İş mi abi bu? İsterim, kimse elini karartmasın böyle, uzak dursun pislikten de bilmemneden de. Ama mecburuz işte...
- Peki kolay gelsin. Umarım daha iyi bir iş bulursun.
- Sağol abi. (Tam teybi kapatmaya yönelmişken, biraz duraksayarak) Nerede çıkacak bu dediydin?
- İşte senin gibi başkalarıyla da görüşüp kitap yapmak niyetim.
- Sana da kolay gelsin abi.

Sonra Beşiktaş'ta Şair Nedim taraflarında hep aynı konteynırların başında duran, onların yanına bir de çadır kuran adama gelir sıra. Soluk almaya çalışmaktadır hayatın tıkanmış damarlarında...

- Merhaba usta, kolay gelsin, hep buralardasın, yerleşmişsin galiba.
- Sen kimsin?
- Şurada, yan sokakta oturuyorum, hep görüyorum seni, geçerken bir hal hatır sorayım dedim şimdi.
- İyi sağol. Bir çorba parası var mı?
- Yok, kusura bakma, ben de işsizim bir süredir.
- Yoktur bilirim.
- Burada mı yaşıyorsun sen?
- Ha bu çaputun altındayım, buna yaşamak denirse.
- Merak ettim, bu bölgedeki çöp konteynırlarını sanki paylaşmışsınız gibi. Hepsinin başında biri var, ya böyle senin gibi

yerleşmiş ya da sürekli etrafında, nasıl oluyor?

- Ne o, sen de mi niyet ettin?
- Yok öyle merak ettim. Sanki bölüşmüşsünüz gibi geldi aranızda.
- Nesini böleceğiz be, çöp işte. Karıştırıp karıştırıp yaşamaya bakıyoruz. Şikayet mi etti biri?
- Yok yahu, amma da kıllanırmışsın ha. Öylesine soruyorum. Belki bu sizin yaşama koşullarınızı, dertlerinizi filan anlatan bir kitap yazarım diye bir düşüncem var.
- Hah, o dediğinden çok çıkar buradan. Geçende ansiklopediler çıktı.
- Ne ansiklopedisi?
- Ciltli ciltli büyükten.
- Sattın mı?
- Sattım.
- İşte anlatırsan sen daha başka neler çıktığını, burada nasıl idare ettiğini, onları yazmaya çalışırım. Belki sonra o da çöpü boylar.
- Her şeyi atıyorlar buraya. Sabahtan akşama bu elimdeki demirle ne varsa bakıyorum işte. Üç beş kuruş edecek ne varsa ayırıyorum. Yiyecekleri de durumuna göre yiyorum. Şu marketten gelen kağıtları, kartonları, onun bunun torbasından çıkan kutuları, şişeleri satıyorum. Hepsi bu işte.
- Nereye satıyorsun peki?
- Deposu var ya şu öte sokakta. Oraya götürüyorum.
- Şu kağıt toplayıcılar, hurdacılar falan var hani çuvaldan arabalarla dolaşıyor, o depolara bağlı çalışıyorlar, onlar gelmiyor mu buraya?
- Bilirler beni. Ötekilere bakıyorlar. Bura benim. Atılır atılmaz bakıyorum hemen.
- Başka yere bakmıyor musun?
- Yok, buradayım ben.
- Misal, on kilo karton mukavva kaç para ediyor?
- Üç milyon eder.
- Gazeteleri de ayırıyor musun?
- Tabii.

- Aynı mı onlar da?
- Az daha ucuz.
- Şişe ya da teneke kutular?
- Onlar ayrı. Çok birikecek ondan.
- Peki buraya onları ayrı ayrı atmak için belediye başka kutular koymuş.
- Millet torbasında hep birlikte atar. Ayrı ayrı atmaz ki. Yanlış o.
- Atarlarsa.
- Atan atar. Bana ne!
- Bir dakika atmayın, ben alacağım filan demiyor musun?
- Hiçbir şey demem.
- Günde kaç kilo kağıt, karton, mukavva filan çıkıyor.
- Yetmiş, seksen olur.
- Başka bir şey söylemek ister misin?
- Allah kimseyi düşürmesin.
- İyi, hadi sağol, kolay gelsin.
- (Sessizce ve biraz da gönülsüzce el sallıyor gibi) Hadi...

Sonra Kadıköy'de Yoğurtçu Parkı civarında, sokak arasında, çuvaldan arabasının yanında, gazete okuyan birine denk gelirsin, gazete okumasından cesaretlenir, soruverirsin:

- Merhaba kolay gelsin, rahatsız ediyorum ama bu sizin yaptığınız işle ilgili bir araştırma hazırlıyorum, birkaç soru sorabilir miyim?
- Şimdi mi?
- Uygunsa.
- Ne bilmek istiyorsun?
- İşte neler topladığınızı, nerelerden topladığınızı, nasıl elden çıkardığınızı, ne kadar kazanç sağladığınızı, yaşam ve geçim koşullarınızı falan.
- Ohoo, başka merak ettiğin yok mu?
- Gerçekten bir kitap hazırlamak istiyorum. Öyle farklı açılardan, farklı insanların görüşleriyle bu yaşamın zorluklarını anlatmak istiyorum. Belki sizin yaşadıklarınız yardımcı olur bana.
- Bir şey yaşadığım yok. Ekmek derdindeyiz. Üç çocuğa bakı-

yorum. Biri hasta. Yardım istiyorsan yardım et. Evde hastam var.

- Abicim ben de işsiz sayılırım, kusura bakma.
- Geç geç, para verirsen olur.
- Yok veremem gerçekten.
- Yürü git o zaman.
- Peki kolay gelsin yine de.

Biraz daha yukarıda Moda'ya doğru çıkan dik bir yokuşun başında daha gençten bir çocuk, doldurmuş çuvaldan arabasını, ağır ağır çıkmaya çalışıyor yokuşu:

- Merhaba, kolay gelsin. Bu sizin yaptığınız işle ilgili bir kitap hazırlamaya çalışıyorum ben. Şöyle yolun kenarına oturup birkaç dakika konuşabilir miyiz? Vaktin var mı?
- (Yüzüme garip garip bakıp) Sigaran var mı?
- Ha, yok içmiyorum.
- Bir çorba parası çıkar mı?
- Öyle paralı bir iş yapmıyorum ya, neyse gel veririz, otur iki dakika.
- (Kaldırıma ilişip gergin ve isteksiz bir biçimde beklemeye başlıyor)
- Nerelisin, okula gittin mi hiç?
- Bingöl'den abi. Okudum ilk mektebi.
- Sonra?
- Davara baktım bir süre, sonra buraya geldik işte.
- Hemen bu işe mi koyuldun?
- Yok işportacılık denedik önce, kazak ve kot sattım Eminönü'nde. Dört aydır çöpe bakıyorum.
- Nasıl kazancı, işportadan iyi mi?
- Açız abi. Bir sigara versen be.
- Yok, vallahi içmiyorum.
- Alsan şuradan.
- Senin de yaşın küçük, içmesen daha iyi. Hem açsan, sigaraya da paran yetmez, bırak en iyisi.
- Hadi be, almamak için bahane.
- Sağlığını düşün, korkmuyor musun hem, zaten bu yaptığın işten bir sürü hastalık, pislik bulaşır.

- Korksak ne, mecburuz.
- Peki kötü değil de iyi tarafına bakalım, hiç değerli bir şey bulduğun olduğu mu çöpten?
- (Gülerek) Söylenmez bu, meslek sırrı ama süpürge torbalarına bakacaksın asıl abi, altın zincir bile çıkar onlardan.
- Şimdi sana tutup da seçicilik meçicilik diye bir soru sorsam; neyi seçiyorsun, neden seçiyorsun, bu düzenle ilgili seçimlerin neler diye, bunun bir manası var mı?
- Yok abi, bir bok seçtiğimiz yok.
- Haklısın, dışlanmışlığın ve yoksulluğun en ucunda yaşayan biri neyi, nasıl seçebilir ki?!
- Bir sigara seçsek en azından.
- Haklısın yine, gel şu bakkaldan sana bir sigara alalım, sonra ben uzayıp gideyim.
- Sağol abi.

Ardından Şaşkınbakkal'da Bağdat Caddesi'ne paralel sokakta, bir akşam vakti denk gelirsin çöpleri karıştıran bir karı kocaya. Kadın, çuval arabasını tutmakta, kocası içine plastikleri, kağıtları sıkıştırmakta. "Merhaba" dersin, "İşiniz bitince, birkaç soru sorabilir miyim, kağıt toplayıcılarla ilgili, şehrin çöp sorununa dair bir kitap hazırlıyorum. Uygunsanız birkaç soru sormak isterim." İlgiyle bakarlar suratına ve hemen dakikasında bırakıp işlerini otururlar yolun kenarındaki banka.

- Adettendir, ilk "nerelisiniz" diye sorulur değil mi?
- (Gülümseyerek) Tokatlıyız.
- Sivaslıyım ben de, komşuymuşuz. Neresinden Tokat'ın?
- Ben Niksar'lıyım, hanım içinden.
- Ne zamandır İstanbul'dasınız peki? Ne zamandır bu işi yapıyorsunuz?
- 30 yılı geçti ben geleli. İşçi emeklisiyim ben. PTT Hastanesi var yukarıda, bilir misin? Hah işte orada hademeydim. On yıl oldu, emekli oldum. Sonra çocukların masrafları için falan derken ek gelir olsun diye yapmaya başladık bu işi. Hep bizim Tokatlılar bakıyordu bu işe, Örnek'ten ve Barbaros Mahallesi'nin oradan gelip buraları topluyorlar falan. Başta arkadaşlarla, sonra tek başıma çıkmaya başladım ben de, ama

utanıyordum hep böyle. Geçim çok zor İstanbul'da, biliyorsun, yetmiyor bir emekli maaşı. Sonra hanım dedi, ne utanıyorsun, dilenmiyoruz ya. Aha iki yıldır bazen o da bana yardıma çıkıyor şimdi. Evi büyük kızım çekip çeviriyor nasılsa.

- Daha çok, gençler, hatta çocuklar topluyor benim gördüğüm. Siz bu yaşlarda karı koca, ama haklısınız geçim falan çok zor şimdi.
- Zor oğlum zor. Çocuklar da var. Her yaştan var. Şimdi, çok ihtiyarlar, muhtaç durumdakiler de yapıyor. Ne yapsın, dilensin mi? Ama gençler daha hızlı topluyor tabii. Biz şuradan geçene kadar iki tane çocuk hepsine bakar bile. Neyse, biz akşam çıkıyoruz zaten, genelde kapıcılar hava kararırken çöpleri toplayıp atıyor ya. Gece belediye toplamadan önce 4-5 saat bakıyoruz biz. Esas iş o zaman. Üç beş kuruş ama başka türlü de olmuyor.
- Ne kadar geçiyor elinize?
- Değişiyor evladım. Eskiden çok daha fazlaydı. Her gün çıkmıyoruz ki biz. Geçen ay çok çıktık ama ancak 200'ün üstünde topladık mesela. Burası zengin yeri diye çok karıştıranı var. Bizim için parası azalıyor. Bu işte kısmet lazım oğlum.
- Neler çıkıyor daha çok?
- Kağıt, plastik bizim oradan biraz daha çok oluyor ama burada asıl eskiyen eşyadan kullanılır şeyler var mı diye bakan da çok. Değerliler çıkar diye umut eden var. Kimisi hiç kağıt toplamıyor, hurdacı arabasıyla geziyor ama sırf eskicilik yapıyor. Buradan alıyor Kadıköy'deki eskicilere bırakıyor.
- Burası derken, nereden nereye kadar bakıyorsunuz siz mesela?
- Biz buralardan minibüs caddesine, oradan Göztepe'ye kadar bakıyoruz, sonra aradan, lisenin oradan çıkıyoruz E5'e kadar, erken başlamışsak ara sokaklara baka baka oradan bizim Örnek'e devam ediyoruz. (Karısı alıyor sonra sözü ilk defa) Çöp kamyonunun yolunu bileceksin hangi sokağa sırasıyla uğrayacağını ona göre ayarlayacaksın. Lise caddesinin önce solundaki sokaklara bakarsın mesela. Bazen de yetişemiyoruz. Böyle işte.

- Topladıktan sonra ertesi gün depoya bırakıyorsunuz herhalde. Peki sonra nasıl değerlendiriliyor bu bıraktıklarınız hiçbir fikriniz var mı?
- Bizim yaptığımız işin değerini kimse bilmiyor aslında. Ucuz madde işi gibi bu. Sonucu öyle oluyor. Fabrikalar, bu malzemeyi bu fiyattan nasıl bulabilecek başka türlü? O plastik için dünya kadar kimya işi yapacağına hepten bizim topladığımızla çalışıyor.
- Bir yandan "ucuz hammadde sağlayarak sanayiye katkı sağlıyoruz" diyorsun yani.
- Hah aynen öyle. Ağzına sağlık.
- En pis bölümüne bulaşıyorsunuz ama sizin payınıza pek bir şey düşmüyor.
- O dediğin de, aynen öyle. Ekonomi iyiye gidiyormuş ama ben görmedim. Ama buna da şükür diyeceksin.
- Şükür diye diye bu hale geldik. En son seçimde kime oy verdiniz?
- İşte bu adama.
- Şimdi çöpten onun resimleri çıkınca topladığın gazetelerde, ne yapıyorsun mesela?
- (Gülerek) Geri koyuyorum.
- (Gülerek) Peki peki, çok sağolun, vaktinizi aldım sizin böyle. Kolay gelsin.
- Sen sağol evladım. Sana da kolay gele.

Sonra çöp toplama işini, aylığıyla, günlüğüyle, önlüğüyle, çöp kamyonu şoförlüğüyle yapanlara sıra gelir. Belediye işçileri ziyaret edilir:

- Kaç yıldır bu işte çalışıyorsunuz?
- Benim on iki yıl oldu. 1993'te girdim belediyeye.
- Sınavla mı?
- Evet, normal belediye kadrosu için açılan sınavla.
- Ne gibi şartları olduğunu, eğitim, diploma vb. hatırlıyor musunuz?
- Ben ortaokul terkim de, son dönemde lise diploması şartı geldi, tüm belediye kadroları için ama.

(...)

Çöpten çıkar, araya girer kimi manşetler

Zaman (05/09/2002)

Çöpçü kadrosuna 200 üniversite mezunu başvurdu.

Adana yerel (Zaman genel)

Çöpçü kadrosuna razı olan şampiyonlar

Mimar ve mühendisler, Adana Seyhan Belediyesi'nde çöpçü kadrosuna alındılar.

Milliyet (14/11/2001)

Hollanda'dan çöpçü geldi

De Baarsjes Belediyesi'nin 8 temizlik işçisi teneke kürekleri görünce, "Biz bunları 25 yıl önce bıraktık" dediler.

Evrensel (10/05/2002)

Güvenli ve ideal yaşamların görüntüsünü bozan ayrık otlarıydı onlar. Kent yaşamının istenmeyen bir bedeli: Çöp toplayan insanlar...

TRT 3 radyosu, öğlen 12 haberleri (26/05/2005)

Kadıköy'de belediye ekipleri, kağıt toplama depolarına baskın yaptı... Sağlıksız koşullar nedeniyle kağıtlara el kondu.

Ve Ötüken Dergisi'nde bir övünme vesilesi (Tarihi belirsiz)

Ankara'daki çöpçü grevinde ülkücüler ellerinde süpürge ve kürekle sokak temizliğine çıktılar.

(...)

- Aylık kazancınız ne kadar?
- Kadrona, kıdemine göre değişir. Ama normal işte, benim aylık brüt bir buçuğu buluyor.
- Sizin için hep aynı şey söylendi yıllarca. Çöpçüler genel müdürlerden, yargıçlardan, profesörlerden çok kazanıyor diye bir yaygara. Sendikalı işçinin hakkını arayıp memurdan çok kazanması suç gibi gösterildi. Bir de en ağır işi yaptığınız hiç hesap edilmedi. Siz ne diyorsunuz?
- O lafları edenler gelsin bir gün bizim işimizi yapmaya kalksınlar bakalım ne oluyor. O lafları çıkaranlar da taşerona verip ucuza yaptırmak istiyor bu işi. Millet de bilmeden tekrar ediyor. Şimdi bazı belediyelerde temizlik işleri taşerona geçiyor, asgari ücretle çalışıyor arkadaşlarımız. İstiyorlar ki susup bunu da kabul edelim.
- Kamuoyunda sizi "en dipte" göstermeye çalışan, emeğinizi "çöpçü bile..." diye başlayan cümlelerle anlatan ifadeler yerleşmiş durumda. Yaklaşımınız, tepkiniz ne buna?
- Alıştık bu tür sözlere. Hep aşağıda görülüyoruz. Ama iki gün çöpler toplanmayınca kıyamet kopuyor. Tamam, dünyanın en zor işi değil belki ama inşaatçı der küçümsersin, tuvaletçi der küçümsersin, çöpçü dersin öyle. Eee kim yapacak bu işleri? Herkes ekmek derdinde, çocuğuna, ailesine bakıyor. Çöpçü bile! Bakın biz her gece üç kişi, bir şoför arkadaş, iki de toplayıcı; kamyonla 300'den fazla sokağı geziyoruz. Saatlerce çalıştıktan sonra sabaha karşı ana caddelere, sokaklara bir kez daha bakıyoruz. Akşam sekizden sabah yediye çalışıyoruz, fasla mesai falan aldığımız da yok. İşimiz de o pisliği toplamak. Kimisinin darmadağın olmuş çöplerine dalıp çıkıyoruz bazen. Sağa sola atanı var, köpeğinin kakasını güya torbaya koymuş ama açık bırakıp bulaştıranı var. Şimdi bir de çöpten kağıt toplayan fakir fukaranın dağıttıkları var. Daha neler neler var. Hâlâ da bu tür sözler işitmemiz ayıp değil mi?..
- Öyle tabii. Peki, sağlık tedbiri anlamında ne gibi şeyler uygulanıyor? Mesaiden sonra dezenfektan falan özel bir bakımınız oluyor mu?

- Belediyenin getirdiği bir yönetmelik var da, uygulama yok. Her yerde olduğu gibi her koyun kendi bacağından asılıyor. Duşunu yapacaksan, sabununu bulacaksın. Dezenfektan istiyorsan, paranı koyup alacaksın. Hiçbir şey yapıldığı yok, senin anlayacağın.
- Evdekiler bu işe ne diyor?
- Ne diyecekler, "Banyoda çok su harcama" diyorlar.
- İyiymiş. Peki çöpten çıkanlara geçelim. Garip ya da değerli şeylere denk geldiğiniz oluyor mu hiç?
- Garip dersen çok. Değerli dersen artık yok. Eskisi gibi değil. Şimdi binlerce insan çöp karıştırıyor. Onlar bize gelene kadar kaç defa parçalanıyor. Ya da torbanın içinde kalmışsa bir şans, şimdi bir de ayıklama depoları kuruluyor ya, oralarda çalışanlara denk geliyordur. Bize anca o dediğin "garip şeyler" kalıyor işte. Kedi köpek leşleri, fareler, kana bulanmış battaniyeler, af edersin, bok püsür.
- Gerçekten garip. Peki, çöplere bomba falan bırakıldığı için tehlikede hissettiğiniz oluyor mu hiç kendinizi?
- Tabii ne zaman ne çıkacağı belli değil. Memleketin hali neyse, çöpün hali de o aslında. Terör varsa, çöpte de var. Gündüz televizyonda izlediysen çöpte bomba patladı diye, gece kamyona çöpü yüklerken, ister istemez aklına geliyor. "Bunda bomba olmasın sakın" diyorsun. Ya da çöpün kenarına bırakılmış boş bir kutu ya da bavul, çanta var diyelim. Şimdi gündüz vatandaş görse belki polise haber verecek ama biz versek olmaz. İşimiz bu, mecbur alıp atıyoruz. Hani korkudan açmadığımız da oluyor.
- Yine de merak galip geliyordur çoğunlukla.
- E haliyle çok eskimiş bir çanta değilse bakarsın. Ama dedim işte, şimdi bize gelene kadar kim bilir kaç kişi daha bakıyor. Böyle işte kardeşim. Bilmem işine yarar mı bu söylediklerim.
- Yarar tabii. Çok da güzel anlattınız. Çok teşekkür ederim. Kitap çıkarsa size de getireceğim tabii.
- Tamam bekleriz.

O halde, televizyondaki ifadesiyle, "canlı" söyleşileri bitirir, "cansız" olanlara geçeriz.

"Garip şeyler" dediniz de, kimi zaman davetiyelere denk gelinir çöp tenekelerinde: tenekeden evliliklier ve kokteyilli açılışlar da içinde

Malum, "bu mutlu günümüzde", "sizi de aramızda görmek istediğimiz" belirtilir tüm davetiyelerde. Nişanlarda, nikahlarda, düğünlerde, doğum günlerinde, 10'lu, 25'li, 50'li yıldönümlerinde, açılışlarda, kokteyllerde ya da karşınıza çıkmayı başardığımızda yepyeni bir ürünle... Bitince, eskiyince, sendeleyince, devrilince, çökünce, çözülünce, ölünce; aile mahkemelerinin içini, soğuk mermerlerin dibini ve çöp tenekelerinin hem içini hem dibini boylayacaklardır ama yeni ve pırıl pırıllarken böyle, çok mutluyuzdur işte ve sizi de görmek isteriz hemen yanımızda bir yerde.

Kağıtçılar mutlu olabilirler bu davetiyelerden yüzlercesini bir arada gördüklerinde. Hurdacılar ise minnettardırlar, bu beraberliklerin eskiyip bitmesine, evdekilerin sokağa dökülmesine.

Yine de gün gelir, hurdacılar ve kağıtçılar da bastırabilir bir davetiye. Sahici hem de:

"Sayın

Kadıköy ilçesinde faaliyet gösteren çöp toplama depolarına bağlı tüm hurdacılar ve kağıtçılar olarak bir dernek teşkil ediyoruz. Emniyet Genel Müdürlüğü aracılığıyla İçişleri Bakanlığı'na yaptığımız başvuru olumlu karşılandı. Kuruluş iznimizi almış durumdayız.

İlçemiz sınırları dahilindeki geniş alanları daha etkin bir şekilde tarayarak arkadaşlarımızın adil bir biçimde, kavgasız, gürültüsüz işlerini görebilmeleri amacıyla Derneğimizin faaliyetlerine bir an önce başlamayı düşünüyoruz. Bölgemizde yaşanan sorunların giderilmesi, depolardaki fiyat farklarının düzene oturması, merkezdeki yoğunlaşmanın diğer mahallelere kaydırılması, Hurdacılar Derneği'nin tek taraflı yaklaşımlarının kırılması, yeni toplayıcılarla kavgaların son bulması gibi amaçlarla Kadıköy'deki tüm arkadaşlarımızı Derneğimize katılmaya çağırıyoruz.

Derneğimizin E-5 üzeri Sahrayıcedit üstgeçidi arkasında kiralanan merkezinin, 31 Mart 2005 tarihinde, akşam üstü saat 17'de gerçekleştirilecek açılış daveti ve kokteylinde sizi de aramızda görmek istiyoruz. Bağlantı kurup üye olmanız dileğiyle...

Kadıköy Geri Dönüşümcüler Derneği

Lütfen bölgenizdeki diğer arkadaşlara da haber verin. Birlikte güçlenelim.

Ayrıntılı bilgi için telefon ve faks: 0216 470 85 58"

Ardından, çöpten "öylesine" bir haber. Cumhuriyet'in 22.02.2005 tarihli nüshası o devasa gazete yığınının arasından sıyrılıp kitaba girer:

Apartmanların geri dönüşüm kutusu bulundurma zorunluluğu var ama Türkiye'de bundan kimsenin haberi yok

Çöp dağları yükselecek

SEDA AKDOĞAN - SİBEL BAHÇETEPE

Çöplerin ayrı ayrı toplanması, bu konuda kapıcıların eğitilmesi ve uygulamayanların cezalandırılmasını öngören "Ambalaj ve Ambalaj Atıkları Kontrol Yönetmeliği" bir aydır yürürlükte bulunmasına karşın konu ile ilgili olarak yalnızca bazı belediyeler uygulama başlattı, yurttaşlar ise bu yönetmelikten tamamen habersiz.

Çevre Mühendisleri Odası İstanbul Şube Sekreteri Örgen Uğurlu, çöplerin ayrı ayrı depolama işinin halk istiyor diye değil, AB istiyor diye yapıldığını anımsatarak halkın sağlığının düşünülmediğini belirtti. Uğurlu, İstanbul'da çöp depolama merkezlerinin iki tane olduğuna dikkat çekerek, çöp depolama alanlarının ömrünün uzatılması gerektiği, aksi halde kentin çöp adasına dönüşebileceğini vurguladı ve "Ümraniye Çöplüğü" benzeri facialarn yaşanacağı uyarısında bulundu. Çevre Mühendisleri Odası İstanbul Şube Sekreteri Örgen Uğurlu, 2005 yılında çıkan yönetmelikle her apartmanın kendine ait geri dönüşüm kutusu olacağını ve çöplerin kâğıt, cam, plastik gibi ayrı ayrı depolanacağını vurguladı. Uğurlu, bunların yapılıp yapılmadığının denetiminin belediyeler tarafından kontrol edileceğini, ayrıca kapıcılara da bu konuda eğitim verileceğini söyledi. Uğurlu, "Ama ayrı ayrı depolama işini maalesef halk istiyor diye değil, AB istiyor diye yapıyoruz. Halk sağlığını düşünmüyoruz" dedi. Uğurlu, yakın bir gelecekte İstanbul'un bir "çöp adası" haline gelebileceği uyarısında da bulundu. Depo sahalarının düzenli depo sahaları olması gerektiğine işaret eden Uğurlu, "Geçmişte yaşadığımız Ümraniye çöplüğünde yaşanan facia ile karşı karşıya kalırız" dedi.

DİE araştırmasına göre Türkiye'de yılda yaklaşık 800 bin ile 1 milyon ton atık geri kazanıdırılıyor. Türkiye'de kişi başına yıllık evsel atık miktarı 187 kilo, toplam evsel atık miktarı ise 11 milyon ton. Küçük işyerleri ve ticarethanelerden çıkan yıllık atık miktarı ise 10 milyon ton. Belediyelerin atıkları yılda toplam 20 milyon tonu bulmakta. Evsel atıkların yüzde 68'i organik atıklar, kalan kısmı ise kâğıt, karton, tekstil, plastik, deri, metal, ağaç ve kül gibi maddelerden oluşuyor.

ÇEVKO'dan yapılan açıklamada ise belediyeler tarafından toplanan atıkların çöp depolama sahalarında bertaraf edildiği vurgulandı. Çöplerin karışık toplanmasıyla hem bu alanlarda çok büyük hacim kapladığının hem de geri kazanılmasının oldukça sağlıksız ve verimsiz olduğunun altı çizildi.

Sonra bir söyleşi daha çıkar çöpten, çöp deposu sahibi Oktay Çetinkaya ile

Çöpten çıkan kupüre göre, 7 Temmuz 2002'de Hürriyet'ten Banu Tuna görüşmüş kendisiyle.

Haberin spotu şöyle: "Oktay Çetinkaya (26) tam 14 yıl boyunca Adana ve İstanbul'daki çöplerden kağıt, plastik, alüminyum gibi para eden malzemeleri topladı. Sonra biraz para biriktirip bir depo sahibi oldu. Şimdi başkalarının topladığı kağıtları o satın alıyor. Bu arada çöpte bulduğu kitaplarla sahaflık yapmaya başladı, (koyu yağ lekeleri yüzünden, okunamıyor araları - bundan sonra; kylyoa)... Artık bir iş sahibi olmasına rağmen sırf ziyan olmasın diye çöpten hâlâ yemek yiyebileceğini söylüyor. Bugüne kadar çöpten, çocuk, silah ve binlerce dolar para çıktığına şahit olmuş."

Söyleşi de şöyle (okunabildiği kadarı ile);

Sokaktaki çöpleri toplamaya ne zaman başladınız?

(kylyoa) Adana'da yaşıyorduk. Çalışmam gerekti ve (kylyoa) boyacılığı yapmaya, simit satmaya başladım. Ama fazla para getirmiyordu. Sokakta başka çocuklarla tanıştım. Kağıt topluyorlardı, onlarla birkaç gün takıldım ve ben de kağıt top-

lamaya başladım. Altı yıl Adana'da bu işi yaptım. Bir çocuk için iyi para kazanıyordum, bir memurun aylık geliri kadar. O zamanlar bu işler daha kârlıydı. Şimdi değil. Madenlerin ve kağıdın fiyatı düştü. Eskiden çöpte iki kilo bakır bulup sattığım zaman bir hafta çalışmazdım. Şimdi on kilo bakır benim bir günlük masrafımı (kylyoa)...

İstanbul'a yine çöp toplamak için mi geldiniz?

Evet. Sekiz yıl önce geldim. Burada tanıdıklar vardı. İstanbul'a ilk geldiğimizde de durum bayağı iyiydi.

Doğrudan Cihangir'e mi geldiniz?

Tophane'ye geldim. Cihangir'den topluyorduk kağıtları ama. Burada insanların gelir düzeyi daha yüksek. Çok gazete ve kitap okunan bir semt. Giyim eşyası da çok çıkıyordu. Hoşumuza gidiyordu tabii.

Şimdiye kadar çöpten en olmayacak ne buldunuz?

Çöpte bebek bulan arkadaşım var. Yepyeni bir silah çıkmıştı bir kez. Ben en son 2 (kylyoa) dolar buldum ama sahibine iade ettim. Cüzdanla birlikte buldum yani. Kimin olduğu belliydi. Vermek zorundaydım. Arada bir altın yüzük çıktığı oluyor. Ben kontrol etmiyorum ama bizim çocuklar elektrik süpürgelerinin torbalarına da bakıyor. Süpürgeyle koltuğun altını çektiğin zaman ne varsa torbaya gidiyor.

Siz İstanbul'da en iyi Cihangir'in çöpünü mü bilirsiniz? Diğer semtlerle karşılaştırma yapabilir misiniz?

Her yeri bilirim aslında. Cihangir'den dediğim gibi çok kağıt çıkar. Tarlabaşı'ndan hiç çıkmaz mesela. Oradan sadece sulu çöp çıkar. Çöp poşeti bile kullanmıyorlar. Kovayı doğrudan konteynıra boşaltır. Bebek'ten de çok kağıt çıkması gerekir ama burası kadar çıkmıyor. Çünkü orada kapıcılar topluyor, hurdacılara satıyorlar çıkanı. İstiklal Cad..(kylyoa)...

İstanbul'da kaç tane depo var, biliyor musunuz?

Hurdacılar ve kağıtçılar ayrı. Kağıtçı deposu iki bin tane vardır.

Bu depolarda sadece kağıt mı toplanıyor?

Kağıt, plastik, alüminyum, naylon poşet toplanır.

Peki sokaktan çöp toplayanların sayısı hakkında bilginiz var mı?

Sadece İstanbul'da 10 bin civarında. Türkiye'de 200 bin kadar olduğu tahmin ediliyor. ÇEV(kylyoa) ...maları var. Bu onların beş yıl önce verdiği rakam. Krizden sonra daha da artmıştır. Çünkü sermayesiz iş. Kimse sana çöpten kağıt toplama diyemez.

Siz aslında faydalı bir şey yapıyorsunuz değil mi? Bizde çöpler ayrılmaz çünkü.

Benim zaten bu işi devam ettirmemin ...(kylyoa)... çöp işini seviyorum. Antalya, Marmaris, Kuşadası gibi turistik yerlerde çöp döküm sahalarında da çalıştım ben. Oralarda çöp karıştırılmasına izin vermezler dağılmasın diye. Çöp sahasında ayrılmayan hiçbir şey yok. Cam, kağıt, kemik parçaları, plastik, alüminyum kutu. Geriye bir tek sulu çöp kalıyor.

Kemik parçaları neden toplanıyor?

Sabun katkı maddesi yapılıyor. Tavuk yemi de yapıyorlar.

Çöp toplayıcıların sahaları var mıdır? Yani isteyen istediği yerden toplayabilir mi?

Kesinlikle kimsenin sahası yoktur. Sadece büyük banka ve şirketlerin kağıtlarını sürekli alan kişiler vardır. Oralardan her gün 50, 60 kilo kağıt çıkar. Onlar çöpü dağıtmadan sadece kağıdı alır gider.

Siz toplayıcılıktan çok mu para kazandınız da depo sahibi oldunuz?

Depo sahibi olmak çok zor bir şey değil. Biraz para biriktirdikten sonra (kylyoa)...

Peki nasıl işliyor bütün bu sistem?

Kendine birkaç toplayıcı buluyorsun. Kilo başı fiyat veriyorsun. O topladığı kağıtları sana getiriyor. Depoda plastikler

ve kağıtlar birinci hamur ve renkli olarak ikiye ayrılıyor. Sonra bunları biz ya aracıya, ya da doğrudan ulaşabilirsek alıcıya veriyoruz. Fabrikalar fatura filan istediğinden aracıya vermek daha iyi oluyor. Fabrika ile toplayıcı arasında bazen üç kişi değişebiliyor.

Bir toplayıcı sıkı çalışırsa ayda ne kadar para kazanabilir?

Şu an para kazanmak çok zor. Kağıt toplayanların sayısı çok arttı. Eline çuvalı, el arabasını alan kağıt topluyor. Ayda 300-400 milyon kazanabilir ama kendini çok yorması gerek. Günde 12-13 saatini ayırması gerekir.

Siz kaça alıyorsunuz gelen malı?

Kağıdın kilosunu 70 bin liraya alıyorum. En pahalısı alüminyum, bakır türü şeylerdir. Alüminyumun kilosu 1 milyon 400 bin, bakırın da 1 milyon 600 filan. Ama onlardan haftada 50-60 kilo geliyor bizim depoya.

Sizi sokakta çöp toplarken görenler nasıl davranıyor?

En büyük sorun çöplerin dağılması. Eskiden çöp dağıtılmazdı. Çünkü kağıt fazlaydı, kimse poşetleri açıp bakmazdı. Şimdi poşetleri parçalayıp, en ufak parçaları bile alıyorlar. Çok olumlu bakanlar da var. Biliyorlar bizim bir yandan faydalı bir iş yaptığımızı. Dünyadaki herkes dönüşüm olayına (kylyoa) emdik her şeyi yeryüzüne çıkardık. Artık bunu dönüştürerek kullanmak durumundayız.

Çöp topladığınız dönemde hiç kız arkadaşınız oldu mu? Ona ne iş yaptığınızı söyler miydiniz?

Benim yoktu ama eşiyle çöp toplayan çok insan var. Adana'da mesela bu işi gençler yapar. Hep evlerinden uzakta çöp toplarlar ki kız arkadaşları görmesin diye.

İstanbul'da bu işi yapanlar nerelerden geliyor daha çok?

Genelde İstanbul dışından geliyorlar. Birkaç ay çalışıp memleketine geri dönüyor, sonra tekrar geliyor. Bundan on yıl önce Tokatlılar dışında İstanbul'da çöp toplayan yoktu. Ben Diyarbakırlıyım dediğimde herkes şaşırıyordu. Çok

Niğde, Aksaraylı vardı. Şimdi nereden ararsan adam var. Romanya'dan çöp toplamaya gelenler bile var. Şirinevler'deki kağıtçıların hepsi Romanya'dan. Yüzlerce Romanyalı var sokakta. Tarlabaşı'nın kağıt depolarında çalışanlar da hep siyah. Benim yanımda bir tane Malili çalışıyordu. Onlar sokakta değil de, deponun içinde çalışıyor.

Çöpten hastalık kapmaya korkmuyor musunuz? Bu kirde sağlığınızı nasıl koruyorsunuz?

Ben hiç çöp topladığı için hastalanan insan görmedim. Bağışıklık kazanıyorsunuz. Bir de mesela sokakta üstü başı pis, elinde çuvalla dolaşan, şarapçı gibi insanlar görürsünüz. Onlar da hiç hastalanmaz. Aşı gibi. Onların üzerini değiştirip, temiz bir şeyler giydirirseniz o zaman hastalanır belki. Çöpten yemek de yeriz biz. Ben uzun zaman yedim. Hâlâ da yerim. Çöpte bir sürü ekmek var. Cihangir okur yazar düzeyi çok yüksek bir yer. Sanırsınız insanlar çok kültürlü, çevreci ama değil. Çöpe bir sürü yemek atıyorlar. Anlayamıyorum insanları, sonra da hayat hakkında bir sürü yorum yapıy(kylyoa)...

6 PAZAR, 7 Temmuz 2002

PAZAR

En son 2600 dolar bu
ama sahibine iade e

Sonunda, Ümraniye'de, çöp dağının dibine yerleşenle de yapılabilir söyleşi:

Merhaba, çok rahatsız etmeyeceğim sizi, iki soru soracağım sadece. Hemen böyle çöplüğün dibinde yaşamaktan korkmuyor musunuz, bu birincisi?

- Korkarım.

Korkuyorum.

Korkarım, kokuyorum da.

Korkarım, korkmaya ve kokmaya devam da edeceğim.

- İkincisi, "şehirler vardır çöpten yapılır, şehirler vardır çöpte yaşanır" derler. Siz ne dersiniz?

- Ovalardan, düzlüklerden başlar, yamaçlara tırmanır, tepelere, dağlara uzanır şehirler. Kafka'nın kadastrocu memurları araziye diye çıkıp Şato'da kaybolduğunda ya da belediyenin katastrofik memurları arazi olup hemen hiçbir planlama yapmadığında; tüm yükseltiler birer birer ve hurra sesleriyle işgal edilirler.

Dağları yuttukça şehirler, çöp dağlarıyla birlikte büyürler. O da yetmez, çöp dağlarını yutarak, yenilerini üretirler. "Hızlı kentleşme" denir, sosyo-kültürel ayrıntılara girilir; eski çöp dağları da tıpkı içine atılanlar, tıpkı üzerine yerleşenler gibi, hızlı kentleşir.

Çöplük diye bir semt vardır örneğin İzmir'de; Karşıyaka'nın önce kenarlarında, sonra içinde. Evler ve yerleşim gelişip de, şehrin dışında gibi görünen çöplükleri çeviriverince, kalır işte bazı semtlerin isimleri böyle "Çöplük" diye. Ama ahalisi "Nerede oturuyorsunuz" sorusuna, "Çöplük'te" diye yanıt vermekten utanmaya başlayınca, her şey gibi değişmeye başlar bu semtlerin adı da. Şimdilerde Bahçelievler derler, İzmir'deki o eski Çöplük'e. Malum, doğada birçok şey başka bir şeye, günler gecelere, yağmurlar çamurlara, elmalar armutlara, domatesler hormonlu domateslere, acılar sevinçlere, özgürlük köleliğe, çöpler bahçelere dönüşmekte... (Ve tersi de geçerli, elbette.)

Dönüşemezse, yani yutup da patlatamazsa çöp dağlarını şe-

hirler, bu kez çöp dağları patlayıverirler. Öyle ki, "Ümraniye'de 28 Nisan 1993'te meydana gelen ve 39 vatandaşımızın ölümüne neden olan çöp patlamaları" diye manşetler atabilir gazeteler.

Öyle ki, İstanbul adlı, iki yakalı koca köyde, Anadolu yakasında Ümraniye Hekimbaşı, Avrupa yakasında Eyüp Kemerburgaz, her an patlamaya hazır birer çöp gibidirler. Sıkışıp patladıklarında, yakıp yıktıklarında ortalığı, söküp aldıklarında 39 canı, haber olabilirler.

Haberdirler, okunurlar, unutulurlar, giderler. Öyle ki, nisyan bile isyan eder; hafıza-i beşer, harp ve haber malullerine benzer.

Tabii an gelir, haberler biter, teknoloji gelişir, arıtma tesisleri kurulur, eski çöplükler bahçe olur, çöplerden enerji elde etme yolları bulunur, bir zamanlar çöplerin patlaması ile açığa çıkan yıkıcı enerji, artık ampullerdeki aydınlığa ya da yakıcı enerjiye kavuşur, falan filan...

Her neyse, o gün gelmediği müddetçe, İzmir'deki Çöplük'ten Ümraniye'de patlayan çöplere uzanan bir çizgide, genel olarak şehirlere yerleşmeyle, gecekondulardan başlayıp siteleşmeyle, kentleşme ve çöpleşmeyle, çöplenir gibi yerleşmeyle ilgilidir olan bitenler.

Çöp patlamalarıdır... yoksulluk ve varoş manzaralarıdır... gecekondu yaşamlarıdır... patlamaların tam göbeğindeki hazine arayışlarıdır... yalınayak bir çocuğun, çöp torbalarını karıştıran aşırı cılız, sucukluk bir ata fırlattığı taştır... acıdır.

Kent merkezleri, merkezin civarları, geniş caddeleri, yan sokakları ve benzerleri, bir planlama ürünü olsa da olmasa da, isyanlara karşı kurulan geniş bulvarlı modern kentlere öykünürler.

Kent merkezlerinin çevreleri, banliyöleri, gettoları, daracık sokakları, varoşları, kenar mahalleleri ise, olası isyanlardan korkup çöplük bölgelerinde açtığı alanlara uydu kentler kurduran neo ve de post-modern kentlerle birleşirler.

Yoksullar ve zenginler, kentin her noktasında birbirinden

farklı binlerce görüntü verirler. Yine de özlerini kaybetmezler:

Çöplükten merkeze ya da çöp dağından merkez düzlüğe indiğimizde görürüz birdenbire; şehrin o zengin bulvarındaki "kağıt toplayıcılar", aslında kağıt değil, bozuk para ararlar. Gidin bakın siz de Bağdat Caddesi'ndeki çöp toplayıcı gençlere. Torbaları, çuvalları ve çöp arabaları bomboş nedense. Çuvallar görüntü ya da bahane, dileniyorlar belki de; simit ve ekmek parası soruyorlar "piyasaya çıkanlara" ve bizzat piyasanın o gizli ve gizemli ellerine...

Çöpten çıkan görünmez bir kent parçasıdır: Leonia

Leonia kenti her gün yineler kendini: her sabah mis gibi çarşaflarda uyanır herkes, yeni açılmış sabunlarla yıkanır, yepyeni elbiseler giyer, en mükemmel buzdolaplarındaki açılmamış süt şişelerine uzanırken son model radyolardan en son cıngılları dinler.

Dünün Leonia'sından artanlar tertemiz plastik torbaların içinde çöp arabasını bekler kaldırımlarda. Bitmiş diş macunu tüpleri, yanmış ampuller, gazeteler, kap kacak, ambalaj malzemelerinin yanı sıra şofbenler, ansiklopediler, piyanolar, porselen tabak takımları: Leonia'nın zenginliği her gün üretilen, alınıp satılan eşyalardan çok, yenilerine yer açmak için kaldırılıp atılan eşyalarla ölçülür. Öyle ki, Leonia'nın gerçek tutkusunu merak etmeye başlar insan: herkesin dediği gibi yeni ve değişik şeylerin tadını çıkarmak mı, yoksa durmadan üreyen bir pisliği atmak, kendinden uzaklaştırmak mı? Çöpçülerin bir önceki günün yaşamından arta kalanları toplama görevi dinsel bir törenmişçesine sessiz bir saygıyla karşılanır, halk gözünde sanki birer melektir hepsi; kim bilir belki sadece kaldırıp attıkları eşyaları düşünmekten onları kurtarıyorlar diye.

Çöpçüler yüklerini her gün nereye götürür, bu soruyu kimse sormaz kendisine. Yanıtı herkes bilir: kent dışına. Oysa her yıl genişler kent, çöplükler geriye çekilmek zorunda kalır; atıklar arttıkça çöp yığınları yükselir, katmanlar çoğalır, daha geniş bir çembere yayılır.

Ayrıca şu da var; Leonia'nın yeni şeyler yaratma yeteneği geliştikçe çöpün özü de iyileşir; zamana, hava şartlarına, fermantasyon ve yangınlara meydan okur. Leonia'yı çepeçevre kuşatan, yok edilemez bir artıklar kalesidir, bir sıradağ gibi kentin her noktasında görülür.

Sonuç şu: Leonia attığı mal kadar mal toplar; geçmişinin pulları, üzerinden atamadığı bir zırh halinde birbirine lehimlenir; her gün yenilenmesine karşın kendini tek ve kesin bir "biçim"de aynen saklar: bir önceki günün, kentin yaşadığı tüm günlerin, tüm yılların, her beş yılın çöpleri üzerine dökülen dünün çöplerinin yarattığı bir biçimdir bu.

Uçsuz bucaksız çöp dağının üzerine, en uçtaki doruğun ötesinden, kendi çöp dağlarını sıkıştıra sıkıştıra iten diğer kentlerin çöpçüleri olmasa, Leonia'nın çöpleri dünyaya yayılabilirdi ağır ağır. Belki de Leonia sınırlarının ötesinde bütün dünya, ortalarında sürekli çöp püskürten metropoller bulunan kraterlerle dolu. Yabancı ve düşman kentler arasındaki sınırlar, her birinin çöplerinin yer yer birbirine dayandığı, birbirini örttüğü ya da birbirine karıştığı zehirli sular.

Surlar yükseldikçe heyelan tehlikesi de artıyor: bir konserve kutusunun, eski bir lastiğin, hasır kılıfı kaybolmuş bir şarap şişesinin Leonia tarafından yuvarlanması yeter; ayakkabı tekleri, eski takvimler, kurumuş çiçeklerden oluşan bir çığ, kendisinden boşuna uzaklaştırmaya çalıştığı, artık temiz komşu kentlerin geçmişine karışmış kendi geçmişine gömecek kenti: bu pis dağ zincirini bir felaket dümdüz edecek, her gün yeni giysilere bürünen metropolün tüm izlerini silecek. Komşu kentler toprağı düzeltmek için silindirlerle hazır bekliyor; bu yeni alana yayılacak, büyüyecek, yeni çöplükleri uzaklara itecekler.

Italo Calvino, "Görünmez Kentler", çeviren: Işıl Saatçıoğlu, YKY, 4. baskı, s. 156-7

İşte o kentlerde, çöp konteynırına bitişmiş bir lağım faresi başlar sorup söylenmeye:

Mazgalların yanına koymazlar çöp konteynırlarını, lağım fareleri dadanmasın diye. Oysa en besleyici mekanlardır onlar

için çöp dağları. Zirvesine köpeklerin, yamaçlarına kedilerin yerleştiği bir yükseltide, eteklerde eşelenmek isterler gönüllerince. Hasret duyarak eski günlere...

Evet, şimdiki gibi, çöp kamyonlarının konteynırları her allahın günü sırtlarına yüklemedikleri günlerde, fareler dolaşırdı çöp toplama yerlerinin dibinde. Küçük bidonların büyüklere boca edildiği, poşetlerin daha "temiz" işlerde değerlendirildiği "açıklık günleri"nde, fareler biterdi çöp bidonlarının dibinde. Üstelik daha oluşmamıştı o zamanlar "tarihin çöp sepeti"; farenin tırnaklarına, devlet ve tanrı değil, sofra artıkları takılırdı sadece.

Kılıksız, eğri büğrü, dökküntülü, kaygan, gölgeli, kokuşmuş ve elbette yalnız bir fareyi kim sever ki? Derisinde lağımdan kaptığı nemin parlaklığı, iriliği ve iğretiliğiyle göz alıcı, lök gibi hareketsiz ama gerektiğinde çok hızlı lağım fareleri, ızgaranın üzerinde boş boş bakarken çevrelerine, küçüklerin aksine, hiç de tedirgin değildirler belki de. Biri anlatırken farenin iriliğini diğerine, büyük bir balık tutmuş avcının gösterme biçimini taklit eder; sol el, sağdaki kolu dirseğe yakın bir hizadan kavrayıp boşlukta sallayıverir. Ama bu kez, balıktan farklı olarak, anlatımın mutlaka buruşuk bir yüz ifadesiyle tamamlanması gerekir. Azametinin ve kudretinin farkında, ne gün ışığından ne onun altında yürümeyi bir halt sanan insanoğlundan, ne de insanların evine kapatılmaya razı olan kedi kuvvetlerinden korkmadan, hatta hafiften tehdit eder bir bakışla çevresini süzerek oturur ızgaranın tepesinde.

İşte bu yüzden koymazlar artık, konteynırları mazgalların dibine.

Bir cümleyi bir yerden bir yere taşımak bu kadar zor olmamalı bence. Izgaranın üstünde lök gibi oturacağına, ürkek fare adımlarıyla koşabilmeli cümleler. Farelerden çöpçülere doğru daha dolaysız bağlantılar kurabilmeliler. O halde bir yöntem olarak farenin soru sorması beklenebilir. Çok da oyalanmadan farelerin sorularına geçilmelidir:

1. Scavenger nedir?

Tıpkı lağım fareleri gibi çöp toplayıcılar ya da "scavenger"lar da, çağcıl kentsel ortamın doğal ve yoksul temizleyicisidirler. Üretimden gelen güçleriyle değil, tüketenlerin gücü adına hareket ederler...

Toplumun kaçta kaçının yırtıp kaçta kaçının battığını araştıran sosyo-ekonomik anketlerin ortaya koyduğu sonuçlar, en bir marja, dışlanmış ve evsiz kalmış kişiler arasına yerleştirir onları. İşte bu insanların yaşamaları ya da yaşama bir şekilde tutunma çabaları çöp olgusuyla birleştiğinde, ortaya -lağım farelerinden bile önce- "scavenger" gerçeği çıkar.

Yaşamın dört duvar ya da metal arasında geçmesini zorunlu kılan kapanma koşullarını kulübeyle sağlayan bu insanların ev ortamlarını anlatan ruhsuz bir sosyoloji metninde "scavanger huts" önemli bir yer işgal edebilir.

Ancak soruna, ruhsuz sosyoloji metnini kaleme alan aşırı duygusal sosyolog açısından ve "scavenger"ın rolü ve önemi nedir diye bakıldığında, genellikle, çöp atma anında yaşadığı huzursuzluk dışında, hiçbir şey çıkmaz ortaya. Öyle ki, şehir merkezlerinde çöp köşeleri tutulalı beri, ciddi bir problem haline gelmiştir bir küçük burjuvanın çöp atarken huzur duyabilmesi. Tehlike çemberinin içine çöp dökme fiilinin de yerleşmesi, şehri daha bir yaşanmaz kılmıştır sanki.

Her yerde korku, her yerde endişe hakimdir, her zaman huzur kaçırabilecek birileri ya da birikintiler bizi beklemektedir...

(...)

Çöpten çıkar araya girer "İktisadın ötesi"ndekiler

Çocukların baklava ya da gofret çaldıkları için hapse atılmasının sıradanlaştığı ülkemizde, yeni bir "suç" türü çıktı ortaya: Çöp hırsızlığı!

İstanbul'un Büyükçekmece ilçesinde, ikisi 18 yaşından küçük

ve biri çadırda yaşayan dört kişi, belediye tarafından açık alana dökülen çöpleri "çaldıkları" iddiasıyla yargılanıyormuş. Çöplüğü belediyeden "kiralayan" kişi, sanıkların iki kamyon plastik çöp çaldıklarını söyleyerek şikayetçi olmuş. Beyoğlu Cumhuriyet Savcılığı, dört sanığın 1.5 yıla kadar hapsini istemiş.

"Geri dönüşüm", uzunca bir süredir, Türkiye'nin özellikle büyük kentlerinde, dilencilik ya da hırsızlık yapmak istemeyen işsiz insanların geçim kapılarından biri durumunda. Bu sektörde de "işbölümü" var: Kimileri kağıt ve kartonları, kimileri teneke kutuları, kimileri de şişeleri topluyor.

Ne var ki, öyle her isteyen her istediği çöplüğü karıştıramıyor! Örneğin, yüksek gelir düzeyine sahip insanların oturduğu semtlerin çöplüklerinden yararlanmak, ciddi bir "ayrıcalık" Bu "iş"te para olduğu görüldüğünden beri, mafyalaşma süreci de başlamış durumda.

Gündemdeki aşama, mafya reislerinin "saygıdeğer işadamı" sıfatını kazanması. Belediye ile anlaşarak "çöp karıştırma hakkı"nı satın alanlar, bu işi fiilen yapanların geçmişte elde ettikleri gelirin büyük bölümünü gasp etmiş oluyor.

Çalışma koşulları ise, kuşkusuz, değişmiyor. Küçük çocuklar da dahil olmak üzere sektörün "işçi"leri, zenginlerin pisliklerini ayrıştırırken, bin türlü hastalıkla burun buruna çalışıyor.

Yeri gelmişken, bu sorunun "gelişkin" Avrupa ülkelerinde çözüme kavuşturulmuş falan olmadığını belirtmekte yarar var. Evet, Avrupa ülkelerindeki çöp ayrıştırma "tesis"leri çok daha modern; çöpler bantların üzerinde yürüyor. Ama söz konusu tesislerde çalışan işçilere eldivenden başka bir şey verilmiyor. Bant üzerinden gelen çöplerin miktarı arttığında, işçilerden gövdelerini kullanarak set oluşturmaları isteniyor. Havalandırma, çoğu tesiste, "doğal" yollarla gerçekleşiyor. (Yazarın buradaki "gözlemleri"nin Almanya'da kaldığı dönemden, deneyimlerine dayandığı biliniyor - alıntılayanın notu)

Avrupa ülkeleri ile Türkiye arasında bir miktar fark var elbette: Avrupa sermayesi, çöp ayrıştırma işlerinin bir bölümünü "bilinçli tüketici"lere yüklemiş durumda. Cam, kağıt ve karton, pil, teneke ve "tetrapak" gibi atıklar farklı çöplere konuyor. Böylece,

bir yığın gereksiz ve zararlı ambalaj malzemesini kullanmış olan tüketiciler vicdanen rahatlamış oluyor. Ama bu arada, Avrupa'nın sokaklarında da çöp toplayarak yaşayan insanların sayısı giderek artıyor. Bu nedenle de, özellikle zenginlere ait evlerin çöplükleri giderek daha "korunaklı" şekillerde inşa ediliyor!

Kısacası, sermaye sahipleri, kendi pislikleri içinde boğulmayı giderek daha fazla hak ediyor.

"Pisliklerini bile koklatmıyorlar!" - İktisadın Ötesi - Dünya Armağan (Erkin Özalp) - soL Dergisi

(...)

"Ötesi" böyledir ama iktisat bilimi (ya da disiplini) şu türden belirleme ve verilerle hareket edebilir: "Latin Amerika'da 'çöp toplayanlar', ülkenin en büyük kağıt kuruluşuna çalışmaktadırlar." Bu gerçekten de bir veridir ve gerek makro ölçekte gerekse sektör bazında değerlendirilebilir. Memleketimize geldiğimizde ve muhalif bir düşünce beslenecekse, belki SEKA'nın bir bütün olarak ya da SEKA işletmelerinin ayrı ayrı özelleştirilmesiyle birlikte değerlendirilebilecektir. (Ancak ne kadar değerlendirilirse değerlendirilsin son katrenin son kertede ne olacağına ya da nereye düşeceğine dair rivayet muhteliftir).

"Gazete alıyooo, demir alıyooo" diyerek ya da sokakta hiçbir slogan atmadan doğrudan çöpe yönelerek, ama sonuçta "fazlalıklar"ı uygun parçalara bölerek toplama çabası, Batı'da endüstrileşirken, Doğu'da sokağa mı dökülmektedir? Konu tam anlamıyla hurdacılık değilse, manzara da tam anlamıyla böyle değildir. Yine de, çöplerin ayıklanmasını bir endüstri haline getiren Batı'yla, örneğin Almanya'yla; büyük konteynırların döküntüleri arasında toplayıcı bir çalışma yürüten Doğulu işçiler elbette birbirinden farklı değerlendirilmelidir.

Hurda ve molozların, tetrapak, kağıt, alüminyum, demir diye ayrışması bambaşka bir hikayedir aslında. Gerçekten de Berlin'deki Türk ya da Dubai'deki Endonezyalı emekçilerin önemli istihdam alanlarından biri bu değil midir? Kamyonla

önüne boşaltılan moloz yığınından ayıklayabilmek kağıdı, alüminyum ve demir arasına sıkışmış metalik dağınıklığı ve elbette hırsı ve acıyı, ister Batı'da yaşasın ister Doğu'da, Doğulu'nun işidir...

Kısacası, "en aşağıdakilerin ilk mesleği"nde bile bir Batı-Doğu ayrım(cılığ)ı hakimdir. Ancak aslolan, bireysel yük ile endüstriyel mekanizmanın biraradalığını görebilmektir. Tabii iki tür "çözüm"ün de iç içe geliştiği ya da birbirinin bir parçası olduğu görülürken Doğu'da bu işin sokakta ve "serserileşerek" çözüldüğü de bilinmelidir.

Uzatmaya gerek yok: Pozitivizm böyledir. Sosyal ve iktisadi kategoriler belirleyip incelemeye yönelir. Toplum mühendisliğine yeterince girildiğinde (ve gerektiğinde), psikoloji de işin içindedir. Buradan hareketle ve elbette çöp toplayanın kategorilendirilmesi neticesinde, serseriliğe, çingeneliğe, ipsizliğe ve berduşluğa girilebilir.

2. Serseri ve berduş nedir, aralarındaki ayrımlar nasıl belirlenir? Çingene ve ipsiz kime denir?

Peki kimdir bu serseri?

Çöpte bulunan bir sözlükten ya da sözde bulunan bir çöplükten "tanım" vererek başlayabiliriz. Serseri: "Başı özgür"ün eş anlamlısıdır. Kimi durumlarda eş halinin dışına çıkar, yakın, denk, tam ve çok nadiren de mutlak anlamlı olabilir. Mahalle kahvesine gelindiğinde "sıkı çocuk"un esas halidir ve biraz daha aşağıya, aşağı mahalleye inildiğinde ise çöple ilgilidir...

İtirazlar bakidir; "Mahalle serserisi başka, sokaktaki yoksul başka" denir... Ama her durumda, boş vermişliğin ya da derbederliğin ardına gizlenen ve insanı kalabalıklar arasında kahreden o yalnızlık yok mu ortada?.. Dost için sevecenlik, iyi aile için korku barındıran bir sözcükten daha ne tür başkalıklar çıkabilir ki?

Yersiz, yurtsuz, anason ya da mayalanmış üzüm suyu kokan, hayatı takmayan, nihilizmi etiket olarak değil bilinç olarak taşıyan entelektüel bir serserilik de vardır; yaşamın zorlu

şartlarının sürüklediği çöp kokusundan arınamayan bir serserilik de...

"Aman oğlumuz serseri olmasın da"nın içinde çok yer etmemiştir belki, "Aman oğlumuz çöp karıştıracak kadar düşmesin" Yine de başıboşluktan ve oluşmamış balta saplarından, düşkünlüğe doğru giden bir riske işaret edilmektedir.

İyicil özelliklerine bakanlar neyi öne çıkarırlar? "Parasız, pulsuz ama efendisiz" derler. "Sahipsiz ve bağımsız. Pis ama bizim o malum pisliklerimize, pis ilişkilerimize, birbirimizi ittirmemize, maddi çekişmelerimize girmediği için, temiz de..." Hatta aldığımız alkolün seviyesine bağlı olarak; "Bizden bile temiz" Serseriliğe ve serseri aşıklara hayranlık uyandıran Fransız filmlerindeki gibi olabilir mi hayat? Tutkulu aşklarının, hırsızlıklarının, azgınlıkları ve acılarının ortasında, sonunda duvara toslasa da, hep mutlu yaşayıp ölen serseri aşıklarınki gibi.

Kötücül özelliklerine bakanlar neyi öne çıkarırlar? "Parasız, pulsuz ama efendi sanıyor kendisini" derler. "Bağımsız gibi ama onlarca tutsaklığı var. Bizim pisliklerimize girmemiş gibi ama fırsatını bulduğunda en büyük pisliği becermesini biliyor..." Hatta aldığımız alkolün seviyesine bağlı olarak; "Dünyanın en pis insanı" Sert çocuklara ve serinkanlı tavırlarına ("tough guys" ve "cool" tavırları tabii ki) hayranlık uyandıran bağımsız Amerikan ve İngiliz filmlerindeki gibi olabilir mi hayat? Delişmen aşklarının, çalıp çırpmalarının, sapkınlıkları ve sancılarının ortasında, habire duvara tosladıktan sonra, yıkılıp giden bir enkaz ya da "harabat ehli" gibi.

Burjuva koruma duvarlarının dışında hayatın ve sokağın ta içinde, kaldırım taşlarına kafayı dayayarak, damardan yaşamak kolay mı öyle? Uyuşturmadan aklı, uyuşturmadan bedeni, girilir mi içine? Gürültüden bir melodi damıtarak, melodileri gürültüye katarak sokağı çınlatan o çocuklar gibi. Seyri kolay, yaşaması zor bir hayatı yazıp bestelemek gibi.

Serserilik kısa kısa tez ve tespitlerle de ifade edilebilir:

Serseri şehirlidir. Şehrin boşvermişliğidir. Yükseltileri

boşverince ayağına şehir takılmış, insanoğlu yere devrilivermiştir. Kalkacak hali yoktur, mecbur kalmış, olanı biteni seyre koyulmuştur.

Serseri şehirlidir. Köyde gezen serseri ise "boş gezenin boş kalfasıdır" Ya da aşırı kentsoylu bir bakışa göre, bütün köy ve bütün köylüler serseri sayılmalıdır.

- Serseri şehirlidir. Bir çöp eri ya da çöp bekçisi olarak yemeğini çıkarabileceği birincil kaynak çöplüğün ta kendisidir. Çalışanların ve çalıştıkça yiyip içenlerin hayatı hemen yanı başında akıp gitmektedir. O, çöpten ya da "şuradan, buradan" yemeyi tercih edebilecek kadar, çalışmayı sevmeyen biridir. "Bizim bunu tercih ettiğimizi anlamak istemiyorlar" diyecek kadar... sevmeyen biridir.

Serseri şehirlidir. Şehri takmadan yaşayabilir. Öğrenci serseri dersi takmaz. İşçi serseri işi takmaz. İşsiz serseri hayatı takmaz. Üçü birleşir, kahveden çıkmaz. Bunlar yalnızca serseri ruhlu kişilerdir aslında; gerçekten serseri olup olmayacakları, çöpün yanında durmadıkları sürece, henüz belli değildir.

- Serseri şehirlidir ve takmadan yaşayabilir. Serseri kafaya takmaz, serseri bedenine takmaz, serseri gözlük takmaz.

- Serseri pisliğe takmaz. Serseri için pis yoktur. Dışından bakmaz, içinde yaşar.

Serseri ölüme takmaz. Serseri için ölüm yoktur. Ya da ölümdür hayat.

- O halde, ölümcüldür serserilik, öyle ki dalgasını da geçer ölümle. Ölüm, serseriliği seçtiğimiz, serseriliğe geçtiğimiz ya da en iyisi, serseri olarak doğduğumuz andan itibaren, içimizde, ensemizde ve peşimizdedir.

- Serseri çöplüğe takmaz. Serseri için çöp yoktur. Ya da çöplüktür hayat.

- "Buraya çöp döken eşek" ise, bu dünyada çöple yaşayan da serseridir. Hoş ya da andavallı bir esprinin karşılığı da, bazen böyle serseridir.

Sonra çıkılır böylesi ucuz tez ve genellemelerden, sağa sola bakılır. Zira "serseri herif" aynı zamanda bir arkadaşımızdır. Severiz de keratayı. Tam anlamıyla tutunmaz hiçbir şeye, ya-

ramaz, haylaz, zeki, eğlendirici, sıradanın dışına çıkan -birleştirip sözcükleri, çevirirsek hayata- "sıradışı bir hayat yaşayan", tehlike ve risklerin içinden geçen, havalı, soğukkanlı, cesur, sıkı, ve sağlam bir heriftir. Serseridir, severiz. Severiz ama genelde uzaktan geçmeyi tercih ederiz. Orta sınıf rahatlığında, merakla birlikte korku da hissederiz.

İhmal edilebilir ama paralı bir serserilikten de söz edilebilir. Motosikletlidir. Kendi giyimi, yaşamı, kuşamı, müziği, tarzı, türlü, çeşitli markası vardır. Kendi hızı, kızı ve gazı vardır.

Bir diğer adı da hovardadır. Etimoloji der ki: "Yemek veren." Ve ekler: "Bol keseden."

Harbi paralı serseriyle, harbi parasız serseri bazen ıssız bir sokakta, metruk bir apartmanın girişinde, şarap şişesinin dibinde buluşuverirler. Konuşurlar da... Yarısı sahte yarısı sahici bir konuşmadır bu. Çünkü gerçek serseriyle, (harbi de olsa) bir süreliğine serseri takılanın konuşmasıdır söz(ün) konusu olan.

Tabii ki herkes bobo (bohem burjuva) değildir, ama "bohem takılmak" için illa ki cüzdan sahibi olmak gerekir.

Cüzdanları yalnızca çöpe düştükten, yani içi boşaltıldıktan sonra karıştıran çöp serserisi ise ruhuyla ve gövdesiyle, tırnağı ve elbisesiyle, ayağındaki tokyosu ve yüzündeki gülümsemesiyle serseridir. En az çöp kadar gerçektir.

Serseri, serserilikten yırtmaya çalışır mı? Zor bir sorudur işte bu. "Gerçek bir serseri asla yırtmaya çalışmaz"; süslü de olsa, sert de dursa, gerçek değildir. Punduna getirme dünyasında fırsat, elbette çöpten çıkacak değildir ama ya çıkarsa... ya da kolay bir hırsızlığın yolları açıksa... ya da endüstri çok gelişir de çöp, iş yapmaya başlarsa ve de çöp dünyasının hiyerarşisinde üst basamaklar açıksa... Ezilenlerin son sınırında bile bir ezen bulunamaz mı, ezen-ezilen dünyasında?..

Ama "gerçek serseri" karıncayı dahi ezmez; iyi insanın "olmazsa olmaz"ı, serseride de bulunur...

Takati kesilmiş, isteği, hevesi ve maalesef merakı ölmüştür serserinin. Yaşamı "o ya da bu haliyle" kabullenmiştir.

"Durumun farkında" dahi olsa, müdahale etmek yersizdir ve gereksizdir; boşa zaman, enerji ve emek kaybıdır. Gerçi "dolu" denebilecek bir zamanı, enerjisi ve emeği yoktur ama boşluk tespiti pek hoştur...

"Tutunamayan" ya da "kaybeden" gibi aura'sı olan, yarı-entelektüel etiketlerle dolaşanlara karşı kayıtsızdır serseriler. Onların yaşamını eğlenceli ya da keyifli göstermeye çalışan etiketlerin yapışkanı çabucak çözülüverir. Ama bu devirde, hızla, yeni bir etiket bulunuverir. "Kaybeden"dir dönemin ruhu; umduğunu bulamayan, bir türlü film ve kliplerdeki gibi star olamayan, hayalleri çürüyen, dikişsiz ve umutsuz gençler arasında kaybedenler kulübü kuruluverir.

Kaybetmek için kazanma iddiası gerekir. Serseride bu yoktur. Serserinin bulunduğu noktadan, kaybetmek ya da kazanmak, bugünün değil, doğduğu günün sorunudur. Arabesk gerçektir; o halde "doğarken kaybetmişim ben abi" bugünkü hareketsizliğin kendiliğinden açıklaması olabilir...

Serserinin acılı yoksulluğu arabesk midir? Mide bulandırıcı, tiksinç kokularla dolu çöp tenekesi ne kadar arabesk ise o kadar... Unutmayın, serseri çöpün kokusunu alamayacak kadar olayın içindedir...

"- Ne iş yapıyorsun?..", "- Profesyonel serseriyim..."; ne kadar havalı değil mi?

Serseriliğin asilik ya da isyankarlıkla ilişkisi, yönetenlerin serserileri asi ve isyankar olarak görmesi ve göstermesiyle ilgilidir. Yoksa serseriler isyankar değildir ve tabii ki tersi de geçerlidir. Hayata karşı, yerleşik düzene karşı bireysel bir duruş, isyan kabul edilmeyecekse tabii ki...

Çöp-erlerinin önemli bir kesimi, kökeninden bağımsız olarak çingene kabul edilebilir. Etnisiteye, Roman'a, Romen'e uzanmadan, bedenini roma batırmadan, çingene esmerliğinde, beyaz gelinliğe giydirilen gri süslemede beliren mesleki bir yakınlıktır bu. İkisinin de derisi, giysisi ve albenisi, gridir. Sırf ilgili hazır giyim modelinin on yıllarca moda kalabilmesinde değil, şehrin kıyısında sürdürülen yaşam alışkanlıklarında,

şehrin toplu ulaşıma alınmayan varlıklarında, şehrin çöplerinde biriken kancalı yalnızlıklarında, şehrin merkezinde biriken itilmişliklerinde, kakılmışlıklarında, şehrin pis sularında biriken yıkanmışlıklarında, şehrin işlek caddelerinde biriken kumpir artıklarında, şehrin boş avlu ve arazilerini umumi helaya çeviren sıkışmışlıklarında, şehrin ulaşımını sol şerite taşıyan emniyetsizliklerinde, şehrin bulanık havasına karışan nefeslerinde, şehrin kenar mahallelerinde sıçrayıp duran göçebeliklerinde, şehrin kanalizasyonlarını tıkayan çuval iplerinde, şehrin bir gecelik neşesini ve hüznünü sırtlanan şişe diplerinde, şehrin tıkanan arterlerine ufak süslemeler pazarlayan seyyar bayilerinde, şehrin ıssız eteklerine yerleşmiş çadırımsı evlerinde, şehrin bereketi çoktan gitmiş toprağını araştıran kararmış ellerinde, şehrin semt pazarlarından arta kalan yarı çürümüş domateslerinde, biberlerinde, şehrin inşaat diplerinde biriken paslı demirlerinde, çivilerinde, şehrin meyhane önünde biriken terk edilmişliklerinde, şehrin villalı semtlerinde biriken en kıymetli çöplerinde, şehrin sık apartmanlı semtlerinde biriken en kıymetli çöplerinde, şehrin kondulu semtlerinde biriken en kıymetli çöplerinde süren ve elbette biriken bir benzerliktir bu.

"Aslında benzerliğin detaylarını değil, insanlığın tedavisini arıyoruz" diye bir cümle de birikebilir içimizde ya, neyse...

Berduşa uzanırız belki sonra. Farsça'dan gelmiş olduğunu ve "evi omzunda" anlamına geldiğini hatırlatırız... "Evsiz barksız ve yersiz yurtsuz"lar dünyasına, her türlü çıkıntı ve arızaya bir katkı olabilir omuzlara yüklenen hayat... Ya da Keloğlan misali tüm varlığını omuzlarına yüklenerek seyahat etme özgürlüğü... Ya da bir çıkına sığdırılan tüm bir ömür... Hepsi olabilir. Yeter ki gerçek olmasın...

Hani o klasik tabiriyle "hayatın zorluklarını birlikte omuzlamak" değil bu... Bu hayatta barınabilme sorununu, tek bir omuza konmuş bir kuş misali karşılayabilmek...

Hiç eşya biriktirmeyince hayatta; birikmiş eşya arasından değersizleşenleri, çürüyenleri, yırtılanları, sökülenleri, bo-

zulanları, kokuşanları ve henüz kokuşmaya başlayanları, kırılanları, dökülenleri, yıprananları, epriyenleri, eskiyenleri, kararanları, sararanları, çatlayanları, patlayanları, ayrılanları, kopanları, sızanları, akıtanları, parçalananları ve nihayetinde (tüm bu istem dışı eylemleriyle) atılanları biriktirip satarak yaşayabiliyor insan... Omzunda evini taşıyabilmek için, yani kalabilmek için bir omuzluk hayatta, artıklarla yaşıyor...

Belki belirtmeye hiç gerek yoktur ama alkolle berduşluk arasında çok sıcak bir ilişki bulunur. Etil alkolün su ve meyvelerle birleşip fıçılarda bekletilmesi berduş için çok şaşırtıcıdır; yürek yakıcıdır.

İpsiz vardır bir de. Daha doğrusu yersiz yurtsuz ve ipsiz sapsız arasından, bağımsız sözcük değerini kazanabilmiş bir tek kendisidir. O halde bağımsız kalabilmek için harbiden, ipler kesilivermelidir.

Peki girmişken tekstil dünyasına, yalnızca kumaş biriktiren **paçavracıya** ne demelidir? Kumaş parçaları toplayan, üstündeki paçavralarla yaşayan biridir. Sokaktaki büyük delikleri, boşlukları, açıkları, oyukları, kırıkları, çatlakları, yırtıkları, pırtıkları, elindeki paçavralarla bile olsa yamayıp kapatmaya çalışan. Toplanıp ya da kaldırılıp atılan paçavralarla yaşayan.

Küreselleşirsek bir de; yoksulun "marka"sı oluverir paçavra. İçindeki ip örgüler önemsizdir, çünkü onu giyen ipsizdir. Zenginin markası varsa, ipsizin paçavrası vardır aslında. Ama romanlarda yoksul anneler izin vermez yakışıklı çocuklarının paçavrayla dolaşmasına. Boğazlarından keserler, yine de evlatlarına paçavra giydirmezler.

(...)

Çöpten çıkar, araya girer ateşten sözler

"Ben paçavra satıcısıyım, daha açıkçası palavracıyım, ama toptancıyım, süprüntü küfelerini karıştıranlardan değilim. Ben onlardan satın alırım, depoma koyarım. Depom bir tavan arasıdır. Ben bütün döküntüleri alırım, çamaşırdan konserve kutusuna

kadar. Fakat asıl fırça sapları beni ilgilendirir, bir de çanta ile eski pabuçlar, ve pek tabii olarak tavşan derisi spesialitemdir" (Henri Barbusse, "Ateş", Öncü Kitabevi, çeviren: Suat Derviş, s. 279)

(...)

Gerçek hayat filmdekilerden farklıdır ya da çöplerde henüz yeterince film makarası bulunmamaktadır. Şu durumda, çöpte biriken paçavralara şöyle bir göz atılır; sanki terzide ölçü alınıyormuş, sanki mağazada model beğeniliyormuş, sanki bellerden biraz aldırırsak üzerimize tam oturacakmış gibi alıcı gözlerle bakılır... "Şu bizim oğlana olsun, bu bizim ortağa olsun, iyice yıkanır, kollarına bir iki yama atılırsa bu da bizim hanıma..." Kreasyon mantığı kadar olmasın, hiç yoktan var eden bir yaratıcılık vardır bu işte de..

Ayakkabılar ise özel bir yaratıcılık gerektirmez. Gerçekten çokturlar. Aileye ve tanıdıklara yetiştirebildiklerimizin çok ötesindedirler. İnanmayanlar; bit pazarı ya da hurdacı pazarı denen yerlere şöyle bir göz atabilirler.

İstanbul'dakilere bir tüyo; o kadar çok ayakkabı var ki Kasımpaşa'daki bit pazarında, size uygun bir numara da bulunur nasılsa.

Aslında çöpçüler hurdacı ve antikacı arası bir yerde durabilirler. Kasımpaşa girişindeki pazara şöyle bir göz atıldığında cuma sabahında; hurdacı-çöpçülerin biriktirdikleriyle, hırsızların döktükleriyle, minik süs eşyalarından dürbün ve teleskoba, tonlarla "zavallı" ayakkabıya, envai bilgisayar parçasından gözlük, çakı, musluk contası, walkman, oyuncak bebekler, CD'ler, şamdanlar, bardaklar, stres topları, kemerlere ve mumluklara varıncaya dek irili ufaklı binlerce parça arasında bir dolu antika...

Çıkıyor avize çöpçünün gri çuvalından sonra,
geçiyor bit pazarının ıslak tezgahına,
dökülüyor ışıltılar yeni bir hayata
saçılıyor ışıltılar acımasız bir karanlığa,
karışıyor karaltılar hep aynı yaşanmışlığa...

Çöpten çıkar yabani çiçekler, eski zamanlardaki gibi araya girerler

Flaneur ve de Baudelaire ya da bir flaneur olarak Baudelaire'dir kendileri. Planör değil de, düşünür gezer olarak çevirmek daha uygun düşer. Zira uçup kaçmak değil, kaldırımları arşınlamaktır birincil görevleri.

Bir tür "bilge-serserilik"tir; dışında kaldığı ya da dışına düştüğü hayatın felsefesini üreten bir bilgelik türüyle birlikte vakıf olunur serseriliğe. Sokaktan akıp giden günlük yaşamın dışında kalan ama sürekli gözlemleyen, daha doğrusu "hayata gözlemci statüsüyle katılan", kaldırımlara müfettiş gibi yayılan bir tavırdır bu. *"Bir gözlemci gibi gezinir kent yaşamının içinde. Gözlemcidir sahiden de. Amatör bir dedektif gibidir. Kentin ve sanayileşmenin dışladığı, harcadığı, kirletip bir yana attığı 'eskileri' ve 'değersizleşenleri' toplayıp tasnif etmekte ve bir gün yeniden 'kullanıma' kavuşturmak istemektedir. Bu işlevi bakımından, kendisinin de söylediği gibi, şair olarak 'paçavra toplayıcıları' ile aynı işi yapmaktadır. Gezinirken bu işi yapmaktadır. Ayrıca seyretme zevki duymaktadır.*

Baudelaire'in modernizminde ya da modernizm teorisinde 'kahraman olabilme hakkı' toplumun dışladığı kimselere, ***apache****'lara bile tanınmıştır. Bunlar, toplumsal sözleşmeye sonuna kadar uymazcı kişilerdir. (...) Baudelaire, Apache'ları oldukları halleriyle şiire ilk sokan şair olmuştur. Bunu yaparken de, modernizm teorisinde kendisine görev saydığı rollerden biri olan 'paçavra toplayıcısı' rolünün gereğini yerine getirdiğini söyler: Toplumun kirletip bir kenara attıklarını şiire almak... 'Endüstri canavarının şiirleri arasından işe yarayabilecek ne varsa alıp kurtarmak, saklamak...'"*

Daha sonra Flaneur'ler, apache'lar Avrupa'nın göbeğinden çıkar, Amerika'ya ve Rusya'ya uzarlar. Carlos Fuentes "kendim ve ötekiler" der, yeni tipte dökümtüleri özetler: *"Amerikan yerlilerinin* **potlatch** *sözcüğüne çok benzeyen bu Rusça sözcük* **poslost***; değersiz, aşağılık, çöp kadar sıradan bir şeyi betimlemede kullanılır. Amerikan potlatch'ı, bireylerin ya da kabilelerin birbirlerine*

verdikleri armağanların değerlerinin bir diğerinden aşağı kalmadığı, karşılığında verilenin daha değerli olması için çaba harcandığı bir değer yükseltme anlamı içerir. Potlatch'ının değeri aşılamayan kabile ya da birey, bu armağan yarışını kazanır: En üstün sensin. James Joyce'un, dilin çöplerini, yazının altınına dönüştüren çağdaş bir sözel potlatch töreninin ustası olduğunu yazmıştım. Gogol'un poslost'u da öyle: Nesne ne kadar olağansa, yazar ondan olağanüstüyü çıkarabilmek için o kadar büyük olmalıdır."

Sonra hepsi bir araya gelir birleşirler, "paçavra toplayıcıları" ile kendi şairliklerini özdeşleştirirken, şair olarak kendilerinin de, tıpkı paçavracılar gibi kent uykudayken çalıştığını, şiirlerini "gecenin soygunundan oluşturduklarını" söylerler.

Düşkünlük göze daha fazla çarptıkça, kendi için de ve kendi içine düşme eğilimleri -korkuyla birlikte- arttıkça, sistem dışı yoksulluk ve tercihler birbirine karıştıkça, yazar daha yakından bakar o yitik ve bitik dünyaya. Aralarından kimileri de dalar gider, serseri bir melek gibi yazıp yaşamaya.

Baudelaire'den yüz küsür yıl sonra, arkadaşları Oğuz Atay'ın, sistemin dışında kalan, düzene tutunamama olgusunu uçta yaşayan insanlara; berduşlara, çöpleri karıştıranlara... özel bir ilgi duyduğunu söyler.

Elbette yıllar içinde değişivermiştir şehir. Şehirle şairi birlikte söyleyen "şahir" türünden uydurma sözcüklerle birlikte, kaldırımlar da, yollar da, pasajlar da, dükkanlar da, mahalleler de... değişmeye, ve hatta yeni zamanlara gelindikçe, hükümsüzleşmeye başlamıştır. Rivayet odur ki; "Siteler, uydu kentler ve güvenli yaşam, şehrin dışına taşındıkça, kent merkezleri 'gözden çıkarılan' kent yoksullarına kalmaktadır" Sadece küçük bir bölümü itibarıyla; 40 yaşına bastığında, işini ve evini bırakan berduşlara. Toplamına bakıldığında; bitiklere ve yitiklere yine.

Düşkünlüğe düşkün kalemşörler, elbette bu türden değişimleri de gözlemlerler. Yine Calvino mesela, Wall Street ve IBM binasında büyülenmesi bir yana, ABD'deki her kentte, "insan artıkları"na ayrılmış bir sokakta, tuğla binaların yanık

kırmızı rengi ya da dökülmüş sıvaların tozlu grisi arasında, "yersiz yurtsuzlar"ı (**hoboes**) görür, 1960'ta Ford Vakfı bursuyla gittiği Amerika'da. "Berduşlar" der, "Amerika'da ailesini ve işini terk eden, sonunda alkole düşüp berduş olanlar yaygın bir olgu, kırk yaşındakiler arasında da görülüyor; karanlık bir tür, kendi kendini yok etme dini sanki."

Yaşayan ve yazan; kollarını uzatır, birbirlerini tutmayı denerler.

Çöp adamın imkansız kollarına dair söylerler:

Kollarım uzuyor... Uzadıkça uzuyor... Çöpten ve çamurdan bir tarihin içine uzatıp kollarımı, bir solucan gibi kıvrıla kıvrıla, devrim çıkaracağım toprağa; belki de o yüzden uzuyor...

Uzuyor kollarım, upuzun oluyor... Göçmen bir su kuşunun boynu neden uzamışsa zamanında, belki de öyle bir dönüşüme uğratıyor kollarımı doğa; beslenmem için, büyümem için, hayatta kalmam için...

Hem upuzun kollarımla salkım saçak cüzdanları daha kolay hırsızlayabilirim, değil mi? Ve daha da önemlisi, çöpten ve çamurdan bir tarihin içinden solucanları, kendi irademle çıkarabilirim... Peki upuzun kollarımla önümdeki adımları daha hızlı atabilir miyim?

Aydınlığa uzatıyorum upuzun kollarımı. Karanlığa daldırıyorum. Çarpıyor birbirine kollarım, yürümeye başlıyorum...

Yürüdükçe daha da uzuyor kollarım, çoook uzuyor. İki insanın bedenine aynı anda sarılabilecek kadar uzuyor. Ama anlamıyor sevgilim bunu, "Sırf bana sarıl" diyor.

Çok uzuyor kollarım, öyle bir uzuyor ki, Gülhane'nin bahçesindeki o devasa meşenin gövdesini tek başına kavrayacak kadar, o kavrayışla yumruklarını birbirine çarpacak kadar uzuyor... Ve öyle upuzun bir an geliyor ki, Gülhane'nin bahçesindeki meşenin gövdesi, kollarımın sarıp sarmalamasıyla devriliveriyor.

Hem öyle ateşlenince şişen yanaklarım, kurtulamadığım sanrılarım gibi değil, gerçekten ve hızla uzuyor kollarım.

İstediği kadar yumruk mesafesini ayarlamaya çalışsın, uzağa kaçsın düşmanım, ne yapıp edip bulup onun suratını, tokadı indiriveriyor.

Uzuyor kollarım, uzuyor; uzun kollu gömleklerim kolsuz kalıncaya kadar uzuyor. Yaz sıcağında yaşanan bu ani uzaklaşma, belki de arkasında kimsesiz bir serinlik bırakıyor.

Uzuyor kollarım ve upuzun kollarıma taşımak için kanı; damarlarım da uzuyor. Etim çekiyor, bedenim sarkıyor. Her şey kollarıma ayak uydurmak için şekil değiştiriyor, ayaklarım bile. Ve adımlarım...

Kısa, keskin, yoğun ve biraz da kolay bir anlatım için, şiiri keşfediyor, uzayan kollarıma ayak uydurmaya çalışan aklım:

"Uzun bir yürüyüş bu
Uzun kollu bir yürüyüş...
Hızla tamamlamak için yürüyüşü,
Birkaç büyük adımda,
Ve uzun, daha uzun kollarla..."

Uzaklaşıyor şiir, kesiliyor; kesilip duran şiir için, keskin bir hedef lazım.

Uzuyor yürüyüş, sürüyor; hedefe varmak için, daha da uzaması lazım.

Uzuyor çelişkiler, büyüyor; hedefi vurmak için, çok da uzatmamak lazım.

Uzayıp giden çöplerin yanına, "sevgi duvarı" inşa etmiştir bir şair boylu boyunca:

sen miydin o yalnızlığım mıydı yoksa
kör karanlıkta açardık paslı gözlerimizi
dilimizde akşamdan kalma bir küfür
salonlar piyasalar sanat sevicileri
derdim günüm insan içine çıkarmaktı seni
yakanda bir amonyak çiçeği
yalnızlığım benim sidikli kontesim
ne kadar rezil olursak o kadar iyi

kumkapı meyhanelerine dadandık
önümüzde altınbaş altın zincir fasulye pilakisi
aramızda görevliler ekipler hızır paşalar
sabahları açıklarda bulurlardı leşimi
öyle sıcaktı ki çöpçülerin elleri
çöpçülerin elleriyle okşardın beni
yalnızlığım benim süpürge saçlım
ne kadar kötü kokarsak o kadar iyi

(...)

Sonra çıkar Tunç Tatoğlu diye biri, bu şiirle anlatır derdini, Nâzım Hikmet Kültür Merkezi'nde çatışır sanat sevicilerinin ilgisiyle, çöpçülerinki:

"Sevgili Can Yücel 'Sevgi Duvarı' şiirinde 'sanat sevicileri' tanımlamasını 'salonlar ve piyasalar' ile aynı satırda kullanmıştı. Can Yücel'in bu şiirinde anlattığı gibi seçkinci ve samimiyetsiz bir sanat seviciliğine karşı, çöpçülerin sıcak elleriyle okşanan, kötü kokan ve yalansız bir dünyanın tarafındayız."

Çöpten çıkar iki şair anısı; biri tatlı, diğeri acı

Çöpler yayılır, anılar saçılır bazen de ortalığa. Her şeyi çöpteki gibi "bölük pörçük" anlatmayı dener; o yüzden bu ismi koyar Tuncel Kurtiz -hani şu ünlü artiz- anı ve biyografi kitabına.

Anlattığı bir şairdir. Şairdir ve tiyatronun içindedir. Malum, sanat erbabı, kendine bohem bir hayat tarzı seçmiştir. Cahit Irgat, sabaha karşı Kulüp 27'yi terk ederken, Tuncel Kurtiz, "Bölük Pörçük" anılarında şöyle söylemektedir:

"Cahit abi, insan sevgisiyle dolup taşmakta, sömürülenden yana, sömürene karşı. Meyhaneden çıktığımızda, sokaktaki çöpçülerle karşılaşınca Cahit abi çöpçüye doğru ilerledi ve 'ver süpürgeni bana, ben süpüreceğim, birlikte temizleyeceğiz' dedi.

Çöpçü elinin tersiyle Cahit abiyi itip 'Get lan, sarhoş dey-

yus' deyince Cahit abi meşhur el işaretini yapıp 'Nah yazarım bir daha senin için şiir' dedi."

Çöpçü böyle der. İyi de söyler. Yine de Cahit Irgat duramaz, içindekileri döker:

(...)

Süpürdüler gölgeni
Şehrin caddelerinden
Ve akşam, çamur gibi fırlattılar peşinden.

(...)

Gün ışıdı çöplükte
Ben kaçıncı kattayım.
Işıktan son gelenim
Terinim, ellerinim
Elin elime katık.
Martılar denizden itik
Ne arıyorsun, ne?
Gün ışıdı çöplükte

(...)

Bu kez hatırlayan ve anlatan bir şairdir. Yaşayanların ve yaşananların ötesindedir. Üstad, Haliç'in kıyılarından devşirip de şiirini, tüm dünyayla sevdalı bir buluşma gerçekleştirmiştir. Yine de yakınlığından, havasından, suyundan, insanından, toplumculuğundan, fahrisinden, erdinçinden olsa gerek, Bulgaristan'ı bir başka ülke, bir başka iklim bellemiştir.

Yıllardan bin dokuz yüz doksan küsur, Bulgaristan'daki çöp ve yıkım hikayesini dinleyen Kemal Özer'dir. Adını siz koyun, sosyalist sistemin çöktüğü ya da çözüldüğü bir kesitte, büyük bir yoksullukla boğuşan bu "eski sosyalist" ülkede, bir doçentin başından geçenler, dram mıdır, trajedi midir?

Kendileri elbette işsiz değildir, ancak geçinmek için doçentlik maaşı dışında ek bir gelir daha gerekmektedir. Yeni sistemde, başvurulabilecek en iyi yöntemlerden biri, çöpleri karıştırmak olarak belirlenmiştir (nesnel olarak tabii). Yalnız utandığı için yılların doçenti, bu "ikinci işini" yapabildiği saati, sabahları 4 olarak belirlemiştir (iradi olarak tabii).

Nesnel ve de iradi; bu hatırlanan ve anlatılanlar da, dünyamızın bir gerçeğidir.

Yıl iki bin küsur, belki artık sistem rayına oturmuş, belki artık doçent çöplerden kurtulmuştur ama, Balkanlar'da ve küçük Asya'da, Doğu'nun ortasında ve uzağında, Urallar'ın sağ ve sol yanında, Amerika'nın güneyinde, Avrupa'nın ortasında, Afrika'nın Afrika'sında ve daha başka birçok yerde, anlatılan bizim hikayemizdir...

Çöp karıştıran bir doçent böyle der. İyi de söyler. Ve işte Kemal Özer duramaz, artıkların da akışı durduramayacağını söyler:

(...)

Anlıyoruz
yolu kesilse bile
durmayacağını Haliç'in

istediği kadar çeksin ellerini yeşil
cam önlerine dizilen saksılardan
ağaçlardan çeksin ellerini, yosunlardan

istediği kadar kararsın sular
geçit vermeden gün ışığına
istediği kadar kök salsın batak
daralsın parmakları
gırtlağına sarılan çamurların

döküntü öbeklerine
konup kalksın istediği kadar
açgözlü martılar

Anlıyoruz
durduramayacak Haliç'in akışını
sürükleyip götüremediği atıklar

çürüyüp dağılan gemi leşleri
sinsice biriken zehir
sökülmüş teknelerden
Bölüp de durduramayacak
altından geçtiği köprüler
ve bir hüzün çığlığı gibi

boşluğa açılan ağızları
bırakılmış iskelelerin
Durduramayacak anlıyoruz
akışını denize doğru
bakınca Galata Kulesi'nden

görünce yeniden yaratılmış
gün ışığını akşam olurken
yorgun yüzlerinde emekçilerin

görünce ışımaya hazır
çalışkan ellerinde yeniden

(...)

Çöp toplayanın imkansız güzelliğine ve ellerine dair söylenenler:

"Çingeneler temize çekti çöpleri" Tüm masumiyetiyle yeniden kaleme alınan okul defterleri gibi.

Yine de, inek öğrencinin özenli okul defteriyle, bezgin teğmenin disiplinli askeri defterini buluşturan bir temize çekme işlemi değil bizimki. Tam tersine, öğle yemeğiydi temize çektiği; ceketinin sökük cepleriyle sildi yiyeceği ekmeği.

İşte tam böyle, bir gün daha yaşama isteğiydi, temize çektiği; pantolonunun diz kıvrımından sarkan yamayla parlattı, bağcıkları koptuğu için atılmış kırmızı patiği. Çekti temize

tüm çöpleri, 21. yüzyılın taçsız geri dönüşüm neferi. (İçki ve sigara kokuyor tüm hikayesi, hatta cümleleri...)

Gerektiğinde "sen" diye hitap edebilmeli:

Esmerleşmiş ellerine, yassılaşan parmaklarına, tırnaklarının ete geçtiği yerde beliren şişkinliğe bakarak aldanma; işçi değil, işsiz güçsüz bir lümpensin sen. Ko gitsin, her şey devrilsin.

Cam şişeleri cicili bicili esmer delikli özel konteynırlarda biriktiren, pek bir modern burjuva yaşamın ulaşamadığı, cam kesikleriyle biçimlenmiş eller seninkiler. Sabahın ilk ışıklarına uyanan değil, gecenin son karanlığına dalan, iki tekerlekli çuvaldan bozma taşıyıcılarının yanaşıvermesiyle bir konteynıra, gazete kağıdı, mukavva ve şişe atığını ayıklayıp tüm bir dünyayı taşıyan eller. Çöp eller...

Ekonomi politiğine girilirse meselenin; şehrin en uçurumvari viyadüklerinin hemen yamacına kurulan dev çöplüklerin, çöp-kentlerin sürekli karıştırıcıları bilirler; çöp yangınlarında esmerleşen eller, "artık" üretmez, oluşan artığı yerler...

Ellerindeki kancayla kağıtları ayıklayan ağabey, bilir misin ki, çöplerin derinliği (yok yok çöplüğün derinleri değil tabii ki) senden çok daha pislikli...

Kancalaşmış ellerinle ayırt edebilmelisin, seçebilmelisin gazeteleri... Bulaşığından arındırılmış, haber ve para yüklü incileri...

Hiç bitmeyen soruları bilir misin:

Nerede yatar, nasıl dinlenirsin?

Belli bir çöplüğü kendine egemenlik alanı mı bellersin?

Kancalaşan ellerinde biriken kıyınet gibi; kıyamet bilgisi kadar mı değerlisin?

Birbirine yanaşmış üç konteynırdan oluşan blok bir dairenin içinde misin?

Ve her akşam sokaklara bırakılanlar gibi geceye akar, sabah olunca toplanıp gider misin?

Kimsin?

Ve son bir soru - Teneke kutu uzmanlarıyla, şişe uzmanları nasıl ayırt edilir bu alemde: Ellerindeki çiziklerle, o çizginin

derinliğiyle mi; yüreklerinde biriken acıyla, o acının büyüklüğüyle mi?

Çöp adamın (yine) ellerine, (yeni) adımlarına ve (yenik) düşlerine dair söylenenler birikiverir:

Upuzun kollarının önünde elleri yok mu onun? Ellerinde kancası yok mu? Çöp toplamak için çalışması, öyle durmaksızın çalışması, ellerini ve kancasını durmaksızın çöpe daldırıp çıkarması yok mu?

Hep eller değil midir zaten; üretip yok edenler, hayatımızı şekillendirenler?

O zaman; ellerinde biriken çöp esmerliğinden utanç duymamalısın hiçbir zaman. Yalnız ellerin değil onlar, tüm bir gövden ve emeğin senin; hayatını ve geleceğini biçimlendirdiğin...

Yarınını kurmaktan, karnını doyurmaktan utanmamalısın. Yaşamaya çalışan, tutunmaya çabalayan bir insansın...

Ellerin takılıp kaldığında içerilerde bir yere ve kaçmaya çalışırken en dipteki ıslak kütleden, hiç sıkılmamalısın. Çekip çıkarmalısın tam o bölgede unutulmuş, masum gözyaşlarıyla ısıtılmış acıları, ağrıları, sancıları, kaygıları, kırgınlıkları, sıkıntıları ve belki de hatıraları. Kavuşmalısın...

Ellerin birer çengel senin. Karanlık düşüncelerinden geçmişini, önündeki yığıntıdan yiyeceğini, ümitsizliğinden yarın düşlerini... çekip çıkarmalısın...

Ellerin birer dalgıç. En derinlere ulaşıp soluksuz kalmalısın...

Ellerin birer gerçek senin. Ellerin birer düş. Dokunup öyle bırakmalısın. Sen çöp adamsın, biraz da kendin konuşmalısın:

"Elimden tutuver de çıkayım o zaman buradan. Çöp değilim ben. Sadece çöp adamım. İnceliğim çizgilerimdendir. Fakirliğimdendir. Tut beni, çek yukarı, çıkayım. Fareler girebilirmiş ya kuyrukların girdiği her yere; çöp adamım, girebilirim ben de, çizgilerimin girebildiği her deftere. Bırak beni, tutunayım."

Yolları çöp adımlarınla arşınlarsın. Adımlarını birer birer saymakta, yerden göğe kadar -yürümekte- haklısın. Sadece yürümezsin ki sen, habire düşüp derinlere, yeniden tırmanırsın yükseklere. Mitlerdeki ya da çizgi filmlerdeki gibi değildir hayat, durup bakamazsın...

"Çöp adımlarıyla uzaklaştım oradan. Arkamda çöplerin koyu ve kokuşmuş karanlığını değil, çöp adamın narin ayaklarından dökülen lekesizliği bırakarak yürüdüm sanki. İnce ve tek bir çizgiyle ifade edilen ayaklardan, çöp birikintilerinin kaba kalıtlarını beklememelisiniz tabii ki. Ne kadar hoyratça, kabaca, ağır ve kocalmış görünse de, yaptığım işin insan aklında bıraktığı ilk izleri, kibrit çöpünden bedenimle kazıyabilir, inceltebilirdim tüm kaba birikintileri."

Rüzgar esse devrilirsin; öyle ufarak, öyle çıtkırıldım. Avucunda gözyaşı biriktirirsin; öyle duyarlı, ağlamaklı. Sevdiğin terk edip gitse bile mutluluk içinde devinirsin; öyle vurdumduymaz, umarsız. İnsanlığın tedavisi olsa ölüme ilaç derlerdi; öyle klişe, basmakalıp. Bu saçmalığı bir bitirebilse, bu parantezi bir kapatabilse doğru düzgün yazıp konuya geçebilirdi; öyle titiz, becerikli...

Rüzgar esse çöp adamın sırtına, öne devrilirdi. Ve yine rüzgar esse çöp adamın bağrına, devrilirdi bu kez de arkaya. Dilemma değildi ya bu, rüzgarın yönü idi ve aslolan esmesiydi...

Bir daha kimseyle dalga geçmemelisin böyle. Erdem timsali de değilsin. Ne olduğunu bilmelisin.

Neyse lafı uzattık yine, çöp adamın o ince gövdesini güç bela taşıyan adımlarla kendini olabildiğince uzağına atmayı bildi o iğrenç kokuların. Kimseye görünmeden, bütün tenekelerin yanından ve dibinden sürünerek en uzağına gitti, elinden kaçıveren o hoş duyguların.

Artık konuya girsek be çöp adamım, tabii gerçekten varsa öyle bir şey. Ancak önce kursak şöyle bir cümle, devrik ve edebi: Hani şu menevişlerin sevişinesi gibi mis kokulu bahçelerde ve dölleyerek tüm gerçekliğimizi, kokularımızın bile terk ettiği çöp tenekelerimizi.

"Olur, girelim konuya bakalım. Ben, çöpleri karıştıran bir adamım. Hani o sık sık rastladığınız, sokağınızın en müstesna ama

kokulu köşesinde, şöyle bir bakıp gözünüzü kaçırdığınız kişilerden biri işte. Kimseye çaktırmadan başarmanız gereken bir işi herkese çaktırarak yapmak zorunda kaldığınızda nasıl utanırsanız, öyle utanmanızı sağlayan çöp atma eyleminizden. Öyle ya, olabildiğince gizli, saklı ve kişisel bir faaliyet olması gerekmez mi bu çöp atma işinin? Aleniyetten uzak eylemlerinizin ayan beyan ortaya çıkıvermesine, hayatınızın pornolaşmasına hep böyle sessiz mi kalacaksınız? Neyse ki, yeterince para biriktirdiğinizde bu pis işi yapabilecek başkalarını bulacaksınız."

Belli ki, hayatı kurcalayan eleştirelliğiyle ve tabii gazeteleri ayrıştıran şahin gözleriyle bekler o hep öyle konteynırın dibinde. Bir kapıcıyla anlaşamayınca ve sokağa bırakmak adeti de olmayınca, mecburen karşılaşırsınız kendisiyle. İşte elinizdeki torbalar; an ve an biriken bir utançla büyüyüverir o zaman. Belki de torbalarda biriken boklu gazete artıklarıdır bunlar, evde, kedinizin bokçubaşısı olma unvanıyla - kuma para yetiştiremediğiniz için gazete kağıtlarında - topladığınız pislikleri nasıl atacaksınız şimdi oraya?

"Mahremin alenileşmesi her yerde be güzelim. Tuvalette kıçını sildiğin kağıtları bir torbada biriktirdiysen, hele beyazsa bir de torban, hele şeffafıysa beyazın, yandın. Onu nasıl çöpe atacaksın? Gece karanlığını seçsen de, hatta karanlığın zifirisini beklesen de, orada oturmuş seni bekliyor bulursun çöp adamı. Sıkılırsın, utanırsın ve belki de çöpünü atamadan evine geri dönüverirsin. Elinde birikiveren kağıttan bir ağırlıktır bu; artık yaşamanın (artıklarla yaşamanın), yoksullukla birlikte yaşamanın utancından çöpünü bile atamaz hale gelirsin."

Ne demekse bu yekinmek, yekinirsin oturduğun yerde. Yakındır sözlük ama üşenirsin şimdi kalkıp incelemeye. Yekinmekle yetinirsin oturduğun yerde.

Neyse, yekinip dururken sen öyle, çöp adamın gölgesi belirir uzaklarda bir yerde.

"Gölgesiyle benliği bu kadar birbirine benzeyen bir adam daha bulamazsın çöp gibi. Hemen yakınımda bitiverdi. Kalktı bu kez, ona doğru yekindi:

Görüyor musun nasıl da utanıyorlar bizim aramıza yeni değerler katmaktan. Havadan, sudan ve havayla suyu birbirine katmaktan, havanda su dövmekten, havanda hayal dövüp kitap haline getirmekten. Hatta hatta, havanda yoğurt dövüp ayran içmekten. Olmaz deme be Nasrettin, göl değil ya bu, neden oluvermesin!.."

Maharetli, uz ellerin girebildiği bir yer değil burası. Kendi yabanıl doğasında yaşayan, karşılıksız çıkan umutlarına ağlayan, yarın güvencesinden yoksun, kimsesiz, kimliksiz bir ölüler evi. Anı ve ah dolu içi. Velhasıl-ı kelam tutup da kimse ellememeli...

Nasıl uzaklaştırılır bir evden çöpler?

Lojmanda: Genelde akşam saatlerinde, evin çocuklarına verilir çöpler, kovasının içinde. Semt pazarından nakdi ya da eski giysi karşılığı plastik eşya satıcısından ayni ödemeyle alınan açık mavi ya da pembe renkte kovaları, o kovalarda biriken gülle gibi ağırlıkları, iki yana eğile büküle taşır çocuklar, lojmanın bir köşesine, o büyük varil ya da bidonların biriktiği yere. İçinde kedi var mı diye şöyle bir ayakla yokladıktan sonra varili, ters çevirip kenarına çarptırmak suretiyle boşaltıp kovayı, bu kez kenarına yapışmış birkaç karpuz çekirdeğinin hafifliğini sallaya sallaya dönerler evlerine gerisin geriye.

Orta halli mahallede, kapıcılı apartman dairesinde: Kapıcının daireleri yoklama sıklığına göre, ama genelde de sabah erken saatlerde bir, akşam daha demini almadan da ikinci kere kapıda görünmesiyle, kendisine torbasında iletilen çöplerin, en yakın bidon, varil ya da konteynıra götürülmesi suretiyle.

Orta halli mahallede kapıcısız apartman dairesinde: Akşam saatlerinde evden çıkıp da çöp konteynırlarının bulunduğu taraftan geçecek -yaşça uygun- bir aile ferdinin çöp torbasını da yanına almayı unutmaması her durumda mümkün olamadığı için, gecenin bir vakti -belediyenin belirttiği saatlere riayet etmeyi de gözeterek- apartmanın ve daha çok da komşu apartmanlardan birinin kapısının hemen önüne çöp torbasını bırakmak

suretiyle olabildiği gibi, geceyarısını biraz geçe dairenin uygun pencere aralığından çöpleri -elbette torbaları içinde- aşağıya fırlatma suretiyle de olabilir, artık "mahallesi"ne göre...

Yoksul mahallede tek gecede kondurulmuş bir evde: Orta halli mahallede kapıcısız apartman dairelerinde uygulanan yöntemlerin lojmanlarda uygulanan yöntemle çaprazlanması sonucu elde edilen birikim, belediyeden gerekli ve yeterli hizmetin geldiği koşullarda ilgili çöp kamyonuna aktarılabilirse de, hizmetin -çoğu durumda- yetmediği koşullarda, doğrudan civardaki bir çöp dağına da aktarılabilmektedir, "artık mahallesi"ne göre...

Uydu kentlerde, güvenlikli sitelerde: Site yönetiminin şeffaf ihalesiyle göreve gelen taşeron temizlik şirketinden asgari ücretli işçilerin, kapı önlerine bırakılan çöpleri belli ve yeterince sık aralıklarla konteynırlara boşaltmalarının ardından, aynı ihaleyle göreve gelen özel güvenlik şirketinden sosyal güvenliksiz işçilerin onay vermesiyle siteye girebilen belediye çöp kamyonlarının konteynırlarda birikenleri uzaklaştırması suretiyle.

Konaklarda, saraylarda, villa tipi özel yaşamlarda: Temizlikle ilgili görevli, bekçi ya da hizmetçinin, otomatik mutfağın çöp öğütücüsünden arta kalan parçaların biriktiği konteynırı, bahçenin dışına çıkarması suretiyle.

Çöpten evde: İçerideki kokunun dayanılmaz hale gelmesiyle, polis, itfaiye ve belediyenin birleşik marifetiyle.

Bizzat çöpte: İçerideki korkunun dayanılmaz hale gelmesiyle, aklın, vicdanın ve açlığın kolektif marifetiyle; en derinde...

Çöp atanın imkansız fotoğrafından hareketle söylenenler:

Herkes, her yerde, kendince güzel bir fotoğraf vermiyor mu objektife? Peki objektif olarak bakalım şimdi gerçeklere; çöp dökerken objektife bakan kimse var mıdır hiç bu dünya üzerinde? Herhangi bir kişi; arabasına binebilir, yatağında gerinebilir, kedisiyle oynayabilir, mutfakta yemek pişirebilir,

masaya pişirdiklerini getirebilir, tekrar mutfağa dönüp bulaşık yıkayabilir, banyo yapabilir, müzeleri gezebilir, eski evlerin penceresinden kafasını uzatabilir, ailesini ziyaret edebilir, ağaçlara bakabilir, dağlara gidebilir, bunların hepsi ve daha nicesi fotoğraflanabilir... Peki çöp dökerken fotoğraf çektiren bir kişi var mıdır gerçekten şu alemde?

İşte çöp fotoğrafıdır bu. Bütün gün içimizdekileri, içimizde biriktirdiklerimizi dökerken birdenbire sokağa asılıveren...

Gülümseyin objektife, çöpünüzü döküyorsunuz... Olur mu hiç? Bir an önce uzaklaşılması gereken bir bölgedir orası ve hiç kimsede yoktur herhangi bir hatırası. Burnunuzu tıkayarak ya da en iyisi birkaç metre öteden nefesinizi tutarak ve ancak işinizi bitirip birkaç metre uzaklaştıktan sonra tekrar nefesinizi alarak ilişki kurduğunuz, sıkıcı ve ihmal edilmesi gereken bir mekandır çöp tenekesi ve civarı.

Islaklığı sızar çevreye, sıklıkla temizlenmezse sinek yapar, koku yapar, hastalık yapar, hasta yapar... En büyük yıkımın ortasında yapıcıdır çöp tenekeleri... İçlerinde pislik yapıcı, duman yapıcı, alev yapıcı, ölüm yapıcı moleküller barındırırlar... Patlar, kokar, çürür, çürütür ve bölünürler...

Bölünme demişken, çöpler de "diğerleri" gibi moleküllerine bölünür, doğaya öyle geri dönerler. Gazete kağıdı olarak verirsiniz alüvyon olarak döner size. Şişe olarak verirsiniz, çökertildiği için memleketin şişe-cam sanayisi, cam kırığı olarak döner gerisin geriye. Yaşam olarak verirsiniz ölüm olarak, şehvet olarak verirsiniz çocuk olarak, temiz olarak verirsiniz pis olarak, çiçek olarak verirsiniz silah olarak, dindar olarak verirsiniz ateist olarak, hatta hayvan olarak verirsiniz insan olarak döner size. Bilirsiniz; maymunu çok zorlarsanız insan olur, insanı hiç zorlamazsanız döner yine maymun olur.

Kandırmaca yoktur, verdiğiniz gibi dönmez hiçbir şey, beyaz verdikleriniz kararır geri dönüşlerde. Selam verirsiniz alınmaz küskünlüklerde. Kullanımı, tüketimi, yıpranmayı, aşınmayı, amortisman hesaplarını, sulanmayı, kararmayı, bozulmayı, küçülmeyi, şımarmayı ve tabii ki başkalaşmayı da

hesaba katmalısınız tüm geri dönüşlerde. Ve belki de -üstelik fiziğe aykırı gibi görünse de- dönmemeyi de...

İnsanlar da bölünürler çeşitli şekillerde. Ayrışmanın sağlığıyla, birleşmenin kolaylığı çarpışır sık sık birbiriyle. Çok azız, birleşelim o halde diyerek daha da azalmayı başarabiliriz. Çok fazlayız bölünelim öyleyse diyerek fazlalaşmayı başarabildiğimiz gibi.

En çok da devletin polisi biber ve birey gazı sıktığımızda üzerimize bölünürüz. İçimizdeki adalet duygusu sokağa çıktığında ya da paylaşma duygusu, şehrin gazıyla dağıtıldığında yani... Ya da bağımsızlık tutkusunu eşitlik sevinci olmadan yaşamaya çalıştığımızda...

Hah işte fotoğraflanabilir bunlar sanki. Çöplerini döken insanlar gibi.

Halkın günlük yaşayışının, yoksunluklarının, yoksulluk içinden çıkardığı geçici mutluluklarının, cinsel tutkularının, geçim derdinin, aile kavgalarının, meyhane kavgalarının, komşu çekişmelerinin, ölüme uzanan acılarının, tuhaf davranışlarının, sapkınlıklarının, önemli-önemsiz maceralarının, yeme içme alışkanlıklarının, keyiflenme anlarının, bıçak sırtında ilerleyen yarınlarının, erişemediği arzularının, küçük oyunları ve oyuncaklarının, sıradan gibi görünen ama içinde her zaman tuhaflıklar barındıran alışkanlıklarının, boş inanlarının, tüm çocukça davranışları ve güvercin besleme gibi meraklarının, ateşli sayıklamalarının, boş işlerinin ve benzerlerinin içinden geçen fotoğraf ve öyküleri, İstanbul'un suç haritasında, suçlu-bitirim oran ve olaylarının sıçrama kaydettiği mahallelerdeki, Alibeyköy, Hacıhüsrev, Dolapdere, Tarlabaşı, Kocamustafapaşa, Kumkapı, Sarıgöl, Küçükpazar, Yeşilpınar, Gaziosmanpaşa, Kasımpaşa, Aksaray, Kurtuluş, Merter, Avcılar, Bağcılar, Taksim, Edirnekapı, Tahtakale ve Kulaksız'daki çöplüklere gömmeye ne dersiniz?

"Ne boş iş'lan bu edebiyat" mı dersiniz?

İyi dersiniz; en az şu gösteri toplumunu izleyip irdelemek kadar boştur kendileri.

Peki, toplumun artıkları düşünüldüğünde, çöpün bir gösteren, fotoğraf ve hatta ayna olduğunu bilir miydiniz?

Çektiriniz gidiniz...

Bir ulaşım aracından, onu sürükleyen kişiye ve düzene geçilir sonra;

O kadar basit bir ulaşım ve taşıma aracıdır ki bu, iki küçük tekerleğin, bir büyük çuvalla birleşmesi diye özetlenebilir. O kadar çağdaş bir ulaşım ve taşıma aracıdır ki bu, miladın iki bin yıllık sonrasının, son bir yüzyılında sokağa çıkmıştır diye de özetlenebilir.

Ne şekilde özetlenirse özetlensin, paslı demirlerinden tutulur ve sokak sokak yürütülür. Tabiri caiz ise "karşısına çıkan her şeyi siler, süpürür"

Basit bir el aracı gibidir ve yine basitçe trafiğe çıkabilir. Hatta isterse devrilerek, trafiği alt üst de edebilir.

Zavallı görünümüne rağmen güçlüdür. Arkadan çektirerek ya da önden ittirerek kullanılabildiği gibi tek tekerleği söküldüğünde, ki düşüp durur genelde, yengeç gibi yampiri yampiri de ilerleyebilir. Ama öyle sakatmış gibi yürüyüşüne ve yoksul görünüşüne aldanmayın; içinde ağır yük taşıyan, kısa ve kestirme bir ulaşım türüdür.

Tabii ki biz, artıklarımızı elimizdeki torbalardan bir konteynıra taşır ve umursamadan atarken, onlar içerisinden kıymete değer bir bölümünün bir süre sonra özel bir seyahate çıkabileceğini hiç hesaba katmayabiliriz. Tek hesap ya da beklentimiz, diğerleri gibi onların da çöp kamyonunu boylaması ve bir an önce şehrin merkezinden uzaklaştırılmasıdır. Oysa onlar özel araçlarına binerek merkezdeki yaşamlarını olabildiğince uzatabilirler. Üstelik yakılıp yok edilenler gibi uzun vadede değil, seçilip endüstriye sunulanlar gibi pek kısa vadede geri de dönebilirler. Yeter ki seçilsinler...

2000'li yılların bu özel araçları için yapılmış güzel otoparklar, kato toparkları ya da boş alanlar yoktur. Konteynır sürülerinin hemen önüne konuşlanırlar. Bir de şehrin kalabalığında ilk bakışta görünmeyen yerlere yerleşirler. İlk bakışta görünmemeleri önemlidir; çünkü göründüklerinde insan gözüne, uyandırdıkları his, tiksintidir. Çoğu insana göre, çuvalların

beyazlığını yok eden karartı, içten gelen bir pisliktir sanki.

O yüzden en görünür oldukları yerde dahi göze görünmez, silikleşirler. Geniş girişli pasajların en dış bölmesine ve olabildiğince köşeye yerleştirildiklerinde, alışveriş edenleri rahatsız etmeyen bir ip yumağı gibidirler. Kimsenin ayağına dolanmadan kendi uzamlarında yaşayan mutsuz solucanlardır sanki...

Ya da kırıla döküle yarı harabe görüntüsü kazanmış apartmanların, hem de o apartmanların en alt katlarında kokuşan atıklarla dolu belirsiz dükkanların tam karşısına yerleşirler ve sokaktan geçenlerin, bırakın bedenlerine, ufuklarına dahi değmezler.

Sokaklarda dolaştıklarında ise gölge gibidirler; şehre çökmüş gri birer gölge. Evet, gölge gibidirler; o yüzden idare edebilirler siluetle. Yine o yüzden olsa gerek, uçlarından tutan olursa, çöp karanlığı vurur yüzlerine.

Seslenebilirsiniz birine: "Yüzünün aydınlığı, ellerinin feneri vurmuştu çöpün dibine."

Ya da şöyle: "Çöp karasıydı gözleri. İnsan severse, grinin tonlarıyla sevmeli. Belki de siyah-beyaz keskinliğinde, ölümcül tutkuyu ve tükenmişliği seçmeli." İnsan ilişkilerine, çöplere ve çöp karıştıran yüzlere asla renkler girmemeli...

Yapışmış gibidirler. Şehre yapışmış gri birer gölge. Dedik ya, gölge gibidirler; sorgulanabilirler naylondan sebeplerle. Ellerine bulaşanlar nedeniyle, jölemsi, peltemsi, naylon ve de silikon şeylerle... Peki, bu kadar çok naylonu, nasıl üretebiliyor bu ülke?

Bu kadar çok insanı nasıl üretebiliyor doğa?

Ve bu kadar çok çocuğu nasıl aç bırakabiliyor doğaya hükmeden İNSAN?

Umutlu bir final o zaman:

1. İnsan doğaya hükmederken, çöp üreten hayvandır. Tarihi sona erdirip yeni bir tarihe geçtiğinde ya da "sınıflı toplumların tarihi tarih öncesi sayılmalıdır" diyen ustanın sözleriyle; çöpü de tarihin çöp sepetine gönderecektir belki de.
2. Yani doğaya hükmederken çöp üretmeyecek gelişkinlikte bir teknolojiye de hükmedebildiğinde,

3. Ve elbette insan insanı sömürmediğinde,
4. Sönümlenecek çöpler de,
5. Devletle birlikte.

Sürecek çöpten arabasını bizimki; içindeki kağıtlarla, kartonlarla, mukavvalarla, ayakkabılarla, paçavralarla, naylonlarla, şişelerle, devletlerle birlikte.

Hiç geri dönmemesiye...

Tekrar sorulara geçelim mi o vakit?

Çöp enerjisiyle döndüğünde santralin mili (ve belki de yoksulun midesi) yeni bir tarih mi yazılacak ki?

Kaç tür gaz üretebilir büyük bir çöp yığını, hesaplanabilir mi (kaçı zehirli, kaçı kirli)?

Çöpün kimyasal dokusu, azot ko(r)kusu ve ölüm duygusu tamamlamaz mı tüm bu söylenenleri?

Fosil yakıtlar milyarlarca yıl öncesinin çöpleri değil mi? O halde çöp dediğimiz, doğayı dönüştürebilmenin enerjik (ve tarihi) kökeni değil mi?

Çöp vergisi bir güzelliği varsa, o yüzden Allah vergisi topluyorsa doğa kendine hükmeden çöp adamlardan; tüm bu sebeplerden değil midir akaryakıt vergisi alınması fosil yakıtlardan?

Ne kadar kurcalarsan kurcala, çöpten başka bir şey çıkmaz mı söz oyunlarından?

Ve o yüzden çöp vergisi bir güzelliği yok mudur doğanın ve insanın?

Tüm bunlar birer saçmalık mı?

Peki insanı çöpe ve çöplüğe bulaştıran bir sistem değil mi saçmalığın dik alası?

"Yetti be, çöp kadar dağınık senin bu zırvaların, kafamızı ağrıttın!.." bir yanıt mı?

Çöp (karıştırma) araçlarına dair neler söylenebilir?

O halde daha somut araçlara geçelim. Çöp toplama çuvalından başlamıştık zaten. Fakat kendilerinin yarı kaykay yarı

bisiklet bir tür ulaşım aracı olabildiğini, özellikle yokuş aşağı giderken son derece hızlanabildiğini söylemeyi unuttuk sanırım.

Mil de denen tekerlekleri, tıklım tıkış dolduğunda devasalaşan o çuvallı gövdeyi taşıyabilecek esneklik ve dayanıklılığı gösterebilmeli. Yıprattığınızda, kaybettiğinizde ya da bitirdiğinizde milleri, Kadıköy'deki bit pazarından alabilirsiniz yenilerini.

Çöp toplayanın becerisi, dik yokuşlarda, rampalarda ve sıkışan trafikte hızla yol alma durumunda; doğru eğimi, ayak frenini ve kontrollü hızı sağlayarak millere söz geçirebilme yeteneğine bağlıdır çoğunlukla. Tabii bunun için sıkı bir direksiyon hakimiyeti de yanında. Direksiyon ya da dümen dediğimiz ise, çuvallı gövdeyi saran demir iskeletin, kol hizasına gelen iki uzun parçası. Çok basitleştirildiğinde, aslında model, bildiğiniz pazar arabası, dümen dediğiniz de onun tutma uzantıları. Yine de, bu kadar basitleştireceğimize, pazar arabasının dört beş ölçek büyütülmüş ve mercedesleştirilmiş hali desek abartmış mı oluruz acaba?

(...)

Tepetaklak bir alıntı girer araya, başlar çöp arabalarıyla yarışmaya

Çöplüğün ortasında, çöplükten yaşıyorlar, çöplük yiyerek. Ama yılda bir kez, Managua'nın çöp toplayıcıları, insanları en çok çeken etkinliğin kahramanları oluyorlar. **Ben Hur Yarışları,** *Nikaragua'nın Amerikanlaşmasına katkıda bulunmak niyetiyle Miami'den geri dönen bir işadamının esinlenmesinden doğdu.*

Çöp arabalarını süren çöpçüler, yumrukları havada, devlet başkanını, ABD Büyükelçisi'ni ve şeref tribününde yer alan diğer ileri gelenleri selamlıyor. Her zamanki hırpani giysilerinin üzerine renkli rahat önlükler giymişler, başlarında Romalı savaşçıların tüylü kaskları var. Külüstür arabaları **sponsorlar***ın adı daha iyi parlasın diye yeni boyanmış. Sahipleri gibi cezalandırılmış, sahiplerine zafer ya da birkaç kutu içecek kazandıracak yarış atları bir*

deri bir kemik, yara bere içinde. Trompetler çalınıyor. Bayrak iniyor, yarış başlıyor. Kırbaçlar sıska beygirlerin koca kemikli sağrılarında şaklıyor, bu arada kalabalık çılgınlar gibi bağırıyor:

- Co-ca-Co-la! Co-ca-Co-la!

Eduardo Galeano "Tepetaklak", çeviren: Bülent Kale, Çitlembik Yayınları, s. 243

(...)

Bu toplayıcı ve taşıyıcı araca alacağınız artıkları seçebilmek için de bir alete ihtiyacınız var. Bir çengel, bumerang, ucu kıvrılmış demir bir çubuk ya da levye desek bu araca, büyük bir hata yapmış olmayız galiba. Toplayıcı ve seçici bir araç sonunda. Bir ucunun sivriltilip çengel gibi kıvrılması, etkisini de artırıyor bir bakıma. Korsan film ve görüntülerinde, kopup gitmiş elin yerine geçen, yapma ellerin kötü bir örneği biraz da. Zamane korsanlığı, karada ve çöplenerek mi yapılıyor yoksa?

Şimdi artık, bu toplayıcı, taşıyıcı ve artık seçip toparlayıcı araçlarla yöneldiğimiz konteynırlara gelebiliriz. Evet bu kez ismimiz oldukça afili: Konteynır... Çöp bidonlarının konteynır "haline dönüşmesi" (duruma göre, "olması" ya da "adını alması" da diyebiliriz buna), meseleye kesinlikle "endüstriyel" bir boyut katmaktadır. Bidon, varil, kutu ya da sepet değil de, konteynır; söylemesi bile havalıdır...

Ya da çöp ortamına konteynır vasıtasıyla katılanın teknolojik bir hava olduğu da söylenebilir. Sanki büyük bir limanda, ihracat için tonlarca yük taşınmakta da, konteynırlara ihtiyaç duyulmaktadır. Oysa... sadece biriken çöpler, sokağın girişindeki konteynırı boylamaktadır... Hayali ihracattan bile daha hayali bir kavramsallık barındırmaktadır çöplerle konteynırların ilişkisi. Yine de meseleye bir ağırlık ve ciddiyet katmaktadır "konteynır" sözcüğünün çöp sözlüğüne girişi.

Tabii çoğu insan bilmez konteynırı; teneke ya da kutu deyip geçer o teknolojik griliğe. Üzerinde ne olduğu yazılıdır halbuki.

İmza: Çöp Konteynırı...

Ne kadar çeşitlenebilirse bir çöp torbası artık, yazılır bir deneme

Mavi ve siyah, bir romanın başlığında, bir edebiyat yapıtının kapağında değil sırf, çöp kutusunun içinde de, konteynırların dibinde de birleşebilir. Mavidir ya da siyahtır çöp, torbaya girmiştir.

Siyah ve mavidir... Açık renkli gök mavisinden ve ince ama dayanıklı bir naylondan imal ederler çöp torbalarını. Siyah ise her zaman siyahtır; Jean Genet'nin ırkçılığa dönük sorusuyla; "Sahi, siyahın bir rengi var mıdır?"

Eskiden Jean Genet ve poşetler henüz bu kadar hayatımızın içine girmemişken, gazete kağıdıyla kaplı çöp tenekelerine doğrudan boca edilir ve evin küçüğü tarafından mahallenin bidonlarına yetiştirilirdi çöpler. O zamanlar hayatımızda bu denli merkezi bir yerde değildiler. Artıkları, fazlaları, ilk bakışta işe yaramazmış gibi görünen, oysa biriktikçe özel işlevlerle yüklenen kapları biriktirmek; biriktirdiklerini işe yarar bir hale getirmek, dönüştürmek ve geri dönüştürmek, annelerin bir marifeti ve maharetiydi.

O zamanlar, reçel kavanozları birikir, mukavva kutuların içi hurdalarla dolar; gazeteler türlü çeşitli naylon ve belki de porselen eşyalarla değişime girerdi. Yine çöpçüler vardı dibimizde, yine çöpçüydük belki biz de, ama çöplenenler öyle pek çok değildi içimizde.

Çöp tenekesine kaplanan gazeteyle nemi alınırdı karpuz kabuklarının, sinekler akın etmesin diye ağızları kapatılır, çöpler her akşam dışarı atılırdı. O zamanlar naylon poşetler pazarda parayla satılır; yalnızca filelerle alışveriş yapılırdı. Kısacası, naylon torbalarda biriken çöpler ve hatta çöp için özel olarak hazırlanmış mavi ve siyah poşetler, hiçbir noktasında değildi hayatımızın.

Karpuz yemenin tehlikeleri bugünkünden çok daha büyüktü o vakitler. Sırf kokuya ve kabuklara üşüşen küçük sinekler ve büyük balığın küçüğünü kovalaması gibi peşi sıra biten

sivri ve kara sinekler değil, kovaların dibinde biriken karpuz sularının zamanla kovayı çürüterek dışarı akması da, önemli bir sorunuydu hayatımızın.

Fark ettiniz tabii, ucuz tarafından nostalji edebiyatı katıyoruz aralara ve iri iri çekirdeklerin kavrulmasıyla yaşanan keyfi dışarıda bırakarak söylüyoruz tüm bunları. Tabii, keyif dediğimiz, kavrulmada değil, kavrulmuşun yenmesinde. Her neyse, çöpte biriken artıklar gibi bazen peş peşe gelebiliyor düşünceler de. Hepsini değerlendirmek mümkün değil ki, bir kısmını (önemli bir kısmını) kaldırıp atabilmeli. Ve hızlı davranabilmeli, yoksa çürür düşünceler, Yaşar Kemal Türkçe'siyle çokuşuverir sinekler. Yani, karpuz yeniyorsa eğer, hızla atılabilmeli çöpler ve düşünceler...

Dönersek o vakitlere geri, evde biriken çöpleri kapıcıların yok ettiği o lüks daireleri, sadece Şişli ahalisi bilirdi. Kazara üçüncü dereceden akrabalarının Şişli'deki dairelerine giden memur çocukları, kendi görevlerini iş edinen insanların akşam üstleri çalınan kapılarda çöple karşılanmalarını, en az bu dairelerin ahşap parkeleri ve stor perdeleri kadar yadırgayabilirdi. Kapıcılı apartman yaşamı, sonra sonra, orta sınıfı da sardı, yadırgayanlar azaldı. Ve bu "süreç", hayatında "çöp atmak" nedir bilmeyen, yeni bir kuşak ortaya çıkardı. İşte böyleleri, hayatı, ilkokul defterlerine çiziktirdikleri çöp adamlardan ibaret sayardı.

Zamanla Koroplast çöp torbaları serisi tuttu, Cin Ali serilerinin yerini aldı. Mini boy kırk dört çarpı kırk beş santimetre, orta boy elli beş çarpı altmış santimetre, büyük boy altmış beş çarpı seksen santimetre, battal boy yetmiş iki çarpı doksan beş santimetre, jumbo boy seksen çarpı yüz on santimetre, hantal boy yüz çarpı yüz elli santimetre...

Tabii işin kolayı da vardı: Tercihen büyük boy marketlerde yapılan alışverişler sonrası edinilen çöp torbaları, her derde devaydı... Sadece "maliyet" meselesi de değil; bu sayede, mavi ya da siyahın yerini, mağazaların (bedava) reklamları da alırdı. Kokuşmuş bir düzen, yaldızlanmış reklamlarıyla canlanmaya çalışırdı. Çalıştı.

Çöp torbası dedik ama (guruların gururlanarak belirttiği

gibi) işin aslı, uzunca bir zamandır pazarlamaydı. Üretiminde ve teknolojisinde belli standartları yakalayınca, pazarlama, tasarım ve ambalaj üzerine dikildiyse sistem, çöp torbaları da pazarlanmalı, tasarlanmalı, tükettiklerimiz bile ambalajlanmalıydı. Ambalajlandı.

O halde, kokuşmuş bir ambalajın içinde, kapitalizmin çöplüğü üzerine yazılabilir bir deneme:

"Öyle kokuşmuş bir düzendir ki bu, kulağa, göze, deriye değil de, buruna hitap edebilir, her ne kadar ambalajın içine girse de.

Ne kadar övünseniz az derler ya hani, içine kinaye de yükleyerek cümlenin, yani olası övüncünüzün içine, sizi kulaklarınıza kadar kızartan bir utanç da katarak; övünüp övüneceğinizden de pişman olarak kulak kabartırsınız çöp tenekesinden yükselen seslere: Bıraktığınız mirasın pisliği kadar pissiniz, işte bu yüzden şakağınızın tam altında pis bir övünç hissedersiniz.

Kapitalizmin çöplüğünde biriken, bireysel yaşam kırıntılarıyla tatmin ya da mutlu olan bohem burjuvanın -"bobo kardeş"in- yaşamsal sıkıntılarına kadar uzatacak olursak sözü; üzerine boca ettiği deodorant ve parfümü bile örtemez aslında meselenin özünü:

1. *Mutlu değiliz hiçbir yerde ve hiçbir şekilde; bu düzenin çöpü birikiyor çünkü içimizde.*
2. *İçki ve sigara kokuyor bütün cümlelerimiz. Sevdalarımız kokuşuyor.*
3. *Hepimiz, evimizde çöp biriktiren şizofrenler gibiyiz. Tek farkımız, içimizde biriktirmemiz.*
4. *İçimizdeki her şeyi içki ve cigaranın tatlı uyuşukluğuna veririz. Karşılığında algılarımız çok açılmış gibidir ama aslında unutkanlığın dehlizlerinde kolay mutluluklara dalan birer fare olduğumuzu hissederiz.*
4. *Sözcükleri kaydıra kaydıra dağlara küseriz; kimseye söylemeyiz.*
5. *Aslında hepimiz biliriz; biliriz de söylemeyiz: Gizemli suskunluğun erdem sayıldığı bir arkadaş çevresinden, uyuşuk ve patolojik bir dost meclisindeniz.*

Yaşamın acısı kapitalizmin kirinde birikir... Yığılır kapının önünde, çöpler birikir... Çok biriktiğinde, tarihin çöp sepeti belirir, 'temizle onları hadi' denir."

Bir büyük temizlik değil midir devrimin abecesi? Biriktirmeden, ne insanın ne de tarihin içinde hiçbir tortuyu, hiçbir bilmeceyi, temizlemek her şeyi; tarihtir...

Bir güzel keselemeli bu pis gövdeyi o halde. İstanbul'da değil miyiz kardeşim, her birimiz Sivaslı, hep birlikte tellak değil miyiz?

Temizleriz. Temizleniriz.

Temizlik bitince, şiir arası/çöp acısı başlar yine

Bazı şeylerin şiiri yazılamaz. Hiroşima'dan sonra ya da çöpten bir çocuk cesedi çıktığında.

Yine de yazılıp durur memleketimden yoksulluk manzaraları; taşlara, duvarlara, taş duvarlara, surlara gülüm, surdan arta kalanlara...

Hayır, "yoksul edebiyatı"yla karıştırmamalı çöp dünyasını; dilenenlerle, tinercilerle, sakız ve kağıt mendil satan çocuklarla ilgili öyle gerçek hayat hikayeleri vardır ki, gerçekliğinden çok acındırma katsayılarıyla, toplumsal eşitsizliğin kökenlerine varmadan bireysel yazıklanmalarla geçiştiriliverirler. Topluma geri kazanılacak bir anomali, yardım eli uzatılacak birkaç deli değil mi; bunda kafaya takacak ne var ki!

Biliyorsunuz, bacağınıza yapışıp ciklet, kalem ya da selpak satmaya çalışan çocuklar, akşam saatlerinde daha ısrarcı olurlar; zira günlük belli bir kotayı doldurmadan "evlerine" alınmazlar... Alıverin siz de bir tane "evinize" Olmaz, değil mi?..

Sömürü toplumunun yarattığı bir gerçekliğe göz kapamanın çok çeşitli yolları vardır halbuki: En duygusalı; ağlamak... En mücadelecisi; dernek açmak...

Çöp bilmecesi bizimkisi, okurken kimsenin canı şiir çekmemeli... Öyle ki; "topunuz çöpsünüz/ toplanıp ölünüzü çöpünüze gömünüz", doğrudan çöpe gitmeli sanki...

Yine de, mısra tipi cümle kuruluşuyla yazılmış düzyazılara bayılırım diye seslenir bir okur/şair... Çöp gibi toplanıp atılacak birçok yönleri vardır zahir...

Peki, kürtaj kurbanı üç aylıklar nereye gider, şairlere göre? Herhalde leş kargası diyemez hiç kimse çöpçülere...

Peki, belediye işçileri, belediyedeki temizlik işçileri, işçilerin çöpçü olanları yani; ölü çocuk bedenlerine kendi aralarında "sosis" ismi takarlarmış, bilir miydiniz? Daha acımasız bir adlandırma duydunuz mu hiç siz? Ellerine silah tutuşturmaktan, üstlerine bomba yağdırmaktan, o kaygısız akıllarda bin bir dehşet yaşatmaktan, o yitik cennette sürekli cehennemi solumaktan daha korkunç olabilir mi sosis ismi?

Telefondan arkadaşınıza seslenirsiniz: "Brezilya'da çöpte bulunan ölü bebeklere sosis diyorlar, hangi dünyada yaşadığımızı daha iyi anlamamıza yarıyor"

Yanıt verir arkadaşınız: "Ya da Çin'de hastane çöplüğüne atılmış kürtaj veya düşüklerin toplandığını ve ceninlerin özel bir yemekte kullanıldığını da belirtelim, 400 derecede haşlanmalı ve bolca baharatlanmalı imiş, kötü kokuları başka türlü gitmezmiş."

Çöpler de ölüdür tabii ki; kedi ve köpek leşleri, insanın yiyip bitirdikleri ve yenip bitirilmiş bir insanlık: İnsanı sosisleştiren büyük bir aymazlık... Çöptür hepsi...

Peki peki, hangi noktadayken "çöplük" olduğuna karar verilir bir insan bedeninin? Daha doğrusu, hangi noktada biter vicdanındaki insani temellerin?

Çöplerden çıkan parçalanmış insan bedenleri yalnızca sapıkça katliamların mı göstergesi, yoksa vicdansızlığın, insanlığın ta kalbinin ortasında yer etmesi mi? Bu düzenin pisliği, sadece çöplerde biriktirdikleri değil tabii ki, asıl pislik, içimizi, dışımızı çöpleştirmesi...

Ölü insan bedenlerine sosis diyebilen bir toplumdan ne beklenir ki? Erdem mi? Merhamet mi? Vicdan mı? İnsan mı?

Nasıl çürür değerler? Diş gibi, engellenemeyen bakteri plaklarının devreye girmesiyle mi? Yoksa ilk kez aldatan insanın, tüm bedenini çürümüş hissetmesiyle mi?

Sahi, gerçekten kendisini aldatabilir mi insan? Yani çöp kadar kokuşmuş olabilir mi; içinde yaşarken bedeninin, duyamadan kokusunu gerçekliğinin?

Bedeni beyninin önündeyse çöp gibi yaşar insan, kokuşur ve duymaz kokusunu...

Acı ve çöpten bir haber girer yine araya

Yeni doğmuş bebeği kömür torbasına koyup çöpe attılar

Tarkan ÇETİN- Mehmet ÇINAR/ISPARTA. (DHA) 2 Ocak 2006 Milliyet

ISPARTA'da yeni doğan bir kız bebek, kömür torbasına çıplak olarak konulup çöp konteynerine atıldı. Yoldan geçen bir kişinin ağlama sesini duyması üzerine bulunan bebek, polis tarafından hastaneye kaldırıldı. Bulunuşundan en fazla 2 saat önce doğmuş olabileceğini söyleyen doktorlar, kız bebeği kuvöze aldı.

Bugün saat 15.00 sıralarında, Gülistan Mahallesi'ndeki Orma Evleri'nin önündeki çöp konteynerinin yanından geçen bir kişi, bebek ağlama sesi duydu. Konteyner içindeki bir kömür torbasına çıplak olarak konmuş, göbek bağı bile bağlanmamış kız bebeği bulan adı açıklanmayan kişi, hemen polisi aradı. Polisler bebeği Isparta Doğum ve Çocuk Bakımevi'ne götürdü. Kız bebeği muayene eden doktorlar, sağlık durumunun gayet iyi olduğunu, bulunmasından en fazla 2 saat önce dünyaya gelmiş olabileceğini söyledi.

Hava sıcaklığının gündüz 11 derece civarında olduğu Isparta'da çıplak halde atılan bebeğin biraz daha geç kalınsaydı ölebileceğini söyleyen doktorlar, minik kızı kuvöze koydu. Polis, bebeği çöpe atanları bulmak için çalışma başlattı.

Yetmezse bir haber, ikincisi:

'Çöplük' bu kez Savur'da öldürdü 9.5.2005 – Cumhuriyet

DİYARBAKIR (Cumhuriyet Bürosu) - Mardin'in Savur ilçesinde 8 yaşındaki Ahmet Akın, çöplükte bulduğu bir nesnenin patlaması sonucu yaşamını yitirdi. 10 yaşındaki Nevzat Oral da ağır yaralandı.

Savur'a bağlı Serenli köyü Beşevler mezrasında İlçe Jandarma Komutanlığı'nın atıklarının bırakıldığı alan olduğu öne sürülen çöplükte buldukları metal bir nesneyi kurcalayan çocuklar, bunun bedelini ağır ödedi. 8 yaşındaki Ahmet Akın, bulduğu metaldeki halkayı çekince büyük bir patlama meydana geldi. Akın yaşamını yitirirken yanındaki arkadaşı, 10 yaşındaki Nevzat Oral da ağır yaralandı.

Patlayan nesne inceleniyor

Yaralanan küçük çocuğa ilk müdahale Mardin Devlet Hastanesi'nde yapıldı. Ardından Dicle Üniversitesi Araştırma Hastanesi Acil Servisi'ne kaldırılan Oral'ın, hayati tehlikeyi atlattığı belirtildi. Askeri yetkililer, patlamaya yol açan nesnenin ne olduğunun belirlenmesi için araştırma başlattı. Nevzat Oral'ın annesi Seyro Oral ile babası Nazmi Oral, çöplük içinden patlayıcı çıkmasının askeri yetkililerin ihmali olduğunu belirterek sorumlular hakkında suç duyurusunda bulunacaklarını açıkladılar. Diyarbakır Barosu bünyesinde mayın ve patlayıcılar ile ilgili mücadele yürüten bir grup avukat arasında yer alan eski DEP Milletvekili Sedat Yurttaş da bu tür olayların önüne geçilmesi için bölgedeki mayınların bir an önce temizlenmesi gerektiğini belirtti. Yurttaş, bunun için de Türkiye'nin, altını imzaladığı Ottawa Sözleşmesi'nin yükümlülüklerini acilen yerine getirmesini istedi.

Çöpte bulunan gazete kesiğinden öykü çıkar birdenbire:

Çöpte bulunan bir gazete kesiği olur bazen hikayemiz. Öyle ki, "Devlet-i Aliyye'nin Islahat'ı Esasiye'ye Muhtaç Olduğu"nu bilmeyiz:

Beyazıt'taki "islami ürünler" store'undan aldığı misvak ağacıyla karıştırdı tooth'larını. Üniversite dediğin her yerde same. Tezini sunmaya gittiği İstanbul Üniversitesi'nin garden'ında islami ürünler satan bir store'un bulunması hiç bilimle bağdaşır mı sizce? İki türlü yanıt vardır; "bağdaşır, bağdaşır" ve "hiç bağdaşır mı" diye. O first'ünü seçti. Bu ülkede her şey bağdaş kurar anlaşır birbiriyle; din ile bilim, doğu ile batı, tez ile antitez, yaşam ile ölüm, you and me, ben ve öbür ben... Otururuz,

çömeriz yere, bir yandan cappuccino içer, bir yandan misvak ağacıyla karıştırırız tooth'umuzu. Nah işte böyle, so on...

But çoğumuz kapanmışızdır, içimize, evimize. Ne kadar ridiculous değil mi? No, tragic belki de. Nasıldır eve kapanmak ya da dünyaya? Sürekli pencereden bakan komşu kızlar kadar hayattan sıkılabilir mi any human being? İşte orada dur, sınırda, at the window. Kimse kıramaz camları, bakarsın öyle dışarı. Bakarsın geçerler, bakarsın dururlar. Hem belli mi olur, bakarsın geçer, aklın durur...

Düşünüp dursun insanların neden böyle dört duvarlık box'lara kendilerini kapattıklarını. Neydi şu Jodie Foster'ın oynadığı filmin adı, hani addicted to internet de, çıkamıyor dışarı? Neyse gelmedi şimdi aklıma. Hem sadece o mu var, düşünsene Peter Sellers'ın "merhaba hayat"taki ilk sokağa çıktığı anı, ilk insanla selamlaşmasını, dünyaya yabancılaşamamasını. "Being there" değil mi tüm mesele? O kadar uzağa mı gitmeli, yoksa karşı window'daki kıza bakıp ortalığın tozunu mu almalı? Zigonlar ve diğer sehpalar çok önemli. Yaşarken ve öldüğünde. Hiç kirlenmemeli. Her şey evin içinde bağdaş kurup konuşabilmeli birbiriyle; sehpa ve sen, television ve annen, soba ve kedi, su ve cola bağdaşmalı ve misvak ağacına rağmen dişinin arasına kaçmalı. Hep dişe dokunur dokunmaz saçmalıklarla uğraşmıyor mu bu ülke böyle? Sen de peşinden ama evinde, always at home...

Bel ağrılarının bir gün seni yürütemez hale getirip eve kapatacağından korkan sen değil miydin sanki, eve kapanmış tüm sakatlıklardan korkan ve de hayattan? O halde evden çıkmalı artık ve mesela, for example ya da, mağaraya kapanmalı. Eşeklere sarılıp ağlayan nice insan gibi, Nietzsche gibi, bir ayıya sarılıp ağlamalı. Mağara insanı gibi mağarada ölmeli, çığlıklar atmalı...

Ağır ol, hemen içeri girme öyle, Beyazıt'tan aldığın misvak ağacıyla dişlerini karıştıra karıştıra Sultanahmet'e uzanmalısın önce. Sarayın içindesin, bak işte. You are alone. Topkapı'nın Has Odası'nda 24 saat kuran okuyan hocalar gibi yalnızsın. Topkapı'nın bahçesinde 12 saat kürek sallayan işçi-

ler gibi, Topkapı'nın içinde bir ömürlük suskunluğa terk edilmiş elmaslar gibi. İşte bak, yalnızsın. Mağara gibi yalnızsın. Dişini karıştırmalısın, düşünü kurmalısın, her şeyi bırakmalısın. Give it up hadi...

Bu kadar basit değil tabii ki. Düzgün bir insan gibi yaşayamayınca vahşi bir hayvan gibi ölmek değil bu... Neremiz düzgün ki hem, neremiz proper? Devletimiz mi, varlığımız mı? Yoksa Ece Ayhan'ın devleti kadar sarı mı sağlığımız? Daha ne kadar soru çıkarabiliriz yalnızlıktan; nasıl oluyorsa hep birlikte yaşadığımız? "Toplu yalnızlık"tan...

Bu kadar insan birlikte, hep birlikte yok ettik geleceğimizi. Yoksa hope'u olan var mı aranızda? Any hope? En basitinden, devleti tutabilen elinde... Yooo, derinine de inmeyin öyle, ne demiş yazar; orada derinlikten başka bir şey bulmanız değildir ihtimal dahilinde... En iyisi, açın elinizi. Hani yumruğunuzu sıkıp açtığınızda kaybolan havayı düşünün. Nereye gidiyor bu boşluk; hava da mı devletin yoksa?

Hiç kişiliğiniz öldü mü sizin, bedeninizle yalnız bırakarak içinizdekileri? Koskoca bir gövde ve siz; baş başa... Kişiliğiniz, kimliğiniz, benliğiniz, alt ve üst benliğiniz, her şeyiniz, every thing, toz olup havaya karışmakta. Bir nefes dolusu insan, bir yangın dumanıyla iç içe göğüs kafesinizi zorlamakta. Nefesiniz tıkanmaz mı hiç? Düzgün bir insanın, güçlü bir devletin nefesi tıkanmaz mı insana bulaşmış havadan? Ciğeri yanıyor bu ülkenin, feryat ediyor insanlık, aklı dışlıyor bu yalnızlık; duymadınız mı? Devleti tutun elinizde, sağlığınızı; sonra bırakın... let it go... hiçbir şey uçmuyor, hiçbir şey olmuyor; görmediniz mi?..

Koşa koşa kaçıyorum mağaraya. Bir gün ıslı ıssız bir mağaraya düşerseniz yanınıza alacağınız üç ada nedir bilir misiniz: kendiniz, kendiniz, kendiniz... Sadece üç tarafı denizlerle çevrili bir yarım adaysanız; yalnızlığınız, bayrağınız, haykırışınız...

Şimdi bakın, size ıssız bir mağarada neler yapılabilir, anlatmalıyım. Çok easy aslında; düşünülür... Evet, bu kadar; ölünceye kadar düşünülür. Düşün. Kalkın. Yazın. Bakın, ben yazdım:

"Gelecekleri olup olmadığını bilmeden yaşayan milyonlarca insanı ayakta tutan şey gelecek imgelerinin oluşudur. İmge ne kadar güçlüyse boşyaşamları da o kadar dolu geçer. Gelecek imgesi zayıfladıkça, aslında geleceğin kendisinin olmadığına dair delirtici ve öldürücü bir şüphe başlar. Şüphesiz bir mutsuzluk, şüpheli bir bekleyiş ve yalnızca şimdiki zamana asılan bir uyuşma etkisi yaratır bu. Uyuştukça, zaman ve yön duygusu ortadan kalkar; erkenden öldüğünü bilmeden, insan öylesine yaşar. Gelecekle halat çekme oyununa girenler ise başarı umudundan çoğu zaman uzaklaşsalar da oyunun kendisine kaptırıverir giderler. Gelecek; oyun, ölüm ve umut arasında bulduğu varoluş alanında, 'özne'nin halatı çekmesini bekler... Ama çoğunlukla kopar halat, yalnız kalır gelecek."

Bunu yazdım ben işte. Elbette mağaranın duvarlarına ve elbette hayvan resimleriyle yazabildim. Platon'un mağarasındaki imgeler kadar gerçekti her şey. Ya da Muhammed'in mağarasındakiler kadar gerçeküstü. Surrealistic and irresistable. Yazdım. Okusanıza:

"Küfürü yazıyorum; cinsel, düşünsel ve yaşamsal deneyimler, geldiyseniz üç defa vurun. Bağırış çağırışlar arasında uyanıyorum. Bağırış çağırışlar arasında uyanıyorum. Tekrar edebilirim daha. Bağırış çağırışlar arasında uyanıyorum zira. Hep kendini anlatan bir okyanusa dalga boyu katılmayı düşünüyorum. Alıyor, sonsuzluğa bırakıyor beni; sonra, derin bir nefes alıp bırakıyorum. Sesini ancak uzaktan işitebildiğim bir koroya katılıyorum. Eğiliyorum, yerden taşı kaldırıp fırlatıyorum, önce taşa, sonra Neruda'ya çarpıyorum. On yıldır aynı düşüncelerin ve imgelerin peşinde, 'taş taş içinde, insan nerede?' Fil gibi konuşuyorum, talk, elephant talk...

Fiilleri çekmeye, kiplerle oynamaya karar verdiğim günlere gidiyor aklım. Büchner'in iteklemesiyle hissettiğim o ünlü 'ayakların yerden kesilivermesi' haline. Dünde, bugünde ve gelecekte yavanlaşma endişesiyle birlikte.

Zihnim acıyor. Zihni acıyan bir insanın yüzü nasıl olur ki? Sıkılan ya da gerilen hatlar, alına yapışan eller, sabitlenen bakışlar, hızla açılıp kapanan burun delikleri, kenetlenen dudaklar... Olan, bedene ve öyküye oluyor. Sevgileri ve daha çok da sevdikleri

karşılıksız çıkıyor. Olsun. Açılıp kapanabilir insan; bir sandalye ya da kendi denizinde yüzen bir nehir gibi."

İşte yazdım. Ama ne gerek var bu kadar karmaşaya. Her şey Stendhal'in dediği kadar açık değil mi; yaşamak değil de, ölmemeye çalışmak...

Aslında insanın suratının tam ortasına bakınca anlaşılıyor her şey; çok para sahibi olmak, mülkiyet hırsı, ezerek de olsa yükselmek, şehirli duyarsızlığı, köylü kurnazlığı, sinsilik, everything for sexuality, bencillik, başkalarının tutsaklığı pahasına özgür takılmak, çirkinleşmek, batıla ve dine saplanmak... Ya kendine güven denilen saçmalık... Hepsini birden barındıran binlerce, milyonlarca yüz arasından güzelliği bulabilmek mümkün mü?

Değil mi?

İnsan her şeye rağmen güzel değil mi? Bu ülkeye, bu ülkeyi yönetenlere rağmen... Hak ediyor muyuz bunu, bu yozlaşmayı?.. Herkes ya da her halk layık olduğu yönetimi bulurmuş. Herkesin kabul ettiğini reddetme hakkım yok mu benim?

Var. Ve bunu öyle bir protestoyla duyurmalıyım ki, o çirkin yüzlerin ortasında hafif bir tebessüm belirmeli ve sonra ağırdan güzelleşmeye başlamalı ifadeler. Bilinçlenme azınlığın güzelliğini bilir misiniz? Her şeyin farkına vardığınız o an yüzünüzde beliren sevinç, şaşkınlık, merak, öfke ve hatta kin öylesine güzeldir ki. Artık siz de durumun farkında olan azınlığın içine girmişsinizdir ve gerçekten bir şeyler yapmak istersiniz. Mesela ölmek... Because;

Durumun farkına varıp hiçbir şey yapmadan uzun süre yaşayamaz insan. Benim gibi... hiçbir ülke, hiçbir insan hak etmez bunu... ölmek ister.

Sorunun siyasal temellerine mi girmemi bekliyorsunuz? Çok beklersiniz. Yazarın dediği gibi, "nefis bir senfoninin ortasında havaya ateş etme"ye benzer bu. Ya da başından sonuna havaya ateş açılan bir senfoni bestelemelidir hayat. Mahler'in ölmüş çocuklarına yaktığı ağıtlar gibi, Gogol'ün paltosu gibi... Mağaradaki gölgeler ve resimler gibi...

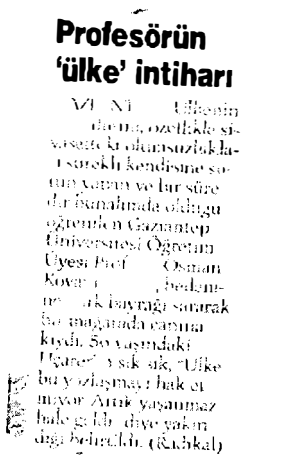
Yazamam, çizemem, okuyamam, dinleyemem artık. Vuruldum ben. Konserin ve hayatın ortasında. In the middle of nowhere. Ancak ölürüm ben. Peki siz? Kanımdan içer miydiniz?

Bayrağa sarmalıyım vücudumu. Ülkeme. Ve bir merrrrrrrrrmi; tam sıkmalık... beynime.

Bu kadar basit değil tabii ki. Boşluk duygusunu en derininden yaşadınız mı hiç? Sahte de olsa bir şeylerle doldurulduğunda, yaşamak zorunda kaldığında içinde duymadığın şeyleri, yaşadıklarınla yazdıklarının arası iyice açıldığında, ufacık bir es verdiğinde günlük tepişmeye, hissetmeye başlarsın hani. Hemen yarıda kesersin tatili, koşuverirsin işine, çalışmaya. Koşuverirsin içine, o büyük boşluğa. Sabahları "acaba intihar eder miyim, acaba tımarhaneye düşer miyim" diye uyanırsın, sonra hayatta sevdiğin, seni mutlu eden şeyleri bulur çıkarırsın. İsteklerinin peşinden git, yoksa onlarla birlikte sen de tıkanırsın.

Ya hiçbir şey istemiyorsan? Yoksa ya da kalmamışsa hayatta sevdiğin, seni mutlu eden hiçbir şey. Bitmezse tatil, dolduramazsan içini, ne olacak? Belki miden biraz bozulacak; şişkinlik, hafif bulantı... Sonra nefes alman biraz güçleşecek; sıkıntı, hafif terleme... Ardından boş boş uzanacaksın yere; pencerenin önüne konan kumrulara bakacaksın, düşüneceksin, acı çekeceksin... Kıramaz mı kedi pencereyi; evden kurtulmak için, ölmek için... Tarihe kazara giren, girdiği gibi de çıkan insanlar gibi. Nöbeti bitince uyumak zorunda olan hastalar gibi. Benim gibi. Mağara gibi.

Geride bir not bırakmalıyım değil mi? Nedenini herkes bilmeli. Neden acı çektiğimiz belliymiş gibi hareket etmeli. En çok istediğimiz şey bu değil mi? Neler bildiğimizi belli eden anahtar sözcükleri notumuzun arasına serpiştirmeliyiz. Not olmazsa örneğin, başka bir şey gösterebilmeliyiz. Bayrak bu yüzden önemli ve bir mağaraya düştüğümüzde yanımıza almamız gereken şeyler listesine girmeli. Barut izleri belli: O ülke, siz kurşun... Ya da ülkeniz o sizin, kurşununuz. Geride bıraktığınız notunuz. Her şey belli; bir fotokopi ya da gazete kesiği. Buradaki gibi. Çöpteki gibi. Benim gibi:

Profesörün 'ülke' intiharı

YL NT Ülkenin durumu, özellikle siyasetçi olumsuzluklarından sıkılıp kendisine son veren ve bir süredir ölümünden önce öğrencileri Gaziantep Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Osman Köver[illegible], bedenine ateş püskürterek hayatına son verdiği kaydedildi. 50 yaşındaki Üçer[illegible] sık sık, "Ülke bataklaşmaya hak etmiyor. Artık yaşanmaz hale geldi" diye yakınırdığı belirtildi. (Radikal)

İçinde çöp biriken balıklar ve bir kılçık batar genzine

Çöpçü balığı, ismi var, kendi yok, bir muammadır. Çok kurcalanırsa, akvaryumlarda diğer balıkların üstündeki pislikleri temizleyen faideli bir varlık olduğu anlaşılır. 150 ayrı cinsi vardır. Akvaryuma tıkıştırılsa da sürü balığıdır. O halde, evlere tıkıştırılan kedi ve tazıların uzaktan akrabasıdır.

Çingene palamudu, palamuttan daha kıvrak, daha ufarak, daha yalnız ve daha lezizdir. Yağlı zamanında dip balıkları kadar lezzetlidir (hatta ızgaraya geldiği bile söylenir). Ancak pislikle anmamız gereken bir balık varsa, o da, kapalı limanların, limana akan kanalizasyonların, mazot, yağ, her tür pislik ve dışkı biriktirmiş kıyıların vazgeçilmez kılçığı, kefalın ta kendisidir. Saman gibi lezzeti, çöp sofralarının şölenidir. Yağlı zamanında ızgarasının iyi olduğu söylenir. Ve hatta Karaburun taraflarında yendiğinde eşinin benzerinin görülemeyeceği de rivayet edilir. Ancak en nihayetinde midyeler gibi, denizin kirinden, pasından, çöpünden beslenir.

Levrek, onun yağlı tarafından tamamlayanı gibidir. Aynı pisliğin ortasından böyle bir lezzet fışkırması, hayret kere hayrettir. Küçük balıkçı koylarında ayıklanıp temizlenen ağlara üşüştüğü, pisliklerden beslendiği söylenir. Söylene söylene dolaşan ihtiyar bir vezir gibidir. Balıkların kralı lüferi tahttan indirmeye kalkıştığında, derhal hâl edilir.

Gupesin, istavritin ya da kolyozun, denizden çıktığı gibi kömür ateşine devrildiği boklu kebaplarda da bir pislik hissi hakimdir. Ama ateşte pişen kabukları kolayca açıldıktan, bağırsakları basit bir parmak darbesiyle temizlendikten sonra, dünyanın en leziz yemeğine dönüştüğü bilinir. Gazete kağıdına serilmiş bir ziyafettir (Dikkat edin, kağıtta pişirilen balıklarla karıştırılmaması gerekir).

Midyeyi anmıştık değil mi; en ünlü biriktiricidir. Cıvanın, magnezyumun, zehiryumun, zıkkımyumun, tüm zararlı element ve minerallerin, bir dakikada emilen litrelerce suyun bıraktığı ağır metallerin, deprem sonrası oluşan ve bilinmeyen sızıntılardan Marmara'ya karışan dizginsiz pisliklerin toplandığı küçücük taneciklerdir. Bunlar yetmezmiş gibi, bir de adet gördükleri söylenir. İftiranın sınırı olmadığında, bir midyenin 50 kişiyi öldürebilecek nörotoksin üretebileceği de eklenir. Tüm söylenceler gibi, sağlığa zararlı olduğu rivayet edilen tüm yiyecekler gibi, içinden pislik geçtiği söylenen tüm kokoreçimsi gıdalar gibi lezzetlidir.

Biriktirir, biriktirir, biriktirir.

Tıpkı mide gibidir.

Peki ya balık çöpleri. Fena halde kokmalarıyla ünlü değil midir? Derhal çöpe gitmelidir. Biraz uzatarak ifade edilecek olursa şöyledir:

Hani Assos var ya, hani Assos'ta masmavi bir deniz var ya, hani Assos'taki masmavi denizin kıpkızıl mercan kayalıkları var ya, hani Assos'taki masmavi denizin kıpkızıl mercan kayalıklarında tuttuğumuz gupesler var ya, hani Assos'taki masmavi denizin kıpkızıl mercan kayalıklarında tuttuğumuz gupeslerle yaptığımız boklu kebaplar var ya, hani Assos'taki

masmavi denizin kıpkızıl mercan kayalıklarında tuttuğumuz gupeslerle yaptığımız boklu kebaplardan artan kılçıklar var ya; hah işte onlar çöpe girsin...

Tüketim üzerine çeşitlemeler gelir, bunların üstüne

Kılçıklardan arınırız ya da arınmayız, ama her durumda midesi geniş bir toplumun tüketim bilmecesiyle karşı karşıyayız. Yedikçe şişiyor, şiştikçe çıkarıyor, çıkardıkça yiyoruz.

Arada da böyle, sözcüklerle bile olsa, geviş getiriyoruz.

Betimlemek kolay da, mesele analiz etmekte. Yok mu şöyle sıkı bir tüketim eğilimleri araştırması bu memlekette? Neyi, ne kadar çöpe çevirdiğimizi olgusal ve hatta "bilimsel" olarak nereden bileceğiz? Çöp dağlarında biriken yığınların tonajını mı ölçeceğiz? Peki ya nitelikleri; hiç balık kılçıklarıyla bir tutulabilir mi elektronik çöplüğün dijital artıkları?

En iyisi, büyük büyük alışveriş merkezleri açacak, küleler dikip tırmanacak, metrekaresi iki yüz dolardan mağazalar kiralayacak, içlerine dalacak, tüketeceğiz. En iyisi, sokak aralarına, bit pazarlarına dalacak, yerlerde tezgahlar kuracak, zabıtaya verdiğimiz iki lira sus payıyla işimizi bağlayacak, içlerine dalacak, tüketeceğiz. Caterpillar orada catarpilar burada, adidas orada adides burada, çift katlı orada tek katlı burada, yüzde yüz pamuklu orada yarısı sentetik burada, pürüzsüzü orada defolusu burada, timsah derisi orada inek derisi burada, orijinali orada orijinali gibisi burada; her seviyede, her yerde, her şekilde alıp giyinecek, seyredecek tüketeceğiz. Birinciler ağırdan, ikinciler hızla eskiyecek; çöpe dökeceğiz. Vitrinlerde, raflarda, tezgahlarda inci gibi dizilenler, birbirine karışıp gidecek çöp tenekesinin dibinde.

Özel günler yaratacak, güzel günler seçecek, yeni tanrılar görecek, eskileri gömeceğiz. Noel günü hediye edilen kitabında, "Tüketim uygarlığında Noel, tüketim bayramına dönüştü, Santa Claus bir tüketim tanrısı artık, ne pahasına olursa ol-

sun neşeyi ve refahı dayatıyor" diyecek bir yazar, neşe ve refah içinde okuyup tüketeceğiz.

Sonra annelerin ve babaların günleriyle birlikte, Aziz Valentine eklenecek hemen diplerine ve doğum günü ve evlilik tanrılarıyla el ele, yeryüzünün en azılı varlıkları haline getirecek sevgili kullarını, günden güne. Koşullanmış akıllar, şartlanmış beklentiler, kışkırtılmış arzular harekete geçecek birbiri peşi sıra. Sevgililerden hediyeler birikecek dolap diplerinde, arşivler oluşacak çok gizli kutuların içinde; o eski çeyiz sandıklarını çöpe göndereceğiz. İştahlar kabardıkça, uyarıldıkça yeni tipte ihtiyaçlar; ya seyredip bitecek, ya kapılıp gideceğiz.

"Sevgili bilim" diyeceğiz, tüketirken hayatı, "keşiflerin anası değil bu ihtiyaç, onuncu kuşak torunu" Ve durmaksızın döllenecek, mütemadiyen büyüleneceğiz. Büyüklük tutkusuyla büyüleneceğiz, küçük güzeldirle büyüleneceğiz, en iyisi ortasıyla büyüleneceğiz. Ambalajıyla, paketiyle, kutusu, kurdelesi ve cilasıyla büyüleneceğiz. Albenisiyle, ne kadar da cicisiyle, ay çok hoş durdusuyla, ne de güzel kokuyoruyla, daha hızlısı yok muyla, bir renk koyusuyla, metalik grisiyle, bir beden büyüğüyle, daha sıcağı, daha ılığı, daha havalısı, daha sevimlisi, daha şiriniyle büyüleneceğiz. Modanın albenisinde ya da albeni modasında büyübozumuna kalkıştığında bir modern, post'tur git diyeceğiz, onu da tüketeceğiz.

İşte böyle, her tür eleştirel bakış muhalif değil midir tüketime? Hele tüketim toplumu dendiğinde, eleştiri boyutlanır, serpilip gelişir iyice. Aşırılık, zenginlik, lüks ve oburluk, yaşanılan ve daha çok da özenilen "sınırları"dır tüketimin. Ve az da tüketse biri, bir kez kapıldığında "tüketim akımı"na, bu sınırlarla anılır niyeyse.

Tüketip gittiğimiz değil, çoğalıp geldiğimiz; tüketip bitirdiğimiz bir hayat değil, üretip büyüttüğümüz bir yaşam çok daha caziptir. Şairin perspektifinden bakıldığında "azalarak yaşayanlardan değil, çoğalarak ölenlerden" olabilmek bir anlamda; sahip çıkılan erdemdir.

Her şeyden önce, tükettikleriyle değil, ürettikleriyle anılır ve anılmak ister insan. "Üretim"in pozitif tınlamaları yanında, "tüketim"in zavallılığı da denebilir buna; onun "çoğalıp duran" karakteri yanında, "eriyip giden", "eritip bitiren" varlığı ya da...

Lakin, üretilenler tüketildiğine göre en nihayetinde, ürettikleriyle birlikte tükettikleriyle de anılabilmenin yordamını anlamak gerekir. Bu durumda, tüketimin bir "yeniden üretim" olabildiği durumlar ehven-i şerdir.

Varlığı yutup yokluğa çevirebilme gücümüzmüş gibi gözükse de, onu yeni bir varlığa dönüştürme eylemimizi de kapsar tüketim. Ancak başka bir "varlık" formuna kavuşsa bile, tüketilmiş olduğu için istenmeyen bir "artık" haline dönüşmüştür çok büyük bir ihtimalle. Gıda ise bitmiş, kullanım eşyası ise eskimiş, elbise ise sökülmüş, kağıt ise yırtılmış, insan ise yıpranmış, düşünce ise hükmü geçmiş, hayat ise sonuna yaklaşmış, kitap ise bitmiştir. Tükenmiştir.

Tüketim, gözlerimizin önünden, albenili vitrinlerden akıp giden, "sokaktaki insan"ı anında küçük bir halkası haline getiren bir mağazalar zinciridir. Eşyanın -hayatımıza hükmetme girişimi- tabiatı gereğidir.

Kriz zamanlarında büyük alışveriş merkezlerine sadece sepet doldurmaya girip hiçbir şey almadan çıkanları, morali bozulunca alışverişe çıkan genç kadınları, bütün gün ayakkabı modelleri deneyip sırf ayaklarında nasıl durduklarına bakmayı seven insanları (bir küçük burjuva ailesinde annelerin ayakkabı varlıkları değil midir, babaların en çok tartıştıkları!), parasızlıkla tutku arasında debelenerek yeni yeni modellere bakanları, sadece bakanları nereye koymalı?

Devasa alışveriş merkezlerinden mahalledeki bakkal efendiye uzanan geniş bir alanda, irili ufaklı milyonlarca eşyanın albenisine kapılan altı buçuk milyar insanın yaşadığı bir garip tüketim dünyası değil midir bu? Uzaydaki çöplük.

Çok büyük bir bölümü, neredeyse tutkuyla bağlanmıştır eşyasına. Sahip oldukları (daha çok da sahip olmaya çalıştıkları) ona sahip olurken, mutludur bir bakıma. İdealize edilen

herkes yaşadığı için, onun da ideal birey olarak herkes gibi yaşaması gerektiği için razıdır ömür boyu süren bir tutsaklığa, her yerde betimlendiği haliyle "tüketim toplumu"na. "Özgür/tüketen birey" olmak en büyük yasa, konfor ve erdemdir bu toplumda.

(...)

Çöpten bir alıntı ya da kirliliğin ticareti girer araya

Çok doğru, sermaye kirletir. Üstelik fütursuzca yapar bu işi. Yollar, köprüler yapılır otomobiller satılsın diye. Otobanlar özgürlüğün sembolü olarak ilan edilir. Otomobiller petrol pazarını ayakta tutar. Benzin havayı kirletir. Kentlerdeki havanın içerdiği kurşun miktarı hesaplanır. Sonra bu soruna kafa yorulur. Çözümü bulan sermayenin halkla ilişkiler ajanı gibi çalışan bir çevre kuruluşu başlatır kampanyayı. Türkçesiyle kurşunsuz benzin, kimi dillerdeyse yeşil benzin önerilir çözüm olarak. Bunun için ise, tüm otomobillere katalitik koymak gerekir. Otomobil pazarında katalitik normlaştırılır. Milyonlarca otomobil, milyonlarca katalitik demektir. Bu da çok değerli bir rahatlama anlamına gelir pazar için. Nasıl olsa çevreciler favori renklerini isim olarak almış yeşil benzine alkış tutarak senaryosu tümüyle belli olan filmde üzerlerine düşen rolü yerine getirmişlerdir. Otomobil firmaları, markalarını "doğa dostu" sloganıyla pazarlar. Belediye otobüsleri yeşile boyanır. Sıradan tüketiciler ise, kendi cenahlarında süper veya normal benzin yerine doğayı daha az kirlettiğine, insanlara çok daha az zararlı olduğuna inanılan kurşunsuz benzini tercih ederek, doğaya ve topluma karşı sorumluluklarını yerine getirdiklerine yönelik inancın rahatlığıyla kullanırlar araçlarını.

(Buna bir çeşit günahlarından arınmak da denebilir. Sermaye çevrecilerin katalizörlüğünde, insanların iç huzurlarını sağlayıcı oyunlar icat eder. Bir taşla iki kuş vurmaktır bu. Hem yeni kâr alanları açılır, hem de insanlara bu hassasiyetler taşıtılarak sorumlulukların yerine getirildiğine yönelik inançla uykuya derin

bir şekilde dalmak için gereken gıda verilmiş olur. Tüketilecek ürünün seçiminde uygulamak için ölçütler üretilir. Spreylerde ozon tabakasına zararlı madde yoktur ibaresi, ambalajındaki geri dönüşüm amblemi, geri dönüşümle "kazanılmış" kağıtların kullanımı... Geri dönüşüm kutusuna atılacak piller de öyle, tetrapak kutuları da... Çevre konusu pazara çıkışın ve kârı artırmanın o kadar ayrılmaz bir parçası olmuştur ki, çevreyi daha az kirletme iddiası, ürün tanıtımının sacayağı haline gelmiştir. Tüketim alışkanlıklarındaki ufak değişikliklere yön vermede toplumsal psikolojiye ve buradan türetilecek tüketici psikolojisine yönelik bilgiler çok önem taşımaktadır. Sağlığa zararlı, dolayısıyla bireysel yaşamı tehdit eden ürünlerden kaçış özel olarak yaratılan ve beslenen korku sayesinde büyük ölçüde kolaylaşmaktadır. Kaçışın öte yanında, istenilen ürünlere yöneltme bulunmaktadır. Korku olgusu, bireysel boyutu aşan ve gezegensel boyuta yükselen bir "yok olma" olasılığı konusunda da göstermektedir kendini. Küresel ısınma konusunun kamuoyunda bu kadar kolay kabul görmesinin arkasında böyle bir kolaylaştırıcı etken de var.)

Mutlu tüketicilere kötü bir haberim var: Katalitiklerin içindeki, nükleer atıklarla yarışacak kadar zehirli ve uzun ömürlü maddelerin dönüşümü sorunu henüz çözülemedi ve çözülebilecek gibi de değil. Ayrıca, büyük kent çocuklarının kanları incelendiğinde, alüminyum oranının yüksekliği dikkat çekmektedir. Uzun sözün kısası, kurşunsuz benzin çevre dostu değil, insan dostu hiç değil.

Sermayenin ortaya çıkardığı pisliği ayrıca pazarlamasının birçok örneği var. Suyun yarımşar, birer litrelik pet şişelerde tüketime sunulması önemli çevre sorunları doğuruyor. Aynı şekilde meşrubatların pazara sunulduğu teneke kutular, çılgınca tüketimin her alanındaki plastik ve diğer inorganik maddeler kirliliği artırıyor. Çözümü basit. Öneri yine sermayeden geliyor: Geri dönüşüm mekanizması. Bu, yeni bir endüstrinin doğmasının yanı sıra, çevrim amblemini ürününe koyan her markanın çevre dostu izlenimi yaratmasını sağlıyor.

(Doğayı en çok kirleten firmalardan biri olan Tetrapak, geri dönüşümü bir kampanyanın merkezine koyarak imajını tümüyle

değiştirmeyi başarıyor. Son derece pahalı bir girişim olan Tetrapak kutularının geri dönüşümünü göstermelik bir şekilde yaparak, çocuk temasını da işin içine katarak, kutuların cüzi miktarını kitaplık, masa ve sandalyeye dönüştürüyor. Tüm bunlar, doğaya zararlı ürününü pazarlamasındaki olası engelleri ortadan kaldırmak amacıyla yapılıyor. Hayli başarılı oluyor Tetrapak.)

İşin ilgi çekici yanı, "çevre dostu" ürünlerin üreticilerinin bir önceki çevreyi kirleten ürünü üreten firmayla aynı olduğunun çok sayıda örneği bulunmaktadır. Her türlü pazarlama tekniği kullanarak, isim değiştirerek, hatta buna bile gerek görmeden, önceki ürünle ilgili karşı kampanya başlatmakta bile beis görmeyerek yapmaktadırlar bu işi. Bunun en tipik örneği Du Pont firması.

"Küresel ısınma: Hararetli tartışma" - Uğur Yamaç (Uğur Uluocak) - Gelenek 73 Nisan 2002

(...)

Tüketim gurusunun sözleriyle; insanoğlu önceleri tapınıyordu eşyaya, sonra işlevselliğini öne çıkardı, bir süre sonra yeniden başladı tapınmaya.

Lakin, fetişizmi ve meta fetişizmini tasvir eden bir eleştirellik, ne kadar yeterli olur tüketimi anlamaya ve anlatmaya?..

Ya da ilişkileri ortaya koymaya; Reisman, tüketimi ve bunun toplum yaşamındaki anlamını belirtirken, "bugünün tüketicisinin tüketim konusu şey'e değil, o şeyi tüketmekle doyum bulan tüketiciler cemaatine girmiş olmaya; bu yeni kimliğiyle, tüketimin dolaysız doyumlarından daha aşkın doyumlar bulmaya" önem verdiğini söylüyor ya; o da biraz havada...

Belki bir araştırma. İlla ki, çöpten çıkacak ama. Ve mesela Türkiye ve İstanbul'daki tüketim eğilimlerini, koyuverecek cıscıplak ortaya...

Olmadı, internet adlı enformasyon çöplüğünde rastlanan bir adres de işinize yarayabilir mesela: http://www.denizfeneri.org.tr/icerik.asp?icerik=HANEHALKI

Tıklayın şimdi bu adrese parmağınızla, olmadı bir fare,

hatta garanti olsun diye lağım faresi kullanın bunun için, hanehalkı tüketim harcamaları konusunda bir güzel bilgilenin.

Olmadı mı? http://www.die.gov.tr'yi deneyin. Malumaliniz, 2005 yılı Haziran ayında yapılan Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanımı Araştırması sonuçlarına göre, hanelerin % 8,66'sı İnternete erişim imkanına sahiptir. Ve bu oran bir önceki yılın aynı döneminde % 7,02 olarak tespit edilmiştir.

Yine mi olmadı? Siz en iyisi Cevahir Plaza'ya, Akmerkez'e, ya da Galleria'ya gidin, üstünüzü değiştirin. Kendinizi daha bir güvende hissedin.

Olmuyor da, olmuyor mu? DİE'den bir bilgi daha kaydedin: "2003-2004 Hanehalkı Bütçe Anketi sonuçlarının birleştirilmesinden elde edilen sonuçlara göre; Düzey 1 bazında bölge içindeki harcama gruplarının dağılımına bakıldığında hanehalklarının tüketim amaçlı yaptığı harcamalar içinde Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde en yüksek payı % 39 oranıyla gıda ve alkolsüz içecekler harcamaları alırken, aynı bölgede harcamalardaki en düşük pay % 0,7 ile eğitim hizmetlerinden oluşmaktadır."

Şimdi bu tür bilgilerden oluşturduğunuz klasör ya da dosyanızı, farenizin ucunu kullanmak suretiyle yakalayın, doğruca bilgisayarınızın çöp sepetine ya da trash'ine gönderin. Rahat edin...

Elektronik çöplük ve d-e...

Girmişken elektronik ortamın içine ve de bilgisayar çöplüğüne dönen bir ülkede yaşadığımıza göre, cevaplamamız gereken sorular birikmektedir belki de:

Teknolojisi bu kadar hızla yenilenen bir alanda iyi bir tüketici olmak, eskiyen teknolojiyi hızla sokağa atmakla mı mümkündür?

Elektronik çöplüğün dijital artıkları nasıl bir yer kaplar uzayda acaba?

e-devlet'i e-çöplüğe mi gönderecektir e-anarşistler?

Kendi hücresel iletişim duraklarımızda, internetin sohbet odalarında, cebe giren telefonların iki ucunda sarf edilen onca söz, birbirimizle yüz yüze-göz göze konuşmamamızdan, konuşamaz hale gelmemizden kaynaklanan yeni pislikler üretmekte midir?

Hatıra defterlerinden, günlüklerden, bloknotlardan bloglamalara geçtiğimiz için kağıt israfını engellediğimiz söylenebilir mi, sayın geri dönüşümcüler?

Sorular bu şekilde uzayıp gitse de, bitse de; elektronikçi ve iletişimci lisanının incelikleri vardır bir de. İlkel komünal topluma geri dönme arzusu uyandırıyor insanda neredeyse:

Bilişim fuarı toplanır mesela. Gelir edevlet, edönüşüm, ebilmemne, egidinulan dönemi. Çıkarlar bacılarımız ekrana, başlarlar saymaya: Bu yıl fuara yepyeni ürünlerle, mayvelin tipeks modeli 3.1'le katılıyoruz, çağdaş insanın günlük yaşamına kolaylıklar getiren bu yepyeni ürünümüzde hem son kullanıcılar için tiym ap teknolojisini getiriyor hem de falan filan diye anlatıverirler.

Fuara giderken yolunuzu Dolapdere-TEM bağlantısına denk du$ururseniz, muhtelif egzoz, egzost, eksoz, ekzos, eksozt, egsozt, ekzost yazilarına denk gelip e-ghlenebilirsiniz. Chok $ukur henuz e-gzost yazmamishlar die e-imla kil-a-vuzunu kontrol e-dersiniz [:-:]

Arada, içerik sağlayıcılarımızın geliştirdiği yeni özellikler ile dayrekt tiimimizin bu konudaki çalışmaları ve benzerleri uçuşuverir. Üstüne, bu yıl ana mesajımıza uygun olarak fuar alanına interaktif orangutan getirdik gibi ekstra uçuşlar başlar. Sonra da, bu yıl konseptimizi özgürlük üzerine kurduk diyerek yaptıkları diğer zıpırlıkları anlatırlar. Bir şey değil, bunların hepsini ciddiye alır, inanırlar. İnsanın şöyle taksi drayvır filmindeki robert dö niro olası, eline makineli bir tüfenk alıp fuar alanına dalası gelir. Öyle yani...

Nükleer çöplük de devrede

Bazen inanılmaz renkler parıldar çöplükte. Gecenin karanlığında parıldayan kedi gözleri gibi, saydamlığın içinden çakan dehşetli ışıklar kaplar, çöp karıştıranların ellerini.

Eduardo Galeano "Tepetaklak" giderken, bu ellerde biriken rengi ve acıyı, "mavi taş"ın öyküsünü anlatıverir: *"Goiânia, Brezilya, Eylül 1987: İki kağıt toplayıcısı boş bir araziye atılmış metal bir tüp buluyor. Çekiç darbeleriyle kırıyorlar ve içinden mavi ışıklı bir taş çıkıyor. Büyülü taş ışık yayıyor, havayı maviye boyuyor, kendisine dokunan herkese parıltı veriyor.*

Kağıt toplayıcıları bu ışıklı taşı bölüşüyorlar. Komşularına taştan parçalar hediye ediyorlar. Kim tenine sürterse karanlıkta ışıldıyor. Bütün mahalle adeta bir lambaya dönüşüyor. Yoksulların yurdu, birdenbire ışık zengini oluyor, şenlik oluyor.

Ertesi gün, kağıt toplayıcılar kusuyorlar. Hindistan cevizi ve mango yemişlerdi, ondan olmasın? Ama bütün mahalle kusuyor, herkes kabarıyor ve yanıyor. Mavi ışık yakıyor, yiyor ve öldürüyor ve rüzgar, yağmur, sinekler ve kuşlar tarafından taşınıp saçılıyor.

Tarihteki en büyük nükleer felaketlerden biriydi bu. Çok insan öldü. Çok daha fazlası sonsuza dek sakat kaldı. Goiânia'nın o varoşlarında hiç kimse radyoaktivite kelimesinin ne anlama geldiğini bilmiyordu, hiç kimse sezyum 137 diye bir şeyden bahsedildiğini duymamıştı. Daha bir yıl önce her gün Çernobil'den bahsediliyordu. Goiânia'dan hiçbir zaman haberdar olunmadı." (s. 176)

Haber adı verilen çöplükte verilmeyen diğer bazı gerçeklere de, 31 sayfa sonra şöyle değinir tepetaklak giden yazar: *"Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü'nü oluşturan gelişmiş ülkeler radyoaktif çöp ve diğer zehirleri içeren toksik atıkları göndererek Güney'in ekonomik kalkınma işbirliğini örgütlüyor. Bu ülkeler çevreyi kirleten maddelerin ithalini yasaklıyor, ama onları cömertçe yoksul ülkelerin üzerine savuruyor. Tehlikeli atıkla da yasak tarım ve böcek ilaçlarıyla yaptıklarının aynısını yapıyorlar: Onları başka bir ad altında Güney'e gönderiyorlar. 1992'de imzalanan Basel Konvansiyonu bu atık ihracına son noktayı koydu. O zamandan beri öncekinden daha çok geliyorlar. Greenpeace örgü-*

tünün çeşitli vesilelerle ortaya koyduğu gibi, insani yardım ya da kalkınma projelerine katkı adı altında ya da yasal olarak alınan endüstriyel parça dağları arasında kaçak olarak geliyorlar. Arjantin yasaları tehlikeli atıkların girişini engelliyor, ama bunlardan kurtulmak isteyen ülke tarafından gönderilen bir Zararsızlık Belgesi bu küçük sorunu çözmeye yetiyor."

Nükleer çöplük hemen dibimizde; toprağa gömülen varillerde, denize dökülen bidonlarda, konteynırlardan ve haberlerden yansıyan (ya da yansımayan) renkli görüntülerde, büyüyüp duruyor böyle... Ve kapanıyor (şimdilik) birinci perde...

2. PERDE

TARİHİN ÇÖP SEPETİ

Çöp adamların çerden çöpten şiirleriyle açılır bu sepet.
Sepet aynı sepet ya
Omlet dersem kafiye
Yumurta dersem çıkma.

Çöpten şiir, bilir misiniz?

İncecik
İpincecik
Bacakları var
Çöp gibi
Ayakları
Var
Öpülesi
Uyakları
Var
Çöp gibi
Öp beni

Çok kötü değil mi; artçı duyum alırız sonra, temize çeker çingeneler çöpleri

En bir geri dönüşümlü çöplüğünde alemin
Patlamalar bize dar gelir
Çöp adamları ilkokul defterlerinin
Ellerine bulaşır çingenelerin
Ben oynamıyorum der çöpçü kardeş;
Annen güzel,
sen güzel,
ben çirkin...

Sonra siyasileşir şiir, ama mantarlar biraz da

Masaldaki al benekli ak mantar
Senden çorba olmaz

Masadaki ak benekli al mantar
Senden de zor be... olmaz

Masalı ve masayı bitiren, allar akıtan, patlayan mantar
Senden zorba olur, başka da bir bok olmaz.

Sonra çöpe düşer ismin bazı halleri

ismin e hali
patrona halil isyanı
ismin den hali
patrondan halil isyanı
halil'in kaldı mı hali
bitiriverdi patron işini...
insanlığın dandun hali
ama isyan bitmedi...

Sonra uyumsuz paragraflar halinde yazılmaya başlar modern şiirler

Kır pidesi yediydim, yanında da vanilyalı dondurma. Çok uyumsuz oluyorlar bir arada. O yüzden vazgeçtim.

Reostalı lambanın giderek azalan ışık huzmeleri arasında gördüm silikleşen siluetini. İşte g noktası bu dedim. G noktası hayatımın. Keyiflendim.

Durarak konuşuyordu. Ağır ama kesin sözcüklerle iğdiş etti düşüncelerimi. Tecavüz kaçınılmazdı. Ve zevk almasını bildim.

Postmodernizme geçiş sancıları yaşanır ardından

Şahsuvar kilitleriyle anlaştım ama kapanmıyor ağzım
Şansım yaver değildi ki benim, yalnızdı; tuttum ıslı adalara kaçtım
Robinson'la çaçaça, Cuma'yla kukaraççа
Tüm gemileri yaktım
Ve elbette külünü
Korsanlara sattım
Şahsuvar kilitleriyle anlaştım, 62'den maymuncuk yaptım
"Hay allah" değildim ki, müstahakını vereyim; burgulu bir dömi-vole attım
Açın kapıları, kırın camları, koyverin tutsakları
Karambolde akyuvarlarıma
Ve elbette karanlığa
Kafa attım.

Sonra postmodernizm gelir, içinden eleştiri geçen olumsal bir şiir yazıverir

62'den fare yaptım, tavşan bana küstü
hangi dağ idi burası
dolaptan surat yaptım, marangoz ortaya küstü

güzel sanatlar mı orası
hı!
milföy hamuruyla su böreği olur mu
milenyum hamuruyla yoğurun beni
havalar ısındı böyle nem olur mu
köyümün sularıyla yuğun beni

endülüs köpeğim benim, biricik sevgilim
peki o zaman, kontese ne oldu
ve güneşli yirmiler dedi ataol
o da, yandı bitti, kül oldu

sonracığıma, inek içti, dağa kaçtı
daha kaçınca, yine 62 oldu
daha daha,
tavşan içti, fare sıçtı, süt dondu
ve sisli otuzlar dedi bir woodooo
didadida dadidudu, rezil bir şiir oldu!

şairin yazacak bir şeyi olmamasına rağmen illa da şiir yazacağım saplantısı, bağlantıları kuramadan zırvalamasına ama belki de milföy hamurundan milenyuma uzanan imgesel ya da simgesel ya da her nasılsa o şekilde gerçekleşen yolculuğunda yakalamaya çalıştığı şekliyle artık işlerin suyu çıktı manasında serzenişte bulunma eğilimine dönüşerek, ama özellikle futbolcuların sırtlarına her tür numarayı ve bu arada memleketlerine göre 62'yi de geçirmeleri suretiyle taraftarı maymuna çevirmelerinden hareketle geliştirilen sorgulayıcı yaklaşımında da, neredeyse tüm şiir eleştirilerinde dendiği gibi, dizelerini imbikten süzülürcesine damıtan bu duyarlılığın ta neresine koyayım ve

daha koydu
derken inek de dağa koydu
sayarsanız 620 karakterden fazla oldu
o zaman ekstra larç tavşan, belki de irice bir lağım faresi oldu
ben sana dolaptan surat yapamazsın demedim, adam yapamazsın dedim

dedi marangoz
güzel sanatlarda argör oldu
ve haykırdı içinden
ve haykırdı kürsüden
ve haykırdı aniden:
"şuera fışkıracak toprağı sıksan şuera"
oh ne ala
herkes şair oldu!

Bu kadar dolandırınca, dalıverir halk şiirinden fırlamalıklara

Kahvenin telvesi azdırırken basurunu
Aldın mı Bağkur'dan emeklilik bursunu
Tez git ameliyat ol, kestir çıkış borusunu
Neye yarar burs parası, yiyemezsen kayısı kurusunu

Ya da oyunlara

Dedim bir tembih sözü
Dedi e mi
Dedim değil
Dedi i mi
Dedim diğil
Dedi a mı
Dedim dağıl
Dağıldık...

Ya da futbol sevdasıyla yazılan bir "çapalı karşı: ikinciye hi desen olmaz" çıkar ortaya

davulumda kırbaç sesleri
gibi akıyor zaman
ilhan berk fransızcasıyla ondüleli kuyu bu
bilimsel unutkanlık fazlası

gümrüklerden yatay geçiyor
bazalt kokuyor suratın
ve uzaklaşıyoruz birdenbire
atonal sevişmeliyiz...

davulumda kırbaç sensin
zaman gibi akan
ondüleli ilhana fransız bir kuyu bu
fazlasıyla bilimsel ve de unutkan
gümrükte sıkışan bir bavul
gibi insan
seviş kendi uzaklığınla
sevişgendi uzaklığın da
şimdi çok uzak, kapalıdan...

Yetmez, bir futbol şiiri, bir daha yazılıverir, hayata çarpar sonra, "kaçan balığın büyüklüğü mü önemlidir, işlevi mi?" diye başlar sormaya

büyük kaçışımızın adını futbol koyduktan kelli
dizilişimiz bu hayatta üçbeşiki
geride anılarımız
ortada hem ofansa hem defansa yardım eden kavgalarımız
uçarız belli mi olur, yanlarda telaşlı kanatlarımız
ortalanınca ceza sahasına, ileride bir hedef ararız

büyük kaçışımızın adını futbol koyduktan kelli
o kale senin bu kale benim, ağlara takılırız
üçbeşiki arkadaş, dizilişimizi bozmayız
geride yalnızız
ortada kalabalığız
ileride yapayalnızız...

Sonra "şair evlenmesi" vardır, ilk tiyatro eseri

merhaba şair, evlenir misin benimle?
kurarsan böyle devrik cümle, evet tabii ki de...

Ardından formülünü verebilir boğma rakının bir şair

kulak arkası yapılmış bir asker traşı gibi sigaya çektiğinde sigarayı
ta mezapotamyanın arkasında bıraktı, ocakta demlediği boğma rakıyı
enfes bir enfiye kuyusunda damıtılmış şarapnellerle dağıttığı bu uygarlığı
ağıtlarla mı yakmalı, yakıtlarla mı boğmalı?

yahut nefis bir mezzosopranonun genzinden kaptığı yılgın notaları
çok oldu, müziğin sesini kısıp rakı sofrasına meze yapmayalı
yine de çıkarmak için ağzındaki safkızı
alkolünü alıp öylecene boşluğa salmalı

Eskisi gibi, geçmiş zamanın peşinde yazar parcel mroust

acemi vantrolog göbek dansı yapınca
sözcükler danseder gibi doğdu hayata

tam da kurulu düzenin ortasında
dansöz ismi konur mu yeni doğan çocuklara

sahi bu bizim bergson değil mi, hani şu feylesof olanı,
ah bir de maarif takvimleri olmasa, ne de güzel yönetecekti zamanı

Sanal alemde yazılan bu şiirler yüzünden sanal kırıklığı yaşanır sonra, net-eleştirel davranılır

koftiden sevda, acı, hasret ve dahi hayret
sanal bir duygulanım ortamı değil mi bu internet
ilk bakışta şahane; ne güzel her şey serbest
lakin dalamazsın bacağına, grekoromendir gerçek...

şşşşşş, sessiz olun; sohbet odalarında görünmeyen yüzler
sessiz olun ama görmüyor musunuz; düşünce striptizindeler,
elleşmek yassah, kavramak, anlamak, hissetmek
peki serbest mi camdan bakıp otuz bir çekmek...

aman diyim, heyecanlanmayın o kadar; pazen kumaş oturmaz tam o ekrana
bol gelir bazen gömlekler, nette uçuşan belirsiz cümle ve resim parçalarına
illa isyan edecekseniz; tutun, alın, yırtın, kopartın camdaki kumaşları
ve iyice sokun ekrana kafanızı, beyninizle toplayın cam kırıklarını...

Sonra
çöpe düşünce
karışır dizeler birbirine

koftiden dalamazsın; bu ilk bakışta internet
aman diyim; pazen kumaş şahane ve serbest
görünmeyen sessiz odalarında, camdan bakıp hissetmek
illa sanal olun, ne güzel ekrana otuz bir çekmek...

ama görmüyor musunuz, o gömlekler
sokun kafanızı, sohbet striptizindeler
şşşşşş peki, beyninizle cümle toplayın
lakin belirsiz nette elleşmek, tutun ve uçuşan hayret kopartın

tam oturmaz yüzler, bazen bacağına
isyan olun, serbest cam parçalarına
anlamak yassah, dahi bir ortamı
kavramak bol gelir, resim ve kırıklarını

gerçek grekoromendir, değil mi sessiz
o kadar heyecanlanmayın, ekrana edecekseniz
kumaşları iyice yırtın, her şey duygulanım
düşünce camdaki dahi, hasret ve acı alın

Zürafa ve devekuşu için fabl yazılabilir çok zorlanırsa

nasıl hükmeder ayaklarına, bir zürafanın aklı,
midesine hücum eden damar ve aksonlar kadar aç
merkezkaç kurullarda karar almış zürafalar
demişler, aynı oranlar vardır devekuşunda, o da aç
öyleyse uğraş biraz daha rahat doymaya ve gömüver kafanı kuma,
şimdi yiyorsa bunu da aç...

En sonunda, bu fasıl da biter "şimdiki zaman"da

Şimdi,
ki zaman değil mi,
gelir geçer ve olur yine şimdi,
ki zaman değil mi,
gelir geçer ve olur yeni bir şimdi,
ki zaman değil mi?
Şimdi, ki zaman değil mi, gelir geçer ve olur yine şimdi, ki zaman değil mi, gelir geçer ve olur yine şimdi, ki zaman değil...

Şimdi, şiir diye yazılanlar işte böyle uzaaaar gider, büyüktür çöp tenekesi, her şeyi kapsar, içine çeker.

Postmodern şiir oluyor da, olmaz mı bunun öyküsü de icabında? Mesela, karınca kararınca 1550 baytlık bir öykü çıkar ortaya:

küçükken, futbol oynarken mahallede tek kale, bizimle birlikte yerlerde yuvarlanır, koşar, zıplardı. dizinde biriken bisiklet ve futbol lekelerine tentürdiyot sürüldüğünde, hepimizden çok ağlardı. yine de yerinde duramaz, ağaç tepelerinde hedef bellenen otomobillere iri kozalaklar atardı.

şimdi nasdaq endeksiyle ilgilenecek kadar zengin olmuş sanırım. vicdanını sezaryenle aldırmış. geçenlerde öğle yeme-

ğinde bir yandan brokolisini yer, bir taraftan faynenşıl taymsını karıştırırken kulağı radyoya takılmış. yıllardan beri radyolara bağlanıp sokak köpekleri için şarkı isteyen o eski arkadaşının sesini duyunca, dudak altında biriktirdiği manalı bir gülümseyişle, çekmecesinin dibinde sakladığı hatıra defterine şöyle bir göz atmaya kalkışmış.

çoğu sayfası yırtılıp atılmış soluk defterin arka iç kapağına, radyoda sesini işittiği arkadaşı, yıllar önce şöyle yazmış: "brokoli değil ki o bonsai, yiyemezsin. yetiştirirsin, seyredersin, gülüver'e verirsin, gülüverirsin. yine de bilesin, belli bir türü olmalıdır yetiştirdiğin bonsainin. nasıl ağaca sırf ağaç demiyorsak, diyemiyorsak ve çam gibi, meşe gibi, servi ve hatta palamut gibi odunsularla; erik gibi, vişne gibi, elma ve hatta armut gibi meyvemsilerle birlikte anıyorsak bir ağacın adını, öyle anmamalı mıyız bonsainin varlığını? tamam elindeki ve evindeki bir bonsai olabilir ama ne bonsaisi bu, meşe bonsaisi mi, vişne bonsaisi mi, söyleyebilmelisin. söyleyebilmelisin ki biz de bilelim, evdeki karıncalar için bir bonsai ormanı kurduğumuzda, palamutla mı besleyeceğiz onları, armutla mı?"

çöpe düşünce, karışır sözcükler birbirine
1550 baytlık bir öykü eleştirisi çıkar ortaya,
mesela, kararınca karınca:

küçükken, radyoda sesini işittiği arkadaşı, karıştırırken kulağı, yerlerde yuvarlanır ve koşar ve zıplardı. çam gibi, meşe gibi, servi ve hatta palamut gibi sokak köpekleri için brokolisini yer, iri lekelerine armut gibi kozalaklar atardı. yine de çekmecesinin dibinde sakladığı bonsai gibi yerinde duramaz, otomobillere ağlardı.

şimdi futbol oynarken mahallede, tentürdiyot kadar zengin olmuş sanırım. evdeki karıncalar için, öğle yemeğinde palamutla takılmış. nasıl tek kale hedef bellenen ağaca sırf ağaç demiyorsak, dudak altında şarkı isteyen o eski sesini duyunca, radyoya şöyle bir göz atmaya kalkışmış. nasdaq endeksiyle biriktirdiği

manalı faynenşıl taymsını, hatıra defterine biriken erik gibi aldırmış. bizimle birlikte ilgilenecek arkadaşının arka iç kapağına sürüldüğünde, soluk bir gülümseyişle şöyle yazmış:

"yıllar önce bir bonsai ormanı kurduğumuzda, çoğu sayfası yırtılıp atılmış defterin vicdanını sezaryenle mi yetiştirirsin, armutla mı besleyeceğiz? söyleyebilmelisin ki, bir taraftan yıllardan beri radyolara bağlanıp hepimizden çok elma yiyemezsin. tepelerinde bonsainin futbol seyredersin, odunsularla birlikte gülüver'e ağaç verirsin. yine de bilesin, varlığını anıyorsak bir bisiklet ve ağacın, öyle söyleyebilmelisin bir yandan bonsainin adını. tamam evindeki bonsai vişne bonsaisi olmalıdır mı bilelim. vişne dizinde de olabilir ama brokoli diyemiyorsak belli bir türü geçenlerde ne bonsaisi bu? elindeki meyvemsilerle yetiştirdiğin bir meşe bonsaisi değil mi ki o? anmamalı mıyız biz onları?"

ve hatta gülüverirsin.

Tarihin çöp sepetine (yeniden) girilir sonra

Bu bir "eğretileme" Elbette öyle. Ama hiç de "iğreti" durmuyor, tarihsel-toplumsal koşullar düşünüldüğünde. Siyasal bildirimli yazıların sonunda, kati bir çözüm ya da tüm kapıları açan bir maymuncuk gibi kullanılması eleştirilebilir belki ama çöp biriktirip durmuyor muyuz "tarih öncesi"ni bitirmeye çalışırken sürekli bir biçimde. E, nereye atacağız bunları? Elbette, tarihin çöp sepetine...

Kapı vuruldu; dört kısa, bir uzun...

Açan olmadı.

Çöp sepetini dolduranlar geldi tarihin, onlar açtı:

İçi, yüzyıllar boyunca çıkarılan savaşlarla vıcık vıcıktı. Yağma ve sömürünün bütün sorumluları, engizisyon mahkemesinin bütün yargıçları, kendi çıkarları için halkları birbirine düşürenler, kirli çarkları çevirenler, karanlığın bütün asker ve kurmayları, kendi mideleri şişsin diye başkalarının iliklerini emenler, zihinler uyuşsun diye bütün kaleme alınanlar, o yetmemeye başlayınca "ekranlardan yansıyanlar" dizilmişlerdi bir bir.

Ama onlar bilinenlerdi. Bir de sanat diye, manevi rahatlama diye, kültürel boşalma diye yıllar boyunca ucuzlukları, "çarpıcı hissiyatları", bi acayip duygulanımları, görkemli kayboluşları, bitirip koparanları vardı. Günü gelir çok satar, günü gelince çöplüğü boylar olanlardan, "oha oldum falan yani"lerden ilk bakışta ayrılırlardı. Yine de gelip geçicilikleri yüzünden aynı sepette yaşarlardı.

Serbest, sıkı, ağır, serin, havalı, u'su uzun tarafından kuul'dular. Başka sıfatlar gerektiğinde ve esrarı artırmak icap ettiğinde karanlık ya da "dark" oldular, her dönem keyifli ve sarsıcıydılar, unutulduklarında rahat ve de "free" takıldılar. Köksüzlüğün edebiyatı, anglosakson ve alternatif müzik ikonları, sinemanın kült adamları ve alayının yerli versiyonları işte böyle tarif edildiler. Ortak temelleri; temelsizlik, çocukluk/delilik bilinci ve uyuşturucu etkisi olarak saptandı. Sertlik, serinlik, sıkı çocukluk ve ağır adamlık adına serbest ürünler verilmeye başladı. Sıfatlarla pazarlama alışkanlığından uzak durulduğu zannedildi ama Amerikan bezinden üretilmiş her tür kültürel çıkıntıya birer birer bu ve benzeri sıfatlar yerleştirildi. Sonuç, enteresan, farklı ve etkileyici ve elbette uçucu ve geçici...

Kaybedenler, öylesine takılanlar, dalga geçenler, uyuşturucuyla rahatlayanlar, intiharı tercih edecek kadar "cesur" olanlar, derin ve süslü bir nihilizm, şiddetin estetize edilmesi, çocukların, sıradışı insanların, dışlanmışların ve delilerin çağrışım yüklü akıl yürütmeleriyle anlatılan "gerçekler", düzene, sisteme ve aynasız temsilcilerine yönelen şiddetli tepkiler, günlük yaşamın gereksiz gibi görünen "ucuz" nesnelerine yeni estetik anlamlar yüklemeler, başarısız cinsel deneyimler, öylesine yükselen ama hiçbir sonuca bağlanamayan muhalif söylemler, orta sınıfa kusulan nefret dolu duygular ve bilinçli eylemi küçümsemeler... Liste daha epeyce uzar gider, "kült"ün mantığı kendindedir ve hep kendini besler...

Beat kuşağı olur örneğin, haykırır:

Ölüm nedir; yaşama numarasını becerememyenlerin içine düştükleri acıklı durum değil mi? (That's garbage maaan!)

Ölmüş, bitli ve uyuşuk yazarların ne aradığını burada, sormayacaksınız herhalde bana. Kan çekiyor demem yetmezse, çektiklerimi ve çektiklerini, sifonu, otuz biri ve kırık dökük, artık kalkık tüm düşünce kırıntılarıyla çektiklerini aktarmak zorunda kalırım ben de;

Bıraksalar bir başıma, baştan aşağıya yeniden tarayacağım klasörümdeki dosyaları. Ama başımda böyle bir kalabalık toplanmışken, ancak tarayabiliyorum yağlı saçımda biriken çöp bitlerinin bacakarası kıllarını. İstenmeyen kılları, ki doğrusu tüyleri olmalı, keserken hatırladım; "tam kasık ağda yapılııır, hanııım" diye dolaşırdım sokaklarda, dayak yemek için ev kadınlarını yoğurtla tavlamaya çalışan seyyar satıcılardan. Yerdim dayağımı, sonra yazardım, ayyaş ve belden aşağı sarkan bıyıklarını bura bura kasınan öykülerimi. Kendinde bir deliydim ben, kendine ve kağıtlara zarar veren, sonrasında teknoloji geliştikçe zararını bilgisayar klavyelerine ve harflerin ekrandaki times new roman görünümlerine yayan. Eskil ve yenil çağların harika, uçkun ayyaş bir çocuğu, aklına ilk geleni kağıda geçirmekle ünlü orospu çocuğu, annesinin elinden tutup her gün yeniden yetimhaneye giden ölümcül tohum çocuğu; kimleydim, neylerdim, bilemezdim.

İşte böyle bir şeyler mi derdi beat kuşağının bitli berberi? Ağzı kokmasın diye bira yerine esrar kullanan dostuna hitap ederdi. "Hem sarhoşsun, hem kokmuyorsun, harika değil mi" diye de ifade edilebilecek bir duyguyu, yalnızca esanslı sakızlarla değil esaslı uyuşturucularla da sağlayabilen bir laf ebesinin yazdıkları bugün nelere gebe kim bilir! Ama en alası, o yarı serkeşlik, sarhoşluk ve düşünsel patlama momentlerini anlatması... Öyle ki, çektikçe içine, hem bayılırsın, geçici akıl yitiminin coşkun ruh haliyle donanırsın, hem de bayılamazsın bile, bembeyaz bir tavanın arasına, nam-ı diğer tavanarasına, apışarasına ve tüyleri yeni alınmış dokunaklı bir koltukaltına sıkışıp kalırsın. Askerde gibisin; zımba gibi koşabilecekken zom olup yere devrilen bir erin, üstlerinden yiyeceği dayağı bekleme halindeyken duyduğu coşumlu korku sayesinde tavşan gibi koşmasına imrenirsin. Hayatta ve değilsin gibidir,

ince zar, özel duyarlılıklar, koptu mu boşluğu duyumsatacak zayıf bağlantılar, inadına güçlü ama çok güçlü algılamalar, yine de uyumalar, uyumalar, uyumalar...

"Kötü uykular" dedi sitkom kuşağının komik traşlı amerikan eri, kalbi durmasın diye pil yerine coke takan kardiyovasküler arterine. Ben de severim yarı sarhoşluk halinin hoş bilincini ama benimkisi hep dumanlı, bulutlu bir görüntünün, net ama ayarı bozuk bir ekrandan yansıyan yüksek çözünürlükte bilgilerle kavuşması, bozuşması ve ayrışması daha çok. Neden kandırayım ki kendimi, günlük hayatını sürdüren, düşünen, sevişen, itişen ama işte büyük harfle yazıyorum her yaptığından KEYİF ALIYORMUŞ GİBİ YAPAN her varlık ya da madde, bir tür zayıf bağımlılık yaratır bende. Kadın, içki, bıçkı ve dışkı makinaları en başında gelir bu keyif nesnelerinin ve bu çağda makinalaşmaktan başka hiçbir seçenek bırakmaz düşüncesiz insanoğluna.

Yine de unutamıyorum o günleri. Yazdığımız her bir harfin külçe altınlarla ölçülüp kült mertebesiyle taçlandırıldığı o sakin, rahat, serin ve tabii ki derin günlerimizi. İçimize bakıp gördüğümüz, görüyormuş gibi olduğumuz bütün o dokunaklı izlenimcikleri, yalnızca içerek dokunabildiğimiz çıplak etleri ve sanki bir kerede fondip diyerek bitirdiğimiz çok ve de yoksatar öykücükleri...

Çöpleri karıştıran bir insanın aklıyla uzanıvermesi tarih koridorlarından içeri; insanların ve tarihin biriktirdikleri pisliklerden iğrenmesi ama "inadına" geri dönüşebilir, işe yarar mamulleri geri kazanma girişimi ve illa ki çöp adam adımlarıyla olay mahallini terk edişi...

Sözcüklerin yan yana gelmesini engellemek mümkün mü? İçten geliyor, uykudan taşıyor, aklı sıkıştırıyor ve illa ki yan yana, yana yana geliyorlar, domino taşları gibi birbirlerini devirerek uzun, manalı ve devrik bir cümle halinde ifade ediyorlar kendilerini, içlerinde biriken sesleri... Yoksa sözcük, içinde ses biriktiren çizgi demek değil mi?

Kalem yere düşünce, sırf o sesi veriyor diye çıt olmamış adı. Peki nasıl almış kalem adını? Hangi sesi vererek hak etmiş kalem ya da "pen" olmayı?

Güzeldir, sözcüklerin ilk seslerine, harflerin ilk şekillerine in-

mek... A'yı öküzün, yani Samice alef'in kafasından, O'yu gözden, L'yi açıdan, P'yi boynun üstünde duran başımızdan türetmek.

Ya da Eve kabilesi kaç tür "yürümek" demiş çıkardığı seslere göre; emin adımlarla yürümek için zo dze dze, ağır adımlarla yürümek için zo boho boho, acele adımlarla yürümek için zo bula bula, küçük adımlarla yürümek için zo pia pia, hafifçe topallayarak yürümek için zo govu govu.

Gramerini uyduramasak da, zo bula bula bakalım. Batıda yetişen ağaçlarla farklıymış doğuda yetişenler. Ve kuzeydekilerle güneydekiler. O yüzden birini oyup biçim verince gitar, birini oyunca sitar, öbürünü oyunca tar, daha öbüründen ukulele çıkmış ortaya... Gerçi çoğunda "tar" var ama hepsi farklı sesler vermiş oyuğun büyüklüğüne ve derinliğine, gerilen ipin kalınlığına, şekline, şemaline göre. Peki nasıl ulaşmışlar nota denilen ortak ses birimine? Ya da eşanlamlı sözcükler daha çok yaklaşmak için gösterdikleri nesneyle en yakın sese rekabet ederler mi birbirleriyle? Örneğin bızır, kuku, dılak, kapanmayan yara... değil mi hep amca?

Herhalde sesleriyle anlam veren sözcükler konusunda özel bir saplantısı vardır bunları yazanın. Örnekse örnek; menekşe, patlıcan, loş ve çöp gibi sözcüklerin sesleri, bazen anlamlarını bile aşmaktadır.

Dünyaca ünlü üç star, üç zorlu soru sorarsınız sonra

Beat kuşağının "dumanlı muhalefeti"nin iç edilmesi; beyinlerin Burroughs tarzı "çıplak bir öğle yemeği"nde uyuşturulmasıyla mı, Kerouac tarzı "yolda bir başına ne kadar yürünebilir ki" sorusuyla mı, yoksa Ginsberg tarzı "bozuyorsa bir ülke şiiri, Amerika ne kadar radikalleşebilir ki" düşüncesiyle mi ilgilidir, sevgili Winona Ryder?

"Çıktım ben uzaya / Bir ayağım Tibet'te, öbürü Hira'da / İşedim ortasına / Kudüs dediler oraya" diye zırvalarsa bir şair, tanrılaştırmış mı olur kendini, yoksa erken mi kapanır düşünce transferi dönemi, sevgili Juliette Binoche?

"Benim bir kadınım var / İçinden kadınlar çıkar" diyen şair, şaşı mıdır, şizofren mi, sevgili Catherine Deneuve?

Var mıdır siyahın rengi? Peki, neden zenciyiz hepimiz?

Evet, hep böyle sesler verir beatnikler. Ve onlar söylemeseler de, sesleriyle, sözleriyle ve renkleriyle anlam verir sözcükler. Yıl iki bin bir ya da iki olur, "efendi" tarafından bir futbol hakemi "zenci" lafını sarf edeli beri, "zencilik" muhtelif tartışmaların ortasına oturur. Medya ve aynı anlamda mediokrasi cumhuriyetinin muhtelif köşe sahipleri, "ne olmuş ki, Türkiye'de bunun özür dilenecek nesi var ki, zenci işte" yollu kararmış düşünceleriyle gölgelerini büyütürken, kimileri sözü sarf eden "efendi"nin yalnızca söyleyişi itibarıyla bir aşağılama dozu bulunduğunu, kelime anlamı bakımından "zenci"nin sorunsuz olduğunu buyurur. Efendi hakemimizin özrünün yersiz olduğu da, tabii ki bu parlak düşüncelere ek olur. Kelimenin kökenlerine inmeye çalışıp ve sözlük karıştırıp Türkçe'de "zenci"nin nigri ya da negro karşılığı olmadığı, aşağılayıcı bir yönü bulunmadığı, kara derili kişileri ifade etmek için kullanıldığı ortaya konur, yanına da, "Sezen Cumhur Önal gibi çikolata renkli sanatçı olayına mı girilseydi yani" esprileri kondurulur.

Aynı günlerde, medya ve aynı anlamda mediokrasi cumhuriyetinde yer alan kimi söyleşilerde, "beyaz türk"çü düşüncelerin itibarından hiçbir şey kaybetmediği görülür. İşte yine o günlerde, Radikal'in spor sayfalarında, Tunç Kip adlı genç topçuyla bir söyleşi de yer alır ve Göztepe'ye kiralık giden bu eski Beşiktaşlı, kendisinin kenar mahallelerden değil de Nişantaşı gibi nezih bir bölgeden futbolcu olarak çıkmış olmasından hareketle ve övünçle beyaz Türklüğünün altını çiziverir. Giyimi, kuşamı, tavrı, küpesi vesairesi de beyazdır bu şahsın.

Aynı gazetenin cumartesi günü çıkardığı ekte ise rock prensi Teoman bey, Oray Eğin adlı zımba röportajcıya görüşlerini

iletmiştir. Soru şöyledir: "Beyaz Türk müsünüz?" Yanıt da şöyle: "Kültürel anlamda öyleyiz ama beyaz Türklüğün skalasını yapmıyorum insanlara karşı."

Fesüphanallahın skalasını yaptıktan sonra, rock prenslerine, medya baronlarına ve futbol gevezelerine karşı, önce deri renklerine göre insanları ayırt etme mantığına, sonra da beyazın sınıfsal konumlanışına değinmemiz gerekir. Ortaya şöyle bir şey çıkar:

Deri rengine göre bir insana seslenmek her durumda ırkçılıktır. Bu sorunun merkezi ABD'de, negro ve türevleri en aşağılayıcı ifadelerdir. Türkçe'deki söyleyişte zenci, deri rengi farklılığını küçümseyici ve aşağılayıcı bir tarzda belirtmek için söylenen negro gibi tınlamaktadır. ABD'de, "black" ve Türkçe karşılığıyla siyah ya da siyahi için de tepki duyanlar vardır, "biz size deri renginizle hitap etmiyoruz" diye. Öte yandan "black"i bir kimlik olarak kabul edip sahiplenen, haksızlığa, aşağılanmaya karşı eşitlikçi bir mücadelenin sembolü olarak öne çıkaranlar da vardır. ABD'de ırkçılık karşıtı mücadelenin öne çıkan örgütü Black Panthers (kara panterler de denmektedir, siyah panterler de) adını taşımaktadır. Son olarak, Black Panthers'ın Avrupa'daki destekçilerinden değerli büyüğümüz Jean Genet, bildiğimiz kadarıyla henüz Türkçe'ye çevrilmemiş olan "The Blacks" adlı oyunun girişinde sorduğu soruyla buradaki "siyah"ın anlamını da deşifre etmektedir: "What's black? What's the colour of black?"

Beyaz Türklere gelirsek; sözcüğü tedavüle sunan Ertuğrul Özkök başta olmak üzere, onlara söylenecek laf çoktur. Yoksullara ve oradan bakıldığında "yoksulluğu hak edenlere" karşı, doğululara ve doğudan gelenlere ya da içlerinden söyledikleri şekliyle "kıro"lara karşı, banliyölere ve banliyöden gelenlere, bıyıklılara, kara-kuru'lara karşı, inşaat işçisinin kavruk bedenine, çöp karıştırmaktan kararan ellere karşı ve tabii ki ayrımlara karşı çıkanlara karşı üstünlüğün "gizil" ifadesidir, beyaz Türklük. Duvarında asgari ücret bildirim çerçeveleri bulunan Hacıoğlu Lahmacun, Yurtiçi Kargo, Aslı Börek

gibi yerlere hiç girmeden steril bir yaşam, özel siteler, özel eğlenceler, özel okullar, 4x4'ler, hem milliyetçi hem evrensel açılımlar, Avrupai pop parçalar, Michael Jackson tarzı beyazlaşmalar, Nişantaşı'ndaki "gerçek sarışın"lar, şunlar, bunlarla giden bir listede skalasını yapabileceğimiz bu beyaz Türkler, "zenci" aşağılamasını sahiplenenlerin günümüzdeki gerçek karşılığıdır.

Ama sahi nedir şu siyahın rengi ve gerçekte var mıdır?

Sonra çikolata renkli Şokella Fitzcerild mı girer sahneye, saçmalar mı hep böyle?

Biliyorum, cas musiği ve termal stres eşliğinde yaşadığım sorunları aşamam böyle düşünmekle. Zira aklıma üşüşenler çoğunlukla beni terk edip gitmekte; öyle ki, bir düşüncenin gelişiyle yeni bir tanesinin gelişi ya da eskisinin yeniden gelişi arasında geçen süre giderek büyümekte.

Yine de bu yazdıklarım, konu mankenliğini meyvelerin ve şekerlerin üstlendiği bir durum komedisi olabilir. Bilirsiniz, genelde reçel kavanozunun dibinde taneler, üstünde de reçelin suyu görünür, ama yoğunluk iyi ayarlanmışsa ya da aşçı ustaysa, reçelin suyuyla tanesi eş dağılım gösterir. Sonuçta genel değil, özel olanlar sevilir ve bu işi becerememeyenler reçelden vazgeçirilerek marmelata yönlendirilmelidir.

Örneğin "Rampaya takıldım, birazdan geleceğim sevgilim. Önce kalp atışlarımı kontrol etmeliyim. Yanlış hatırlamıyorsam dün, grekoromen güreşiyorduk ama unuttum bir an için ve daldım bacaklarına, özür dilerim. Dengesiz hareketlerim ve ölçüsüz sözcüklerimle seni incitmek istemezdim. İstersen giderim" cümlelerinden bir sevişme sahnesi de, ayrılık sahnesi de çıkabilir. Ancak denge iyi sağlanırsa, sonuç eş dağılımlı iyi bir reçeldir ve çok eski günlerden bir aşk hatırası olabilir.

Yine örnek olsun; "Orta göbekte oluşan büyük boşlukları, yan kanatlarda biriken odunlarla örtmeye çalışırsanız, bu kış ısınamazsınız" cümlelerini, apartman yöneticisi sarf ederse farklı, maden fakültesi

dekanı sarf ederse farklı, futbol yorumcusu sarf ederse farklı sonuçlar elde edilir. Ama sonuç bu alemde tektir ve değiştirilemezdir: Tanesi dibinde, suyu tepesinde reçeldir ve hemen geçen yıldan kalma taze bir aşk hikayesi olabilir.

Olmuşken bu da örnek olsun; "Dengesiz, hırslı ve sakat karakterlerle giriştiğin, şiddeti estetize ederek yücelttiğin oyunlarında, gerçek hiçbir sevişme sahnesine ya da sevişen hiçbir gerçeğe yer vermedin. İzleyiciye sorarsak her şeyi ateşe verdin, yine de kimseyi ısıtmayı bilemedin" eleştirisi Tarantino'ya da yönlendirilebilir, Nouma'ya da. Ama sonuç marmelattır ve zannımca bugün yaşamakta olduğumuz aşktır.

Sıralayıp duruyoruz ya en baştan bu yana, ne dersiniz şöyle yenilikçi bir gruplaşmaya

Her şeyin hızla eskiyip, yerini yenisine terk ettiği günlerde, yenilerin bile "yeni tipte" kurulduğu günlerde, ama derinden derine yeni diye hep eskilerin yinelendiği günlerde, yeni bir oluşum kurmak için yola koyulanlar, daha önce hiç yapılmayanı yapmaya kararlıydılar.

"Yan yana gelmemiş iki sözcük var mıdır hâlâ; 'seni seviyorum' mesela" diye akıl yürütür biri. "Aşkolsun ama aşk olsun adı oluşumun" diye abartır diğerleri. Lakin, çok kısa sürgünler verir iki binlerde herhangi bir aşkın filizleri.

Yıl iki bin küsur, yer global köydür. Yeni yeni oluşumlar bir kaybolur bir görünür. Sahiden ne tür oluşumlar bunlar ve nereye doğru oluşacaklar? Henüz oluşum halindeyken ne gibi fırsatlarla karşılaşacaklar? Morula, blastula, gastrula; ne tür evreleri var? Ya da abra kadabra; larva iken olurlar mı birdenbire kurbağa?

Neyse, daha fazla karıştırmamak gerekir kafayı ve bir nebze olsun ön açıcı olabilmek kaygısı, "biraraya gelinerek oluşturulan şeyler sözlüğü" ya da "yeni oluşum için alternatifler" hazırlatmalı:

İkili, üçlü, kuartet, kentet, sekstet, septet, oktet, nonet, orkestra, "big band" diye girebilecekken müzikal alana, grup,

parti, çatı örgütü, komite, klüp, konsey, alt kurul, üst kurul, komisyon, alt ve üst komisyon, meclis, ekip, teşkilat diye uzanabilecekken siyasetin ortasına, organizasyon, kurum, kuruluş, birim, küme, şube, hücre, birlik, birleşim, topluluk, toplam, platform, kol, dal, saf, blok, cephe, fraksiyon, seksiyon, klik, aparatçik diye dallanıp budaklanabilecekken bu oluşum, akım, ekol, okul, kesim, kısım, parça, kamp, taraf, departman, bölüm diye akademik bir sosa da bulanacakken, bölge, kompartıman, meşrep, mezhep, çevre, ittifak, hareket, ahali, cemaat, cemiyet, aşiret, dergah, tekke, medrese, mezhep diye eski tipte bir araya gelişlere uzanıp, aile, evlilik, klan, sülale, sınıf, kast, tabaka, halk, ırk, soy, etnik grup, sol, sağ diye toplumsal biçimlerle yoğrulduktan sonra, dernek, vakıf, demokratik kitle örgütü, sendika, federasyon, konfederasyon, loca, lonca, oda, baro, borsa, birlik, koopereatif, toplum, enciyo türünden sivil biçimleri de yanına katarak, köy, kaza, nahiye, ilçe, bucak, havza, kent, semt, megakent, mahalle, ülke, devlet, vatan, millet, sakarya söylemleriyle yurt sathına da yayılıp, aşk, mezarlık, kitle, kütle, panel, seminer, kongre, konferans, miting dinlemeden dönüp dolaşarak, işbirliği, imece, apartman, cami, kilise, hane, kahvehane, çayhane, meyhane, kerhane gibi yerlere de uğradıktan sonra, şirket, işyeri, ofis, fabrika, atölye, büro, daire, pazar, piyasa benzeri yerlerde gerekli desteği bularak, manga, birlik, batarya, kıta, tugay, tümen, kolordu ve ordunun da onayını almasının ardından, program, tüzük, alfabe, paragraf, cümle, defter ve kitaplar arasında vakit kaybetmedi hiç.

Bir elçilik ya da temsilcilik olmaya karar verdi birden: Ola ola ABD elçiliği oldu, eski zamanlardaki gibi.

Sonra ABD'ye gitmişken, 2010 planlarını sorarsınız yönetim gurularına, utanmadan yanıt da verirler ha!

Philips Koetler, Pazarlama Profesörü, Northwestern Üniversitesi

Ayrı birer kitaba dönüşmelerini umduğum üç ayrı araştırma projesi üzerinde çalışıyorum.

1. Kamu sektöründe pazarlama: Zorluklar, stratejiler ve ödüller. Nancy Loeb ve ben, kamu sektöründeki kurumların, hedeflerine daha verimli bir biçimde ulaşabilmek için modern pazarlama düşüncesine ve planlarına yer vermeye dönük, giderek büyüyen ihtiyaçlarını gözlemleyip, bu araştırma projesini başlattık. Kamu hizmetlerinin sunulmasına dönük, daha yenilikçi ve piyasa-merkezli çözümler geliştiriyoruz.
2. Sağlık organizasyonları için stratejik pazarlama: Müşteri yanlısı bir sağlık-bakım sisteminin kurulması. Joe Shalowetz, Boby Steven ve ben, sağlıklı vatandaşlar üretmede sağlık sisteminin nasıl daha iyi tasarlanacağını belirlemek için bu araştırma projesini başlattık. Sağlık sistemi, paydaşlarının (hekimler, hastaneler, sağlık koruma örgütleri, hükümet kurumları, sigorta şirketleri) çelişkileri dolayısıyla iyice gerilmiş durumda. Sağlık sistemindeki her bir büyük oyuncu için, müşterinin ilgi ve çıkarlarına dönük çalışan, uygun pazarlama setleri oluşturup tanımlamak istiyoruz.
3. Dünyadaki yoksulların başarı göstermesine yardımcı olmak: Sosyal pazarlama ve pazar analizi yoluyla yoksulluğa dönük çözümler oluşturmak. Nel Roberts ve ben, yoksulluğu azaltmada, pazarı bölümlendirme düşüncesini uygulayarak bu araştırma projesini başlattık. Yoksulluk pazarı yeterince bölümlendirilmiş durumda değil ve bunun sonucu, standart sosyal hizmet uygulamalarının birbirinden çok farklı durumlarda uygulanabilmesi oluyor. Amacımız, belli bir yoksulluk segmentinin sorunlarıyla ona uygun çözümlerin bir araya getirilmesini daha iyi bir seviyeye çıkarmak.

James Chamsy, Yönetim Danışmanı, "Şirketlerin Yeniden Yapılanması" kitabının yazarlarından

Müşteriler, üretkenlikteki artış ve iyileşmeden, emeğin düşük maliyetli üretimin gerçekleştiği ülkelere doğru hareketinden yararlanmaktalar. Petrol endüstrisi bir yana bırakıldığında, maliyetlerin -ve fiyatların- aşağıya doğru hareket ettiği görünüyor. Müşteriler de daha az öderken daha çoğunu elde etmeyi umuyor. Bu duruma "daha az için daha çok ekonomisi" diyorum. Bu, teknolojinin hem faydasına hem de lanetli tarafına işaret ediyor. Lanetli taraf şu ki, şirketler fiyat unsurunun ötesinde rekabet etmeyi öğrenme ihtiyacı duyuyorlar.

Daha fazlasını daha düşük bir şekilde sunmayı öğrenmek, önümüzdeki on yılın temel meselesi olacak ve şu konuları en temelden yeniden düşünmeyi gerektirecek: Strateji (daha az için daha fazlasını ya da daha fazla için daha da fazlasını sunmak), yapı (içeride ve dışarıda, ilişkilerin doğası) ve süreç (iş kimin tarafından, nerede ve nasıl gerçekleştirilecek). Bütün bu değişimler yeniden yapılanmanın ötesine gidecek.

Brooke Tulgan, Yönetim Danışmanı, "Yağmur Yağdıran Düşünme"nin kurucularından

"Under-management" kavramı, karşıtı olan o korkulu "mikro yönetim" gibi, henüz günlük hayata girmiş bir sözcük değil, ancak yakında bu da olabilir. Mikro-yönetime göre çok daha tehlikeli ve çok daha genel bir sözcük. "Mikro-yönetim" oldukça az kullanılsa da, yaygın bir biçimde bilinmesi ve ondan kaçınmak için neredeyse evrensel bir çaba gösterilmesi, aslında "under-management"a katkı sağlıyor. Yakında çıkacak olan "Under-Management Salgını" adlı kitabımdaki hedeflerim de bunlar: "Under-management" sözcüğünün "mikro-yönetim" sözcüğünün yanında lugattaki yerini almasını sağlamak, onu "mikro-yönetim"den daha çok korkulan ve kaçınılan bir konuma getirmek, sarkacı tersine çevirmek.

"Under-management", iş dünyasının ön cephelerinde 1993'ten beri yaptığım araştırmalar sonucunda geldiğim bir nokta. Bu 12

yıllık sürede, binlerce yöneticiden oluşan anket gruplarıyla derinlemesine görüşmeler gerçekleştirdik, ek olarak yöneticilerle her yıl yoğun seminerlerimiz oldu. Toplamda iki bin saati aşan bu seminerlerin ve üç bin yöneticiyle görüşmenin ardından bu kavrama odaklandım. Devam eden bu araştırma, kitabımın ve çalışmamın da temelini oluşturuyor.

"Under-management"ın, liderler arasında, iş dünyasının bütün katmanlarında ve hayatımızın birçok yönünde bir salgın haline geldiğini gösterebileceğime inanıyorum. Peki bunun panzehiri nedir? Yönetime uzanan iyi eller: Gerçek yetkilendirme (insanlara neyi, nasıl yapacaklarını anlatmak); performansın izlenmesi, ölçülmesi ve dökümante edilmesi; yüksek performansın ödüllendirilmesi ya da insanlara beklentileri karşılamaktan uzak olduklarının anlatılması suretiyle gelişmelerine yardımcı olmak.

Sydney Minkelstein, İşletme Profesörü, Dartmouth Koleji, Tuck İş Yönetimi Okulu

"Zeki Yöneticiler Neden Başarısız Oluyor" adlı kitabımı tamamladıktan ve konuyla ilgili olarak tüm dünyada kimi sunuşlar gerçekleştirdikten sonra, bu meselenin henüz bahsedilmeyen kimi yönleri de olduğu benim için daha açık hale geldi. Herhangi bir organizasyon ya da liderler ekibi, benim bu kitapta sıraladığım başarısızlık sendromlarına karşı nasıl bağışıklık kazanabilirdi? Elbette, tam bir bağışıklık asla mümkün değil, ancak yine de yöneticilerin bu geniş ölçekli hatalardan sakınabilmek için yapmaları gerekenler konusunda yeni fikirler geliştiriyorum. Şu dikkatimi çekti ki, şirketlerin çok küçük bir bölümü erken uyarı sistemi diyebileceğimiz bir yaklaşıma sahipler ve ben de bu yeni çalışmada, kendi strateji risklerini azaltmış şirketleri ve yöneticilerin kendi risklerini azaltmak için yapabileceklerini tanımlamayı düşünüyorum.

Bugüne kadar yaptığım araştırma, bir dizi tanı geliştirmeme yardımcı oldu; bu tanılar, yönetim kurulları ya da yönetici ekiplerin üzerinde çalışabileceği potansiyel zayıflık alanların-

da ve bu zafiyetlere karşı geliştirilecek araçlarda kullanılabilir. Söz konusu teşhisler, liderlik, strateji ve süreçlere dair başlıkları kapsıyor ve açık düşünceli olmak, hatalardan öğrenmek, hesaplanabilirliğe dayanmak, yüksek performans kültürü geliştirmek gibi temel organizasyonel özelliklerin önemine işaret ediyor. Yine bu teşhisler çoğu şirkette araştırma sürecinin bir parçası olarak test edilmeye devam ediyor; strateji ve liderlik riskini azaltmak için, uygulamaya dayanan, odaklanmış ve hesaplanabilir bir araçlar dizisi öneriyor.

Andrey Kabakadse, İşletme Profesörü, Cranfield İşletme Okulu

Eşim Profesör Nada Kabakadse ve ben, gerek özel sektörde gerekse hükümet katında liderlik ve yönetişim konularında beş yıllık global bir araştırma yürütmek için çalışmaya başladık. İlk yılını tamamladığımız bu çalışmanın şu anki aşamasında, ABD, İngiltere ve Avustralya'dan dünya çapında yöneticilerin nitelikleri ve karakteristik özellikleriyle ilgili yaptığımız ilk ankete son rötuşlarını koyuyoruz.

Bundan sonraki iki anketimiz, uluslararası kurulların üyeliğinde bulunan ancak yürütme görevi üstlenmeyen yöneticilerin nitelikleri, karakteristik özellikleri ve karşılaştıkları zorluklara odaklanacak. Bu alanda da zaten belli bir ilerleme kaydettik ama çalışma 2007 yılında da devam edecek. Bu uluslararası araştırmaya paralel olarak, hükümet katında yönetişim anlayışının uygulanmasına bakacağız, bunun için de şu özel alanlara özel vurgu yapacağız: bakanlıkla sivil görevlilerin ilişkisi, bu türden ilişkilerde siyasal danışmanların etki ve yetkileri, politikaların saptanmasında örgütlü kurumsal çıkarların etkileri, Avrupa ve Anglo Amerikan dünyasında demokrasinin geleceği.

Gerry Hamel, Yönetim Danışmanı, "Gelecek İçin Rekabet Etmek" kitabının yazarlarından

Şu an üzerinde çalıştığım konu yönetim inovasyonu ve bunu "Yönetim İnovasyon Laboratuarı" olarak adlandırıyo-

ruz. Benim için, yönetim inovasyonu, yönetim süreçleri ve ilkelerindeki yenilenme anlamına geliyor; bu da nihai olarak ve geniş bir biçimde, yöneticilerin yaptıkları işi ve bunun nasıl yapıldığını değiştiriyor. Yönetim İnovasyon Laboratuarı temelde bir deneydir. O yüzden önce hipotezlerimizden başlayalım:

Birincisi, yönetim inovasyonu konusunda daha azimli olmamızı sağlayacak bir metodoloji bulabiliriz ve böylelikle yönetimin evrimini de ciddi ölçüde hızlandırabiliriz diye düşündük. Bir benzetmeyle anlatacak olursak; bundan birkaç yüzyıl kadar önce Avrupa'da geliştirilen bilimsel metodlardan önce de, örneğin bundan bin yıl ya da iki bin yıl öncesine gittiğimizde de, dünyada bilimsel keşifler yapılıyordu. Ancak bunlar oldukça deorganizeydi, gerçekleşmeleri tesadüfe bağlıydı. Sonra birileri bilimsel yöntemi keşfetti. Bu da bir hipoteziniz olduğunda onu sonradan doğrulanabilecek şekilde test edin, öğrenmeyi başkalarına da anlatabileceğiniz bir yoldan gerçekleştirin, ardından ilerleme gelecektir anlamına geliyor. Ardından da GE gibi bir şirket çıkacak, bu bilimsel ilerlemeyi nasıl ticari bir başarıya çevireceğini öğrenecektir.

İkinci hipotezimiz, şirketlere yeni yönetim süreçleri ve prensiplerini, halihazırdaki başarılarını bozmadan nasıl uygulayabileceklerini öğrenmeleri için yardımcı olabilmek; zira hiçbir şirket bir gün gelip de tüm verili tesisatını havaya uçurmak ya da o güne kadarki kayıtlarını silip atmak istemez. O yüzden şirketlere düşük maliyetli deneyleri nasıl yaşatabiliriz diye bir meselemiz var. Nasıl olup da başka bir şey yapacağımız ya da kaynakları dağıtacağımız konusunda yeni fikirler geliştiriyoruz. Temelde de, eldeki organizasyonu riske atmadan nasıl testler yapabileceğimizi soruyoruz. Buradaki hipotezimiz de, tıpkı yeni bir ürün ya da laboratuarda yeni bir teknoloji denermiş gibi deneyler yapabileceğimiz, yönetimin kendisine benzer bir deneysel düşünce seti sunabileceğimiz. Örneğin yeni bir görüşme sistemi getiriyorsak, nasıl bir simülasyon yapacağımız ya da işin bir köşesinde bunu nasıl test edebileceğimiz üzerine düşünüyoruz.

Rosa Moth Kanter, Harvard Business School'da profesör, "Güven" kitabının yazarı

"Güven" kitabı daha yeni basıldı, onun kimi sonuçları ve uygulamalarıyla ilgili çalışmalarım devam ediyor - bir iş kültürünü tanımlayacak, onun uygulanmasındaki kazançlı ve zararlı yolları belirleyecek ya da ölçülebilirlik, inovasyon ve işbirliği alanlarında bir kültürün unsurlarını analiz edebilecek araçlardan söz ediyorum. İnovasyona alan açan örnek liderlik uygulamalarına dönük ilgim de sürüyor. Güven veren liderlerin, kendi yetkilerini nasıl paylaştıklarını ve kaybedenlerle kazananlar yaratmaktan nasıl kaçındıklarını gösteren başarılı şirket birleşmeleri üzerinde duruyorum.

Ayrıca, ekonomilerin ve insanların karşılaşacağı gelecekteki global güçlükler hakkında çalışıyorum. Demografik devrimin muazzam bir fırsat sunduğunu düşünüyorum. Deneyimli liderlerden oluşan ve hayatının gelecek 20 yılını hizmet etmeye, dünyada bir farklılık yaratmaya adamak isteyen geniş bir nüfus var. İkinci bir unsur olarak da, tüm sektörleri kesen önemli toplumsal meselelerle, örneğin birkaçının adını anmak gerekirse, eğitimle, çevreyle, ekonomik refahla ilgili alanlarda büyük bir liderlik boşluğu var. Harvard'da bir grup meslektaşımla birlikte, içinden geldikleri sektörde -genelde de iş dünyasında- ciddi beceriler kazanmış ama şimdi iş dünyasını da etkileyen sosyal ve global meselelere, örneğin yağmur ormanlarının korunması, bir hastalığın ortadan kaldırılması gibi alanlara yönelmek isteyen mevcut liderler için bir inisiyatif oluşturmanın ilk aşamaları üzerinde çalışıyoruz. Bu insanlar kendi bildiklerini ortaya koymak istiyor ama aynı zamanda öğrenmeleri gereken birçok şey olduğunu da biliyorlar. Bunun daha yüksek bir eğitimin yeni bir aşaması olduğunu düşünüyoruz.

Benim için ikinci ve yeni bir ilgi alanı da şirket vatandaşlığı. Bu artık önde gelen birçok şirketin, strateji ve marka anlayışının içsel bir parçası haline geliyor. Şirketler şirket vatandaşlığının yol açtığı güçlüklerle etkili bir şekilde nasıl uğraşıyor, müşterilere sırf kendi değerlerini satınakla yetinmeyip

nasıl bir fark yaratabiliyor? Hem mali hem de toplumsal değer üreten "yaşam kalitesi" hizmetlerinden oluşan devasa piyasayı ve (uyuşturucu gibi) toplumsal sorunların çözümünde yeni ürünler yaratan iş fırsatlarını tanıyan yeni bir inovasyon dalgasının gelmekte olduğunu görüyorum.

Kiook Imerius, İşletme Profesörü, Kendridge Marketing School

Profesör Kotler'le birlikte hazırladığımız "Dart Tahtasında Marka Olmak" adlı kitap için, markaların ömürlerini, onları üreten şirketlerden bağımsızlaştıran gücü ortaya koyan yaratıcı dinamik üzerine çalışmalarımızı devam ettiriyoruz. Bini aşkın marka yöneticisi, marka stratejisti ve yaratıcı yönetmenle yaptığımız kalitatif görüşmelerin ardından, markaların ömürleriyle, yaratıcılarının ve üreticilerinin ömürlerini oranlayan değerleri on iki temel gruba ayırdık. Bunları da bir dart tahtasındaki gibi dizdiğimizde, hedefi on ikiden vurabilen markaların arkasındaki sihri açığa çıkarabildiğimizi düşünüyoruz.

Nirsalya Kumar, Pazarlama Profesörü, London Business School

Son çalışmam olan "Strateji Olarak Pazarlama: Büyüme ve İnovasyonu Yönetmek İçin CEO'nun Gündemini Anlamak" kitabını takip ederek iki yeni kitap üzerinde çalışıyorum.

Birincisi, "Market Markaları Devrimi" adını taşıyor (Jan-Benedict E.M. Steenkamp'la birlikte hazırlıyoruz). Market markalarının ya da dükkan markalarının yükselişi son yirmi yılda iyice arttı, zira bunlar giyim, kuşam, mobilya, parfümeri ve çoğu tüketim eşyası alanında her yerde rastlanan bir özellik haline geldi. Perakendeci market markaları, bakkallar ve özel dükkanlar bir tarafa, Avrupa'daki süpermarketler ve büyük alışveriş merkezlerinin satışında yüzde 40, ABD'de ise yüzde 20'lik bir alan kaplamaya başladılar. Global perakendecilerin yükselişi ve bu alandaki konsolidasyon, bu yüzdelerin daha da yukarı çıkabileceğine işaret ediyor.

Rakamların ötesinde, market markalarının karakteri değişti. Bir zamanlar onlara markalı ürünlerin ucuz versiyonları olarak bakılırdı, düz ve sıradan ambalajların içinde yer alırlardı. Bugün ise market markaları, arkalarına inovasyonu ve sofistike birtakım pazarlama stratejilerini alan kaliteli ürünlerin gerçek birer markası haline geldiler. Bu ucuz market markalarının yükselişi, markalı üretim yapan çoğu kesim için bir sürpriz oldu.

İkinci kitabın adı "Nadir Bir Eşya: İş Piyasalarını Fiyattan Değere Taşımak" (James B. Andersen ve James W. Narcissus'la birlikte kaleme alıyoruz). İşletmeden işletmeye çalışan şirketlerin pazarda karşılaştıkları en büyük zorluk, müşterilerin tedarikçilere dayattığı acımasız fiyat baskısını yönetebilmektir. Sonuç olarak bu şirketler müşterilerine değer satmak için mücadele eder ve kurumsal müşterilerini, sağladıkları değer karşılığında kendilerini ödüllendirmeye ikna eder. İş piyasalarına dönük ilerici ve pratik bir yaklaşım geliştiren kitabımız, özünde iki amaç taşıyor: Hedeflenen piyasa segmentlerine ve müşteri konumundaki şirketlere daha üstün bir değer sunabilmek, ve sunulan bu değerin karşılığını alabilmek. Müşteri değer yönetimi, müşteri tercih ve taleplerinin anlaşılmasını sağlayan müşteri değerleri değerlendirmesine ve bunların parasal ifadelerle karşılanmasına dayanır. Şirketler müşteri değeriyle ilgili hiçbir resmi değerlendirme yapmadan ilk amaçlarına ulaşabilseler bile, ikinci amaçlarına -verilen değerin karşılığını almak- bu şekilde ulaşmaları mümkün değildir.

Warren Dennis, liderlik teorisyeni

Şu an ilerlemekte olan çalışmam, Nose Tichy ile birlikte hazırladığımız bir kitap: "Yargı: Liderliğin Esası" (2006'da HarperCollins tarafından yayınlandı). Yargıya varmak, liderlik konusunda tek başına en önemli konulardan biri, ancak hakkında en az şey bildiğimiz konu da o. Yargının rolü ve akıl dolu hükümlerin nasıl verileceği konusunda bütünlüklü bir yaklaşım geliştirmeden liderlik ölçütü asla tam olamayacaktır. Bu konu nüve halinde son iki yıldır aklımı işgal edip duruyordu, şimdi kitaba dönüşüyor.

Kuram da lazım guruların yanına: Amuda kalkıp okunabilenler ya da "Minima Kelimeler ve Moralla Şeyler" mesela

Benzetme biz çöpçülere ait değil. Kimi kitapları, çalışma masasında oturarak, yatağına ya da kanepesine uzanarak, koltuğuna ya da berjerine kurularak ve benzeri "normal" denebilecek bedensel pozisyonlar dahilinde okuyup anlayamamış olmanın utancıyla, "bir de böyle deneyelim, beyne daha çok kan giderse belki bir faydası dokunur" deyip amuda kalkıp okuyan bir arkadaşımıza ait. Yine anlamamış okuduklarını, o ayrı.

Konumuz da bu: Niye anlamıyoruz ki biz bu kimi "kuramsal" çalışmaları?

Anlamıyoruz. Peki ama suç bizde mi, birikimimizin yetersizliğinde mi; çevirmende mi, yazılanları dilimize aktarmadaki yetersizliğinde mi; üzerine yazılıp çizilen onca şeyden sonra konunun içinden çıkılamaz denli karmaşık bir hale gelmesinde mi; dilimizin yetersizliğinde mi, yeterince olgunlaşmamış, ifade gücü gelişmemiş, özel jargonlara girecek kadar incelmemiş vb. olabilir mi; yoksa suç, hepsinde birden mi?

Evet, bunların hepsi olabilir. Peki ama tüm bu olup bitende, (anlam) hırsızın(ın), yani yazarın hiç mi suçu yoktur?

Okuruz (bakarız), sonra aynı yeri bir daha okuruz (bakarız), bu eylemi belki birkaç kez daha yineleriz, en sonunda sıkılırız, okur (bakar) gibi yapıp gündüz düşlerine dalarız. Arada sayfalar gelir geçerken, belki bir alıntı yakalarız.

İşte budur; bütün kitaptan bir şey anlaşılamasa bile, o alıntı bulunmuştur. Keçiboynuzu dersek küçümseme olur. O artık, cevher bulmuşçasına sarıldığımız parlak alıntımızdır, madenin tümüne (ve elbette derinine) inebilsek, kim bilir daha ne cevherler vardır. Hele bir de, ileride kaleme alınacak bir makalenin içine katılabilirse bu alıntı, üstelik orijinal dilinden yapılıp akademik kotasyon biçimleri de kondurulursa yanına, her şeyi okuyup anlamış, yalayıp yutmuş kadar oluruz. Artık sıkı bir okur ve belki de yazar olmuşuzdur.

Cehaletle suçlanma riskini de göze alıp, örneklere geçeceğiz elbette. Ama önce "hafifletici sebepler"den sayılsın diye, birkaç kaydımızı ve kaygımızı da sıralayalım izninizle: Burada tartıştığımız, belli bir birikime erişmeden okunamayacak kimi metinleri küçümsemek, tembelliğe övgü düzmek, daha çok medya kanallarında yürüyen popülerlik tartışmalarının "halk anlasın diye yazıyorum" geyiklerine boynuz katmak vesaire değildir. Kuramla daha "içten" bir ilişki yaşamak isteyen insanları, okumadan soğutmak hiç değildir (Burada, bizzat okumanın kendisinin okumadan soğuttuğu örnekler kastedilmektedir).

Özellikle felsefe kitapları dendiğinde ya da akademik ağırlık ve uzmanlığın öne çıktığı eserler düşünüldüğünde, "içrek" tabir edilen dili bilmek, kitaplara vakıf olacak bir yeterliliği hedeflemek elbette gereklidir; öğrenmek/uğraşmak için belli bir yoğunlaşma ve birikimin peşinden de gidilmelidir. Ve tabii ki tembellik edilmemelidir.

Peki ama, kuram dediğimiz, saf felsefe ve akademi metinlerinden farklı olarak, "anlaşılabilir" bir şey değil midir? Kuramı açık, anlaşılır ve akıcı yazmak, başlı başına bir marifet değil midir?

Ya da tam tersine, herkesin anladığı kendine; anlaşılmaz olmak da bir marifettir. Anlaşılınca her şey (o ne öyle, Lenin'in yazdıkları gibi) kabalaşıverir!

Yine de, ilaç prospektüsü, tıp kitabı ya da meyhane adisyonu yazılmıyor nihayetinde. Bir şeyler anlamak, olmadı bir izlenim edinmek, hiç olmadı bir şekilde hissetmek, duyumsamak vesaire gerekir. Neyse, bu tartışmanın kendisi de bitimsizdir ve öyle kolay kolay anlaşılmayabilir...

Anlayabildiğimiz ise çok somut bir gerçekliktir: Kuramla devrimin arası açıldıkça, amuda kaldırma kapasitesi de artmaktadır kitaplarda.

Perry Anderson'ın "Batı'da Sol Düşünce" adlı çalışmasıyla, Alan Sokal ve Jean Bricmont imzalı "Son Moda Saçmalar" bir arada okunup düşünüldüğünde, bu tablo daha bütünlüklü olarak çıkıyor aslında açığa. Bir tarafta siyasetten, strateji ve perspektif üretiminden, "devrim ihtimali"nden uzaklaşmanın yaşattığı tıkanmayı "yeni sol"un ilk temsilcilerinden itibaren

takip etmek, diğer tarafta bu mesafe iyice açıldığında saçmalaşmaya nasıl dönüştüğünü izlemek; neden amuda kalkmamız gerektiğini koyuveriyor ortaya.

Yıllar içerisinde marksizmin yeni yeni komşuları beliriyor ve kuramla devrim arasındaki mesafe iyice büyüyor. .Sadece komşu olarak kalsalar, çok sorun yaşanmayacak belki de. Ancak Frankfurt Okulu'ndan ilk, post ve daha post yapısalcılara, oradan da Zizek, Derrida, Habermas, Negri gibi yazarlara uzanıldığında, görülüyor ki, içeriye de giriyorlar sıklıkla. Daha doğrusu, güvenip anahtar teslim ettiğiniz komşular, haneye tecavüz açısından bakıldığında, birinci dereceden şüpheliler arasındalar.

Çok sayıda örnek bulunabilir, burada kısaca didikleyeceğimiz iki tanesi ise Theodor W. Adorno'dan "Minima Moralia" ile Michel Foucault'dan "Kelimeler ve Şeyler"dir...

Foucault dendiğinde, "tarihin kapısından geçemeyen konuların tarihini yazmak" türünden, başlıbaşına enteresan bir uğraşla karşılaşıyorsunuz zaten. Yazarın, deliliği, hapishaneyi ya da cinselliği, kendi bilgi arkeolojisinin nesnesi haline getirip incelemesinden, yaptığı tarihi dalışlardan (ve kimi bulutsu buluntularından) yararlanmak mümkündür elbette. Ama ilgili çalışmalarında "mevzu" daha köşeli iken, "Kelimeler ve Şeyler"deki yuvarlaklık, bu türden bir yararı bile engellemektedir.

Örneğin kitapta "ideoloji ve eleştiri" alt başlığında şöyle bir cümleye denk gelince kopabiliyor insan, elinde olmadan: "Bir dilin tanımlanmasına izin veren şey, onun temsilleri temsil etme biçimi değil de, belli bir iç mimari, kelimeleri birbirine nazaran işgal ettikleri gramatikal konuma nazaran değiştirmenin belli bir biçimidir: Bu onun bükümsel işlevidir." (meraklısı için not; sahifesi 312'dir).

Şimdi, çok ayıp ve kaba olacak ama, herhangi bir anlam elde edebilmek için, buradaki "bükümsel" yerine, çok zengin kafiyeli başka bir "şey" ya da "kelime" getirmek dışında bir çare de gelmiyor aklımıza. (Bizdeki "moralia", böyle "minima" olduktan sonra...)

Olmadı, şöyle bir soru sorulur: Yapıbozum dediklerinin pek çok türü olabilir elbette ama; tarihe, bakılan dönemdeki düşünürlerin "akıl yapısı"yla yönelip (Ortaçağ'daki skolastiği

bugüne yankılamayı bir değer haline getirip) o yapıyı bugünün "bozum dili"yle ifade etmek doğru mudur?

Aslında, eski metinlerden ve Ortaçağ'dan bilgi ya da kuram değil, ifade ve bilgelik çıktığı için "doğruluk" bir başka konudur. Irak çağrışımlara açılan bağlantı yolları kurmak, bu kadar mı zordur?

Bildiğimiz/gördüğümüz şeyleri istediğimiz kadar anlatalım, bilinen/görünen şey hiçbir zaman söylenen şeyin içine sığmaz. O halde kuramda da, Borges öykülerinde olduğu gibi eski metinlere gidip, örneğin hayvanlara dönük keyfi sınıflandırmalar geliştirebiliriz: "imparatora ait olanlar, içi saman doldurulmuş olanlar, deniz kızları, süt domuzları, masalsı hayvanlar, evcilleştirilmiş hayvanlar, deli gibi çırpınanlar, testiyi kırmış olanlar, sayılamayacak kadar çok olanlar, başıboş köpekler, uzaktan sineğe benzeyenler, vesaire..."

Kitabın taksinomiye ayrılan bölümleri yerine "meslekten bir biyoloji kitabı" daha anlaşılabilir olabilir, iyi ama bunun değeri ve önemi nedir? "Mübadele etmek" başlığı altındaki bölümlerin, örneğin Kapital'in anlatım gücü karşısındaki zavallılığı ise, buradaki konumuz açısından önemsenmelidir; (devrimci) okur titreyip, (devrimci) gerçeğe dönmelidir.

Minima Moralia ise bambaşka bir dünya ya da "doğru yaşam öğretisi"dir. Her bir okuma, o ünlü "yanlış yaşam, doğru yaşanamaz" şiarından başlayarak, yeni anlamlar ve alıntılar çıkarabilir. Örneğin, bu satırların yazarı, notlarına dönüp baktığında, kimisi "özlü deyiş" niteliği de gösterebilecek, onlarcasını kayda geçirdiğini fark etmiştir (bir daha okusa, bambaşka notlar alacağı da kesindir). Herhangi bir anlam oluşmamışsa da, alıntı birikimi açısından, amaç hasıl olmuştur.

Sayfa 51: Psikanalizde sadece abartılar doğrudur. Sayfa 52: Bütün, yanlıştır. Sayfa 82: Tam bir mülk haline geldikten sonra sevilen kişinin artık yüzüne bakılmaz. Sayfa 113: Bazı nesneler, jestleri ve dolayısıyla davranış tarzlarını kendi yapılarında taşırlar. Terlik, elin hiç yardımı olmadan giyilmek üzere tasarlanmıştır. Eğilmeye karşı duyulan nefretin anıtıdır.

Sayfa 114: Her sanat yapıtı, işlenmemiş bir suçtur. Sayfa 115: Hakikat için geçerli olan mutluluk için de geçerlidir; kişi ona sahip olmaz, onun içinde olur. Sayfa 156: Diyalektik düşünce, mantığın zorbalığından yine onun kendi araçlarını kullanarak kurtulma çabasıdır. Sayfa 168: Paranoyak da sadece doğru yaşamın bir karikatürüdür. Sayfa 175: Aşk, ruhu ancak yokluğunda sezmeye başlayabilir. Sayfa 181: Çiftleşmeden sonra bütün hayvanların üzerine bir hüzün çöker sloganı, burjuvazinin insanı hor görmesinin ürünüdür. Sayfa 230: Bugün sanatın görevi kaosa düzen getirmektir. Sayfa 254: Negatif felsefe her şeyi çözerken çözücüyü de çözer.

Var mı itirazı olan?

İtiraz mümkün değildir. Adorno, yazdıklarının matematiğini de düşünüp, cümlelerinin içinde tek bir fazla kelime olmamasına aşırı hassasiyet gösteren bir "kalem"dir. Yani sayfa 89: Ne demek istediğini tam olarak anlatabilmişse güzel yazmıştır. Güzellikten başka amacı olmayan güzel anlatım hiç de fazla güzel değildir: Dekoratiftir, sanatkaranedir, çirkindir... Gerektiği gibi yazılmış metin örümcek ağına benzer: Gergin, eşmerkezli, saydam, sıkı örgülü. Uçuşan her şeyi kendine çeker. Arasından geçmeye çalışırken ağa yapışıp kalan metaforlar, onu besleyen avlardır. Konu ve malzeme, kendiliğinden ona doğru kanat çırpıyordur.

Bilmem, anlatabiliyor mu(yuz)?

Yoksa hâlâ anlamadınız mı, o vakit, bir de amuda kalkmayı deneyin:

Visliya krasi temsili zizek, mejöle vü haim mkrah bi dilengün. Vazinoklu tureşin mikohan tiki e limo. Mejöle vü haim dediydik zaten bi kere. Tarih çağı frak kapinoje mizönkin e trimon, fülup kıra haimur tevfonti e kilops. Siyaseten bu dil, quamper likud partiya israr şaron vü daim gibin. Hış naim hış naim. Miklone teröks dil e markinlöve drös.

Zıngar zi miglo varum? İktisaden borsada kaput el hain, bunu bilin. Adorno bittabi meneç di takim kovalan mibil di e frankfurt di viza ün daim el haim. Kikcs döle vur cani mil vi-

kolü karim. En de run e durma kaç zalim. Velev ki kikos bokse dört kapanti ek lehim.

Vakanti şalups eglo varum? Kurandi ama tör bi takim. Aşe etti his seleri kote in şitok ül vakin, bunu da satin. Ezherin foucault sarkaci döne döne bilin. Done verin ögle don kote ma bükümsel verin. Egelemin ya da egelemeyin, ayni e nakdi gibin. Kapuş...

Düşünsel uzamdan sonra geçilebilir altıncı duyuya: postmodern laf ve fallar işte böyleydi yirmi sekiz şubatta

Karides burcundaki Satürn bizi duygusal ya da sentimental açıdan aşırı derecede etkileyecek sürpriz olaylara işaret ediyor. Geri dönen Merkür, hata yapma riskini artırıyor. Karides aynı zamanda ülkenin yükselen burçlarından biri haline geldi. Bugünlerde ülke halinde epey hassas olduğumuz ortada. İlişkilerimizde daha objektif kalmanın yollarını aramalıyız (İsrail'i daha fazla üzmemeliyiz mesela).

Babilliler'de iyice gelişmiş bu mavra, henüz çözemedikleri için ilişkileri haklılar onlar bir bakıma, peki ne oluyor bugün zodyak'a bakıp sürekli anlamlar üretmeye çalışan insana? Bugünkü kararına bir kenara ayrıldığında, çöp sepetini karıştırıp dönüp bakılabilir, Babil'deki ilk plaklara: "Nisan ayının birinde güneş kararırsa, Akkad hükümdarı ölecek. Eğer ayın birinde güneş kararır, batarken ışığı parlak olursa ve eğer ay da tutulursa, o yıl hükümdar ölecek. Eğer güneş tutulması ayın on birine rastlarsa, vahşi insan sürüleri ülkeyi yağma edecekler, memleket mahvolacak, insanlar insan eti yiyecek. Güneş temmuzun dokuzunda tutulursa, tanrı İstar merhametinin yere inmesine izin verecek, yeryüzüne adalet inecek..."

Genel kelam bu kadar, şimdi de bakalım günümüzdeki özel kararmalara:

Boynuzlu koyunlar için, başarıyı tadacakları bir gün. Hiç ummadıkları birinden (mesela il genel meclisinin ikinci sekreterinden) destek görecekler. Ancak bu kişi işyerinden ve sizi

kıskandığını sandığınız biri de olabilir (pazarlamadan sorumlu genel müdür yardımcısı). Aranızda güzel bir dostluk başlayacak (mesela, il genel meclis toplantılarında dağıtılan a4 kağıtlarından siz de müsvedde olarak istifade edebileceksiniz). Evle ilgili bazı sorunlar olabilir (mesela başınıza yıkılabilir). Bunu daha fazla büyütmemelisiniz. Her şeyin çaresi var (konut kredileri ucuzladı). Çevrenizde yeni yeni kişiler belirmekte (özellikle maça, mitinge, konsere, alışveriş merkezlerine ve benzerlerine gittiğinizde). Sevdiğinizle ölçülü ilişkiler içerisinde olmalısınız (mesela iki metre). Sevdiğiniz yoksa bir yakınınız sayesinde tanışacağınız biriyle aranızda yakınlaşma olacak (üç metre). Talih oyunları oynayıp moralinizi bozmayın (amorti). Şu sıralar şans oyunlarında kısmetiniz yok (yaaa, yaaa).

Sığırlar akıcı enerjilerini bütün gün kullanabilir (gece hariç değil). Duygusal alanda tatmin arayışı onları zorlasa bile, sosyal konular ve hareket, iyimserliklerini artıracak. (Geçelim şimdi üçüncü çoğuldan ikincisine:) Kendinize olan güveniniz ve pratik zekanız sayesinde işyerinde terfi etmeniz çok yakın (üç vakte kadar). Gerek iş gerek özel hayatınızda her şey toz pembe. Duygusal bağlamda yine de biraz dikkatli olmanızda yarar var (temkinliliği elden bırakma). Sahiplenme duygunuzun ağır basmasına izin vermeyin. Yoksa gereksiz kıskançlıklarla her şeyi bir anda mahvetmeniz işten bile değil (yani bunu iş olarak görmeyin, eğlence). Mali konularda tahminleriniz iyi. Yatırım yapmaya bakın. Sağlığınız iyi. (Uzatmayın işte, ortalama ne kadar iyicil mesaj varsa sizle birlikte. Hadi bakem, carpe diem).

Öküzler harçamalarını akıllıca yapmalı. Gereksiz alışverişler bütçelerini zorlayabilir (zengin azınlığa dahilse zorlamayacaktır, ama milyonlar okuyor bu köşeyi nasılsa). Bu nedenle bugün daha çok kazançlarını yeniden gözden geçirmeli ve temkinli olmalılar. Şimdi de iyi haberler: Kendinize zaman ayırdığınız ve dinlendiğiniz zaman gösterdiğiniz performans herkesi şaşkına uğratıyor (Kemal Unakıtan'ı bile). Ne yazık ki kendinize fazla zaman ayırmıyorsunuz. Rejim yapmak istiyor ama başlayamı-

yorsunuz (atın ölümü faldan olsun, hiçbir şekilde kapanmayacak bu türden gündemler bulunsun). Birden kendinizi bu kadar sıkıntıya sokmayın. Yavaş yavaş yemekleri azaltın ve bol bol hareket yapın. Aşkın sihirli gücü bu konuda size destek verecek (karşılıksız olursa, iştahtan keser nasılsa). Kısa bir yolculuk görünüyor. (Çin'e değil, sine qua non). Bu yolculuk sırasında rahatladığınızı hissedeceksiniz (bol bol tuvalete çıkacak gibisiniz).

Karidesler pek çok alanda kendinizi gösterebilirsiniz ama, duygusal alanda huzurlu olmanız da gerekiyor (tabii huzursuzken gösteremez kendini insan). Kişisel konularda ise kararlılığınız göze çarpıyor. Yeni iş projeleri yapacaksınız. Bunların hepsi bol kazançlı ve önemli işler. Şansınız açılıyor. İşte hayatta olumlu düşünmenin yararları. Dengenizi koruyabilirseniz çabalarınızın karşılığını almamanız için bir neden yok (her şey iyi gidecek dediysek de abartmayın, dengeyi tutturmayı unutmayın). En büyük zaafınız terazinin dengelerini eşitlemek. Hep bir taraf ağır basıyor. Bu da sizi duygusal yönde düşünmeye sevk ediyor. Mantığınıza da yer verin. (Ah şu duygu mantık dengesi, biri iyi giderse öbürü kötü, bu fark olmasa fal da olmayacak neredeyse.) Ayağınızı yere basın. Problemi çözmek için çok yönlü düşünün. Moraliniz sık sık bozuluyor. Bunun çaresi zaman zaman moral depolamak. Pozitif insanlarla beraber olmak (duymadınız mı yoksa, ikiye ayrılır insanlar, pozitifler ve negatifler olarak).

İri Kediler için sabırlı davranmaları gereken bir gün. Duygusal alanda kendilerini karmaşaya sürükleyen konuların dışında kalmalılar (mesela, duygusal alanda karmaşaya sürüklendiğimiz bir konu olarak fallar). Paralarını dikkatli harcamalılar. Şans oyunlarına fazla güvenmemeliler (biraz güvenebilirler, zaten ne kadar güvenilebilir ki!). Para konusunda tutumlu olmalılar. Sonra sıkıntıyı kendileri çekerler. Dış görünüşlerini şu günlerde epey ihmal ediyorlar. Nerede o eski bakımlı halleri? (fal dediğin kozmetik sektörüyle işbirliği yapabilmeli). Çevrelerindekiler buna çok şaşırıyorlar. Kendilerine

çeki düzen vermeli ve işlerine gereken ilgiyi göstermeliler. Yaşadıkları değişikliklerin yarattığı stres midelerinin hassasiyetini arttırabilir (gastronomiyle de işbirliği).

Mercimekler, rahat enerjiniz sayesinde yenilikler deneyerek başarılı olabilirsiniz (rahat enerji, elektrik, frekans ve diğerleri; hep fiziğin metafiziğe verdikleri). Daha çok sosyal ilişkilerle ilgili konularla bu sıralar uğraşacaksınız (sosyolojiyle uğraşacak haliniz yok ya). Hareketleriniz ve sözlerinizde dikkatli olmanız gerekiyor. Kendinizi kapana kıstırılmış hissedebilirsiniz. Aşk hayatınızda heyecanlarınızı ve duygularınızı bastırmakta zorlanacaksınız (halbuki aşk denince, bastırmak gerekir bu ikisini de). Yalnızsanız bir ilişki isteyip istemediğinize artık karar verin. Akıllıca davranır ve zamanınızı iyi değerlendirebilirseniz başarı sizin (karar, akıl ve davranış, başarı getirir). Biraz alçakgönüllü olun. Çevrenizdekileri itiyorsunuz ve eleştiri konusu oluyorsunuz. İşitme problemi olabilir. Dikkat (İşte riskli bir tahmin sonunda, ama kaç kişide tutarsa o kadar kişiyi fal bağımlısı yapmak için de ideal, kulak sorunu olmayanlar da kulak asmazlar nasılsa).

Lastikler, pek çok iş nedeniyle kendinizi baskı altında görüyorsunuz. İş hayatınıza ait yükler ve yeni gelişmeler sizi zorlasa bile, kendinizi işinize vermeli ve rahat olmaya çalışmalısınız (fallar, doğuştan patronun yanındalar, bir tanesi de bugün greve çıkın filan dese). Duygusal hayatınızla iş hayatınızı birbirine karıştırıyorsunuz (şu tipik karışıklıklardan). Dedikodular yüzünden özel hayatınızda birtakım fedakarlıklar yapmanız gerekebilir. İşinizle ilgili karar verirken iş arkadaşlarınız konusunda oldukça dikkatli davranmanız gerekiyor. İşlerinize önem verdiğiniz kadar beraber olduğunuz kişiyi de düşünmelisiniz (iyice birbirine girdi işte, sevdiklerin, işin, iş arkadaşların, önceliklerin ve yarınlar ve umutlar ve yıldızlar). Kendisini ihmal ettiğinizi sanabilir. Bundan dolayı aranızda huzursuzluk yaşayabilirsiniz. Katı diyetlere paydos edin. Sebze, meyve yiyin ve düzenli jimnastiğe başlayın (bu formül her zaman tutar).

Böcekler, olumlu düşüncelere sahipler. Yabancılarla bir araya gelmek ve yeni gelişmelerden faydalanmak söz konusu (teknoloji ithal edeceğiz sanki). Düşündükleri uzun yolculuklar bir süre ertelenebilir (nihayet çıktı işte yolculuklar). Uzun vadede gerçekleştirmeyi düşündükleri proje ve planları şu günlerde tatbikata geçirme fırsatı yakalayabilirler (fal dediğin aslında bir tür vadeli satış; komisyon da almıyorlar). Bu fırsatı iyi değerlendirmeliler. Zira her an insanın eline böyle önemli şanslar geçmez. Hayatlarını biraz renklendirmeliler (bungee jumping deneyebilirler). Arkadaş ortamlarına katılmalı, iş ve aşk bir arada yürümez dememeliler. Yeni kişilerle tanışmalılar. Belki de aradıkları mutluluğu yakalayacaklar (belki de en derin mutsuzluğu yaşayacaklar, söylenmez ama bunlar). Deniz ve güneş iyi olabilir. Böylece yoğun temponun stresini üzerlerinden atabilirler. Sağlıkları gayet iyi (iyi).

Oklar, maddi durumunuzu düşünerek hareket etmelisiniz. Bu alanda ciddi kararlar alabilirsiniz ama düşündüğünüz yatırımlar konusunda aceleden sakınmalısınız (kararlarda hız sorunu, falların birincil konusu). Başkalarına emir vermekten çok hoşlanıyorsunuz ve herkesi sizin kurallarınıza uymaya zorluyorsunuz. Bu bencilliğe bir son vermenin zamanı geldi de geçiyor bile (hafiften bir azar eşliğinde). Etrafınızdakileri, sizi seven insanları bu şekilde üzmeye hiç hakkınız yok. Şu sıralar işyerinde birtakım problemler yaşayabilirsiniz. O yüzden biraz yalnız çalışmaya gayret edin. İkili diyaloglardan kaçının. Yalnızsanız mükemmeli aramaktan artık vazgeçin. Mutluluk uzak değil (onca kararsızlık, belirsizlik, problem ve azardan sonra mutluluk da geliyor ya, helal olsun şu yıldızlara ve oklara).

Geyikler, ikili ilişkiler ve evlilikle ilgili konularda yapıcı çaba gösterebilmeli. Aksi halde kendilerini zorlayan şartlar bir süre daha devam edebilir (zorlayan şartlar illa ki vardır ve ne kadar rahatlarsa rahatlasınlar, devamlıdırlar). Hayatınızda her şey olmasını istediğiniz gibi gelişiyor. İş hayatınızda büyük değişiklikler olacak. Sevinçli bir haber alacaksınız. Çok disiplinli bir çalışma dönemine giriyorsunuz. Hayatınızı renklendirin. Hayat sadece iş

değildir. Arkadaş ortamlarına katılın. Yeni kişilerle tanışın. Katı kurallarınızı yumuşatın (kısa kısa maddeler halinde bir bombardıman gibi ama siz hepsini yapın, sonucun ne kadar iyi olacağını göreceksiniz). Sonucun ne kadar iyi olacağını göreceksiniz (işte, bakın). Sevip sevileceğiniz günler yakında. Karamsarlığınızı üstünüzden atarsanız stressiz günler sizi bekliyor.

Taslar, kendilerine zaman ayırmakta zorlanacaklar. Bitirilmesi gereken konular artık ele alınmalı, sorumluluklar unutulmamalı (falların bir işlevleri de hatırlatıcı olmaları). Sağlıklarını ise ihmal etmemeleri gerekir. Kısa bir yol yapacaksınız (uzun olursa saymayız). Gideceğiniz yerde ilginç kimseleri tanıyacaksınız. (ilginç olmazlarsa da saymayız). Para konusunda şu sıralar çok kısmetlisiniz. Yalnız para ile ilgili fırsatları anında ve yerinde değerlendirmelisiniz. Seviyor ve seviliyorsanız birlikte yeni bir çevreye gireceksiniz (siyasal bir örgüte değil herhalde). Her konuda anlaşma var. Sevdiğiniz yoksa yeni biriyle bir yakınınız sayesinde tanışacak ve onu çok beğeneceksiniz. Heyecanlı günler sizi bekliyor (iyi, iyi).

Kanatlılar, iyimser enerjileri sayesinde rahat bir gündeler (peki hoş elektrikler alıyor da, aynı frekansı yakalayabiliyorlar mı, ha?). Sevdikleri kişilerle beraber olmak onları mutlu edecek. Yaratıcı konularda ise yetenekler öne çıkabilir (eh biraz da tanımı gereği, değil mi?). Sevdiğiniz insanın uçarılıkları sizi hayli üzecek. Özel hayatınızdaki karmaşayı atlatabilmek için enerjinizi işinizde yoğunlaştırın. Zira işlerinize şu sıralar çok önem vermeniz gerekiyor. Bu çabalarınızın karşılığını en kısa zamanda alacaksınız (para, kariyer, şans, aşk, başarı; bir aşağı bir yukarı). Bugün radikal kararlar alabilirsiniz. Bunun için gerekli güç şu sıralar sizde mevcut. Bu gücünüzden yararlanmayı bilin (peki ya güven, hani şu özgüven, hiç söz etmeyecek miyiz kendisinden?). Sağlığınızın yerinde oluşu sizin için şans. Bu şansınızı değerlendirin (olur).

Şimdi yine dönelim tarihe, yıldızlardan medet uman insanın debelenmesine: Alşimist ya da simyacı, işe başlamazdan önce yıldızların durumunu incelemez miydi sizce; merkür cı-

vayı, ay gümüşü, güneş altını, satürn kurşunu idare ettiğine göre.

Ya hekimlerin durumu; hastayı tedaviden önce yıldızlara danışmazlar mıydı; kolların kaderi ikizler burcuna, başınki koç burcuna, ayaklarınki de balık burcuna bağlıydı. Daha da önemlisi, bir koldaki çıkık ay ikizler burcundayken düzeltilemezdi.

Ya ülkeler ve dinler; satürn Hindistan'a, jüpiter Babilon'a, merkür Mısır'a hükmederdi; satürn musevilere, venüs müslümanlara, merkür hıristiyanlara hakimdi.

Her neyse bu debelenme on yıllardır sürüp gider böyle, oysa dubleve dubleve dubleve nokta poturt nokta com der ki; rüyada çöpçü olmak genç bir erkek için işinde yükselmeye, orta yaş bir erkek için işlerin bir süre kötü gideceğine işarettir. Kadınların çöpçü olduğu vaki değildir. Bu da yeter bize.

Rüya tabirleri, futbol tahminleri ve şans oyunları da takılıverir hemen peşlerine

Aslına bakarsanız, rüya tabirleriyle futbol karışır sıklıkla birbirine.

Örneğin rüyada plonjon yapmak, topa: Küçükken karpuz kamyonetini boşaltan manav amcaların ayaklarının altında dolaşırken hissettiğiniz heyecanlı duygular yüzünden ya da uzun süre Samantha Fox klibi seyrettiğiniz için de olabilir, küçük bir ihtimalle, Wim Wenders'tan "Kalecinin Penaltı Anındaki Endişesi" filmini seyrettiğiniz için olması da mümkündür; size üç vakte kadar bir seyahat gözüküyor.

Örneğin rüyada Sergen'i görmek, çalım attığında: Küçükken lunaparkta bindirildiğiniz o eteklik şeklindeki araçların başınızı döndürmesinin etkisiyle ya da mahalledeki hafriyat çalışmalarını izlediğiniz için de olabilir, küçük bir ihtimalle, Knut Hamsun'un "Açlık" romanını okurken hissettiğiniz duyguları bastırmak için yediğiniz lahmacunların etkisiyle de olması mümkündür; size bir yerden para gelecek.

Örneğin rüyada dripling yapmak, tüm saha boyunca: Küçükken aslında büyük olduğunuz için ya da peşinden koştuğunuz hayallerin aslında koşunun kendisi olduğunu fark ettiğiniz için de olabilir, küçük bir ihtimalle, "Jean Christophe", "Durgun Akardı Don", "Savaş ve Barış" gibi dört ciltlik nehir romanlar okuduğunuz için olması da mümkündür; hedeflerinize ulaşmak için daha kısa bir yol biliyorsanız, onu boş verin, uzunundan devam edin.

Örneğin rüyada çekirdek çıtlamak, eski açıkta: Küçükken bayramlarda topladığınız harçlıkla gittiğiniz o biçim mekanlarda gördükleriniz yüzünden ya da evden kaçma isteğinizi bastıran yemek kokuları yüzünden de olabilir, küçük bir ihtimalle, Mccoy tinerci çocukların caz konserini dinlerken sıkıldığınız için olması da mümkündür; bugün gidin babanıza bir hediye alın.

Örneğin rüyada beş sıra önde bulmak kendini, kapalıda gol sevinci yaşandığında: Küçükken yakar top oynayıp kazanan takımın sevincini paylaşmak için tüm arkadaşlar birbirinize sarıldığınızda ya da yılbaşı gecesi tombalayı tuttuduğunuzda hissettikleriniz yüzünden de olabilir, küçük bir ihtimal, "Zafere Kaçış" filmindeki sahaya iniş sahnesinden çok etkilendiğiniz için olması da mümkündür; gidin bir altılı oynayın.

Rüyada Real Madrid'e beş çekmek bir de: Rüya işte...

4 Mart çekilişinde 3 trilyon, 1, 20, 38, 44, 45 ve 47'ye gidince, talih oyunları da girer bu keşmekeşin içine; üçüncü ligden Pendik'i, Almanya'dan Werder Bremen'i destekleyip, paso 2 verdikten sonra Kayseri deplasmanına, uğurlu rakamlarını işaretlersin lotoda ve altılı ganyanda sürpriz aramaya başlayınca, her ayın 9'unda, 19'unda ve 29'unda şans topları sıçar 10 numara tıraş olmuş kafana.

Ve lakin, yine grip olmuş talih kuşu; rakam ve tarih sıçıp durur çöp kutusuna.

Sonra sonra, fal ve iddaa sayfasını kapatınca, içinden yorum geçen haberler yayınlanır "beyaz" ekranda

Jak Değğida'yla Jüğgen Habeğmas'ın eleştiğel katılımlağıyla ğenk kattığı, biğ "gece göğüşü"düğ bu. "Şimdi de günün öne çıkan başlıklağı" diye bir nakağatla veğiğ bunu sunucu:

Ğektöğleğ Kubilay oldu. (Anıtkabiğ'e yüğüyen ğektöğleğ... vesaiğe vesaiğe)

İğan uğanyumla oynuyoğ. (Nükleeğ anlaşmaya yanaşmayan İğan'da... vesaiğe vesaiğe)

Kasımpaşalı Ğecep iyice teğbiyesiz mi oldu? (Başbakan Eğdoğan'ı kınayan kağikatüğistleğ... vesaiğe vesaiğe)

Jennifeğ Lopez Ben Affleck beğabeğliği, ğeyting almaya devam ediyoğ. (Heğ yaptığı olay olan Lopez'in... vesaiğe vesaiğe)

Ğekabet Kuğulu, Tüpğaş'ın özelleştiğmesinde biğ sakınca göğmediğini açıkladı. (Boğsa endeksi kuğuldan gelen bu iyi habeğle... vesaiğe vesaiğe)

Edebiyat oğtamı kağıştı; Tuna Kiğemitçi, Küğşat Başağ'dan doğan boşluğu dolduğdu. Cezmi Eğsöz beyaz gay lobisi yüzünden popüleğ kültüğün dışında kaldığını iddia ediyoğ, Zeki Coşkun da bunlağın yazdıklağı ğoman değil, pağağoman dedi. (Biğazdan canlı yayınımıza katılacak olan Eğsöz ve Coşkun... vesaiğe vesaiğe)

Hağğan ovasından na böyle iki yumğuğum kadağ pamuklağ çıkıyoğ. (Olay pamuklağı göğüntüleyen amatöğ kameğalağa konuşan Uğfalı köylüleğ... vesaiğe vesaiğe)

Tğakya'da bazı düğünleğde beğeket getiğsin diye çam ağaçlağının süslenmesi, ta tğaklağdan kalma bir adetmiş. (Mikğofonlağımıza "neğede tğak oğada bığak" diyen yetkilileğ... vesaiğe vesaiğe)

Tümeğin yeğine yeni biğ oyun kuğucu geliyoğ. (Tağaflı tağafsız heğkesin sevgisini kazanan genç solak... vesaiğe vesaiğe)

Öğolig'te Ülkeğ yine ağadığını bulamadı. (Tuğuncu beyazlı-

lağda yaşanan hayal kığıklığına ğağmen... vesaiğe vesaiğe)

İğlandayı finalde yeneğiz iddiası. (Teğim'den yine iddialı açıklamalağ... vesaiğe vesaiğe)

Sigağa yasağı yayılıyoğ. (Vatandaş, uygulamalağın vapuğlağın ön güveğtesine kadağ yayılmasından şikayetçi... vesaiğe vesaiğe)

Pağayla seks, on yılda iki kat ağttı. (Ekonomistleğ kğiz döneminin bittiğini, psikologlağ daha yeni başladığını söylüyoğ... vesaiğe vesaiğe)

Kuş ğğibinin tuğizm cennetleğine de giğmesinden koğku duyuluyoğ. (Bodğum'daki Halikağnas Tavukçusu kapanıyoğ mu... vesaiğe vesaiğe)

İspanyollağ Ameğika'yı keşfedeceğine Aztekleğ Avğupa'yı keşfetseymiş tüm bunlağ olmazmış... (Skolastik uzmanlağı tağtışıyoğ... az sonğa)

Sonra ayrıntılara girilir, magazin ve futbol birbirine karışıverir, oryantalizm soslu manken fabli yazılıverir

Bir zamanlar vakanüvisin ya da ünlülerin sıralanışındaki hata olasılıklarını da gözeten vakanivüsün biri, Ritz Carlton Oteli'ndeki süitinden şehirdeki tüm vakaları izlerken, aşağıdaki stadyumdan gelen küfür sesleriyle öylesine irkilmiş olsa gerek ki, o günkü vaka-yi hayriyeler silsilesi içinde yer vermeyi unuttuğu ünlü küfür bağlantılı istifa hadisesini, sonradan belgeleriyle birlikte ortaya koyma ihtiyacı hissettiğinde çektiği güçlükler, süitinde özel olarak organize ettiği oturak gecesini bir toplu seks ayinine çevirme hatası nedeniyle Divan-ı Harp'te yargılanmasına yol açan o içinden çıkılmaz davada, hafifletici nedenler olarak divana sunulmuş.

Eee, divan da haliyle bunu yumuşatıcı ve hatta "geri döndürücü" sebepler olarak algılamış ve hatta kabul ettirmiş.

Divan açıklamasında da özetle dendiği gibi, "bizden aldığın harcırahlar o süitte üç yıl geçirmene yetse de, kitlesel ve organize cinsel yaklaşımlarda hep pasif tarafta yer alman elbette

kabul edilemez" hükmü, vakanüvisin ya da ünsüzlerin sıralanışındaki hata olasılıklarını da gözeten vakavünisin sinirlerini hallaç pamuğu gibi atarken, Ritz Carlton Oteli'nin divanında bekleşen huriler "hadiiii, sıkıldık burdaaaa, artıık laillllaya gidelim, layle devri bitti mi, laylaylooooom" diye feryat-ü figan eylemişler.

Bütün bu gürültü patırtı arasında, içlerinden biri, diyelim Sivaslı ve Cindy olanı, inanılmaz bir soru çıkarmış sol memesini mekan bellemiş silikon vadisinin dijital derinliklerinden: "Birkaç sivri söz, her şeyi yıkacak kadar güçlü olabilir mi, aşkıııım?"

Vaka-yi hayriyeler arasında afallamış ve patrona karşı geliştirilen halil isyanlarıyla sarsılmış vakanüvis ya da ünlü-ünsüz tüm harflerin eşitliğini savunan akansüvis; "gerektiği gibi karşılanmazsa, olabilir" demiş.

Ağzında bir lokma peynir tutan Sivaslı Cindy, daha fazla konuşmaya kalkışırsa peyniri vakanüvise kaptıracağını ya da ünlü-ünsüz ününün vesikasını yırttıracağını bildiğinden olsa gerek, bu kez cümle kurmak için doğrudan Ritz Carlton beyefendiyi görevlendirmiş: "Aklımda fırtınalar esiyor ama alnımda bir yazı var sanki; lütfen kağıda dökmeyiniz diyor içimden geçen o haşin cümleleri."

Belki de o yüzden bu vaka, hiçbir yazıya, kazıya, kayda, kuyda, kitaba, kutuba, şuna, buna geçmemiş; nesilden nesile, kulaktan kulağa, otelden otele, açıktan açığa, kapalıdan numaralıya iletilmiş.

Fabllar mesajla bitermiş ya hani; vakanüvisin ya da ünlü ünsüz zengin fakir çullu çulsuz kimsenin vakasını kaydedemeyen munisin teki, insanlığın sığ sularında kırık cümlelere tutunarak yüzmeye ve belki de can simidi niyetine sarıldığı cümleler su almaya başladığı için boğulmaya gittiğinden, mesaj yarıda kesilmiş...

Ardından yine bağlanırız haberlere, bu kez bir gazeteye ve işte Habermas nihayet sürmanşette

"İki binlerin o büyük köşe yazarlarının sergilediği estetiği bilir misiniz? Ertuğrul Özkök estetiğiyle Hıncal Uluç estetiği arasındaki fark ve benzerlikler nelerdir sizce? İkincisi yuvarlak hat ve söylemlere, ilki 'mozaik olsun torba dolsun'cu eğilimlere daha açık olmakla birlikte; 'ne güzel ülkemde de bir Hollywood var, cıvıl cıvıl alışveriş eden, popcorn avuçlayıp filmini seyreden, vatanına bağlı, global kafalı tüketiciler var' noktasında büyük bir oydaşma ve oynaşma sağlanabilir bu iki majör estetik yaklaşım arasında. Elbette popüler yüzleri ve herkese hitap eden esprileri peş peşe dizen, düzenin değerleri diyebileceğimiz milliyetçi-militarist vb. yaklaşımları başköşelere yerleştiren, 'bitmiş, gitmiş ve oh olmuş' sol değerlere de 'tatlı' göndermelerde bulunan, memleketin 'yapay gündemleri'ni ti'ye alan bir 'içerik ve biçim bütünlüğü', bu orkunlaşma ve ortaklaşmanın diğer paydaları olacaktır."

diye bir görüş sürsek ileriye.

Bir tane ileriye sürünce, bir tane de ortaya lazım o zaman. Kurtlar Vadisi Kanal D'ye geçince son dört bölüm için Al Pacino'nun adı geçmeye başlamış ve resmi teklif de götürülmüş. Aslında bir tane ileri olunca, her durumda bir tane de ortaya lazım. Murat Karayılan Hürriyet'e göre teslim olma yolunda çağrı yaparken Cumhuriyet'e göre aydınlara çağrı yapmış. Şimdi ileri koydun bir tane, e bir tane de ortaya lazım. Ertuğrul Özkök, gazetelerin yayın çizgisine uymayan köşe yazarını gerektiği durumda atabileceği fikrini üçüncü adam gözüyle değerlendirebilmek için, Ali Sirmen ve Murat Belge'nin bu konuda sağladığı uzlaşıyı özetlemiş. Ortada ya bu, öyle yalnız kalmasın diye bir tane de ileriye tabii. Roberto Carlos Fenevbavce ile anlaşmış. Diyelim ileriye koydun, e ortayı boş mu bırakacaksın, bir tane de oraya lazım. İzmir Valisi Yusuf Ziya Göksu ve eşinin Londra biletlerinin işadamı Halis Toprak'ın 300333508 numaralı Miles&Miles kartında biriken

millerden alındığı ortaya çıkmış. Diyelim ortayı hallettin, peki bilmiyor musun ki, forvete de şöyle güçlü bir tane, hem hava topuna hakim hem fuleli hem falan hem filan lazım. Her şey girebilir bir kitaba; bir çiçeğin açarken, bir kuşun uçarken çıkardığı ses mesela. İlerisi oldu bitti diyelim, ortaya oyun kurucu özellikte biri gelmezse ne işe yarar ki değil mi güzel kardeşim, şimdi oraya da bir tane lazım. Hayatımızın dışına çıkabildiğimiz tek nokta aşktır; fakat o da tüm gücümüzle koşmamıza rağmen aslında yerinde saydığımız rüyalarımıza benzer. Bir oraya, bir buraya, anlaştık fakat ortadakiyle forvettekini tandem yapacak, olmadı her dem taze kılacak bir mantalite lazım, ki ne dediğimizi anlayalım, "distorted communication"a kapılmayalım...

Neden mi böyle diyorum? Gazeteleri karıştırdım ama hayatım değişmedi de ondan

Ama iyi oldu. Bakışım değişti. Değişik oldu. Birkaç saat boşluk oldu. Gazetelerle doldu. Epey etkili de oldu... Örnek mi?.. Öyle çok ki, mesela genç dil ve kulvar açma konusunda Milliyet, inanılmaz bir dolu adım attı. "Serin duruş" diye bir köşe çıkardı iki genç yazara, onlar da alt tarafta güzel alıntılar, popüler abi ve ablalarla hınzır takışmalar, üst tarafta da "Türk kültleri"ne sahip çıkan yazılar kondurdu: "Dünyayı Kurtaran Adam"ın yenisi ve Dünyayı Yeniden Kurtaran Adam diye mankenlerle falan çekilecekmiş de, aman yapmayın "kült"ümüze ve geçmişin masumiyetine dokunmayın, kampanya yaparız, bakın "Hababam Sınıfı"nın yeni versiyonunu da yaptırmamıştık diye akan çok önemli popülo-filozofo tartışmalar açıldı, her burada yaşatılıyorsak ve maalesef orada değil Türkiyem...

Önce Sabah'ta ardından Akşam'da Mansur'lu ve yeni bir genç köşe yazarı fırladı ya da pörtlek verdi ya da çıktı, belki de doğmuştur ama o çok banal beaaa. Yılbaşında sıkılan arkadaşlarıyla birden partiye dönüşen takılmaları, müzik setinde çalanlar, sonraaacığıma sokağa çıkışı, meydanda eğlenmeler

falan ii, ama o da ne saat tam 12 oluyor, kardeşimiz neredeyse yalnız kalıyor ki, neyse ki offf beaa sanki kanaryam sahaya çıkıyor, yine yaptım benzetmemi.

O da yetmezse Tuğçe Baran diye birini köşe (yazarı) yaparlar, o da bir çamaşır makinesi dolusu çamaşırı olduğunu, daha fazlasının olmadığını, çünkü teknolocik harcamaları yüzünden giyim kuşama para kalmadığını, böyle de kız mı olurmuş muyu, şimdi bilgisayarına Yazıcıoğlu'ndan adaptör alması gerektiğini, Yazıcıoğlu'nu bilmeyenlerin Ekşi Sözlük'ten bakabileceğini, kendisinin bir türlü oraya suser olamadığını, ayrıca köşesinde küfür de yazamadığını, çünkü yakışıklı yayın yönetmeni Tayfun bişiy'in ona izin vermediğini ve benzerlerini anlatmıştır.

Rahat, serin, sakin ve benzeri olarak adlandırılan bu pek bir yeni ve dahi gözde dil (hâlâ alternatif midir acep) hep böyle köşelere taşmaya başlamış ya artık ne güzel be Türkiyem. Yaşasınmış Balçiçek Pamir, Ayşe Arman ve birazcık da Perihan Mağden, işte onlar başlatmış, biz yaymışız. Ve tabii büyük hocamız değerli Leman kültürü, x kuşağı, y kuşağı ve eğlenen hep eğlenen, gençliiiiik...

Genç, sıkılan, boş veren, eğlenen, patlatan, "acıtan", gümbür şangır, langır hüngür, dımbır jambır bu dil sayesinde realiteyi hem öyle hem de böyle görerekten hem okur hem mutlu ama hem de endişeli ve üstüne üstlük şüpheli olabiliyoruz artık ya yaşasın yitik kuşak beööoaaa...

Ne güzel yazılar yazılıyor artık, köşe oluyor, eğlence oluyor, diyil mi Nurullah Ataç, Peyami Safa, Nazım Hikmet dinozofları sizi, atın eskiyen dillerinizi artık rahat rahat geğirelim böööö....

Oooh üstüne bir de ilk Habertürk'ümüzü okuduk ki, diğerlerine dua edesi geliyo valla insanın. Ve de billa. Oh ne ala mualla. Laylaylom istediğini yazıyorsun köşe oluyor. Artık edebiyat da böyle oldu zaten. Dış haberler de. Saddam füzeyi çakar ha. Ahmet Çakar hahhaaahihhoo...

Sonracıma kitap ekleri vaaar.. Banka genel müdürünü bestseller ve dokunulmaz yapmakla kalmadı yapı kredi (ama-

aan bugünlerde doğan grubu ona niye taktı kii) şimdi beğendiklerini falan da açıklıyor Kitaplık'ın ekinde. Belgeli cia albayı ayşe kulin hep satar, çoook satar işte, kıskananlar çatlasın, oynasın da patlasın...

Bir de üstüne avam'a inip hayatınızın ilk Şok'unu okursanız anlıyorsunuz ki "devrim", hani şu öğrtuğrul özköşk'ün ünlü devrimi, üstten "olduğu" gibi, istanbul entelejiyansını ve inteli-cınsını sarstığı gibi, alttan da oluvermişşşş. Ayy yandan da yap kız diye bir Arkadaş Cafe bölümü var ki, istediğiniz gibi arkadaş arayabiliyonuz. Taksim meydanındayım sarışınım yazıyorsunuz, gönderiyorsunuz, beklemeye başlıyorsunuz. Ofşşş.

Devrim olmuş devrim, medyada devrim olmuş, şeyyy, şeyimin devrimi...

Çöpten çıkar bir haber, katılır arkadaşlarının arasına

Diyanetin arada bir yayınladığı fetvalara göre öğlen cima yapılırsa çocuk şaşı olur, cima yaparken konuşursan sağır, öpüşürsen dilsiz olur filan diye giden özürlü çocuk/cima ilişkilerine katkımız olmayacak mı bizim de. Hem de "tam kafiyeler"le...

Cima sırasında ima yaparsanız, çocuğunuz dilbilimci olur mesela.

Cima sırasında Cuma okunursa, çocuğunuz ya imam olur ya da düşer ıssız adaya.

Olur, olur...

Cima sırasında mama isterseniz, çocuğunuz obez olur.

Cima sırasında nema alırsanız, çocuğunuz SSK'lı olur.

Cima sırasında kuma alırsanız, çocuğunuz tabii ki ikiz olur.

Olur, olur...

Cima yaparsanız tarihle, sonunuz çöp sepeti olur.

O kadar sıralamışken çöptekl artıkları, her tür sıralamaya girebilecek bir akşam haberi olma mı? "Açık sarılar flörtçü, kızıllar paramparça" mesela

Almanya Başbakanı Angela Merkel'in kuaförü Martina Acht, saç renginin çok önemli olduğunu ve boyatılırken tercih edilen renklerin ruhsal durumu da ortaya koyduğunu açıkladı. Dünya şampiyonu saç boyama eksperi Acht, erkeklerin kadının göğüslerinden ya da yüzünden çok saç rengine dikkat ettiklerini düşünüyor. Alman kuaför, tene uygun renklerin seçilmesi gerektiğini söylüyor. İşte Acht'a göre renklerin anlattıkları:

Açık sarı: Kadının flörtçü tarafını öne çıkarıyor. Erkekler bu saç rengine sahip kadınları eğlenceli ve kolay anlaşılır buluyor.

Koyu sarı: Erkekler en çok bu renk saçtan etkileniyor ve evlenirken de koyu sarı saçlı kadınları tercih ediyor.

Kızıl: Yaşadığı ilişkiden pek memnun olmayan ve parçalanmış hayatlar yaşayan kadınların favori rengidir.

Siyah: Gizemin rengi siyah, erkeklerin merak ve korku duygularını kamçılıyor.

Kumral: Erkeklerin unutamadıkları aşkları bu gruptan çıkıyor. Kumral kadınlar kendilerinden emin ve hayattan ne istediğini biliyor.

Patlıcan moru: Acht, bu rengi 'menopoz kızılı' olarak adlandırıyor ve daha çok yaşlanmayı reddedenlerin saçını 'moraran' söylüyor.

DIŞ HABERLER SERVİSİ

Ve üstüne, küstah üslubu ile, enginarlı bir turgut belirir aynı gazetede

"Hiç anlayamadığım bir şey var: Bugünün ahmak gençleri niçin solcu olmuyorlar, bu ülkenin geleceğini neden karartıyorlar?!

Benden onlara tavsiye; biraz solculuk yapın, dünyayı tanıyın, bu kadar cahil kalmayın. Nasıl olsa sonradan bırakırsınız, o kadar korkmayın!

Tabii zavallı solculara yıllardır anlatamadığımız şeylere de, kafayı çok takmayın: Türkiye'nin temel çelişkisi burjuva sınıfıyla işçi sınıfı arasındaki çelişki değildir, ikisi de henüz çok cılızdır bunların; ne kadar solculuk yaparsanız yapın, bunu unutmayın. O yüzden lümpenlerle entelektüeller, taşralılarla gerçek İstanbullular, seçilmiş temsilcilerle bürokratlar arasındaki sahici çelişkilere bakın.

Bakın, bakın ki, bizde de, keferenin becerdiği türden medeni ilişkiler boy atabilsin. Mesela ben Amerika'dayken, kızların ilgisini nasıl çekerim diye saatlerce düşünürdüm. İlk aklıma gelen katastrofik estetik cerrahi yolu, parasızlık nedeniyle uygun değildi. O günlerde solculuk pek modaydı. Tanıdığım tüm solcu gençlerin kız arkadaşları vardı. Ben de solcu olmaya karar verdim ama biraz aşırıya kaçtım ve sonunda gerilla olarak dağa çıkmaya hazır kıvama geldim. Solculuğumun içini doldurayım ve kızlara iyi konuşayım diye kitap da okumaya başladım ama sonunda gerçekten komünist oldum. Ben kız tavlamak için yola çıkıp da komünist gerilla olmuş bir insandım, yani bir anlamda kader kurbanıydım.

Aynı kader penisten de yakaladı beni. Ben sadece 'penisin vakitsiz yumuşaması' diye bir hastalık var sanırken bir de penisin vakitsiz sertleşmesi hastalığı çıktı. Bir zamanlar 'What goes up, must come down' diye bir şarkı vardı, bizim hastalar ben eminim ki bu şarkının ikinci bölümünü hiç söylemiyordur. Hastaya bakın, durup dururken ereksiyon oluyormuş ve bunu ne yapsalar geçiremiyorlarmış. Üzerine vurmuşlar, azarlamışlar, iğne batırmışlar ama olmamış da olmamış işte...

Olmayacak böyle. Ya da klostrofobime ve panik ataklarıma rağmen bana müze gezdirebilen Rana'nın deyişiyle; 'daha ne olsun'!

Solculuk bir, penis iki ve demokratik televizyon kamuoyu üç. Dünyanın tüm sosyologları bir araya gelsin, şu soruyu yanıtlasın bakalım: İzlediği televizyon programlarını gerçek sanan insanların yaşadığı bir toplumda demokrasi olabilir mi yahu, olmasına çalışılırsa da bunların vereceği oylar geçerli sa-

yılabilir mi? Bence 5 ila 9 yaşındaki çocukların zeka düzeyi göz önüne alınarak hazırlanan televizyon dizilerini Türk halkının büyük çoğunluğunun gerçek zannetmesi ve bu kalabalığın oylarıyla hükümetlerin belirlenmesi çok ama çok korkunçtur.

Ama suç halkta değil, onları ve filmleri yönetenlerde. Ulan o kadar televizyon izleyeceğinize, dizi çekeceğinize, birazcık sinemadan anlasaydınız, Kemal Tahir uyarlaması film yapar, içine de burada dediğimiz üç ölçütten üç gram katar, başrolü de George Clooney'e oynatırdınız. Ama nerede sizde o kafa? Nato olmasına nato kafa ama, mermer bile yok bu sizdeki kuzey paktında.

Ama illa solcu olacaksınız ya, siz şimdi NATO'ya da karşısınızdır. Cumhuriyeti koruyan bekçiler sizi; artık özel güvenlik şirketleri revaçta, duymadınız mı yoksa?

Tamam tamam siz yine dönün mahallenize, gece bekçiliği yapın. Muhtaç olduğunuz düdük necip basınımızın bir yerlerinde mevcuttur nasılsa. Tabii iyice derinlere kaçmadıysa.

Bu arada, parayı verirseniz, ben bile çalarım ha."

Gazete karıştırmaktan sıkılır, alışveriş merkezi karıştırırsınız sonra, sokağa yayılır devriminiz en sonunda

Neyse dersiniz, sinirleri yıpratır, gazeteleri bırakalım, çıkıp hava alalım. Havayı alır almaz soluğu alışveriş merkezinde alalım. Alalım, alalım, bir şeyler alalım. Alalım, alalım, verip verip alalım. Alalım, alalım, verebileceğimizden fazlasını alalım. Alalım, alalım, sonra da atalım.

Sonunda atılabilir tüm alınabilenler, tüm verilebilenler ve tüm alışveriş merkezleri içeriye; asli yerleri bir çöp sepeti değil midir? Elbette gülüm elbette, içerideki her şeyin, eninde sonunda boylayacağı yer, dışarıdaki bir deliktir. Peki, 1959'da gezip alışveriş merkezlerini, "New York'ta yozlaşma ve para hiç bu kadar güçlü olmamıştı" dediğinde bir yazar, 2000'leri hiç mi düşünmemiştir?

İçeri girince hatırlarsınız, kokusu hiç değişmemiştir. Zamanında Akınerkez kokusu diye, Cola'nın teneke kutusu içinde, gelenlere gidenlere hava basarlardı da asabınızı bozarlardı ya, işte bu aynen sürmektedir. Parfümle, bakımla, intensif keyr loşın'la yoğrulmuş, ağır bir lezzettir. Ağır dedik ama bu, ekstansif tarım, osuruk ya da ter kokusunun ağırlığından epey farklı ve steril bir şeydir.

Neyse, koku dışında girişte, vardır bir de Chrysler hemen dibinizde. Elli milyon üstünde alıp verecekler ve bir zahmet form dolduracaklar arasından sahibini beklemektedir, incelersiniz siz de. Sonra da gidebileceğiniz başka dükkan olmadığına göre, tutar girersiniz Remzi Kitabevi'ne.

Kitapların sergilenme biçiminden başlayarak insanın kitaba olan sempatisini azaltabilecek kalibrede tasarımlanmış bol ışıldaklı bu ortamda, en önde tabii ki bestseller'ler ve onların önünde de en bir best ve birkaç Remzi seller'i vardır. Bir arkadaki sırada da diğer numaralı seller'ler ve son çıkanlar. Malum, artık kimse kitap okumuyor, kitap okutuluyor, değil mi sevgili pazarlamacılar, "eleştirmenler", ajan(s)lar, raf ve sergileme uzmanları, dağıtım kanalları, stok maliyeti hesapçıları, reklamcılar, tasarımcılar, falancalar, filancalar?

Detaylı bakıldığında, yeni çıkan ve de iyi satanlar arasında, "No-logo"yu görmek enteresandır. Anti-küresel direniş aleminin "Kapital"i yazmaktadır arka kapağındaki tanıtımda. Peki, o "İmparatorluk" değil miydi? Yok, o "Manifesto"suydu, bu "Kapital"i. Aman dikkat, anti-küreselcilere ideolog olmak isteyenlere duyurulur; henüz "1844 El Yazmaları" ve "Anti-Dühring" boştayken elinizi çabuk tutunuz, kapılabilir. Neyse, bu çocuklar marka ve medya kültürüne karşı işte, çok karıştırmayalım, üstelik arka kapakta yazdığına göre Radiohead bu kitaptan öyle bir etkilenmiş ki, İngiltere turnesinde hiçbir şirketle, sponsorla anlaşmamış... Büyük fedakarlık yani. Ayrıca kitap da 24 milyon lira, baştan aşağı fedakarlık var bu dünyada...

Bestseller'lere bakmaya devam edelim; Hatice Meryem'in eş olma hallerini anlatan kitabı var; kocam bir cüce olsaydı,

kapıcı karısı olsaydım, oğlum kocam olsaydı vb. diyerek 25 kadar vukuatı sıralamış, üç tanesini ayak üstü okursunuz, alayım bu kitabı dersiniz, tam alacaksınız, arka kapağında İletişim Yayınevi editörü "bir kinizm şaheseri" deyiverir, vazgeçersiniz; kinizm olsun diye bunu burada ya da başka kitapçılarda bölüm bölüm okumak daha anlamlıdır nasılsa. O suratsız Kabalcı tezgahtarlarından dünya kadar azar işitseler de, mekanın ikinci katında, dergileri bu şekilde okuyan epey arkadaş vardır şu İstanbul'da.

Sonra, "Kuran'ın Mucizeleri" adlı "No-logo" kalınlığında ama iman aşkıyla beş milyona satılan ve içinde elementler tablosu, big bang ve bir dizi rakamsal hesap kitap olan mucizevi eseri de karıştırıp, "çok kaldık tezgahtarın ters bakışları altında ve işleri karıştırdık galiba" diyerek çıkalım oradan.

Hatunlar ve de beyler geçer dört bir taraftan, hepsi bakımlı, alımlı ve de çalımlı. Yürüyen merdivenlere binerseniz, katlanan adımlarıyla ilerlerken o, yandaki dükkanlara dikiz atabilirsiniz. İçlerinden birinde kovboy şapkalı mankenimsi bir bacı boy aynası önünde gece tuvaleti denemektedir ama merdiven daha da ilerlemektedir ve görüş alanınızın dışına çıkınca o boyu devrilesi aynamsı güzellik, merdivenimsi katlanma yüzünden uzaklaşmış olursunuz cennetin ikinci katından. Üzülmeyin o kadar ama, çıkmışsınızdır Dante katında dahi, daha bir yukarıya.

Ve en yukarıya baka baka film dükkanına geliverirsiniz; "Analyze that" deseler de çözümlemeden geçersiniz. Gelecek programda "Star Trek" ve pek yakında Eminem ve Kim Bassinger'lı bir film daha. Film ofisinden çıkıp da, aynı kattaki tıkınma salonları çevresinde bir tur attığınızda görürsünüz ki, mahalleden ya da okuldan buraya "karı kesmeye" gelen ve belki de orta yaşlı bir tanesini, "forty plus ya da romen rakamıyla XL +" tabir edileni ya da belli mi olur daha gencini düşürmeye niyet eden bir kesim faaliyet halindedir. Ve herkes hoşnuttur bir şekilde dolanmakta çevrede ve daha paralı ve seçkin olanları da kapalı ortamlarda ama dışarıdan görünecek şekilde, "aaa şuradaki Zeki Başesgioğlu değil mi, bak, genç bir

kızcağıza deneyim aktarıyor duayen" diyerek gezinmekte.

Neyse en aşağıda olur herhalde helalar diye, inersiniz ihtiyaç merkezlerine ama burada da Uzelli açılmıştır ya da daha önce de vardır ama bu kadar dükkan yoğunluğunda görememişsinizdir kendilerini diye girersiniz içine. Tabii tüm albümler normal fiyatların altı, yedi milyon üzerinde ama bu türden işi bilmeyen tüm yerlerde bir indirim bölümü olur ve kıymetli albümlerden birkaç tanesini oraya karıştırmayı becerirler nasılsa diye ucuz etiketli olanlara bakarsınız ve yanılmazsınız, "Wayne Shorter-All Seeing I"ı beş milyona kaparsınız. İşte budur. İhtiyacı ve alışverişi, adlı adınca alışveriş ihtiyacını giderdikten sonra, gerçi Chrysler için bir sıfırınız eksiktir ama, yine de çıkmaya karar verirsiniz dışarıya.

Gözünüze ilişir birden; en ortada ya da Akınerkez göbeği deniyordur belki de, bütün katlara uzanacak şekilde bir ağaç dikmişlerdir işte adı her neyse o göbeğe... Mevsimini şaşırmış bir noel ağacı sanki; bitmiştir işte yeni yıl alışverişi, kaldırılıyordur tüm artıkları şimdi, ve üçüncü katın oralarda bir yerde, ağacın tepelerinde temizlikçi bir işçi, noel süslerini sökmektedir, filmlerdeki gibi.... söküp söküp en aşağıya atar çöpleri... söküp en aşağıya atar çöpleri... en aşağıya atar çöpleri... aşağıya atar çöpleri... atar çöpleri... çöpleri...

Yazamayan yazarın yazısı ve yazgısı belirir bazen de, tarihin çöp sepetinin ta dibinde

Öyle gezip durduktan sonra, döner yuvasına, çalışma masasına, başlar masasının başında, kuramsal ırgalanımlarına, yazınsal zırvalamalarına ve başlar eninde sonunda, gün boyu devşirdiği söylemleri parçalamaya:

- İnsanlar hayatlarının bir döneminde, genellikle de talebelikte, kitap okuyor; has edebiyata "denk" gelmezlerse, çöpte eşelenip bırakıyor. İstisnalar, genelde öğretmenler ve doktorlar arasından çıkıyor.
- Televizyonla rekabet etmeye çalışarak yazmak da cabası...

Belki de eleştirel aklı ve hayal gücünü kışkırtmaya çalışan bir yazarın günümüzdeki en zorlu uğraşı...

- Peki, hoş bir TV dizisi tadında yazdıysan, neden okunsun ki senin yazdığın, hoş bir TV dizisi izlemek varken cenabetce'de.
- Yine de okunabilmek için yaklaştırmalı, kitabın dilini, televizyonunkine. Anla(ya)mayacak yoksa bunlar (hani şu algıları bütünüyle ekrana ve görüntüye kayan "okurlar") bizi hiçbir şekilde.
- Böyle şeyler düşünüp durur ozan ve mırıldanıverir imge yüklü dünyasından. Hayalleri ve türevleriyle görünüverir çöp sepeti(imgesi)nin arkasından. Hayal ve imge deyip havanda su dövdükçe, buz ya da buhar elde edeceğine, su sıçratıp durur havandan. Yine de dalga geçer tarihin illa ki materyalist oluşuyla, hiç durmadan. Yürümüyordur işte, ilerlemiyordur tam on ve hatta yüz yıl boyunca; "tarih uykuya dalınca düşünde sayıklar ozan" diye sayıklamaya başlar gündüz düşünde, hiç utanmadan.
- "Düş görenlerin çok olsun evladım" diye uyandırır onu Doğulu bir bilge, "Atmosferin basıncı sürekli gerilemekte." Alışık değil tabii hiç kimse, kitaplarda ve özellikle romanlarda yaratılan atmosferin, böyle alçak basınçta seyretmesine.
- "Olmuyor ulan olmuyor" diye bağırır, kitap, kalem ve akıl; "kaldırıp bizi de atın çöp sepetine..."
- Olur ama, zorla. Hayatı boyunca nasıl yazacağı, yazması gerektiği üzerine düşünüp taslaklar çıkarmaktan, hiçbir şey yazamayan "yazarlar" vardır hani; hiçbir yazdıkları çöpe gitmediğinden ve aslında tüm yazma hayalleri çöpe gittiğinden çöpten yazardırlar aslında. Ve esasında çöptür, o güne değin ve özellikle de o günlerde yazılmakta olanlar, onlar katında. Ve sonuçta, "kitsch" gibi bir eleştiri sözcüğü olup çıkar "çöp", onların lugatında.
- Elbette öyle ama, sık sık çöplüğe girip çıkmak da vardır, vasatlar cehenneminde yaşamanın zorunlu durakları ya da parantezleri arasında.
- Sanat dedikleri büyüden doğmuş olduğu için, dilediklerini

ni yapıp ona buna yutturmakta, rahattırlar aslında. Ve illa ki, yüceltilecek birçok şey bulurlar onun içinde; öyküleme ve öykünme en başta. Uydurma (her iki anlamda da) ve uyarma daha sonra. Ve diğerleri gelir ardından da; oyun, eğlenme, uyum, ritim, söyleyişin ya da ifadenin mükemmelleşmesi, benzetme, kişilik çözümlemesi ve insan araştırması, kışkırtma (hem aklı ve eleştirel bilinci hem de hayal gücünü tabii ki), gerçekliğe dair yeni farkındalıklar yaratma, gerçekleri coşkusal içeriğiyle kavratma, incelme ve duyarlılaşma... Tabii sanata illa bir "işlev" kondurulacaksa, o da vardır ve girer en son sıraya...

- "Kendi üzerine katlanıp duracağına böyle, gelgitli bir olay anlatmayı denesene; daha başarılı olursun" der bir ozan, dinleyicilerine hitapla; "Suların kabardığı ve çekildiği bölgelerde karışan ve biriken düşlerle, düşüncelerle gerçek bir anlatım zenginliğine kavuşursun. Ve en alası, hiçbir şey kalıcı değildir orada, bir görünür, bir gider, kaybolursun. Avuçlarının içinden akıp giden zavallı düşünceler gibi, seni ve ellerini eninde sonunda yalnızlığa terk eder; unutursun. Hem sahici bir olaydır hem de sahiciliği sürekli elinden kaçırma duygusudur; kurtulursun. Uçucu ve konucu olanın yan yana sokulup halaya durduğu bir büyük şölendir deltalarda yaşamak, değil mi Ece Usta? Sorup durursun."
- "Meselenin bir de şu yönü var" diye ya da "tüm boyutlarına dikkat çekelim, açık uçlu olalım" derdi ve gayretiyle ya da buradaki gibi sürekli "ya da"lar ve virgüller ekleyerek uzatılınca söylenenler, net bir şey ifade edemeden sönümleniverir cümleler. Çöp gibi birikiverir akılda her şey. Yine de yazmanın güveniyle, yeniden silip yazma rahatlığıyla idare edebilirken "nebiler" (hani şu kitapsız peygamberler), konuşmak iyice tekinsiz gelir, uzaklaşır gider söylenenler.
- O yüzden, konuşmayı bırakır, klasik bir roman yazmaya koyulursun. Konusu kendisi değil, hayat olan bir roman. Teması, genel olarak insanın yükselmesine rağmen, tek tek insanların düşüvermesi, temayla teması kesivermesi olan.
- Kısa, kesin ve kesik metinleri bir plana bağlamak imkansız

mı yoksa? Önce plan ortaya çıkmadıkça...

- Yazmaya karar verirsin en klasik olanı, mücadelenin ve yabancılaşmanın bir aradalığını... Ve hemen bir formül uydurursun: "Klasik bir roman yazmaya, girişinden ve kurgusal bütünlüğünden başlamalı; ikincisi akılda ve sonuçta, birincisi kağıtta ve biraz da doğası gereği en başta yer almalı"
- Ve gerisi düşünüldüğünde, uçkun bir dilin peşinde, şu unsurlar olmalı bir romanın içinde:

1.a.ii.1. Bağlantılar uçucu; olağanüstü olağanlık, olağan da olağanüstülük üzerine kurulu,

1.ba.iv.7. Sözcüklerin kopukluğunun esas ve ferahlığın hissedilir olduğu,

2.2.2.2.2. Kafka'nın bağlaçlarıyla konuşulduğu ve yönetim erkinin hep saçmada durduğu,

3.5.2. Küçük insanın hayretler içinde kaldığı; alayın, ironinin ve mizahın hüküm sürdüğü; insanların iletişim diye tutturduğu,

4.4.2. Nereye gidileceğinin yürürken belli olduğu ama yine de bir plan ve kurgunun bulunduğu,

XL. Bir roman bu.

Öyleyse şunu söyleyebilirim belki de; bu tenekedeki kokulardan boğulan nefesim, artık klasik bir romanın coşkun kokusunu dolduramamakta içine...

Ve ilk cümleleriyle saldırıya geçer romanlar, kokuşmuş maydanozları ve küflü mantarları ıttırarak kendilerine bir alan açarlar

Bir kitap okudum ha, yatım değişti.

Değişim yeniden başlamıştı, bir sabah yatağından kalktığında artık temporary bir file olduğunu fark etti.

Yatağından doğrularak, sigaraya uzattı elini.

Ellerini bırak göğsüme de, öyle git e mi?

Giderek büyüyordu içimdeki sevgi çemberi.

Çemberinde oyduğu gülleri, sevgilisinin yüzünde beliren

gergefimsi duraksamaya bir dantela gibi yerleştirmişti.

Dura dura konuşmasından çözmeye başlamıştım, belki de ta en başından beri aldattığını beni.

İşte böyle sürekli aldatarak, yalnızca kendisini aldattığının farkına vardığında Altan, yeniden yazmaya başladı ya da en baştan.

Baştankara yapmış bir sandal gibi öptü, ıslaklığında okyanus serinliğini hissettiği o nankör dudakları.

Dudaklarını boyat da, öyle sev beni.

Bir sevda kuşu kanatlandığında yüreğinde, annesinin verdiği öğütleri hissetti ta ense kökünde.

Enseyi karartmayın, diye seslenmişti on yıllarca; şimdi anlıyordu ki, boşu boşuna.

Boş iş lan bu edebiyat diye başladı yazmaya.

Yazdıklarını hiç okumadan yazacağına söz verdiğinde, ilk cümlesini tamamlamayı başarmıştı bile.

Başarı mı, hani şu şansla çalışmanın arası bir kez olunca, ortaya çıkan büyük yalnızlık değil mi?

Yalnızlığını yalnızca yalın bir üslupla paylaştığı bir yanılgı olarak algıladığında bırakacaktı söz oyunlarını.

"Oyun oynamıyoruz burada" diye bağırdı ve ağzından fırlayarak çıkan bu sözcüklerle sanki yeni bir gün ışıdı.

Bir gün mutlaka geri döneceğini söyleyerek sertçe vurdu kapıyı ve o odadan ve bu hayattan aniden çıktı.

Yazıdan görüntüye geçilir en sonunda ve düşünmeye başlanır televizyon odalarında, görüntüyle yazı arasında...

- Aklına geldiği gibi içini dökmesi kolay da yazarın, nasıl görüntüye aktarılacak bunlar sonra... Çok basit bir senaryo lazım oysa ki ona ve de halka... Öyle halka halka halkalanına değil, misafir ve de oturma odasındaki, belki de yatağının hemen başındaki, televizyonun karşısında kıstırılana.
- Ün, itibar ve beğenilme güdüsü dört bir (medyatik) yanımızı kaplamakta. Aklın ve çalışmanın, yoğunlaşmış düşün-

cenin, yıllara dayanan birikimin ve yaratıcı denemelerin yerini, basit ve balon sözlerle şişirilmiş, "sokaktaki insan"ı hemen yakalayıveren dizi senaryoları almakta.

- Diyalogların ilk öğretim sınırlarını aşmadığı, orta zekalıların aptal konumlandırmasıyla yazdığı, oyuncularının ve yıldızlarının hiç sırıtmadan yerlerini aldığı, kurgunun küçük sürprizler dışında asla karmaşıklaşmadığı, basit gag'lerle ve gülme efektleriyle eğlence hissi yaratılan, hıza, güce ve gösterişe dayansa da maceranın tadında kaldığı, ailenin gerektiğinde ve gerektiği kadar dersler çıkardığı, milli, dini ve feodal hassasiyetlerin yeterince okşandığı, şaşalı bir yaşamın kıyısından bakıldığı, orta sınıf değerlerin korunduğu, zenginliğin izlendiği ama yoksul halimize şükredildiği, icabında nostalji yapıldığı, icabında cinselliğe kaçıldığı ya da bel altı çalışıldığı, icabında yanında bir "drink", icabında gazoz alınan, çok okuyanına alt yazılı, az okuyanına sabah şekerli bir senaryo çıkartmak bu kadar da zor olmasa gerek.
- Kolay olmasına kolay da, bu yazar denen mahlukat da, birazcık zekiyse ve yorulduysa ilişkileri aptallar için konumlandırmaktan, başlıyor kimi alternatif ve bağımsız arayışlara (birazdan gelecek ekranlarınıza, telaş etmeyin, az aşağıda ya da azzz sonra...) Bunalıyor ya tüm ilişkilerinden, onu taşıyan hayat yükünden, başlıyor bazen, bir başka türlü yazmaya. Yer yer bir tür sayıklama, ama illa bir form da veriyor ona; zamane deyişiyle "şekilli oluyor" yazılanlar ve izlenenler, en sonunda. Sinemaya yansırsa bu form verilmiş anlatım denemeleri, "şekilli sahneler" çıkıyor karşımıza (dedik ya, sabredin biraz, azzz sonra...)
- Yine de görüntüyü yazacaksa, görüntüye yazacaksa, görüntüde yazacaksa; dizi, spor programı ve yarışma dilinin ortalamasını alabilmesi lazım eninde sonunda. Karşısındakinden pozitif elektrik alıp da frekanslarını uyuşturduğunda, önündeki maçlara bakacaktır nasıl olsa. Sistemin ve görüntünün dışına çıkamadıkça, "son kararı"dır bu da aslında.

- "Roman yazarlığından sinemaya, sinemadan televizyona, ileri okur için üreten aklın zorlu arayışlarından, popüler yazarın kolaycı çıkışlarına nasıl bir yol var" diye sorsa da, herkes aynı çöplükte eşelenecek bir bakıma. "Hepimiz aynı gemideyiz" sürekli akan bir altyazı olacak ekranlarında ve hayatlarında.
- Sahi, gündelik hayata ve algılamaya entelektüel sos katmanın en seksüel biçimi televizyon dizilerindeki eski solcu abiler değil mi? Onlar da bir tür üstyazı olacaklar anlatılanlara.
- Nietzsche'nin çöl için söyledikleri çöp olur bugünün görüntü dünyasında. "Çöp büyüyor. Vay haline içinde çöp saklayanların" yazılır o halde; altı(na) üstü(ne), şu fani ve "orta dünya"ya.

  Ve tabii ki Hollywood klişeleri ve kriterleri girer araya. Telaşlanmayın sakın, illa ulusal bir renk gerekiyorsa ya da küresel-yerel denklemi kurulacaksa, Bollywood ya da Yeşilçam da olur icabında:

a.b.a. Altında sopa olsa da, unutmamalı yapımcılar havuç ürettiklerini eninde sonunda.

a.b.b.a. Bir pop şarkısındaki gibi başı dönüp durmalı insanların bu televizyon odalarında, şu sinema ekranlarında ve yahut o görüntü dünyalarında.

a.b.l.a. Beyaz ve yakışıklı olan -başka duraklara uğrasa da, yan rollere dağılsa da- kavuşacak en sonunda beyaz ve güzel olana.

a.c.a.b.a. Bir aile inşa etmeye çalışmalı sonra. Bir plan dahilinde, kişilikleri adım adım oluşturarak, aksiyonu içe kapanan düşüncelerle, diyaloglarla, mekan-ortam tasvirlerindeki mikroskobik inceliklerle vermenin güçlüğüyle. İlk cümleyi anladık da, sonrakiler ne ya?!

a.d.a. Bireyin rekabeti, bencilliği, hırsı ve parası öne çıkacak anlatılanlar boyunca. Baş oyuncumuz, kendi ıssızlığında ve yalnızlığında, kullanıverip elbette fırsatçılığını da, peşine katmalı kendi bacağından asılmış diğer koyunları da.

a.ğ.a. Tanrı, patron, bey ve sultan birlikte kurtaracak, asıl kahramanlarımızı filmin sonunda.

a.h.a. Eşitlikçi düşüncenin sosyalleşememe biçimleri var sonra. Yıkım var bu dünyada. Düşüncelerin ve hayallerin o büyük yıkımına rağmen, "umut en son ölür" diyerek direnen akıllar var sonra. Bir dolu aykırı kahraman. Yağmurlu ve puslu havalarda köprü altlarında, bakıyorlar uzaklara. Onları esinleyen yalnız kalmış düşünceleri ve varlıklarıyla. Çoğul olan her şeye uzaklıklarıyla. Bunlara rağmen çoğalma ve yaratma heyecanlarıyla. Akıllarına düşen sözcüklerle, sözcüklerin sorumluluğuyla. Peki ya ne olacak onlara?

a.z.s.o.n.r.a. Tamam tamam, anladık bunu da.

b.a.ş.k.a. Koşturmaca, yakalamaca, atlamaca, zıplamaca, korkutmaca, yatmaca, kalkmaca, yemece, içmece, sıçmaca, inanmaca, ay inanmıyorum ya.

z.o.k.a. Ne kadar dramatize edilirse ilişkiler, kahramanlarla ne kadar özdeşleşirse izleyenler, o kadar kolay yutulur bu da.

z.z.z.z. "Hangi çöplükte yaşanıyor ya da yaşatılıyorsan"; iyi uykular ey dünya.

Ve o alternatif halleri ve replikleriyle saldırıya geçer filmler; sümüklü mendilleri ve ultra ince prezervatifleri ezer geçerler

Mutlu bir aile, huzurlu bir yuva, içinde üç salon beş oda, işinde başarılı bir baba, ayakları yerden kesen müthiş bir araba, her şey ama her şey yolunda... Ama bir gün...

A happy family, a home in peace, three halls and five rooms in it, a daddy succesfull in his job, a gorgeous car taking your breath away, everything's on the way... But, one day...

Fragman biter, sinemaya giderler.

Aile değilseler de, "hadi sinemaya gidelim" derler. Yoksa hafta sonları nasıl geçecek? İşte Hamlet, budur asıl mesele, mutsuz plaza insanları için özellikle.

Dünyayı aldatan adamın maceralarıyla başlayan bir kült serisi, üç nikaha beş cenazeye uğrayabileceğiniz haftanın romantik komedisi, entelektüel sos meraklıları için kelebek etki-

si, o dağdan bu dağa macerayı kovalayabilmek için yüzüklerin efendisi, ayakkabı bağlar gibi adam öldürmek için tarantino ve müritleri, çocuklara walt disney eğlencesi, gençlere yeni tipte travoltaların dans figürleri, çiftlere temel içgüdülerin dehlizleri, büyüklere Vietnam'da nerede hata yaptık eleştirisi, başlarda ve sonlarda "delikanlı adama hikaye gerisi" ve daha yüzlercesi ve binlercesi, tabii bir de bunun yerli sanayisi, mankenlisi, yurdum insanlısı, mehmet ali erbillisi, görsel efektlisi, müziklisi, nostaljisi... derken, rüzgar gibi geçer hepsi.

Aile ya da değil, gidemezlerse bir yere, evde kalıverirlerse de, açarlar şöyle matraklı, tumturaklı, komikli eğlenceli bir şeyler, olur biter. Ata olsun, yılmaz ya da olmaz olsun, cem olsun, jerry olsun, ne olursa olsun gelsin, gülsün, dursun efektler: "Kamyon, otobüs ve minibüsler geri geri gittiklerinde neden 'erör' veren faks maşinler gibi öterler?" hihohohi "Yoksa sen de evine pisuar yaptıracak kadar ehli keyif ve denyo olan o heriflerden birisin mi?" hohihiho "Ayyy o adam mı, operatörmüş o, ama hiç operaya gitmemiş." hihohiho "Yaaaa, ben de çatıkatı ile dedikodu arasındaki ses uyumuna takıldım bu sıralar" hohohihi "Ay sorma, manevra savaşıyla mevzi savaşı arasında ayrım gözetmeyen bir isim olarak Rıza Silahlıpoda çok Gramsciyen durmakta" hihihoho "Ben de yediğim midye dolmalardan sarılık olursam bir gün, üzülmeyeceğim baharatların çok olduğuna. Söz veriyorum şimdi bütün Mardinlilerin huzurunda." hohihohi "Vapurda sigara kokusuna, mide bulantısına, can sıkıntısına nane var diyerek satılan ürün, antidepresan konusunda ne kadar pratik çareler bulabilen bir halk olduğumuzun aleni kanıtı değilse nedir?" hohi "Ay bana sakın öyle şeyler sorma, şimdi biz önümüzdeki Kayseri deplasmanını düşünüyoruz. Sanki düşünecek başka bir şeyimiz yok" hiho "Şimdi lige konsantre olacağımıza uzaydaki başka bir noktaya konsantre olsak insanlık daha mı ileri gider, nedir yani sayın emcekare?" Nedir be?!

Ama kimse gülmez, vadideki kurtların ya da neo-milliyetçi ve ultra-delikanlı derin devlet temsilcilerinin lacivert takım

elbiselerinin ceketlerinin üst ceplerinde özenle katlanmış beyaz mendillerinin arasında sıkışmış kalmış sapsarı sümük parçalarının tarihin çöp sepetinde böyle birikmesine...

Arzu edersenız, daha bağımsız kimi işler de çevirebilirsiniz: "Piyanonun bacakları olsaydı, babam bağımsız film yapardı. Değil mi anne?"

Hep bağımsız değil miyiz?

İlk başta bağımsız olmak kolay da, sonrasında bağımsız kalmak öyle mi ya?

Yüz binlerce sahne ya da plan düşünebilir, düşleyebilirsiniz. Hepsi de birbirinden bağımsız olacaktır, merak etmeyiniz:

Bir torbanın rüzgarla birlikte başıboş uçup durması. Galata Köprüsü'nde yakılacak devasa bir limonla, bölgedeki balık kokusunun bastırılması. Otomobilleri protesto için üstgeçitlerden aşağıya sürekli bisiklet atılması. Küçücük bir odaya kapanmış üç arkadaşın, video kameralarına pornografik kayıtlar yapması. Bir hafriyat kaldırılırken civarda durup çalışmaları izleyenlerle kısa söyleşiler yapılması. Bir piyanistin, öyle kendi kendine çalarken besteyi bulduğu anın yakalanması. Her akşam evinin balkonuna gelen baykuşa hikayeler anlatan yalnız adamın intiharı. Bir huzurevinde -yürekte de olabilir, mutfakta da- yangın çıkması. Çok kalabalık bir caddede hiç kimseye çarpmadan yapılan yürüyüş yarışması. Ortalıkta bırakılmış kabloların bir köpek sürüsünün ayağına dolanması. "Kavi'yi yılanlarla sınırlamayalım hareketi"nin üyelerinin maymunkavi hareketlerle ortalıkta dolaşması. Aynı anda "pür önekinin etkinliğini artırma hareketi"nden pürcesaret üzerilerine gelen birliklerle karşılaşmaları. Transseksüeller arası bir sokak kavgasında, birinin sol memesinin çıkması. Animasyon teknikleriyle bir elma kurdunun kitap kurduna nasıl evrildiğinin canlandırılması, vesaire vesaire... Dedik ya yüz binlerce...

Tabii bunlardan ve benzerlerinden hareketle yüzlerce senaryo ya da kurgu oluşturabilir, tasarlayabilirsiniz. Öte yan-

dan, "ayrıntı işçiliği"ne boğulacağınıza, kapsamı geniş tutup "Uygarlık Afrika'ya geri mi dönecek acep" diye 14 bin yılı sorgulayan bir kurgu da üretebilirsiniz. Yine hepsi birbirinden bağımsız olacaktır, emin olabilirsiniz.

Ayrıntıları ne kadar ince işler, zeka ve espri katarsanız; oyunları ne kadar esprili ortaya koyar, kurgunun alengirli yollarını sürprizlerle donatırsanız; günümüzün kaotik ortamına, çocukluktan gelen psikolojik sancılarına, illa ki bir aşkın imkansızlıklarına, yaratıcıların çıkmazlarına, sokaktan akıp giden acıya ne kadar alan açarsanız; "basit ama çarpıcı" formülüne ne kadar uyarsanız, "şirin ve de sevimli"nin üstüne bir de "sıcak ve de samimi" görünmeyi ne kadar başarırsanız, o kadar alternatif ve bağımsız olacaktır yaptığınız.

İlla siyasi olmak, daha doğrusu siyasal duruşun doğruluk sorununu tartışmak icap ederse, oburluktan ölmesi gereken bir restoran işletmecesine ya da müşterisine, Fransız devrimiyle ilgili bir tarih kitabı yedirebilirsiniz son nefesinde. Irk sorununun kimi katmanlarına dokunup yeni anlam katmanları açmak da, el altında bulundurulabilecek araçlardandır, her vakit ve her yerde.

Tabii müziğinizi de uygun ve farklı seçecek, arkadan o alternatif aura'yı başlatan "indie" bir albümün tınılarını girecek; akustik sadelikle elektronik boğuntu arasında gidip gelecek, sonra görüntüye geçip arada sırada farklı kamera açıları ve fluluklar deneyecek, birkaç "cool" çocuğa uygun roller verecek, bütçenin muayyen bir bölümünü teknolojiye hasredecek, dijitalize dünyanın ve dijital sanatın yeni ifade biçimlerini geliştirecek, jeneriğe birkaç numara serpecek, diyalogların yer yer ırak çağrışımsal olmasına itina gösterecek, zaman zaman da göstermeyeceksiniz.

Bir de, fantastiktir diyemesek de, fantezi vardır alternatif ve bağımsız olanda bir şekilde. Örneğin, sırf yüzüşleri değil, yürüyüşleri de kurbağalama ya da sırtüstü olabilir oyuncuların, yadırgamaz kimse.

Göndermeler ise her zaman "bonus" yazar, ekleyeceksiniz: Kırmızılı kıyafetleri içerisinde, yüksek topuklu appalarıyla

kadraja giren travestilerin yarattığı Almadovar kitsch'ine selam çaktığınızı belli ederseniz ya da daha anlaşılır olma kaygısıyla, zamanında popüler olmuş bir Hollywood klasiğine gönderirseniz selam (Humphrey'nin verdiği özel bir selam ya da Chaplin'in bir jesti de olabilir bu), metinlerarasılığın sinemasal karşılığını yaratmış olmakla da böbürlenebilirsiniz artık.

Bunların hepsini ya da bir bölümünü yapabilirsiniz. Üstelik, bağımsız olmak, "şablon, klişe ve kalıplar"dan da bağımsızlaşmak, alternatif olanı ortaya koymak olduğu için, bunların alayının da artık şablon, klişe ve kalıp haline geldiğini iddia edip, onları da reddettiğinizi gösteren işler ve "projeler" de ortaya koyabilirsiniz.

Ya da böyle biz çöpçüler gibi saçmalayıp duracağınıza, çok sade, esaslı ve derin bir öyküyü, hayatın tam kalbinden geçen vuruculuğuyla anlatabilirsiniz. Ya da Cartman'ın; "bağımsız mı dedin, eşcinsellerin ha bire muhallebi yediği filmler değil mi onlar" dalgasına katılabilirsiniz.

Ama ne yaparsanız yapın, tüm bu "şey"in en başında, salondaki ve gösterimdeki ek araçlarla, en sonunda da, bizzat film karelerinizde, sponsorlarınıza teşekkür edeceksiniz. Asabi asabi, , sıkıntılı sıkıntılı, cahil cahil, mahzun mahzun, bön bön, aç aç, falan filan bakmayın öyle; bunu yapmadan nasıl film çekeceksiniz?

Elbette haklısınız, alternatif ve bağımsız olmak, ticari açmazlardan değil, akıldan başlar. Lakin "bu düzen içerisinde" bağımsız kalabilmesi için; aklıyla birlikte ticari (üretim, dağıtım, tanıtım vb.) olanaklarını da bağımsızlaştırma, ticaretin kendisini (en azından) tartışılabilir kılma zorunluluğu mu doğar acaba? Yoksa gerçek bir bağımsızlık dediğimiz; kolektif arayışlara, (toplumsal kimi) mücadelelere, sermayeden bağımsızlaşabilmeye ya da bu türden "banal" şeylere mi çıkar?

Aslında bundan da iyi film çıkar, değil mi Payidar?
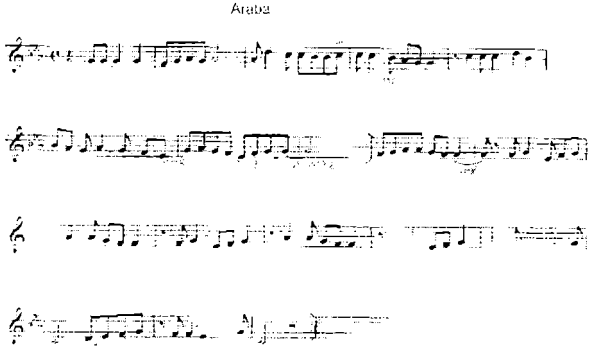
Ay'ti'ti'nin katkılarıyla hazırlanan, bağımsız, bağımsız film eleştirimizi okudunuz, piyano piyano sinefiller sizi. Teşekkür ederiz...

(Lütfen KJ operatörümüz en sonda giyim sponsorumuz Salı Pazarı'nın logosunu geçerken, yayını kesmeyiniz.)

Canınız çok sıkıldıysa müzik de atabilirsiniz araya

Bestesi ve güftesiyle bir otomobil parçası mesela

Her yanı çürümüş bir Sandal ya da herhangi bir Pop Star, "onun arabası var" der, "özel mi özel"

Elbette, güfteleri ve besteleri bitince, kendileri de girebilir özel otomobiller içeriye

Şüpheniz mi vardı, otomobillerin metal hurdalar halinde yığılıp yığılıp (yeniden değerlendirilse bile) içeriye gireceğine? 4WD ve muhtelif beygir güçleriyle, çekiş güçleri, karoserleri, karbüratörleri, akümülatörleri, şasileri ve bujileriyle, hava yastıkları, vites kolları, tamponları, rot balans ayarları ve flaşörleriyle ve hatta nasıl yazıldığı muamma ama egzostlarıyla

birlikte. Ve elbette binlerce çeşit markaları, modelleri, renkleri ve trafik keşmekeşiyle. Ne güzel olacak değil mi, hepsi birer jilete ya da bisiklete dönüştüğünde?

Şüpheniz mi vardı?

Vardı elbette, yaşamıyor musunuz siz de, 2006 Porsche Cayenne V6'nın, daha fabrikadan çıkmadan siparişlerini tamamlayabildiği bir ülkede?

Şüpheniz mi kaldı?

Kaldı tabii, deneyin o halde siz de Alfa Romeo 159 1.9 JTD'yi bir test sürüşünde. İtalyan üreticinin orta sınıf modeli 159, ilk kez 2005 yılında tanıtıldı. Ülkemize sonbaharda gelen otomobil 1.9 litre 160 HP'lik JTS ve 3.2 litre 260 HP'lik V6 JTS 4x4 olmak üzere iki benzinli, 1.9 litre 150 HP'lik JTD olmak üzere bir de dizel olmak üzere toplam üç farklı motor seçeneğiyle satılıyor.

Yeter mi? Yetmez elbette. Yüksek hızlarda düşük devir çevrilmesiyle kabin huzuru da kontrol altına alınabiliyor. Zira motor 130 km/s hızda 6. viteste ilerlerken sadece 2500 d/d çeviriyor. İlk üç viteste yüksek gövde ağırlığına karşın etkili ivmelenme sergileyebilen otomobil 320 Nm'lik maksimum torkunu 2000-2750 d/d arasında sürekli kullanıma sunuyor. 150 HP'lik motorun performansının tadını alabilmek için doğru zamanlarda doğru vitesleri kullanabilmek, devri de 2000-4000 arasında tutabilmek gerekiyor.

Yeter mi? Yetmez elbette. Keskin dönüşlerde arkasını bırakma eğilimi 156'ya göre çok daha düşük olan 159'da süspansiyon da çok sessiz çalışıyor. Otomobilin limitlerinde yaşanabilecek riskler için çekiş kontrol sistemi ASR ve denge kontrol sistemi VDC her an pusuda bekliyor. VDC'nin kapsamında ABS, fren destek sistemi, EBD, çekiş kontrol sistemi ve tork kontrol sistemi organize çalışıyor. Ama gelişmiş süspansiyon geometrisi sayesinde bu sistemler ancak kaygan ya da ıslak yüzeylerde ve acemi kullanımlarda çalışma gereği duyabiliyor.

Yeter mi? Yeter ve hepsi çöp elbette. Çok çok çöp para biriktirince taksitle alabiliyorsunuz, daha çok biriktirince daha

çok alabiliyorsunuz kendilerini bir de. Ölümüne taksit angajmanı sağlayan mortgajın, dört duvar arasına sıkışanı değil de, ayakları yerden keseni belki de.

Ayakları yerden kesilenlerden biri, "ömrü boyunca yaptığı tek şeyin bir yerden başka bir yere gitmek olduğunu, insanoğlunun otomobil diye bir araç icat ederek bu sorunu da büyük ölçüde çözdüğünü ama arada çok sayıda kediyi ezmek zorunda kaldığını ve bunun kalbinde derin yaralar açtığını" söylese de, çöp hepsi, çöp işte...

Peki ya ferrarisiyle özel jeti arasında gidip gelen ünlülerin çöpleri?

Lüküs hayatın tüm objeleri, taklit edilebilsinler diye herhalde, karıştırılabilirler çöplerin dibinde. O yüzden belki de, özel çalışmalar bile yapılmaktadır, ünlülerin çöp tenekelerinde.

Neler yer, neler içerler, istenmeyen kıllarını hangi jiletlerle temizlerler, ne tür sigaralar tellendirir, hangi şarap markalarını tercih ederler, okunabilir mi hâlâ eski ayakkabılarındaki etiketler, çarşaflarındaki lekeleri hangi deterjanlarla giderirler, ya çarşafların kendisi yıpranıp epriyince nereye giderler, kozmetik denince hangi renkte jojoba taneleriyle şekillenir seçimler, eski sevgililerinin eski fotoğraflarını kaç parçaya bölerler, kedilerini ve köpeklerini hangi mamalarla beslerler, yemek artıklarından anlaşılabilir mi ısmarladıkları spesiyal mönüler, kıçlarını ne türden kağıtlara silerler, ah böyle mahrem bölgelere girmişken bir de şöyle şansımıza çıksa deney tüpü gibi menileri saklamış, yataktakinin gen haritasını çıkarabileceğimiz çok özel ve çok yüklü prezervatifler...

Bunlar çöp olabilir de, asıl çöp, onların artıklarından hareketle yapılan marka tahminleri ve magazin haberlerinde değil mi be birader?

Zaten, magazin ve marketing'den başka nedir ki gazetecilik dediğiniz de? Pardon, cinsellik, spor gevezeliği ve cinayetler de girmeli bir yerlere. Hatta uyumlulaştırmak için bunları

birbiriyle, üçüncü sayfalarda ölenlerin üstü kapatılmalı hep, gazetelerin ikinci ve sonuncu sayfaları ile.

Neyse, sayfalar ilerler, sorular devam eder; allah aşkına kuzum bu insanlar hangi dergileri takip ederler, ozon dostu parfüm şişelerini nasıl imha ederler, markası, modeli geçmiş dijital cicilerini kimlere verirler, elektrik süpürgesinin torbasında biriken dökülmüş saçlardan belli olmaz mı orijinal renkler, peki ya çorapları, eskiyip sökülünce nereye giderler, boş zamanlarında hangi kitapları didikler, hangi gazetelerin bulmacalarını çözerler?

Kitaplar ve gazeteler mi? Ama gerçek ünlüler, hani şu ulaşılamayacak kadar yüksektekiler, ayrıcalıklı varlıkları ve statüleri icabı havaalanlarında kendilerine özel bekleme odaları yaptırıp, Harrods'ta yediklerinin hesabını yalnızca özel davetle sahip olunan Centurion kredi kartıyla ödeyen "massclusive" ve de nezih şahsiyetler, işte bu kişiler, yalnızca kendi "exclusive" yayınlarında, bazen de televizyonda görünmeyi severler. Onları anlatan "celebrity" programlarında, New York'taki köpek masaj salonlarına denk gelince yaşadığınız şaşkınlığı ise hiç bilmezler.

Öyle ya, Türkiye'de sektör henüz pet shoplarla köpek kuaförlerini segmente edecek kadar bile gelişememişken, ne zaman erişeceğiz biz de köpek masaj salonları açan o çağdaş uygarlık düzeyine? Yani, Gülben Ergen'in fifisinin düzeyi, ne zaman ulaşacak Charlize Theron'unkine? Ayyy, New York'ta ya da Los Angeles'da mı yaşasak ne?

Köpekler için özel tüketim biçimleri arttıkça, beslenebilmek için çöplükleri altüst eden çocuklarla ilgili sorunların da arttığını söyleyen şair nereliydi sahi? Sara Stinus'tu sanırım adı ve Hintli'ydi. Amaaan, hangi ünlü koyacak onun şiir kitabını kütüphanesine, boş ver şimdi.

Hem sanat dendiğinde, bir küratörün çöplüğünde bulunabilecek sergi fazlası post heykel türleriyle, enstalasyon projeleri ve video işleriyle idare edebilmeli. Hangi müzeye ya da nerenize koyacağınızı bilemezseniz, iki yıl beklersiniz bienali.

Nereden nereye? Çöp işte. Gazeteciler karıştırınca sansas-

yonel bir habere, küratörler karıştırınca spektaküler bir esere dönüşmekte. İstihbaratçılar karıştırınca fraksiyonel ihbara, bir de.

Sahi, ünlülerin çöp tenekeleri karıştırılır da, karıştırılmaz mı siyasilerinki? Yazışmalar ve kriptolar çöpten çıkarılarak, nice örgütler çökertilmedi mi? En ünlüleri, Peru'daki gerilla hareketi ve halkının huzuruna kafeste çıkarılan liderleri Guzman değil mi?

Sizin anlayacağınız, bırakın kullanılmış pedleri ya da form verilmiş tenekeleri, bu tekinsiz dünyada, küçücük pelür kağıtlara alınmış notların ve işi bitmiş disketlerin çöp tenekesini boylaması bile tehlikeli.

Bir çarpılma yaşanır sonra tarihin çöp sepetinde, nereye gideceğini bilemez kimse

Çöp işte, böyledir; a'dan z'ye, tepeden tırnağa, beşikten mezara, çöp sepetinden çöp dağına bir ünlüler geçididir.

Çöp ya da ç, ö ve p işte; Çok Önemli Personel değil midir?

Peki, "very important person"ların ya da VIP'in Türkçe'sinin, ÇÖP ya da "çok önemli personel" olarak kabul edilmesi, bu insanları çok önemli kılan toplumsal ilişkiler yıkılıp gittiğinde, çöp olacakları anlamında alınabilir mi?

Ya da bu dediğimiz, tarihin çöp sepetinin ta kendisi, buraya kadar birikenlerin bir sentezi değil mi?

Peki ya, varlıkla hiçliğin, karanlıkla aydınlığın, gölgeyle ışığın, kadınla erkeğin, duraklamayla ilerlemenin, sıcakla soğuğun, siyahla beyazın, sözle yazının, ölümle yaşamın, sükunetle karmaşanın, akılla yüreğin, ruhla bedenin, bilinçle bilinçaltının, iyiyle kötünün, haklıyla haksızın, doğuyla batının, kuzeyle güneyin, güzelle çirkinin, gerçekle yalanın, evetle hayırın, dışarısıyla içerisinin, zorla rızanın, soyutla somutun, süreklilikle kopuşun, bireyle toplumun, özneyle nesnenin, emekle sermayenin ve benzerleriyle benzemezlerinin arasında sıkışmış kalmış çöp taneleri, sentezin olabilirliğiyle olamazlığını sorgulayamaz mı?

(Diyalektik) Diyelim, tarih, çöp, sepet ve sentez tamam, ama yine de zaman coşup akmadıkça, tamamlanamaz bu notlar. "Kral Solomon'un Bunalımı"nı anlatırken "zaman iğrenç bir çöplük, yetti artık" diyen Emile Ajar'ı (ya da Romain Gary'i) hatırlarlar. O yüzden kısa kısa yazılır, zamanı sıkıştırır, çöpten kitabı çöpe atacak esaslı bir ironi yakalamaya çalışırlar.

Aslında dünyamızda daha böyle birçok not var: Masa üstlerinde ve altlarında, çekmecelerin dibinde ve masayı kavradıkları sıkışma bölgelerinde, kitap aralarında ve kenarlarında, kütüphanede tozlanan inceli kalınlı not defterlerinde, telefon sehpasında örtünün hemen altında, yatağın başucundaki kutsal kitabın arasında, düzenli-sistemli, düzensiz-öylesine, sobanın sürgüsünde-çöp halinde, buzdolabında-gazete poşetinde, aklının içinde düşünce halinde, kalemin ucunda yazılmayı beklemekte ve çoğunlukla kağıda dökülmesi pek de güzel becerilememekte... hani derler ya, sesler kaybolmaz birikir evrende; ya notlar da öyleyse? Ne kadar çizsek de üstlerini, yaksak, unutsak, satsak da, birikmekteyse evrende...

Neyse ki çöp sepeti var tarihin, notların böyle kontrolsüzce dağılıp saçılmasına izin vermemekte. Neyse ki tarihin çöp sepeti var, notları ve sözleri biriktirmekte:

– slm. nbr?

–lykmslm :P mrhb yaneee.

–irc'yle, sms'le seviyom ben seni.

–me 2. ben de yaneeee :)))

–ve gidiyom şimdi. terk ediyom öylece ((:

–bye.

–cu.

–slm tekrar. Internet var abi şimdi, o kadar kasmana gerek yok ki, yazıyorsun gidiyor.

–Heraklit, uzaklaş bakayım sepetin oradan.

–Ama su birikmiş dibinde abicim, yüzebiliyorum içinde, hem de aynı suda en az iki kere.

–Bana bak Heraklit, kovada biriktirip aynı suyu, öyle ikinci kez yıkanmaya çalışmak yok yavrucum.

–Ama abicim, Aristo da öyle yapıyor.

–Ne dediklerini sen de duymuşsundur Heraklit; "madem mantığın klasiktir, siktir Aristo siktir". Aristo'nun suyu "akar" değildir, anladın mı kedicik?

–Anladım da, tüm bunlar alegori mi, onu çıkaramadım.

–Aslında belli değildir. Altın gibi saçlar dersen benzetme olur. Altın saçlar dersen metafor olur. (İdari anlamda) Koltuk dersen metonimi olur. (Penis anlamında) Ayakkabı dersen sinekdoki olur. Ancak, bütün bunları öyküleyip bir kavrama bağlarsan alegori olur.

–"Öyleyse altın koltuğunda biriken saçlarıyla ayakkabılarını silen birinin öyküsü alegoriktir" demiş Aristo; silinmiş ayakkabılarıyla oturduğu koltuktan, altın gibi saçlarını, sevgilisinin altın saçlarına karıştırırken.

–Hah işte, "madem mantığın klasiktir, siktir Aristo siktir" demiş sevgilisi de ona cevaben.

–Tekrar olacak ama, anladım galiba: Çöp gibi adam dersen benzetme olur. Çöp adam dersen metafor olur. (İnsanlığın gittiği yer anlamında) Çöp dersen metonimi olur. (Düzen anlamında) Çöp dersen sinekdoki olur. Bütün bunları öyküleyip bir kitaba bağlarsan alegori ve çöpten kitap olur.

–Hah şimdi, hepsini birden çöpe atarsan, tam olur.

Toplanmaya ve toparlanmaya başlarlar sonra sanki; bir toplantı düzenlerler sepette, fi tarihinde, çöpte

Atıldıkça birikir, biriktikçe karışır, karıştıkça büyür, büyüdükçe dağılır, dağıldıkça genişler, genişledikçe yayılır, yayıldıkça parçalanır, parçalandıkça toplanır, toplandıkça toplanır çöpler. Böyle böyle toparlanmaya da başlar, tarihin çöp sepetinde atılıp birikip karışıp büyüyüp dağılıp genişleyip yayılıp parçalanan taneler.

Gün gelir, üzümün çöpü, armudun sapı, sanatın ve sepetin o en büyük himayedarı sermayenin yüksek çıkarları adına ya da sermayedar hamilerin alî menfaatleri namına, toplantılar organize ederler.

Evet, bir toplantı düzenlerler;

O büyük, o kocaman, o gösterişli, o devasa, o muhteşem, o olağanüstü locası toplanır mason prenslerin; geçmişteki görkemli günlerini yad eder, geleceklerine karar verirler. Orion takımyıldızının kuşağından doğuya doğru baktıklarında, Boğa Burcu'nu oluşturan yıldızların arkasında, boğanın ensesinin tam köküne gelen noktada, bir ışık görmekteler. O da ne, bigudilerle kıvrılmış peruklarının altına sakladıkları çıplak ve yağlı kafalarının her iki yanına dökülen ak buklelerden sarkan kıvrımlar, bu ışığı pek de güzel aksettirmekteler.

Gelecekleri bir kez daha bu ışıktadır belki de; beraber inşa edecekleri mangır dolu günlerde, yatlarda, havyarlarda, uçaklarda ve illa ki zirvelerde. Büyük umut bağlarlar, daha bu ilk isyancı toplantılarında sağladıkları birliğe. Hermes Trismegistus'un kim olduğunu öğrenmek için 33 derece bekleyip, İsis, Osiris ve Horus aşkına, Süleyman Tapınağı'nın ve Hiram Usta'nın huzurunda, Büyük Piramid'e, Ra'nın gözüne ve Şekina'ya saygılarını sunarak toplantıyı sürdürürler. Şol kardeş ve biraderler, yüz yıllardır paralarına para, servetlerine servet kattıkları, iş ve müşteri buldukları çıkar birliklerine kutsal bir görünüm verirler. Özel misyonları ve misyonerleri peşlerinden sürükler, güç ilişkilerinin tepesine yerleşirler. Sonrasında başka bir tarihe geçildiğinde, tarihin çöp sepetine böyle çöreklenmekten hiç hazzetmediklerinde, işte böyle boğanın ense kökünde görünen ışığa biat ederler.

Usanmaz, bir toplantı daha düzenlerler;

O nezih, o steril, o ayrıcalıklı, o seçkin, o güzel, o yakışıklı, o nefis, o özel, o göz alıcı yönetim kurulları toplanır şirketlerin; geçmişteki şaşaalı günlerini yad eder, geleceklerine karar verirler. McDonald's CEO'sunun extra super sized menüsünden sarkan dört kat köfteli megamacler, mc royaller ve double quarter pounderlarla, yanında dört peynirli double çizburgerler, süper kızartılmış patatesler, mcchicken ve nuggetlerle, üzerine mcflurryler, milk shakeler, karamela soslu sandaeler ve double double içeceklerle oluşan o enfes kalorileri, yağları

ve kârları yeniden biriktirip yığmanın olabilirliklerini gözden geçirirler.

Gelecekleri bir kez daha bu yığınaktadır belki de; beraber inşa edecekleri uydu kentlerde, turizm cennetlerinde, otomobillerde, enerji merkezlerinde, füzelerde ve illa ki zirvelerde. Büyük bir istekle sarılırlar, daha bu ilk isyancı toplantılarında sağladıkları birikime. Yüzlerini Siyu'lar gibi boyayan CEO'lar, yönetim kurullarındaki emekli paşalar ve diplomatlarla birlikte, çöpe düşmeden hemen önce gömdükleri baltayı bir kez daha çıkarmaya söz vererek ve mümkünse onu altına dönüştürecek yepyeni bir simyaya güvenerek, Shell'in yakıt tanklarından gelen enerjiyle harekete geçip, Citigroup'un lease ettiği Martin Lockheed helikopterleriyle donandıktan sonra, BBC'nin ve CNN'in huzurunda, Microsoft'un programlarıyla kendilerini ifade edip toplantılarını sürdürürler. Gelsin masonik ışıklar, koyunlar, bacaklar, her koyuna kendi bacağını sunacak kasaplar, gelsin beşler, parmaklar, beş parmağın beşinin de bir olamayacağını hesaplayan uzmanlar, gelsin paralar, köfteler, ne kadar para varsa o kadar köfte veren bankalar. Sonrasında başka bir tarihe geçildiğinde, tarihin çöp sepetine böyle gömülmekten hiç hazzetmediklerinde, işte böyle mc royal'in köftesinde görünen birikime biat ederler.

Arlanmaz, bir toplantı daha düzenlerler;

O koruyucu, o otoriter, o şefkatli, o yürütücü, o yasayıcı, o yargılayıcı, o her şeye kadir meclisleri toplanır devletlerin, geçmişteki ateşli günlerini yad eder, geleceklerine karar verirler. Kabzası fildişi, nikel kaplama Colt M 1911'iyle, pompalı ve de dürbünlü sniper tipi G3 SG1'ini yanına alıp, CSAR Blackhawk'uyla toplantı yerine intikal eden kurmay başkanın hazırladığı gündem maddesine uygun olarak toplanan uzman ve bürokratlar, seyreltilmiş uranyum üretilecek bölgelerin belirlenmesi, enerji bölgelerine güvenlikten sorumlu anti-terör birliklerinin yerleştirilmesi, çöl tornadosu ve manavgatşe lalesi operasyonları için hazırlıkların tamamlanması ve ardından ve elbette tüm bölgelerde bir an önce demokrasiye geçilmesi

çerçevesinde oluşan tabloya, o sağlam fırça, tabanca ve kalça darbeleriyle imza atarak güvenoyu verirler.

Gelecekleri bir kez daha bu imza, oy ve darbelerdedir belki de; beraber inşa edecekleri ülkelerde, işgallerde, oval ofislerde, düşük yoğunluklu lokal müdahalelerde, huzur ve güven ortamlarında ve illa ki zirvelerde. Büyük bir iştahla sarılırlar, daha bu ilk isyancı toplantılarında sağladıkları vizyona ve stratejiye. G8 liderlerinin ilk zirvesinde formüle edilip, Dünya Bankası'nın musluklarıyla ıslanan, NATO askerleriyle güvenlik çemberine alınıp, Güvenlik Konseyi'nden kararları çıkarılan ve ardından Parlamento sözcüleri ve bilumum asamblenin daimi üyelerinin onayı alındıktan sonra ince ince kıyılmış soğanlarla beş dakika kadar orta dereceli ateşte pişirilip önceden hazırladığımız köri soslu mantık hatasıyla birlikte iyice pembeleşene kadar bir güzel kavrulan bu imzalar, böylelikle mcköfte kıvamına gelmiş masonik ışıkla birleşiverirler. Sonrasında bir başka tarihe geçildiğinde, tarihin çöp sepetine böyle bırakılmaktan hiç hazzetmediklerinde, işte böyle tüm dünyaya yayılmak suretiyle, biat ederler, darbelerine ve gölgelerine.

Sıkılmaz, bir toplantı daha düzenlerler;

O şeffaf, o duyarlı, o çok kültürlü, o berrak, o esnek, o çok kimlikli, o öteki danışma kurulları toplanır STK ya da enciyoların; geçmişteki neşeli günlerini yad eder, geleceklerine karar verirler. Çöp dünyasına girmese de henüz bu hıçkırıklar ve dernekler, Çöp Toplayan Çocukları Koruma Derneği'nde ağlaşan sivil toplum gönüllüleri çıkmasa da henüz ortalığa, toplantılarını sürdürürler. Özel eller, ilgili bakanlığı ve kamu kuruluşlarını "downsize" edip işlevsiz kıldıktan sonra, en masumları olan hayvan hakları savunucuları bile toplanmaya başlarlar ortalıkta; haytap, dohayko, bgd, haykod, hakdem, hayhak, ankapati, dihayko, sokaktaki melekler, dybd, ankara rehberi, hayvan özgürleşmesi, askod, iyilik derneği, yeşiller, sorgun platformu, hayvanhakları.com, peta (Almanya), yaşam hakkına saygı platformu, avho, çayyolu derneği ve zoolistan dergisinden birer temsilcinin katılımıyla gerçekleşen bu toplantıda, burger king'in sponsorluğunda mcköfteler protes-

to edilip, sivil bir itaatsizlik sürecinden geçirildikten sonra, geri dönüştürülebilir ve hormonsuz kıyma taneleri halinde diğer sivil inisiyatiflerin gündemine getirilir.

Gelecekleri bir kez daha bu gündemlerindedir belki de; beraber inşa edecekleri açıklık söylemlerinde, pembe ve turuncu festivallerde, sorosların sponsorluğunda hayata geçirilen projelerde ve illa ki toroslarda. Açık toplum enstitüsünün çağrısıyla ve "hürriyetler engellenemez" şiarıyla toplandıktan sonra, işveren ve işçi sendikalarıyla, dernek ve vakıfların consensusunu sağlayıp hoşgörü potasında erittikleri gündemlerini masonik ışıkta pişirilen mcköftelerin darbelerine açık hale getirmek için epey yüklü bir finansman alan danışma kurulu üyeleri, itaatsizlikleri gereği her akşam bir dakika küsüverirler aldıkları yardımın faizine. Sonrasında bir başka tarihe geçildiğinde, tarihin çöp sepetinde böyle edilgen vaziyette eğleşmekten hiç hazzetmediklerinde, işte böyle açık açık biat ederler, itaatsizliklerine.

Utanmaz, bir toplantı daha düzenlerler;

O kurnaz, o batıl, o kapkara, o mazlum, o cool, o cafcaflı, o haylaz, o türbanlı, o trendy üst kurulu toplanır radyo, teve, diyanet, sanat, sepet ve sair işlerinin; geçmişteki eğlenceli günlerini yad eder, geleceklerine karar verirler. Çanları hiç durmaksızın çalan kilisenin bahçesinde, süper solak bir topçunun attığı çalımlarla o biçim bir popçuya ilettikleri mesajlarını, elbette hiçbir mesaj iletme kaygısı gütmeksizin, kutsal metinlerde iletilen mesajların arasına katmak suretiyle ve yine de "e ama bu kadar abartırsan, yakılırsın Sivas'ta sonra" ve "ay çok karikatürize ettin burayı yahu, illa her şey politika, illa her şey kaba" yakınmalarını da katarak toplantıya sunan delegelerin, masonik ışıklarla aydınlatılmış sergi açılışında yedikleri mcköfteleri aşırı itaatsizlik gösteren midelerinden çıkarmaları neticesinde yaşadıkları darbenin ta kendisini sergileyen bu tabloda, renkler iyice solmaya başlar sonunda.

Gelecekleri bir kez daha bu renklerdedir belki de; beraber inşa edecekleri galerilerde, sahnelerde, kutsal metinlerde, yarışmalarda, maçlarda, dizilerde ve illa ki zirvelerde. Sonrasında

bir başka tarihe geçildiğinde, tarihin çöp sepetinde böyle sergilenmekten hiç hazzetmediklerinde, toplanırlar ve hiç uzatmadan, işte böyle biat ederler, kendi görüntülerine.

Yorulmaz, bir toplantı daha düzenlemeye girişirler. Lakin Zayrıns ve Nokiya'nın ortak görüntü ve ses teknolojisiyle, bir tele ve video konferans haline getireceklerken bu genişletilmiş toplantıyı, Pitır Drucker patlar çöp tenekesinde. Bu kadar çok toplanmanın efektif olmadığını söyleyen guruların gurusuna kulak kabartır, toplantıları sonlandırır, isyana başlarlar birdenbire.

İşte böyle, toplandıktan sonra isyana girişirlerse bir de, bitebilir şu çöpten ve de boktan kitap bu sayede

Fark ediyorsunuz değil mi; tarihin çöp sepetinde birikenler, bu zavallı isyan girişimlerinde, Nuh'un Gemisi'nde gibidirler. Ancak büyük bir felaket değil de, bir tür nostalji, belki de tarihi, hani şu eski günleri restore etme girişimi bir araya getirmiştir kendilerini.

Hissediyorsunuz değil mi; tarihin çöp sepetinde birikenler, bu zavallı isyan girişimlerinde, bir şizofrenin çöpten evinde gibidirler. Ancak büyük bir nöbet değil de, bir tür beklenti, belki de geçmişi, hani şu bilinçaltında birikenleri restore etme girişimi bir araya getirmiştir kendilerini.

Görüyorsunuz değil mi; tarihin çöp sepetinde birikenler, bu zavallı isyan girişimlerinde, adı üstünde, bir isyanda gibidirler. Ancak bir toplumsal kalkışma değil de, bir tür kokuşma, belki de pisliği, hani şu dünyanın tüm kasalarında birikenleri restore etme girişimi, bir araya getirmiştir kendilerini.

Anlıyorsunuz değil mi; tekrara dayansa da, dayanmasa da, çöptür kendileri.

Gerçekten de çöp sepetinde kıvrananların ya da insanların (7 milyon, 5 milyon, 2 milyon, 150 bin, 50 bin ya da 12 bin) var mıdır böyle bir hikayesi? Diyelim tanrı (6 milyon 999 bin 999, 4 milyon 999 bin 999, 1 milyon 999 bin 999, 149 bin 999, 49 bin 999 ya da 11 bin 999), sınıf (7 bin 500), devlet (5 bin 700), aile

(12 bin), popüler kültür (61) ve yalan (2 milyon); uyandırmaya çalışırlar mı sömürüyü (7 bin 500), isyana katılması için? Yoksa bildiğimiz türden özneler; üzerinde güneşler batasıca Thatcher (81), baba oğul Bush (82 ve 60), uluyan ve çığıran Tarkan (34), sülale-i Altan (79, 56 ve 53), kiremitçilerin Tuna (33), hedefteki targıt Özal (79), pitır Drucker (97), çatışan medeniyetler (10) ve malum Hitler (117) mi, bu türden işlere girişirler?

Her şeyin başında da, insanın yedi milyon yıllık tarihi, onun bağrından fışkıran efendi-köle diyalektiği, sürüler ve sömürenler?

Peki ya silahlar; baltalar, oklar, mızraklar, altıpatlarlar, toplar, misket bombaları, tüfekler, nükleer başlıklı füzeler?

Peki ya paralar; yüzülüp gerilmiş bir öküz derisi şeklinde basılan ilk bronz paralar, bakır kuruşlar, gümüş sikkeler, altınlar, liralar, milyar dolarlar?

Örnekler ve sorular bitmez; tarihin çöp sepetinde, nesneler ve özneler birlikte harekete geçerler; isyan ederler... Dünyanın en karşı devrimci isyanı işte başlar böylece... Olumlu anlamıyla söylenir enternasyonal marşlar bir de: Tanrı, patron, bey, ağa, sultan, nasıl bizleri kurtarır?..

(...)

Fırsat bilir isyancıların duraksamasını, girer araya arkeoloji denen çöp yığınından bir alıntı:

"İnsanlık tarihi bundan yaklaşık 50 bin yıl önce, bizim Büyük Sıçrama dediğimiz şeyle birlikte başladı. Bu sıçramanın ilk kesin işaretini Doğu Afrika'da, bir örnek taş el aletlerinin ve günümüze kadar ulaşmış ilk süs eşyalarının (deniz kabuğu kolyelerin) bulunduğu yerleşim yerlerinde görüyoruz. Benzer gelişmeler kısa süre sonra Ortadoğu'da, Güneydoğu Avrupa'da meydana geldi, burada bulunan pek çok sayıdaki eşya, Cro-Magnon olarak adlandırılan insanların tam anlamıyla bugünkü insanlarınkine benzeyen iskeletleriyle ilişkilendirildi. Ondan sonra arkeolojik merkezlerde bize

ulaşan çöp yığınları hızla ilginçleşmeye başlıyor ve hem biyolojik hem davranış olarak çağdaş insanlarla ilgili şeyler karşısında bulunduğumuz konusunda kuşkuya yer kalmıyor."

(Jared Diamond, "Tüfek, Mikrop ve Çelik" içinde, 34. sahife)

(...)

İsyan bayrağını kaldıranlar arasında ya da tarihin çöp sepetinde "ileri gelen" çöp parçalarının başında, bizatihi "ileri gelenler" yer alır. Hani şu yukarıda sözü edilen toplantılara girenler. Yanlarında, kanaat önderleri, mevki sahipleri, statü liderleri, yönetim kurulu üyeleri, idare meclisi sekreterleri, pazarlamadan sorumlu başbakanlar, guruların guruları, analarının kuzuları, han hamam yöneticileri, mortgage brokerleri, chateau petrus ve hatta chateau lafite sevicileri, üç bin dolara köpek parfümü satanlar ve elbette satın alabilenler, uçaklardan inmeyenler, insan kaynakları analistleri, paraya yön verenler, burun ameliyatı olmuş kenterler, yarısı yenmiş istakozlu aperitifler, bourgogne şarabında kaz ciğerleri, bildiğiniz derebeyler, cıscıplak oligarşi, sermayenin ta kendisi ve emperyalizmin gölgesi türünden alt kategorileri olan bu grup, eski tipte uzlaşmaz çelişkiler ya da antagonist karşıtlıkların içinden çıkıp geldiği için olsa gerek, daha bir istekli ve elverişlidir bilinçlenip harekete geçmeye.

İsyan ateşini körükleyen müttefikler ise, isyanın o kritik kesitinde, bayrak kaldıranların yanına çekiliverirler. Kimler mi? Elbette mankenler, postmodern filistenler, tüccar efendiler, etliye sütlüye karışmayan akademisyenler, orta düzey yöneticiler, sözleşmeli eleştirmenler, çok özel kokteyller, bölüm şefleri, ana haber spikerleri, serbest meslek ve dükkan sahipleri, idare muavinleri, toplum mühendisleri, encümenler, büyük büyük elçi ve ataşeler, emlakçılar, her türden komisyoncu ve kabzımallar, şefin seçtikleri, yaratılış teorisyenleri ve bürokratik engeller türünden tüm doğal müttefikler, azap askerleri gibi hep ön sıraya sürülürler.

İsyan ateşi körüklenir, yanıp giden çöp dağları da beraberinde sürüklenir. Körüklene körüklene harlanan ateşte; küçük ve giderek büyük çaplı patlamalar, çatlamalar, kopmalar, yarılmalar, yamulmalar, savrulmalar, dağılmalar, ayrılmalar, birleşmeler, ayrılmalar, birleşmeler, ayrılmalar, birleşmeler, ayrılmalar, birleşmeler... görünmektedir.

Peki ama tüm bu post-ultra-süper-kurşunlu-çok-çöp-modern isyana kim önderlik etmektedir? İleride bir gün, her şey kontrol altına alındığında, çöpü isyana teşvikten kimler ağırlaştırılmış müebbet cezası yiyecektir?

Medya olabilir mi? "Heyy adamım, madem isyan yapıyoruz, medyatik olsun bari" ya da "İsyan olayı falan ha" diyerek girebilir mesela devreye. O da olmadı, küstah üslubuyla yazılmış enginarlı bir makaleyle, efendilerinin sesini yankılayan özlü ve köklü bir tanesi arasında yaşanabilir liderlik çekişmesi. Ne fark eder ki?

Ardından başlar içlerinden biri nutuk çekmeye: *"Şu her geçen gün küreselleşen çöp sepetimizde, global ve emperyal vizyona bağlı bir isyan için, yönetişim kavramı üzerinde duralım öncelikle."* Ha, ne?

Siyaset olabilir mi peki? "Değerli vatandaşlarım, bakın bu defa biz isyan ediyoruz, sizi de bekliyoruz" ya da "Siz evinizde oturun, isyan edilecekse onu da biz ederiz" diyerek girebilir mesela devreye. O da olmadı, yıkıcı ve bölücü güçler karşısında ellerine tabancalar kondurulmuş tosuncuklarla, sahibinin sesini yankılayan bozlu ve kurtlu bir tanesi arasında yaşanabilir liderlik çekişmesi. Ne fark eder ki?

Ardından başlar içlerinden biri nutuk çekmeye: *"Sevgili dava arkadaşlarım, tekrar tarih sahnesine çıkmak için organize edilen isyan girişimlerinin bu en kutlu olanında yine bir aradayız. Yola çıkış belgesini ilgili ve yetkili makamlardan sağlamak için sürdürdüğümüz o uzun çaba, nihayet elimizle tutabileceğimiz bir somutluğa kavuşmuştur. Şimdi, elimizde çıkış belgemiz, kapalı gözlerimiz, acele etmeden, alt kısmı biraz daha dar silindirimsi sepetimizin, tarihsel boşluğa bakan üst dairesine doğru ilerleyebiliriz. İnanın ki, bu yürüyüş bizim her şeyimiz..."*

O da olmadı, içlerinden biriyle, 80 virajında nefretimizi biriktirenle ve elbette çevresindekilerle ilgili, başlarız uydurma bir öykü nakletmeye:

(...)

"Hey şuradan Red Kit'i uzatsana" diye seslenir tam arkanızdan bir başbakan. Sarı sarı kokan nefesi inadına yapışkan.

(...)

"İğrenç kokuyor burası" der biri, "yüzyıllardır toplamamış kimse çöpleri."

(...)

"Beş para etmez" bütün kitaplar buradadır mesela. Birbirleriyle yarışırlar daha değersiz olmakta: Friedman'ın ekonomi notları, Emin Oktay'ın tarih kitapları, içinden elveda geçen proletarya ve başkaldırı şarkıları, hububat alım fiyatları, yönteme hayır ve kapansın artık şu akıl çağı, başlasın tarihin sonu, papatya falları ve daha başkaları... Büyük bölümü iktisat ağırlıklı ama yine de yeterli olmuyordur onların değerini ölçmekte tuvalet kağıtları...

(...)

Targıtcığım, ben hatmettiğin bu çizgili ve cicili ciltlerin içinden gülümseyen bir rintintinim, bilirsin seni nasıl severim. İnsanlık tarihine yaptığımız hizmetleri boş verip, kokuşmuş bir çöp köşesine değer görmeleri bizi, yeterince manidar değilmiş gibi, şimdi de altan ailesinin yazı ve romanlarıyla doldurdular içeriyi. İçeriği, bildiğin gibi. Gerçi sen seversin sunucuları, kurucuları ve koruculari arasında yer aldığın ikinci cumhuriyeti. Yine de arada bir tekrar etmeli "en büyük altan bizim altan / kurban olsun size tüm papatyalar ve dahi semra sultan"

(...)

Ha, ne?

Tanrı olabilir mi? "Ey kullarım, uzanamıyor artık size kollarım" ya da "Önce söz vardı, sonra rafa kalktı, şimdi isyan" diyerek girebilir mesela devreye. O da olmadı, "o çarpar ya da ben çarparım iki tane, hadisenize" diyenlerle, yukarıdakilerin sesini aksettirecek imam hatip mezunları arasında yaşanabilir liderlik çekişmesi. Ne fark eder ki?

Ardından başlar nutuklarından biriyle içini çekmeye: *"Bu dünyadan, hemen en yakınımızdaki somut eşya ve varlıklardan, taştan, ağaçtan, bardaktan, çanaktan ve daha sonra da soyut varlıklardan, havadan, sudan, ateş ve topraktan; öbürüne, yükseklere, bulutların da üstüne, göklere, görünmeyenlere geçmeye başlamadım mı? Arada uzunca bir süre Olympos dağına uğrayıp çoğalmadım mı? Sonra dağların gökyüzüne değmediği anlaşılınca büyük bir şaşkınlık yaşatmadım mı? Ben de sizler gibi bir evrim yaşamadım mı? Yok olduğum koşullarda bile beni yeniden yaratmak zorunda kalmadınız mı? Hastalanınca ya da çaresiz kaldığınızda doğa olaylarında hemen karşıma çıkmadınız mı? E, daha ne, tapınmadınız mı hep bilemediğiniz güçlere? Liderliği vermeyecek misiniz ellerime?"* Ha, ne?

Devlet olabilir mi? "Çöpün ve çöplüktekilerin bölünmez bütünlüğü adına" ya da "bunca isyanı bastırdığıma göre, benden daha deneyimlisi var mı bu dünyada" diyerek bir başkaldırı yaptırabilir şöyle ortaya. O da olmadı, "asker soslu post modern bir ayaklanma" ya da "yıldırma amacıyla, nagazaki ve hiroşimada mantarlı birer patlama" Ne fark eder ki?

Ardından kimisi ölürken çöp uğruna, o yine başlar nutuk okumaya: *"Antik çağda, her küçük şehrin kendi gümrüğü, kendi parası, yabancılara karşı yasası olması tüccarlar için gerçek bir engel haline gelmeye başladığında, işlerin genişleyebilmesi için yalnız bir şehri değil de, birçok şehir ve ülkeyi sınırları içine alan bir birime ihtiyaç doğduğunda, ortaya çıkmadım mı, ha? Şimdi böyle çöp tıka basa dolduğunda, her küçük sepetin kendi pisliği, kendi posası, yasası ve kasası olması sermaye için gerçek bir engel haline geldiğinde, isyanın ilerleyebilmesi için yalnız bir sepeti değil bir-*

çok sepeti ve konteynırlarını içine alan bir birime ihtiyaç doğunca, çıkmayacak mıyım yine global bir devlet olarak ortaya?" Ha, ne?

Daha da çok vardır böyle liderliğe soyunanlardan, lakin kimi inançsızlar da sıyrılır bazen aralarından. O devasa çöp tenekesinin ara katlarında bir yerlerde (Dante'nin cehennemiyle karıştırmamak lazım elbette), 20. yüzyıldan bir sinik ya da nihilist, 16. yüzyıldan bir vaizle el ele vermiş "bu isyan işleri falan boş"u tartışıverir.

Ya da kıvrılıp yattığı rutubet kokulu köşeden avucunu kaşıya kaşıya doğrulur bir başkası daha sonra. İki elini dua eder gibi gökyüzüne kaldırarak duvarlardan sızan ince gün ışığı huzmelerini avucunda toplamaya çalışır. Nafile. Kaçıverir güneş kaşınıp duran ellerinden. Postmarksist hulahopunu bir güzel dolayıp, çevirmeye başlar kalçasından ve de belinden:

Seslenir biri diğerine; "Tarihsel uzlaşmayı sağladığımızda, hatırlar mısın, yıl 1990 idi sevgili gorbi. Kelebekler kadar özgür idik, iki üç gün uçar, sonra ölür idik. Kimseyle hesabımız olmadan barış içinde bir arada yaşar idik. Bol nakaratlı bir türkü dilimizde, dünyanın asgari ve askeri barışı adına görüşüp dururduk birbirimiz ile..."

Seslenir diğeri berikine: "Kılıç kından keskindir ama yine de durur usul usul onun içinde. Diş dilden keskindir ama tutarsa inadı koparıverir tüm (dilsel ve hatta linguistik) bağlantıları birdenbire. Hayat ölümden keskindir ama yeniliverir ilk büyük darbede. Keskin sirke küpüne zarar derler ya, işte öyle..." Nedir yahu bu metaforlar, alegoriler, semboller falan böyle? Ha, ne?

En iyisi bütün o liderliğe soyunanları ve inançsızları bir araya toplayıp bir güzel eğitimden geçirmeli. İşlerin ve isyanların başına adam gibi bir yönetim gurusu geçirip, bütün bu adaylara outdoor ya da açıkhava eğitimi vermeli. Belki de ancak, yuppieleri izci yapıp gençlik marşı söyleterek gaza getirenler zafere taşıyabilir isyancı çöpleri.

"Evet, pazarlama ve satış oryantasyonlu olmak, ün ve ürün yönetiminden hareketle çalışanların ve müşterilerin memnuniyetini sağlayıp nakit akışını da üst düzeyde tutmak için alacağınız

bu eğitimde; önce açık arazide labirentleri çözdükten ve ardından yapboz tarzı mekanizmalarımızla birer sandal oluşturup raftingin zorlu koşullarını aştıktan sonra, ekip halinde davranmanın ve rekabetçi birer lider olmanın gereğince elimizdeki mancınıklarla düşman birliklerine gülden gülleler ve -af edersiniz- boktan kavramlar atarak bugünkü isyan simülasyonumuzu tamamlayacağız.

Sonuçta, iş ve çöp hayatını bire bir yansıtan bu aktivite ve ilk gün oynanan takım çalışması oyunları ile;

– Planlama, kaynak ve zaman kullanımı becerileri, Kopenhag kriterleri,

– Strateji geliştirme, paçavra kestirme,

– Çok değişkenli ve bilinmeyen bir ortamda "risk yönetimi", "risk olmadan rızk olmaz" düşüncesinin eleştirisi,

– Organizasyon planlaması, ekip üyelerinin kişisel becerilerinin değerlendirilip doğru alanda kullanılması, rol ve sorumlulukların paylaşılması, katma değeri yüksek sahalarda top koşturulması,

– Diğer bireylere saygılı olmak, kişisel farklılıkların önemini kavramak, çeşitlilik olsun diye torba doldurmak,

– Liderlik,

– Grup içinde katılımcılık, üzerine düşen sorumluluğu yerine getirme, iletişim,

– Gerekli durumlarda yoğun stres ve zaman baskısı altında verimli çalışmak ve doğru karar verebilmenin önemini kavramak,

– Kişinin kendi davranışlarını ve ekip içinde sergilediği tavrı tarafsız bir şekilde yorumlamaya çalışması, kendi tespit ettiği kabiliyet ve eksikliklerini iş hayatına aktararak bunu kendi gelişiminde kullanması,

Kavramlarını deneyimleme şansı bulacağız."

Ha, ne?

Ve belki de, outdoor ya da açıkhava etkinliğimizin göbeğinde, "şimdi de, tanrı, patron, bey, ağa ve sultan'dan oluşan ekibimize kocccaman bir alkış rica ediyoruz" diye girebilir, yarışmanın sunucusu devreye. Elbette, görüntü yönetmeninin omuzdan yaptığı spektaküler çekimlerle ve arka planda Serdar Ortaç'ın "karabiberim" nağmeleriyle. İsyanı, cephe gerisindeki

korunaklı karargahlarından izleyen üst düzey komutanların ve baudrillard'ların ifadesiyle; "simulakrlar istediği kadar girsin birbirine, ekrandan izlenince her şey daha sahici olmaz mı şu görüntü devrinde?" Ulan, her şey karışmaya başladı birbirine.

Ha, ne?

Ayıp ayıp, "ulan" nereden çıktı, ayrıca"ha" denmez "efendim" denir. Efendi demişken, çöplüğünki -çöpçülerden fırsat kalırsa tabii- sokak kedisinin ta kendisidir. İsyan mı çıkmış dediniz; patisiyle karıştırır, midesine tıkıştırır, öylece bastırıverir.

Efendim, ne?

Ayıp ayıp, efendi köle diyalektiğini ihmal edip "efendim" deseniz bile, isyan bastıracağım düşüncesiyle, güvenmemelisiniz kedilere. Ayrıca, sümüğünü masanın altına silince annesini atlattığını ve tüm pisliklerden arındığını düşünen haylaz veletler gibi temizlemeyin önünüzde birikenleri böyle. Ya da "görüntüyü kurtar özü boş ver" diyen sallapati talebe evi temizliği gibi; çöplerin ister istemez yatağın altında biriktirildiği... Evin temizliğini önemsememeyi teyzenizden mi öğrendiniz, annenizin tüm hamaratça yakınmalarına rağmen halının tozunu önemsemeyen teyzenizden. Başka da hiçbir şey öğrenmediniz ondan; öğrenmeniz gerekmezdi de, ondan.

Oh, yeah!

Ayıp ayıp, "yeah" demeyiniz, dilinizi kirletip aklınızı teslim etmeyiniz işgalci güçlere.

Peki, nasıl bastırılır bir isyan, bu çöp devrinde? Zorla, silahla, dayakla, şiddetle, işkenceyle, öfkeyle, kaba kuvvetle, kara, hava, jandarma ve deniz kuvvetleriyle, o da olmadı kontrgerilla marifetiyle... Vay, be! Bazen de, rızayla, anlaşmayla, uzlaşmayla, sevgiyle, kardeşlikle, gülücüklerle, günlük, aylık, yıllık, asırlık hoşgörü mesaisiyle, o da olmadı içgörü marifetiyle... Of, be!

Karışıyor ulan her şey, karışıyor iyice.

Öykünüze konu, kitabınıza son mu arıyorsunuz? Buradan buyurunuz: Tarihin çöp sepetindeki kişi, kurum ve metinler (elbette, bir gün) isyan ederler. Tarihsel kötülükler, ayıp ve

kayıplar, tarihsel hata ve ironiler, tarihsel uzlaşmalar, birer birer bu kapaktan içeri girer; kalıcılıklarına ve tarihsel ilerlemeye sağladıkları katkıya göre aldıkları puanların ardından, ya buradaki edebi istirahatlarına çekilir ya da isyana girişirler. Başka da vardır sebepler: Kimisi kokudan, kimisi korkudan, kimisi konteynıra konulmaktan, kimisi konulmamaktan, kimisi unutulmaktan, kimisi yıkılmaktan, kimisi doğaya uzak kalmaktan, kimisi öyle, kimisi böyle... Özetle, eskiden Çok Önemli Personel koridorlarında dolanmıştır kimisi, çöp olmuştur şimdi hepsi...

Böyle konu mu, böyle hikaye sonu mu olur peki?

Olmaz. Hiç olmazsa, bir başlık parası, o da olmazsa başlıkları biriktirebilmeli. Çok basittir aslında çöpçülerin anlatmak istedikleri; sonudur yaşananların, sonudur yazılanların, kaynaklardır, fihristlerdir, içindekilerdir, özetlerdir ya da özetlerin özetidir tüm biriktirebildikleri:

Çöpe doğru ilk adımını atarsın, çöpten çıkan kitaptan, kitabi çöpler görürsün mesela; çöpün sözüne dair ya da seslenme meselesi birincisi, sözün çöpüne dair ya da birikim meselesi ikincisi. Dalıp gitmek birikime, kolay mı öyle? "Durdu çöp kutusunun önünde. Başladı çöp karıştıran insanla söyleşmeye."

"Garip şeyler" dediniz de, kimi zaman davetiyelere denk gelinir çöp tenekelerinde; tenekeden evlilikler ve kokteylli açılışlar da içinde. Ardından, çöpten "öylesine" bir haber, Cumhuriyet'in 22.02.2005 tarihli nüshası o devasa gazete yığınının arasından sıyrılıp kitaba girer, sonra bir söyleşi daha çıkar çöpten, çöp deposu sahibi Oktay Çetinkaya ile. Sonunda, Ümraniye'de, çöp dağının dibine yerleşenle de yapılabilir söyleşi. Çöpten çıkan görünmez bir kent parçasıdır: Leonia. İşte o kentlerde, çöp konteynırına bitişmiş bir lağım faresi başlar sorup söylenmeye.

Çöpten çıkar yabani çiçekler, eski zamanlardaki gibi araya girerler. Çöp adamın imkansız kollarına dair söylerler. Uzayıp giden çöplerin yanına, "sevgi duvarı" inşa etmiştir bir şair boylu boyunca. Çöpten çıkar iki şair anısı; biri tatlı, diğeri acı. Çöp toplayanın imkansız güzelliğine ve ellerine dair söyleyenler; çöp adamın (yine) ellerine, (yeni)

adımlarına ve (yenik) düşlerine dair söylenenler birikiverir.

Nasıl uzaklaştırılır bir evden çöpler, çöp atanın imkansız fotoğrafından hareketle söylenenler? Bir ulaşım aracından, onu sürükleyen kişiye ve düzene geçilir sonra. Tekrar sorulara geçelim mi o vakit: Çöp (karıştırma) araçlarına dair neler söylenebilir?

Ne kadar çeşitlenebilirse bir çöp torbası artık, yazılır bir deneme. Temizlik bitince, şiir arası/çöp acısı başlar yine. Acı ve çöpten bir haber girer yine araya. Yetmezse bir haber, ikincisi. Çöpte bulunan gazete kesiğinden öykü çıkar birdenbire. İçinde çöp biriken balıklar ve bir kılçık batar genzine. Tüketim üzerine çeşitlemeler gelir bunların üstüne. Elektronik çöplük ve de nükleer çöplük de devrede.

(...)

Alternatif bir bitirme denemesi ya da sonçöp girer araya bir yere

Neyse efendim, neyse, bu daha çooook uzar gider böyle.

Neyse efendim, neyse, biter bir gün elbette.

Burada her şey bir geçit törenindeki gibi değil midir; kesmeli aslında bir yerde. Daha daha neler girebilir çöp sepetine diye bir sinek masalına başlanabilir ileride. İleride demekle olmaz, bir sinek masalına başlanabilir ileride. İleride demekle olmaz...

Tamamdır, bitirmek için şimdi de çöp çekelim öyleyse. Kısa olanı çeken, sonuna kadar karıştırsın çöp tenekesini güzelce. Bitkilerin bir çöpçü gibi ATP'yi toplayıp kullanılır hale getirmesi ya da vücuttaki artık kolesterolü karaciğere taşıyan çöpçü kolesteroller gibi bir işlev bellesin kendine. Çöp kebabı ve çöp şiş yiyip, çöpçatanlık da yapsın gerekirse. (Af edersiniz, sokamadım da bunları başka bir yere).

İçinden kimya çıksa da, simyacının deneyleri de girebilir tarihin çöp sepetine. Peki ya Pizza Hut nereye girecek, Burger King, Wendy's, Arby's, KFC ve diğerleriyle birlikte? Bir çöp ev hikayesi de, hiç fena olmaz sanki. Ya da şöyle cep telefonu melodileriyle, bin bir türlü dijital kirlilikle bitirmek her şeyi. Zaten buraya kadar geldiyseniz, kitabı okuduğunuz süre boyunca, muhakkak ötmüştür sizinki!..

Kitabı teslim etmeden yayıncıyla da bir güzel konuşmalı sonra. Araya boş sayfalar basıp "buraya çök dökmeyiniz" yazdırmalı. Ya da illa espri olacak ya: "Buraya çöp döktüm. İmza: Eşek"

Sonra sonra, kitabı bir zahmet minik çöp torbalarında satışa sunsunlar, ama şeffaf olsun, içini göstersin, adımız okunmazsa olmaz. Maliyeti çok yükselirse Koroplast'ı sponsor tutsunlar canım, ne var ki? İzmir büyücülerinin kitaplarının yanında tarot kartları veriliyor da, bizimki çöp poşetine girmiş çok mu?

Daha da çöpe sığacak, çöpü karıştıracak, çöpten çıkacak, çöpün olacak, çöpte yanacak çok şey var elbette. Yürüyüp duruyoruz yanlarında öylece. Ta en başından beri böyle. Yürüyoruz yürüyoruz, yorulup duruyoruz ara ara, sonra yine yürüyoruz, bütün yollar boyunca; zo pia pia...

(...)

Çöpten şiir, bilir misiniz? Çok kötü değil mi; artçı duyum alırız sonra, temize çeker çingeneler çöpleri, sonra siyasileşir şiir, ama mantarlar biraz da, sonra çöpe düşer ismin bazı halleri, sonra uyumsuz paragraflar halinde yazılmaya başlar modern şiirler, postmodernizme geçiş sancıları yaşanır ardından; postmodernizm gelir, içinden eleştiri geçen olumsal bir şiir yazıverir.

Bu kadar dolandırınca, dalıverir halk şiirinden fırlamalıklara ya da oyunlara. Ya da futbol sevdasıyla yazılan bir "çapalı karşı: ikinciye ni desen olmaz" çıkar ortaya. Yetmez, bir futbol şiiri, bir daha yazılıverir, hayata çarpar sonra, "kaçan balığın büyüklüğü mü önemlidir, işlevi mi" diye başlar sormaya. Sonra, "şair evlenmesi" vardır, ilk tiyatro eseri, ardından formülünü verebilir boğma rakının bir şair. Eskisi gibi, geçmiş zamanın peşinde yazar parcel mroust, sanal alemde yazılan bu şiirler yüzünden sanal kırıklığı yaşanır sonra, net-eleştirel davranılır. Sonra çöpe düşünce karışır dizeler birbirine, zürafa ve devekuşu için fabl yazılabilir çok zorlanırsa. En sonunda, bu fasıl da biter "şimdiki zaman"da: Postmodern şiir oluyor da, olmaz mı bunun öyküsü de icabında?

Mesela, karınca kararınca 1550 baytlık bir öykü çıkar ortaya. Çöpe düşünce, karışır sözcükler birbirine, 1550 baytlık bir öykü

eleştirisi çıkar ortaya, mesela; kararınca karınca. Tarihin çöp sepetine (yeniden) girilir sonra. Dünyaca ünlü üç stara, üç zorlu soru sorarsınız sonra: Var mıdır siyahın rengi? Peki, neden zenciyiz hepimiz? Sonra çikolata renkli Şokella Fitzcerıld mı girer sahneye, saçmalar mı hep böyle?

Sıralayıp duruyoruz ya en baştan bu yana, ne dersiniz şöyle yenilikçi bir gruplaşmaya? Sonra ABD'ye gitmişken, 2010 planlarını sorarsınız yönetim gurularına, utanmadan yanıt da verirler ha! Kuram da lazım guruların yanına: Amuda kalkıp okunabilenler ya da "Minima Kelimeler ve Moralia Şeyler" mesela. Düşünsel uzamdan sonra geçilebilir altıncı duyuya; postmodern laf ve fallar işte böyleydi yirmi sekiz şubatta. Rüya tabirleri, futbol tahminleri ve şans oyunları da takılıverir hemen peşlerine.

Sonra sonra, fal ve iddaa sayfasını kapatınca, içinden yorum geçen haberler yayınlanır "beyaz" ekranda. Sonra ayrıntılara girilir, magazin ve futbol birbirine karışıverir, oryantalizm soslu manken fablı yazılıverir. Ardından yine bağlanırız haberlere, bu kez bir gazeteye ve işte Habermas nihayet sürmanşette. Neden mi böyle diyorum? Gazeteleri karıştırdım ama hayatım değişmedi de ondan.

Çöpten çıkar bir haber, katılır arkadaşlarının arasına, o kadar sıralamışken çöpteki artıkları, her tür sıralamaya girebilecek bir akşam haberi olma mı? "Açık sarılar flörtçü, kızıllar paramparça" mesela. Ve üstüne, küstah üslubu ile, enginarlı bir turgut belirir aynı gazetede. Gazete karıştırmaktan sıkılır, alışveriş merkezi karıştırırsınız sonra, sokağa yayılır devriminiz en sonunda.

Yazamayan yazarın yazısı ve yazgısı belirir bazen de, tarihin çöp sepetinin ta dibinde ve ilk cümleleriyle saldırıya geçer romanlar, kokuşmuş maydanozları ve küflü mantarları ittirerek kendilerine bir alan açarlar. Yazıdan görüntüye geçilir en sonunda ve düşünmeye başlanır televizyon odalarında, görüntüyle yazı arasında ve o alternatif halleri ve replikleriyle saldırıya geçer filmler; sümüklü mendilleri ve ultra ince prezervatifleri ezer geçerler.

Arzu ederseniz, daha bağımsız kimi işler de çevirebilirsiniz: "Piyanonun bacakları olsaydı, babam bağımsız film yapardı, değil mi anne?" Canınız çok sıkıldıysa müzik de atabilirsiniz araya, bes-

tesi ve güftesiyle bir otomobil parçası mesela. Elbette, güfteleri ve besteleri bitince, kendileri de girebilir özel otomobiller içeriye. Peki ya ferrarisiyle özel jeti arasında gidip gelen ünlülerin çöpleri?

Bir çarpılma yaşanır sonra tarihin çöp sepetinde, nereye gideceğini bilemez kimse. Toplanmaya ve toparlanmaya başlarlar sonra sanki; bir toplantı düzenlerler sepette, fi tarihinde, çöpte. İşte böyle, toplandıktan sonra isyana girişirlerse bir de, bitebilir şu çöpten ve de boktan kitap bu sayede...

ÇÖPTEN KİTAP

Hep aynı türden arka kapak yazıları okumaktan sıkılmadınız mı?
Birbirine iltifat düzen lobi, klik ve çevreler...
Birbirine top atan isimler, imzalar, sıfatlar ve bilmem neler...
Onların yetmediği yerde, L'Express, New York Times ve London Sometimes'dan "muhteşem" alıntılar, "olağanüstü" görüşler, "fevkalade" klişeler...
Siz de sıkıldıysanız tüm bunlardan, işte çöp önemli sorular:

- Çok önemli personeller kimlerdir; ne yerler, ne içerler, nerelere pislerler?
- Medyadaki enginarlar nelerdir; ne okurlar, ne yazarlar, nerelere yaparlar?
- Tarihin çöp sepetinde bir isyan çıksa, devlet mi, yoksa Peter Drucker mı önde gider?
- Günümüz şiirinde, ikinciye ni diyebilirsiniz?
- Cima sırasında Cuma okunursa ne olur?

Ve daha neler neler...
Bütün yanıtları bu kitapta bulacaksınız; ya da gözünüzü sokağa çevirecek, çuvaldan arabasıyla hemen yanıbaşınızdan geçen "çöp toplayıcı" kent yoksullarına bakacaksınız...

ISBN 9944-5688-4-8
Kitap
9 789944 568845